
DIEV ET MON DROIT
A SHORT
Introduction of
GRAMMAR,
Compiled and set forth
for the bringing up of all
those that intend to
attaine to the
knowledge of
the Latine
tongue.
LONDON,
Printed by Miles Flesher,
Robert Young, and
R. Hodgkinsonn.
Anno 1641.

TEXT COMPLETE.
2 ENGRAVED TITLES.
1 PLATE.

BALDWIN 104/4

X475
L62
1641

To the READER.

I Do exhort every man to the learning of Grammer that intendeth to attain to the understanding of the tongues, (wherein is contained a great treasure of wisdome & knowledg) It would seem much better little needful to know such as it is to be known, that nothing can surely be ended, whose beginning is either feeble or faulty: & no building be perfect, when as the foundation and ground-work is ready to fail, & unable to uphold the burden of the frame. Wherefore it were better for the thing it self, and more profitable for the learner, to understand how he may best come to that which he ought most necessarily to have, and to learn the gainest way of obtaining that which must be his best and certainest guide, both in understanding & speaking, than to fall in doubt of the goodness and necessity thereof: which I doubt whether he shall more lament that he lacketh, or esteem that he hath it: and whether he shall oftner stumble in trifles, and be deceived in light matters; when he hath it not; or judge truely & faithfully of divers weighty things when he hath it. The which hath seemed to many very hard to compasse aforetime, because that they who professed this art of teaching Grammar, did teach divers Grammars, and not one and if by chaunce they taught one Grammar,

yet they did it diuerslie, and so could not doe it all best; because there is but one bestnesse, not onely in euery thing, but also in the manner of euery thing.

As for the diuersitie of Grammars, it is well and profitably taken away by the Kings Maiesties Iustedome, who foreseeing the inconuenience, and fauourably prouiding the remedie, caused one kinde of Grammar by sundry learned men to be diligently drawen, and so to be set out onely, euery where to be taught for the vse of learners, and for auoiding the hurt in changing of Schoolmasters.

The variety of teaching is diuers yet, and alwayes will be, for that euery Schoolmaster liketh that he knoweth, and seeth not the vse of that he knoweth not, and therefore iudgeth that the most sufficient way, which hee seeth to be the readiest meane, and perfectest kinde, to bring a learner to haue a thorough knowledge therein.

Wherefore it is not amisse, if one seeing by triall an easier and readier way then the common sort of teachers doe, would say what hee hath proued, and of the commoditie allowed: that others not knowing the same, might by experience proue the like, and then by proofe reasonable iudge the like: not hereby enuiding the better way when it is found: but in the meane season forbidding the worse.

The first and chiefest point is, that the diligent Master make not the Scholler haste too much, but that hee in continuance and diligence of teaching, make him to rehearse so, that while he hath perfectly that which is behinde, hee suffer him not to goe forward: for this posting haste ouerthroweth and hurteth a great sort of wits, and casteth them into an amazednesse, when they know not how they shall either goe forward or backward, but stick fast as one plunged that cannot tell what to doe, or which way

to

to turn him: and then the Maister thinketh the Scholar to be a dullard, and the Scholar thinketh the thing to be vneasie, and too hard for his wit: and the one hath an yll opinion of the other, when oftentimes it is in neither, but in the kinde of teaching. wherefore, the best and chiefest point thoroughly to be kept, is, that the Scholar habe in minde so perfectly that which he hath learned, & vnderstand it so, that not only it be not a stop for him, but also a light and help vnto the reading that followeth. This shall be the Maisters ease, and the children encouraging, when the one shall see his labour take good effect, and thereby in teaching be lesse tormented: and the other shall think the thing the easier, and so with more gladnesse be ready to go about the same.

In going forward, let him habe of every declension of Nounes and conjugation of Verbes, so many severall examples, as they passe them, that it may seeme to the Schoolmaster, no word in the Latine tongue to be so hard for that part, as the Scholar shall not be able praiseably to enter into the forming therof. And surely the multitude of examples (if the easiest and commonest be taken first, & so come to the straunger and harder) must needs bring this profit withall; that the Scholar shall best understand, & soonest conceive the reason of the rules, and best be acquainted with the fashion of the tongue, wherein it is profitable, not only that he can orderly decline his Nounes and his Verbes: but every way forward, backward, by cases, by persons: that neither case of Nounes, nor person of Verbes can be required, that he cannot without stop or study tell. And untill this time I count not the Scholar perfect, nor ready to go any further till he hath this already learned.

This when he can perfectly doe, and hath learned every part, not by rote, but by reason, and is more

cunning in the understanding of the thing, then in rehearsing of the words, (which is not past a quarter of a yeares diligence, or very little more, to a painfull and diligent, man if the Scholar had a mean wit) then let him passe to the Concords, to know the agreement of parts among themselves, with like way and diligence as afore described wherein plain and sundry examples, and continuall rehearsall of things learned, and specially the daily declining of a Verb, and turning him in to all fashions, shall make the great and brawle labour so easie and so pleasant for the framing of sentences, that it will be rather a delight unto them, that they be able to do well, than pain in searching of an unruly and unacquainted thing.

When these Concords be well known unto them, (an easie and pleasant pain if the fore grounds be well and throughly beaten in) let them not continue in learning of their rules orderly, as they be in their Syntax, but rather learn some pretty book, wherein is contained not onely the eloquence of the tongue, but also a good plain lesson of honesty and godliness and therefrom take some little sentence as it lyeth, and learn to make the same first out of English into Latine, not seeing the book or construing it thereupon. And if there fall any necessary rule of the Syntax to be known, then to learn it, as the occasion of the sentence giveth cause that day: which sentence once made well, and as nigh as may be with the words of the book, then to take the book and construe it, and so shall he be lesse troubled with the parsing of it, & easilie carrie his lesson in minde.

And although it was said before, that the Scholers should learn but a little at once it is not meant that when the master hath heard them a while, he should let them alone (for that were more negligence for

(for both parts) but I would all their time they be at school they should never be idle, but always occupied in a continuall rehearsing & looking back again to those things they have learned, & be more bound to keep well their old, than to take forth any new.

Thus if the Master occupie them, he shall see a little fellow take a great deal of time, and diligently enquiring and examining of the parts and the rules, not to be done so quickly and speedily as it might be thought to be within a while, by this use, the scholar shall be brought to a good kinde of readines of making, to the which if there be adjoyned some use of speaking (which must necessarily be had) he shall be brought past the wearisome bitternesse of his learning.

A great help to further this readines of making and speaking, shall be, if the Master give him an English book, and cause him ordinarily to turn every day some part into Latine. This exercise cannot be done without his rules, & therefore doth stablish them, and ground them surely in his minde for readines, and maketh him more able to speak suddenly, whensoever any present occasion is offered for the same. And it doth helpe his learning more a great deal to turn out of English into Latine, than on the contrary.

Furthermore, we see many can understand Latine, that cannot speak it, and when they reade the Latine word in the book, can tell you the English thereof at any time; but when they have laid away their book, they cannot contrariwise tell you for the English the Latine again, whensoever you will aske them. And therefore this exercise helpeth this sore well, and maketh these words which he understandeth, to be readier by use unto him, and so perfecteth him in the tongue handsomly.

These precepts well kept, will bring a man cleane past the use of this Grammar-booke, and make him as ready as his booke, and so meet to further things: whereof it were out of season to give precepts here. And therefore this may be, for this purpose, enough, which to good Schoolmasters and studious is not so unprofitable to other meaner and little practised it may be, not onely for the labour of reading, but also of the using.

An advertisement to the Reader.

IN this Edition, for the greater profit and ease both of Master and Scholar, in the English Rules and in the Latine Syntax, those words wherein the force of each example lyeth, are noted with letters and figures, where need is: the governour, director, or guider, or that which is in place of it, with an [a]; the governed, or that which is guided by it, with [b]; or if there be more governours, the first with [a], the second with [a a]: and so if more governeds, the first with [b], the second with [b b]: and sometimes the order is directed by [a], [b], [c], or by figures, and words of the same or such like nature, coupled together with little strokes betweene, so much as may be. That so in saying the ensamples, the children may (where or when the Master pleaseth) render againe, onely those words which are the ensample: as saying, *Quæ nisi* [b] *mitis* [a] *inopi ablatum respuat auxilium?* may repeat againe, [a] *inops* [b] *mentis*. So throughout all the Latine Rules, for better understanding thereof, and for a short repetition, when the Master pleaseth, the summes of all the rules are set downe, either in the words before the rule, or in the margent, that so they may be chained together briefly, and make perfect sense.

The

The latine letters are thus written.

The capitall letters.

A B C D E F G H J I K L M N O P Q R S T V U X Y Z.

A B C D E F G H J I K L M N O P Q R S T V U X Y Z.

The small letters.

a b c d e f g h j i k l m n o p q r ſ s t v u x y z.

a b c d e f g h j i k l m n o p q r ſ s t v u x y z.

Letters are divided into vowels and conſonants.

A vowell is a letter which maketh a full and perfect ſound of it ſelf; and there are five in number: namely, *a, e, i, o, u*; whereunto is added the greek vowell *y*.

A conſonant is a letter which muſt needs be ſounded with a vowell; as *b* with *e*. And all the letters, except the vowels, are conſonants.

A ſyllable is the pronouncing of one letter or more with one breath: as *A-ve*.

A diphthong is the ſound of two vowels in one ſyllable; and of them there be foure in number, namely, *æ, œ, au, eu*; whereunto is added *ei*: as *æneas, cœna, audio, euge, hei*.

In ſtead of *æ* and *œ* we commonly do pronounce *e*.

The greek letters are thus written.

The capitall letters.

Α Β Γ Δ Ε Ζ Η Θ Ι Κ Λ Μ Ν Ξ Ο Π Ρ Σ Τ Υ Φ Χ Ψ Ω.

The small letters.

α β γ δ ε ζ η θ ι κ λ μ ν ξ ο π ρ σ τ υ φ χ ψ ω.

PRE-

PRECATIO.

DOmine Pater, cœli ac terræ Effector, qui liberaliter tribuis sapientiam omnibus eam cum fiduciâ abs te petentibus, exorna ingenii mei bonitatem, quam cum cæteris naturæ viribus mihi infudisti, lumine divinæ gratiæ tuæ; ut non modo quæ ad cognoscendum te, & Servatorem nostrum Dominum Jesum valeant, intelligam; sed etiam ità mente & voluntate persequar, & indies beniuitate tuâ, cum doctrinâ cum pietate profitiam, ut qui effecis omnia in omnibus, in me resplendescere dona tua facias, ad gloriam sempiternam immortalis Majestatis tuæ. A M E N.

A PRAYER.

ALmighty Lord and mercifull Father, Maker of heaven and earth, which of thy free liberality giveſt wisdome abundantly to all that aſk faith and full aſſurance as to it of thee, beautifie by the light of thy heavenly grace the towardneſſe of my wit, the which with all powers of nature thou haſt poured into me; that I may not onely underſtand thoſe things which may effectually bring me to the knowledge of thee and the Lord Jeſu our Saviour, but alſo with my whole heart and will conſtantly follow the ſame, and receive daily increaſe through thy bountifull goodneſſe towards me, as well in good life as doctrine: ſo that thou which workeſt all things in all creatures, mayſt make thy gracious benefits ſhine in me, to the endleſſe glorie and honour of thine immortall Majeſtie. So be it.

An

¶ An introduction of the eight parts of LATINE ſpeech.

IN ſpeech be theſe eight parts following:

Noune, Pronoune, Verb, Participle, } declined. Adverb, Conjunction, Prepoſition, Interjection, } undeclined.

Of a NOUNE.

A Noune is the name of a thing may be ſeene, felt, heard, or underſtood: as the name of my hand in Latine, is manus: the name of an houſe, is domus: the name of goodneſſe, is bonitas. A Noune.

Of Nounes, ſome be Subſtantives, and ſome be Adjectives. Nounes of two ſorts.

A Noune Subſtantive is that ſtandeth by himſelfe, and requireth not another word to be joyned with him to ſhew his ſignification: as Homo, *a man*. And it is declined with one article: as Hic magiſter, *a maſter*: or elſe with two at the moſt: as Hic & hæc parens, *a father or mother*. A Noune Subſtantive.

A Noune Adiective is that cannot ſtand by it ſelfe in reaſon or ſignification, but requireth to be joyned with another word: as, Bonus, *Good*, Pulcher, *Faire*. And it is declined either with three terminations, as, Bonus, bona, bonum: or els with three articles as Hic hæc & hoc Felix, *Happy*: Hic & hæc Levis, & hoc Leve, *Light*. A Noune Adjective.

A Noune Subſtantive either is Proper to the thing that it betokeneth: as, Edvardus is my proper name: or elſe is Common to more: as Homo is a common name to all men. Two kinds of Nounes Subſtantives.

Numbers

An Introduction of the Numbers of Nounes.

IN Nounes be two Numbers, the Singular and the Plurall. The Singular number speaketh but of one: as Lapis, *a stone*. The Plurall number speaketh of more than one: as Lapides, *stones*.

Cases of Nounes.

NOunes be declined with fiue cases, Singularly, and plurally: the Nominatiue, the Genitiue, the Datiue, the Accusatiue, the Vocatiue, and the Ablatiue.

Nominatiue case. The Nominatiue case commeth before the Verb, and answereth to this question, who, or what? as Magister docet, *The master teacheth*.

Genitiue. The Genitiue case is knowne by this token *Of*: and answereth to this question, whose, or whereof? as Doctrina Magistri, *The learning of the master*.

Datiue. The Datiue case is knowne by this token *To*: and answereth to this question, To whom? or To what? as Do librum magistro, *I give a booke to the master*.

Accusatiue. The Accusatiue case followeth the Verbe, and answereth to this question, whom or what? as Amo magistrum, *I love the master*.

Vocatiue. The Vocatiue case is knowne by calling or speaking to: as O magister, *O master*.

Ablatiue. The Ablatiue case is commonly ioyned with Prepositions serving to the Ablatiue case: as De magistro, *Of the master*. Coram magistro, *Before the Master*.

Also In, with, Through, For, From, By, and Than, after the Comparatiue degree, besignes of the Ablatiue case.

Article

Articles.

ARticles are borrowed of the Pronoune, and be thus declined:

Singulariter	*Nominat. hic, hæc, hoc.*	Pluraliter	*Nominat. hi, hæ, hæc.*
	Genitivo huius.		*Gen. horum, harum, horum.*
	Dativo huic.		*Dativo his.*
	Accuſ. hunc, hanc, hoc.		*Accuſat. hos, has, hæc.*
	Vocativo caret.		*Vocativo caret.*
	Ablativo hoc, hac, hoc.		*Ablativo his.*

Genders of Nounes.

GEnders of Nounes be ſeven: the Maſculine, the Feminine, the Neuter, the Commune of two, the Commune of three, the Doubtfull, and the Epicene.

The Maſculine Gender is declined with this article Hic: as Hic vir, *a man.*

The Feminine gender is declined with this article, Hæc, as Hæc mulier, *a woman.*

The Neuter gender is declined with this article Hoc: as Hoc ſaxum, *a ſtone.*

The Commune of two is declined with Hic and hæc: as Hic & hæc parens, *a father or mother.*

The Commune of three is declined with Hic, hæc and hoc: as Hic, hæc & hoc fœlix, *happy.*

The Doubtfull Gender is declined with Hic as hæc: as Hic vel hæc dies, *a day.*

The Epicene Gender is declined with one article; and under that one article both kindes are ſignified: as Hic paſſer, *a ſparrow*; Hæc aquila, *an eagle*, both he, and ſhee.

The

The Declenſions of NOUNES.

There be five declenſions of Nounes.

I. The firſt is when the Genitive and Dative caſe ſingular end in æ: The Accuſative in am: The Vocative like the Nominat. The Ablative in â. The Nominat. plur. in æ: The Genitive in arum: The Dative in is: The Accuſative in as: The Vocative like the Nominat. The Ablative in is.

By in example:

Singulariter	*Nominativo hæc muſa.*	Pluraliter	*Nominativo hæ muſæ.*
	Genitivo hujus muſæ.		*Gen. harum muſarum.*
	Dativo huic muſæ.		*Dativo his muſis.*
	Accuſat. hanc muſam.		*Accuſativo has muſas.*
	Vocativo ô muſa.		*Vocativo hæ muſæ.*
	Ablativo ab hac muſa.		*Ablat. ab his muſis.*

Hæc menſa. Hic Poeta. Hic & hæc perſa.

Note that filia and nata, doe make the Dative and the Ablative plurall in is, or in abus. Alſo dea, muſa, equa, liberta, make the Dative and the Ablative caſe plurall in abus onely.

II. The ſecond is when the Genitive ſingular ends in i: The Dative in o: The Accuſative in um: The Vocative for the moſt part like the Nominative: The Ablative in o. The Nominative plur. in i: The Genitive in orum: The Dative in is: The Accuſative in os: The Vocative like the Nominative: The Ablative in is.

By the example:

Singulariter	*Nominat. hic magiſter.*	Pluraliter	*Nominat. hi magiſtri.*
	Gen. hujus magiſtri.		*Gen. horum magiſtrorũ.*
	Dativo huic magiſtro.		*Dativo his magiſtris.*
	Accuſ. hunc magiſtrum.		*Accuſat. hos magiſtros.*
	Vocativo ô magiſter.		*Vocativo hi magiſtri.*
	Ablat. ab hoc magiſtro.		*Ablat. ab his magiſtris.*

Hic vir. Hæ ſeliber.

Here is to be noted, that when the Nominative endeth in us, the Vocative ſhall end in e: as, Nomi-

nativo hic Dominus, Vocativo ô Domine. Except Deus that maketh ô Deus: & Filius, that maketh ô Fili.

When the Nominative endeth in ius, if it be a proper name of a man, the Vocative shall end in i: as Nominativo hic Georgius, Vocativo ô Georgi.

Also these Nounes following, make their Vocative in e, or in us: as, Agnus, lucus, vulgus, populus, chorus, fluvius.

Note also that all Nounes of the Neuter Gender, of what Declension soeuer they be, haue the Nominative, the Accusative, and the Vocative alike in both numbers, and in the plurall number they end all in a: as in example: Note

Singulariter	*Nominat. hoc regnum.*	Pluraliter	*Nominativo hæc regna.*	Hoc damnum
	Genitivo hujus regni.		*Gen. horum regnorum.*	Hoc malum.
	Dativo huic regno.		*Dativo his regnis.*	Hoc verbum
	Accusat. hoc regnum.		*Accusativo hæc regna.*	
	Vocativo ô regnum.		*Vocativo ô regna.*	
	Ablat. ab hoc regno.		*ablativo ab his regnis.*	

Except Ambo and Duo which make the Neuter gender in o, and be thus declined:

Pluraliter
Nominativo, Ambo, amba, ambo.
Genitivo Amborum, ambarum, amborum.
Dativo Ambobus, ambabus, ambobus.
Accusativo Ambos, ambas, ambo.
Vocativo Ambo, amba, ambo.
Ablat. Ambobus, ambabus, ambobus. Likewise *Duo.*

The third is when the Genitive singular endeth in is: The Dative in i: The Accusative in em, and sometime in im, and sometime in both: The Vocative like the Nominative: The Ablative in e, or i, and sometime in both: The Nominative plurall in es: The Genitive in um, and sometime in ium: The Dative in bus: The Accusative in es: The Vocative like the Nominative: The Ablative in bus. III.

Is in example.

Hic pater. Hic panis. Hoc opus. Hoc caput. Hæc nux.

Singulariter: *Nominat. hic lapis. Genit. hujus lapidis. Dativo huic lapidi. Accusat. hunc lapidem. Vocativo ô lapis. Ablat. ab hoc lapide.*

Pluraliter: *Nomin. hi lapides. Gen. horum lapidum. Dat. his lapidibus. Accusat. hos lapides. Vocativo ô lapides. Abl. ab his lapidibus.*

Hic vel hæc bubo. Hæc virtus. Hoc animal. Hoc cubile. Hoc calcar.

Singulariter: *Nom. hic & hæc parens. Gen. hujus parentis. Dativo huic parenti. Accusat. hunc & hanc parentem. Voc. ô parens. Abl. ab hoc & hac parente.*

Pluraliter: *Nom. hi & hæ parentes. Gen. horum & harum parentum. Dat. his parentibus. Accusat. hos & has parentes. Vocativo ô parentes. Abl. ab his parentibus.*

IV. The fourth is when the Genitive case singular endeth in us: The Dative in ui: The Accusative in um: The Vocative like the Nominative: The Ablative in u. The Nominative plurall in us: The Genitive in uum: The Dative in ibus: The Accusative in us: The Vocative like the Nominative: The Ablative in ibus.

Us in example.

Hic gradus. Hæc porticus. Hoc cornu.

Singulariter: *Nominat. hic manus. Genitivo hujus manus. Dativo huic manui. Accusat. hanc manum. Vocativo ô manus. Ablat. ab hac manu.*

Pluraliter: *Nominat. hæ manus. Gen. harum manuum. Dativo his manibus. Accusat. has manus. Vocativo ô manus. Abl. ab his manibus.*

V. The fifth is when the Genitive and Dative case singular doe end in ei: The Accusative in em: The Vocative like the Nominative: The Ablative in ê. The Nominative plurall in es: The Genitive in erum: The Dative in ebus: The Accusative in es: The Vocative like the Nominative The Ablative in ebus.

As in example:

Singulariter	Pluraliter	
Nomin. Sic Meridies.	Nominat. hi meridies.	
Gen. hujus meridiei.	G. horum meridierum	Hæres.
Dat. huic meridiei.	Dat. his meridiebus.	Hæc facies.
Acc. hunc meridiem.	Accus. has meridies.	Hæc species.
Vocat. ô meridies.	Vocativo ô meridies.	
Ablat. ab hoc meridie.	Ab. ab his meridiebus.	

Note that all Nounes of the fift declenſion be of the feminine Gender, except meridies and Dies.

The declining of Adjectives.

A Nounе adjective of three terminations is thus declined, after the firſt and ſecond declenſion:

Singulariter	Pluraliter	
N. bonus, bona, bonum.	Nom. boni, bonæ, bona.	
Gen. boni, bonæ, boni.	Gen. bonorum, bonarum,	
Dat. bono, bonæ, bono.	Dat. bonis. (bonorum.	Niger, a, um
Acc. bonũ, bonã, bonũ.	Acc. bonos, bonas, bona.	Tardus, a, um
Voc. bone, bona, bonum.	Voc. boni, bonæ, bona.	Satur, a, um.
Ablat. bono, bonâ, bono.	Ablat. bonis.	

There are beſides theſe, certaine Nounes adjectives of another manner of declining, which make the Genitive caſe ſingular in ius, and the Dative in i: which be theſe that follow, with their compounds: An exception

Singulariter	Pluraliter	
No. unus, una, unum.	Nom. uni, unæ, una.	
Genitivo unius.	Gen. unorum, unarum,	
Dativo uni.	Dat. unis. (unorum.	
Acc. unum, unã, unũ.	Accuſ. unos, unas, una.	
Voc. une, una, unum	Voc. uni, unæ, una.	
Ablat. uno, unâ, uno.	Ablat. unis.	

Note that unus, una, unum, hath not the plurall number, but when it is joyned with a word that taketh the ſingular number: as Unæ literæ: Una mœnia. Note.

In like manner be declined totus, ſolus, and alſo ullus, alius, alter, uter, and neuter: ſaving that theſe five laſt rehearſed, lacke the Vocative caſe. Alius hath alii and alterius.

A Nounе adjeᵹtiue of three Articles is thus declined, after the third declenſion:

Ingens. Celc. Capax. Veriis.

Singulariter	*Nominat. hic, hæc & hoc felix.*	Pluraliter
	Genit. hujus felicis.	*Nom. hi & hæ felices, & hæc felicia.*
	Dativo huic felici.	*Gen. horum, harum & horum felicium.*
	Acc. hunc & hanc felicem, & hoc felix.	*Dativo his felicibus.*
	Vocativo ô felix.	*Ac. hos & has felices, & hæc felicia.*
	Ab. ab hoc, hac & hoc felice, vel felici.	*Voc. ô felices, & ô felicia.*
		Abl. ab his felicibus.

Levis & leve. Celer, celeris, & celere. Melior & melius.

Singulariter	*Nom. hic & hæc triſtis, & hoc triſte.*	Pluraliter
	Genitivo hujus triſtis.	*Nom. hi & hæ triſtes, & hæc triſtia.*
	Dativo huic triſti.	*Gen. horum, harum & horum triſtium.*
	Accuſat. hunc & hanc triſtem, & hoc triſte.	*Dativo his triſtibus.*
	Vo. ô triſtis, & ô triſte.	*Acc. hos & has triſtes, & hæc triſtia.*
	Ablat. ab hoc, hac & hoc triſti.	*Vo. ô triſtes, & ô triſtia.*
		Ablat. ab his triſtibus.

Compariſons of Nounes.

ADjectives whoſe ſignification may increaſe or be diminiſhed, may forme compariſon.

Three degrees of compariſon. The poſitive.

There be three degrees of compariſon: The Poſitive, the Comparatiue, and the Superlatiue.

The Poſitive betokeneth the thing abſolutely without exceſſe: as Durus, *Hard.*

The comparatiue.

The Comparatiue ſomewhat exceedeth his Poſitive in ſignification: as Durior, *Harder.* And it is formed of the firſt caſe of his Poſitive that endeth in i, by putting thereto or and us: as of Duri, hic & hæc durior, & hoc durius: of Triſti, hic & hæc triſtior, & hoc triſtius: of Dulci, hic & hæc dulcior, & hoc dulcius.

Superla.

The Superlatiue exceedeth his poſitive in the higheſt

highest degree: as Duriſſimus, *Hardeſt*. And it is formed of the firſt caſe of his poſitive that endeth in i, by putting thereto ſ and imus; as, of Duri, duriſſimus: of Triſti, triſtiſsimus: of Dulci, dulciſsimus.

From theſe generall rules are excepted theſe that follow: Bonus, melior, optimus: Malus, pejor, peſsimus: Magnus, major, maximus: Parvus, minor, minimus: Multus plurimus, multa plurima, multum plus, plurimum. Exceptions.

And if the Poſitive end in er, the Superlative is formed of the Nominative caſe, by putting to rimus: as Pulcher, pulcherimus. Acer. Teter. Acer.

Alſo theſe Nounes ending in lis, make the Superlative by changing is into limus: as, Humilis, humillimus: Similis, ſimillimus: Facilis, facillimus: Gracilis, gracillimus: Agilis, agillimus: Docilis, docillimus.

All other Nounes ending in lis, do follow the generall rule aforegoing: as Utilis, utiliſsimus.

Alſo if a vowell come before us, it is compared by Magis and Maximè: as, Pius, magis pius, maximè pius: Aſsiduus, magis aſsiduus, maximè aſsiduus. Igneus. Impius. Arduus. Strenuus.

OF THE PRONOUNE.

A Pronoune is a part of ſpeech much like to a Noune, which is uſed in ſhewing or rehearſing.

There be fifteene Pronounes, Ego, tu, ſui, ille, ipſe, iſte, hic, is, meus, tuus, ſuus, noſter, veſter, noſtras, veſtras: whereof foure have the Vocative caſe: as, Tu, meus, noſter and noſtras, and all other lacke the Vocative caſe. There bee fifteene Pronounes.

To theſe may be added their compounds, Egomet, tute, idem: and alſo Qui, quæ, quod.

Theſe eight Pronounes, Ego, tu, ſui, ille, ipſe,

Primitives. iſte, hic, and is, be Primitives: ſo called, for becauſe they be not derived of others. And they be alſo called Demonſtratives; becauſe they ſhew a thing not ſpoken of before.

Demonſtratives.

Relatives. And theſe ſixe, Hic, ille, iſte, is, idem and qui, be Relatives; becauſe they rehearſe a thing that was ſpoken of before.

Derivatives. Theſe ſeven, Meus, tuus, ſuus, noſter, veſter, noſtras, veſtras, be Derivatives: for they be derived of their Primitives, mei, tui, ſui, noſtri, and veſtri.

Five things belonging to the Pronoun. There belong to a Pronoune theſe five things: Number, Caſe, and Gender, as are in a Noune: Declenſion, and Perſon, as here followeth.

The Declenſions of Pronounes.

There be foure Declenſions of Pronounes.

The firſt declenſion. Theſe three, Ego, tu, ſui, be of the firſt Declenſion, and be thus declined:

Singulariter	*Nominativo Ego.*	Pluraliter	*Nominativo Nos.*
	Genitivo mei.		*Gen. noſtrûm vel noſtri.*
	Dativo mihi.		*Dativo nobis.*
	Accuſativo me.		*Accuſativo nos.*
	Vocativo caret.		*Vocativo caret.*
	Ablativo à me.		*Ablativo à nobis.*

Singulariter	*Nominativo tu.*	Pluraliter	*Nominativo vos.*
	Genitivo tui.		*Genitivo veſtrûm vel veſtri.*
	Dativo tibi.		*Dativo vobis.*
	Accuſativo te.		*Accuſativo vos.*
	Vocativo ô tu.		*Vocativo ô vos.*
	Ablativo à te.		*Ablativo à vobis.*

Singulariter and Pluraliter	*Nominativo caret.*	*Accuſativo ſe.*
	Genitivo ſui.	*Vocativo caret.*
	Dativo ſibi.	*Ablativo à ſe.*

The ſecond declenſion. Theſe ſixe, ille, iplc, iſte, hic, is, and qui, be of the ſecond Declenſion, and be thus declined:

Nom.

Singulariter		Pluraliter	
Nom. iſte, iſta, iſtud.		Nom. iſti, iſtæ, iſta.	
Genitivo iſtius.		Gen. iſtorũ, iſtarũ, iſtorũ.	
Dativo iſti.		Dativo iſtis.	
Ac. iſtum, iſtam, iſtud.		Acc. iſtos, iſtas, iſta.	
Vocativo caret.		Vocativo caret.	
Ablat. iſto, iſtâ, iſto.		Ablativo iſtis.	

Ille is declined like Iſte; and alſo Ipſe, ſaving that the Neuter gender in the Nominatiue caſe, and in the Accuſatiue caſe ſingular maketh ipſum.

Nominativo hic, hæc, hoc: Genitivo hujus: Dativo huic: as afore in the Nouns.

Singulariter		Pluraliter	
Nominat. is, ea, id.		Nominativo ii, eæ, ea.	
Genitivo ejus.		Gen. eorum, earum, eorum.	
Dativo ei.		Dativo iis vel eis.	
Acc. eum, eam, id.		Accuſat. eos, eas, ea.	
Vocativo caret.		Vocativo caret.	
Ablativo eo, eâ, eo.		Ablativo iis vel eis.	

Singulariter		Pluraliter	
Nom. qui, que, quod.		Nom. qui, que, que.	
Genitivo cujus.		Gen. quorũ, quarũ, quorũ.	
Dativo cui.		Dat. quibus vel queis.	
Ac. quem, quam, quod.		Accuſ. quos, quas, que.	
Vocativo caret. (qui.		Vocativo caret.	
Abl. quo, quâ, quo vel		Ablat. quibus vel queis.	

Likewiſe Quis and Quid be declined, whether they be Interrogatives, or Indefinites. Alſo Quiſquis is thus declined:

Nom. { Quiſquis, Quicquid. } Acc. { Quicquid. } Abl. { Quoquo, Quaquâ, Quoquo. } The compound of Quis.

where note, that Quid is alwayes a Nominative of the Neuter gender. Note.

Theſe five, Meus, tuus, ſuus, noſter, and veſter, are of the third declenſion, and be declined like Nouns. The third declenſion.

To theſe five of theſe terminations, in this ſtile

Singulariter	Nom. meus, mea, meum.	Pluraliter	Nom. mei, meæ, mea.
	Genit. mei, meæ, mei.		Gen. mearum, meorum
	Dat. meo, meæ, meo.		Dat. meis.
	Ac. meum, meam, meum.		Acc. meos, meas, mea.
	Vocat. mi, mea, meum.		Vocat. mei, meæ, mea.
	Ablat. meo, meâ, meo.		Ablativo meis.

So is Noster declined, and tuus, suus, vester, saving that these three lack the Vocativo case.

Nostras, vestras, and this Noune Cujas, be of the fourth declension, and be thus declined:

The fourth declension.

Singulariter	Nom. hic & hæc nostras, & hoc nostrate.	Pluraliter	No. hi & hæ nostrates, & hæ nostratia.
	Gen. hujus nostratis.		Gen. horum, harum & horum nostratium.
	Dat. huic nostrati.		Dat. his nostratibus.
	Ac. hunc & hanc nostratem, & hoc nostrate.		Acc. hos & has nostrates, & hæc nostratia.
	Vocat. ô nostras, & ô nostrate.		Vocat. ô nostrates, & ô nostratia.
	Abl. ab hoc, hac & hoc nostrate vel nostrati.		Abl. ab his nostratibus.

Note. Here is to be noted, that Nostras, Vestras, and this Noune Cujas, be called Gentiles, because they properly betoken pertaining to countries or nations, to seats, or nations.

A Pronoune hath three persons.

Persons three. The first person speaketh of himselfe: as, Ego, I: Nos, We.

The second person is spoken to: as, Tu, Thou: Vos, Ye. And of this person is also every Vocative case.

The third person is spoken of: as, Ille, He: Illi, They. And therefore all Nounes, Pronounes, and Participles be of the third person

Of

OF A VERBE.

A Verbe is a part of ſpeech, declined with mood and tenſe, and betokeneth doing, as Amo, I lobe: or ſuffering, as Amor, I am loved: or being, as Sum, I am. A Verbe.

Of verbes, ſuch as habe perſons be called Perſonals: as, Ego amo, Tu amas. And ſuch as habe no perſons, be called Imperſonals: as, Tædet, It irketh: Oportet, It behoveth.

Of verbes Perſonals there ber fibe kindes, Actibe, Paſſibe, Neuter, Deponent, and Commune. Verbs perſonals.

A verbe Actibe endeth in o, and betokeneth to doe: as Amo, I lobe: and by putting to r, it may be a Paſſibe, as Amor. Active.

A verbe Paſſibe endeth in or, and betokeneth to ſuffer: as Amor, I am loved: and by putting away r, it may be an Actibe, as Amo. Paſſive.

A verbe Neuter endeth in o, or m, and cannot take r to make him a Paſſibe: as, Curro, I runne: Sum, I am. And it is Engliſhed ſometime Actibely, as Curro, I runne: And ſometime Paſſibely, as Ægroto, I am ſicke. Neuter.

A verbe Deponent endeth in r like a Paſſibe, and yet in ſignification is but either Actibe, as Loquor verbum, I ſpeake a word: or Neuter, as Glorior, I boaſt. Deponent.

A verbe Commune endeth in r, and yet in ſignification is both Actibe and Paſſibe: as, Oſculor te, I kiſſe thee: Oſculor à te, I am kiſſed of thee. Commune.

MOODS.

Moods sixe. There be sixe Moods: the Indicative, the Imperative, the Optative, the Potentiall, the Subjunctive, and the Infinitive.

Indicative. The Indicative moode sheweth a reason true or false; as Ego amo, *I love*: Or else asketh a question; as Amas tu? *Doest thou love?*

Imperative. The Imperative biddeth or commandeth: as Ama, *Love thou.*

Optative The Optative wisheth or desireth with these signes, *would God, I pray God.* or *God grant*: as Utinam amem, *I pray God I love:* and hath commonly an Adverbe of wishing joyned with him.

Potentiall. The Potentiall moode is known by these signes, *May, can, might, would, should, could,* or *ought*: as Amem, *I may* or *can love*: without an Adverbe joyned with him.

Subjunctive. The Subjunctive mood hath evermore some Conjunction joined with him: as Cùm amarem, *when I loved.* And it is called the Subjunctive mood, because it dependeth of another verbe in the same sentence, either going before, or comming after: as, Cùm amarem, eram miser: *when I loved, I was a wretch*

Infinitive. The Infinitive signifieth to doe, to suffer, or to be: and hath neither number, nor person, nor Nominative case before him: and is known commonly by this signe, *To*: as Amare, *To love.* Also when two verbes come together without any Nominative case betweene them, then the latter shall be the Infinitive mood: as Cupio discere, *I desire to learne.*

GERUNDS.

Gerunds three; di, do, dum. There be moreover belonging to the Infinitive mood of Verbes, certaine boites called Gerunds

runds, ending in Di, Do, and Dum: which have both the Active and Passive signification: as Amandi, *Of loving, or of being loved*: Amando, *In loving, or in being loved*: Amandum, *To love, or to be loved*.

SUPINES.

There be also pertaining unto Verbes two Supines: the one ending in um, which is called the first Supine, because it hath the signification of the Verbe Active: as Eo amatum, *I goe to love*: And the other in u, which is called the latter Supine, because it hath for the most part the signification Passive: as Difficilis amatu, *Hard to be loved*. *Supines two, in um and u.*

TENSES.

There be five Tenses or Times: the Present tense, the Preterimperfect, the Preterperfect, the Preterpluperfect, and the Future tense. *Tenses five.*

The Present tense speaketh of the time that now is: as Amo, *I love*. *Present tense.*

The Preterimperfect tense speaketh of the time not perfectly past: as Amabam, *I loved, or did love*. *Preterimperfect.*

The Preterperfect tense speaketh of the time perfectly past, with this signe *Have*: as Amavi, *I have loved*. *Preterperfect.*

The Preterpluperfect tense speaketh of the time more than perfectly past, with this signe *Had*: as Amaveram, *I had loved*. *Preterpluperfect.*

The Future tense speaketh of the time to come, with this signe *Shall*, or *will*: as Amabo, *I shall or will love*. *Future.*

PERI

PERSONS.

Persons three.

Note be also in Verbes three persons in both numbers: as Singulariter, Ego amo, *I love*: Tu amas, *Thou lovest*: Ille amat, *Hee loveth*: Pluraliter Nos amamus, *We love*: Vos amatis, *Ye love*: Illi amant, *they love*.

CONJUGATIONS.

Conjugations foure.

Verbes have foure Conjugations, which be knowne after this maner.

The first Conjugation hath a long, before re and ris: as, Amâre, amâris.

The second Conjugation hath e long, before re and ris: as, Docêre, docêris.

The third Conjugation hath e short, before re and ris: as, Legere, legeris.

The fourth Conjugation hath i long, before re and ris: as, Audîre, audîris.

Verbs in O, of the foure Conjugations, be declined after these examples.

AMo, amas, amavi, amare: amandi, amando, amandum: amatum, amatu: amans, amaturus. } To love.

Doceo, doces, docui, docere: docendi, docendo, docendum: doctum, doctu: docens, doctûrus. } To teach.

Lego, legis, legi, legere: legendi, legendo, legendum: lectum, lectu: legens, lecturus. } To reade.

Audio, audis, audivi, audire: audiendi, audiendo, audiendum: auditum, auditu: audiens, auditurus. } To heare.

¶ Indicative Mood

Preſent tenſe ſingular,

I love, or do love,	Thou loveſt, or doeſt love,	He loveth, or doth love.	We love, or do love,	Ye love, or do love,	They love, or do love.

Amo,	amas,	amat.	Amamus,	amatis,	amant.
Doceo,	doces,	docet.	Docemus,	docetis,	docent.
Lego,	legis,	legit.	Legimus,	legitis,	legunt.
Audio,	audis,	audit.	Audimus,	auditis,	audiunt.

I loved or did love.

Preterimperf. tenſe ſingular, { Amabam, Docebam, Legebam, Audiebam, } bas, bat. *Plur.* bamus, batis, bant.

I have loved.

Preterperfect tenſe ſing. { Amavi, Docui, Legi, Audivi, } iſti, it. *Plur.* imus, iſtis, erunt vel ere.

I had loved.

Preterpluperfect tenſe ſingular, { Amaveram, Docueram, Legeram, Audiveram, } ras, rat. *Plur.* ramus, rats, rant.

I ſhall or will love.

Future tenſe ſing. { Amabo, Docebo, Legam, Audiam, } bis, bit. *Plur.* bimus, bitis, bunt. / es, et. *Plur.* emus, etis, ent.

Impera

Imperative Mood

	Love thou:	*Love he, or let him love.*	*Love we, or let us love:*	*Love ye: Love they, or let them love.*
Presen tense sing.	Ama, amet, amato: amat	*Plu.* amemus,	amate, ament. amatote: amanto.	
	Doce, doceat docето: docet	*Plu.* doceamus,	docete, doceant, docetote: docento.	
	Lege, legat, legito: legito	*Plu.* legamus,	legite, legant, legitote: legunto.	
	Audi, audiat, audito: audito.	*Plu.* audiamus,	audite, audiant, auditote: audiunto.	

Optative Mood

God grant I love.

Presens tense sing. utinam	Amem, ames, amet. *Plu.* utinam emus, emus, etis, ent.	
	Docam, Legam, Audiam,	as, at. *Plu.* utinam amus, atis, ant.
Preterimperfect tense sing. utinam	Amarem, Docerem, Legerem, Auditem,	*would God I loved, or did love.* res, ret. *Plu.* utinam remus, retis, rent.
Preterperfect tense sing. utinam	Amaverim, Docuerim, Legerim, Audiverim,	*I pray God I have loved.* ris, rit. *Plu.* utinam rimus, ritis, rint.
Preterpluperfect tense sing. utinam	Amavissem, Docuissem, Legissem, Audivissem,	*would God I had loved.* ses, set. *Plu.* utinam semus, setis, sent.
Future tense sing. utinam	Amavero, Docuero, Legero, Audivero,	*God grant I shall or will love hereafter.* ris, rit. *Plu.* utinam remus, retis, rrent.

Poten

Potentiall Mood

I may or can love.

Present tense singular,
Amem, ames, amet. *Plur.* amemus, ametis, ament.
Doceam, Legam, Audiam, as, at. *Plur.* amus, atis, ant.

Preterimperfect tense singular,
Amarem, Docerem, Legerem, Audirem, *I might, would, should, ought, or could love.* res, ret. *Plur.* remus, retis, rent.

Preterperf. tense sing.
Amaverim, Docuerim, Legerim, Audiverim, *I might, would, should, or ought to have (loved,* ris, rit. *Plur.* rimus, ritis, rint.

Preterpluperf. tense sing.
Amaviſſem, Docuiſſem, Legiſſem, Audiviſſem, *I might, would, should, or ought to had (loved,* ſes, ſet. *Plur.* ſemus, ſetis, ſent.

Future tense singular.
Amavero, Docuero, Legero, Audivero, *I may or can love hereafter.* ris, rit. *Plur.* rimus, ricis, rint.

Subjunctive Mood

when I love.

Present tense singular, cùm
Amem, ames, amet. *Plur.* cùm amemus, ametis, ament.
Doceam, Legam, Audiam, as, at. *Plur.* cùm amus, atis, ant.

Preterimperfect tense sing. Cùm
- Amarem,
- Docerem,
- Legerem,
- Audirem,

when I loved or did love.
res, ret. *Plur.* cùm remus, retis, rent.

Preterperf. tense sing. Cùm
- Amaverim,
- Docuerim,
- Legerim,
- Audiverim,

when I have loved.
ris, rit. *Plur.* cùm rimus, ritis, rint.

Preterpluperfect tense sing. Cùm
- Amaviſſem,
- Docuiſſem,
- Legiſſem,
- Audiviſſem,

when I had loved.
ſes, ſet. *Plur.* cùm ſemus, ſetis, ſent.

Future tense sing. Cùm.
- Amavero,
- Docuero,
- Legero,
- Audivero,

when I ſhall or will love.
ris, rit. *Plur.* cùm rimus, ritis, rint.

Infinitive Mood.

Preſent and Preterimperfect tenſe
- Amare,
- Docere,
- Legere,
- Audire,

To
- lobe.
- teach.
- reade.
- heare.

Preterperfect and preterpluperfect tenſe,
- Amaviſſe,
- Docuiſſe,
- Legiſſe,
- Audiviſſe,

To have or had
- lobed.
- taught.
- read.
- heard.

Future tenſe,
- Amaturum
- Doctum
- Lecturum
- Auditurum

eſſe, To
- lobe
- teach
- reade
- heare

hereafter.

Gerundi
- Amandi, of lobing: do, in lobing: dum, to lobe.
- Docendi, of teaching: do, in teaching: dum, to teach.
- Legendi, of reading: do, in reading: dum, to reade.
- Audiendi, of hearing: do, in hearing: dum, to heare.

Supine

Eight parts of Speech.

Supines { Ammatu, Doctum, Lectum, Auditum, } To { lobe, teach. reade. heare. } { Amatu, Doctu, Lectu, Auditu, } To be { lobed. taught. read. heard. }

A participle of the present tense, { Amans, lobing. Docens, teaching. Legens, reading. Audiens, hearing. }

The participle of the first future tense, { Amaturus, to lobe, or about to lobe. Docturus, to teach, or about to teach. Lecturus, to reade, or about to reade. Auditurus, to heare, or about to heare. }

Before we decline any Verbs in or, for supplying of many tenses lacking in all such Verbs, we must learn to decline this Verb Sum, in this wise following:

Sum, es, fui, esse, futurus: To be.

Indicative Mood

Present tense singular, { Sum, I am: es, est. *Plural.* Sumus, estis, sunt.

Preterimperfect tense singular, { Eram, I was: eras, erat. *Plural.* eramus, eratis, erant.

Preterperfect tense singular. { Fui, I have beene: fuisti, fuit. *Plural.* fuimus, fuistis, fuerunt vel fuere.

Preterpluperfect tense singular, { Fueram, I had beene: fueras, fuerat. *Plural.* fueramus, fueratis, fuerant.

Future tense singular, { Ero, I shall or will be: eris, erit. *Plural.* erimus, eritis, erunt.

Imperative

Imperative Mood

Present tense singular, Sis, Es, Esto, be thou. Sit, Esto. *Pl.* Simus, Sitis, Este, Estote, Sint, Sunto.

Optative Mood

Present tense sing. utinam — Sim, I pray God I be: sis, sit. *Plur.* utinam simus, sitis, sint.

Preterimperfect tense sing. utinam — Essem, would God I were: esses, esset. *Plur.* utinam essemus, essetis, essent.

Preterperfect tense singular, utinam — Fuerim, I pray God I habe beene: fueris, fuerit. *Plur.* utinam fuerimus, fueritis, fuerint.

Preterpluperfect tense sing. utinam — Fuissem, would God I had beene: fuisses, fuisset. *Plur.* utinam fuissemus, fuissetis, fuissent.

Future tense sing. utinam — Fuero, God grant I be hereafter: fueris, fuerit. *Plur.* utinam fuerimus, fueritis, fuerint.

Potentiall Mood

Present tense sing. — Sim, I may or can be: sis, sit. *Plur.* simus, sitis, sint.

Preterimperfect tense sing. — Essem, I might or could be: esses, esset. *Plur.* essemus, essetis, essent.

Preterperf. tense sing. — Fuerim, I might, could, should, or ought to habe beene: fueris, fuerit. *Pl.* fuerimus, fueritis, fuerint.

Preterpluperfect tense singular, — Fuissem, I might, could, should, or ought to had been: fuisses, fuisset. *Pl.* fuissemus, fuissetis, fuissent.

Future tense sing. — Fuero, I may or can be hereafter: fueris, fuerit. *Plu.* fuerimus, fueritis, fuerint.

Subjun

Subjunctive Mood

Present tense sing. cùm — Sim, when I am: sis, sit. *Plural.* cùm simus, sitis sint.

Preterimperfect tense sing. cùm — Essem, when I was: esses, esset. *Plural.* cùm essemus, essetis, essent.

Preterperf. tense sing. cùm — Fuerim, when I have beene: fueris, fuerit. *Plural,* cùm fuerimus, fueritis, fuerint.

Preterpluperfect tense sing. cùm — Fuissem, when I had beene: fuisses, fuisset. *Plural,* cùm fuissemus, fuissetis, fuissent.

Future tense sing. cùm — Fuero, when I shall or will be: fueris, fuerit. *Plural.* cùm fuerimus, fueriels, fuerint.

Infinitive Mood

Present and preterimperfect tense, — Esse, to be. — *Preterperfect. & preterpluperfect tense,* — Fuisse, to have or had beene;

Future tense, — Fore vel futurum esse, To be hereafter.

Verbs in *Or* of the foure Conjugations, be *declined after these examples.*

AMor, amâris vel amâre: amatus sum vel fui, amâri: amatus, amandus. To be loved.

Doceor, docêris vel docêre: doctus sum vel fui, docêri: doctus docendus. To be taught.

Legor, legeris vel legere: lectus sum vel fui, legi: lectus, legendus. To be read.

Audior, audiris vel audire: auditus sum vel fui, audiri: auditus, audiendus. To be heard.

Indicative Mood

I am loved.

Present tense singular,
Amor, amâris vel amâre, amatur.
Doceor, docêris vel docêre, docetur.
Legor, legeris vel legere, legitur.
Audior, audîris vel audîre, auditur.
Plural. mur, mini, ntur.

Preterimperfect tense singular,
Amabar, Docebar, Legebar, Audiebar,
I was loved.
baris vel bare, batur. *Plural.* bamur, bamini, bantur.

Preterperf. tense sing.
Amatus, Doctus, Lectus, Auditus
I have beene loved.
sum vel fui,
tus es vel fuiſti, tus eſt vel fuit. *Pl.* ti ſumus vel fuimus, ti eſtis vel fuiſtis, ti ſunt, fuêrunt vel fuêre.

Preterpluperfect tense singular,
Amatus, Doctus, Lectus, Auditus
I had beene loved.
eram vel fueram,
tus eras vel fueras, tus erat vel fuerat. *Pl.* ti eramus vel fueramus, ti eratis vel fueratis, ti erant vel fuerant.

Future tense singular,
Amabor, Docebor, Legar, Audiar,
I ſhall or will be loved.
beris vel bere, itur. *Pl.* bimur, imini, untur.
êris vel êre, etur. *Pl.* emur, emini, entur.

Imperative Mood

	Be thou loved.	*Let him be loved.*	*Let us be loved.*	*Be ye loved.*	*Let them be loved.*
Present tense singular,	Amare, amator: amator.	ametur,	*Pl.* amemur,	Amamini, amantor: amaminor: amantor.	amentur,
	Docere, docetor: docetor.	docetur,	*Pl.* docemur,	Docemini, docemor: docemini	docentur docentor.
	Legere, legitor: legitor.	legatur,	*Pl.* legamur,	Legimini, legimini:	legantur, leguntor.
	Audire, auditor: auditor.	audiatur,	*Pl.* audiamur,	Audimini, audimini:	audiantur, audiuntor.

Optative

Optative Mood

God graunt I be loved.

Preſent tenſe ſing. utinam
- Amer, êris vel êre, êtur. *Pl.* utin. êmur, êmini, entur.
- Docear, Legar, Audiar, } aris vel are, atur. *Plu.* utin. amur, amini, antur.

Preterim-perf. tenſe ſing. utinam

would God I were loved.
- Amarer, Docerer, Legerer, Audirer, } rerîs vel rere, retur. *Pl.* utinam remur, remini, rentur.

I pray God I have beene loved.

Preterperf. tenſe ſing. utinam
- Amatus, Doctus, Lectus, Auditus } ſim vel fuerim, tus ſis vel fueris, tus ſit vel fuerit. *Plural.* utinam ti ſimus vel fuerimus, ti ſitis vel fueritis, ti ſint vel fuerint.

would God I had beene loved.

Preterplu-perf. tenſe ſing. utinam
- Amatus, Doctus, Lectus, Auditus } eſſem vel fuiſſem, tus eſſes vel fuiſſes, tus eſſet vel fuiſſet. *Plur.* utinam ti eſſemus vel fuiſſemus, ti eſſetis vel fuiſſetis, ti eſſent vel fuiſſent.

God graunt I be loved hereafter.

Future tenſe ſing. utinam
- Amatus, Doctus, Lectus, Auditus } ero vel fuero, tus eris vel fueris, tus erit vel fuerit. *Plural.* utinam ti erimus vel fuerimus, ti eritis vel fueritis, ti erunt vel fuerint.

Potentiall Mood

I may or can be loved.

Preſent tenſe ſingular,
- Amer, êris vel êre, êtur. *Plural.* êmur, êmini, entur.
- Docear, Legar, Audiar, } aris vel are, atur. *Pl.* amur, amini, antur.

Preterimperfect tense singular.

Amarer, Docerer, Legerer, Audirer, — *I would, should or ought to be loved.* reris vel rere, retur. *Plur.* remur remini, rentur.

Preterperf. tense sing.

Amatus, Doctus, Lectus, Auditus, — *I would, should, or ought to have been loved.* sim vel fuerim, tus sis vel fueris. tus sit vel fuerit. *Plur.* ti simus vel fuerimus, ti sitis vel fueritis, ti sint vel fuerint.

I would, should or ought to had been loved.

Preterpluperfect tense singular.

Amatus Doctus Lectus Auditus — essem vel fuissem, tus esses vel fuisses, tus esset vel fuisset. *Plural.* ti essemus ve fuissemus, ti essetis vel fuissetis, ti essent vel fuissent.

Future tense singular.

Amatus Doctus Lectus Auditus — *I may or can be loved hereafter.* ero vel fuero, tus eris vel fueris, tus erit vel fuerit. *Plur.* ti erimus vel fuerimus, ti eritis vel fueritis, ti erint vel fuerint.

Subjunctive Mood.

When I am loved.

Present tense sing. cùm.

Amer, êris vel êre, êtur. *Plur.* cùm êmur, êmini, entur.
Docear, Legar, Audiar. — aris vel are, atur. *Plur.* cùm amur, amini antur.

When I was loved.

Preterimperfect tense sing. cùm.

Amarer, Docerer, Legerer, Audirer, — rêris vel rêre, rêtur. *Pl.* cùm rêmur, rêmini, rentur.

When I have been loved.

Preterperfect tense singular cùm.

Amatus Doctus Lectus Auditus — sim vel fuerim, tus vel sis fueris, tus sit vel fuerit. *Pl.* cùm ti simus vel fuerimus, ti sitis vel fueritis, ti sint vel fuerint.

Preter

when I had been loved.

Preterpluperfect tense sing. cùm
Amatus, Doctus, Lectus, Auditus } essem vel fuissem, tus esses vel fuisses, tus esset vel fuisset. *Pl.* cùm ti essemus vel fuissemus, ti essetis vel fuissetis, ti essent vel fuissent.

when I shall or will be loved.

Future tense sing. cùm
Amatus, Doctus, Lectus, Auditus } ero vel fuero, tus eris vel fueris, tus erit vel fuerit. *Pl.* cùmti erimus vel fuerimus, ti eritis vel fueritis, ti erunt vel fuerint.

Infinitive Mood

Present and preterimperfect tense,
Amari, Doceri, Legi, Audiri, } To be { loved. taught. read. heard.

Preterperfect tense & preterpluperfect tense,
Amatum, Doctum, Lectum, Auditum, } *To have or had been loved* esse vel fuisse.

Future tense,
Amatum iri, vel amandum esse,
Doctum iri, vel docendum esse,
Lectum iri, vel legendum esse,
Auditum iri, vel audiendum esse,
} to be { loved taught read heard } hereafter.

A participle of the preterperfect tense,
Amatus, **loved.**
Doctus, **taught.**
Lectus, **read.**
Auditus, **heard.**

A participle of the Fut. in Dus.
Amandus, Docendus, Legendus, Audiendus, } To be { loved. taught. read. heard.

Of certaine Verbs going out of *Rule, which are declined and formed in manner following.*

POſſum, potes, potui, poſſe, potens: **To may or can**
Volo, vis, volui, velle: volendi, volendo, volendum: ſupinis caret, volens: **To will, or to be willing.**
Nolo, non vis, nolui, nolle: nolendi, nolendo, nolendum: ſupinis caret, nolens: **To nill, or to be unwilling.**
Malo, mavis, malui, malle: malendi, malendo, malendum: ſupinis caret, malens: **To have rather, or to be more willing.**
Edo, edis vel es, edi, edere vel eſſe: edendi, edendo, edendum: eſum eſu, vel eſtum eſtu, edens, eſurus vel eſturus: **To eat.**
Fio, fis, factus ſum vel fui, fieri: factus, faciendus: **To be made, or to be done.**
Fero, fers, tuli, ferre: ferendi, ferendo, ferendum: latum, latu: ferens, laturus: **To beare or ſuffer.**
Feror, ferris vel ferre, latus ſum vel fui, ferri: latus, ferendus: **To be borne or ſuffered.**

Indicative Mood

Preſent tenſe ſingular.

POſſum, potes, poteſt.
Volo, vis, vult.
Nolo, non vis, non vult.
Malo, mavis, mavult.
Edo, edis vel es, edit vel eſt.
Fio, fis, fit.
Fero, fers, fert.
Feror, ferris vel ferre, fertur.

Plurallter,

Poſſumus, poteſtis, poſſunt.
Volumus, vultis, volunt.
Nolumus, non vultis, nolunt.
Malumus, mavultis, malunt.
Edimus, editis vel eſtis, edunt.
Fimus, fitis, fiunt.
Ferimus, fertis, ferunt.
Ferimur, ferimini, feruntur.

Preter-

Preterimperf. tenſe ſing.

Poteram,
Volebam,
Nolebam,
Malebam,
Edebam,
Fiebam,
Ferebam,

} as, at. *Plurabiter*, amus, atis, ant.

Ferebar, baris vel bare, batur. *Plur.* bamur, bamini (bantur

Preterperf. tenſe ſing.

Potui,
Volui,
Nolui,

} Malui, Edi, Tuli, } iſti, it. *Plur.* imus, iſtis, ērunt vel ēre.

Factus, Latus } ſum vel fui, tus es vel fuiſti, tus eſt vel fuit. *Plur.* ti ſumus vel fuimus, ti eſtis vel fuiſtis, ti ſunt, fuērunt vel fuēre.

Preterpluperfect tenſe ſingular,

Potueram,
Volueram,
Nolueram,

} Malueram, Ederam, Tuleram, } ras, rat. *Plur.* ramus, ratis, rant.

Factus, Latus } eram vel fueram, tus eras vel fueras, tus erat vel fuerat. *Plur.* ti eramus vel fueramus, ti eratis vel fueratis, ti erant vel fuerant.

Future tenſe ſingular,

Potero, eris, erit. *Plur.* Poterimus, eritis, erunt.

Volam,
Nolam,
Malam,

} Edam, Fiam, Feram, } es, et. *Plur.* emus, etis, ent.

Ferar, ferēris vel ferēre, feretur. *Plur.* feremur, feremini, ferentur.

Poſſum, Volo, Malo, habe no Imperatibe mo

C 4 Imperat

Imperative Mood.

Noli, nolito, *Plural.* Nolite, nolitote.

Present tense singular.

Es, esto, ede, edito: edat, esto, edito. *P.* Edamus. edite, este, estote, editote: edant, edũto.

Fito tu, Fiat, Fito. *Pl.* Fiamus, Fite, fitote, Fiant, fiunto.

Fer, ferto: Ferat, Ferto, *Plu.* Feramus. Ferte, fertote: Ferant, ferunto.

Ferre, fertor: Feratur, fertor. *Pl.* Feramur, Ferimini, feriminor, Ferãtur, feruntor.

Optative Mood.

Present tense sing. utin.

Possim, Velim, Edam, Fiam, Feram, Nolim, Malim, is it, *Plu.* utinam imus, itis, int.

as at *Plu.* utinam amus, atis, ant.

Ferar, raris vel rare, ratur, *Pl.* ut. amur, amini, antur

Preterimperfect tense sing. utin.

Possem, Vellem, Nollem, Mallem, Ederem vel esem, Fierem, Ferrem, es, et. *Pl.* utin. emus, etis, ent.

Ferrer, rêris vel rêre, rêtur. *Pl.* utin. rêmur, rêmini, (rentur.

Preterperfect tense sing. utin.

Potuerim, Voluerim, Noluerim, Maluerim, Ederim, Tulerim, ris, rit. *Pl.* utinam rimus, ritis, rint

Factus Latus sim vel fuerim, tus sis vel fueris, tus sit vel fuerit. *Pl.* utin. ti simus vel fuerimus, ti sitis vel fueritis, ti sint vel fuerint.

Preterpluperfect tense sing. utin.

Potuissem, Voluissem, Noluissem, Maluissem, Edissem Tulissem, ses, set. *Pl.* utinam semus, setis, sent.

Factus Latus essem vel fuissem, tus esses vel fuisses, tus esset vel fuisset. *Pl.* ut. ti essemus vel fuissemus, ti essetis vel fuissetis, ti essent vel fuissent.

Future

Future tense sing. utin.

Potuero, Voluero, Noluero, Maluero, Edero, Tulero, ris, rit. *Pl.* utinam rimus, ritis, rint.

Factus Latus sum ero vel fuero, tus eris vel fueris, tus erit vel fuerit. *P.* ut. ti erimus vel fuerimus, ti eritis vel fueritis, ti erunt vel fuerũt.

The Potentiall and the Subjunctive Mood be formed like the Optative in voice, and do differ onely in signification and signe of the Mood.

Infinitive Mood.

Present tense and Preter-imperf. tense

Posse, Velle, Nolle, Malle, Edere vel esse, Ferre, Fieri, Ferri.

Preterperfect & Preterpluperfect tense

Potuisse. Voluisse. Noluisse. Maluisse. Edisse. Tulisse. Factum esse vel fuisse. Latum esse vel fuisse.

Future tense,

Esurum esse. Laturum esse. Factum iri, vel faciendum esse. Latum iri, vel ferendum esse.

Eo and Queo make ibam and quibam in the Preterimperfect tense of the Indicative mood, and ibo and Quibo in the Future tense: and in all other moods and tenses are varied like verbs in o of the fourth Conjugation, saving that they make their Gerunds, Eundi, eundo, eundum. Queundi, queundo, queundum.

Tenses for Preterperfect tense.

Of the Preterperfect tense of the Indicative mood, be formed the Preterpluperfect tenie of the same mood; the Preterperfect tense, the Preterpluperfect tense, and the future tense, of the Optative mood, the Potentiall mood, and the Subjunctive mood; the Preterperfect tense, and the Preterpluperfect of the Infinitive mood: as, of Amavi,

Amavi, are formed Amaveram, amavarim, amvero, by changing i into e short: and ; Amaviſſem, amaviſſe, keeping i ſtill.

IMperſonals be declined throughout all Moods and Tenſes in the voice of the third perſon ſingular onely: as, Delectat, delectabat, delectavit, delectaverat, delectabit. Decet, decebat, decuit, decuerat, decebit, decere. Studetur, ſtudebatur, ſtuditum eſt vel fuit, ſtuditum erat vel fuerat, ſtudebitur, &c.

And they have commonly before their Engliſh, this ſigne *It*: as, It delighteth, Delectat. It becometh not, Non decet.

OF THE PARTICIPLE.

A Participle is a part of ſpeech derived of a Verbe: and taketh part of a Noune, as Gender, caſe, and declenſion: and part of a Verbe, as tenſe and ſignification: and part of both, as Number and figure.

There be foure kinds of Participles: one of the Preſent tenſe, another of the Preter tenſe; one of the Future in rus, and another of the Future in dus.

A Participle of the Preſent tenſe hath his Engliſh ending in *ing*; as *Loving*: and his Latine in ans, or ens; as, Amans, docens. And it is formed of the Preterimperfect tenſe of the Indicative Mood, by changing the laſt ſyllable into ns: as Amabam, amans. Audiebam, audiens. Auxiliabar, auxilians. Poteram, potens.

A Participle of the Future in rus betokeneth to doe, like the Infinitive Mood of the Active voice: as Amaturus, *To love*, or *about to love*. And it is formed of the latter Supine by putting to rus: as Doctu, docturus.

A Participle of the Preter tenſe, hath his Engliſh

lish ending in *d*, *t*, or *n*; as, *Loved*, *taught*, *slain*: and in Latine in tus, sus, xus; as Amatus, visus, nexus: and one in uus, as Mortuus. And it is formed of the latter Supine, by putting to s: as Lectu, lectus; except Mortuus.

A Participle of the Future in dus betokeneth to suffer like the Infinitive Mood of the Passive voice: as, Amandus, *To be loved*. And it is formed of the Genitive case of the Participle of the Present tense by changing tis into dus: as Amantis, amandus. Legentis, legendus. And it is also found to have the signification of the Participle of the Present tense: as, Legendis veteribus proficis, *In reading old Authors thou doest profit*. The second Future tense in dus.

Of a verbe Active, and of a verbe Neuter which hath the Supines come two Participles: one of the Present tense, and another of the Future in rus: as of Amo, commeth Amans, amaturus: of Curro, currens, cursurus. Of an active come two participles.

Of a verbe Passive, whose Active hath the Supines, come two Participles: one of the Preter tense, and another of the Future tense in dus: as of Amor, cometh Amatus, amandus. Of a passive come two.

Of a verbe Deponent come three Participles: one of the Present tense, one of the Preter tense, and another of the Future in rus: as of Auxilior, cõmeth auxilians, auxiliatus, auxiliaturus. Of a deponent three.

And if the verbe Deponent doe governe an Accusative case after him, it may forme also a Participle in dus: as of Loquor, loquendus.

Of a verbe Commune come foure Participles: as of Largior, cõmeth largiens, largiturus, largitus, largiendus. Of a commune foure.

Participles of the present tense be declined like Nounes Adjectives of three articles: as, Nominativo hic, hæc & hoc amans, Genitivo hujus amantis, Dativo huic amanti, &c. Participles declined like Adjectives.

Partici-

Participles of other tenſes bee declined like Nounes Adjectives of three divers endings: as, Amaturus, amatura, amaturum: Amatus, amata, amatum: Amandus, amanda, amandum.

OF AN ADVERBE.

AN Adverbe is a part of ſpeech joyned to the Verbs to declare their ſignification.

Adverbs ſome be of time: as, Hodie, cras, herì, perendie, olim, aliquando, nuper, quandò.

Some be of
- Place: as, Ubi, ibi, hîc, iſtîc, illîc, intus, foris.
- Number: as, Semel, bis, ter, quater, iterum.
- Order: as, Indè, deinde, denique, poſtremò.
- Asking or doubting: as, Cur, quare, unde, quorſum, num, nunquid.
- Calling: as, Heus, ô, ehodum.

Some be of
- Affirming: as, Certè, næ, profectò, ſanè, ſcilicet, licèt, eſtò.
- Denying: as, Non, haud, minimè, neutiquam, nequaquam.
- Swearing: as, Pol, ædepol, hercle, medius-fidius.
- Exhorting: as, Eia, agè, agitè, agedum.

Some be of
- Flattering: as, Sodes, amabò.
- Forbidding: as, Nè.
- Wiſhing: as, Utinam, ſi, ô ſi, ô.
- Gathering together: as, Simul, unà, pariter, non modò, non ſolùm.
- Parting: as, Seorſim, ſigillatim, vicatim.
- Chooſing: as, Potiùs, imò.

Some be of
- A Thing not finiſhed: as, Pene, ferè, prope, vix, modò, non.
- Shewing: as, En, ecce.
- Doubting: as, Forſan, forſitan, fortaſsis, fortaſſe.
- Chance: as, Fortè, fortuito.

Som

Some be of
- Likeneſſe: as, Sic, ſicut, quaſi, ceu, tanquam velut.
- Quality: as, Benè, malè, doctè, fortiter.
- Quantity: as, Multùm, parùm, minimùm, paululùm, plurimùm.
- Comparison: as, Tam, quàm, magis, minùs, maximè.

Certaine Adverbes be compared: as, Doctè, doctiùs, doctiſsimè. Fortiter, fortiùs, fortiſsimè. propè, propiùs, proximè.

Alſo the voices of Prepoſitions, if they be ſet alone, not having any caſuall word to ſerve unto joyned with them, be not Prepoſitions, but are changed into Adverbs: as, Qui antè non cavet, pòſt dolebit, he that beſwareth not afore, ſhall be ſorry afterward. Coràm laudare, & clàm vituperare, inhoneſtum eſt, In preſence to commend one, and behind the backe to diſpraiſe, is an unhoneſt point.

OF A CONJUNCTION.

A Conjunction is a part of ſpeech, that joyneth words and ſentences together.

Of Conjunctions ſome be Copulatives: as, Et, que, quoque, ac, atque, nec, neque.

Some be
- Diſjunctives: as, Aut, ve, vel, ſeu, ſive.
- Diſcretives: as, Sed, quidem, autem, verò, at, aſt.
- Cauſals: as, Nam, namque, enim, etenim, quia, ut, quòd, quum, quoniam, and quando ſet for quoniam.

Some

Some be { Conditionals: as, Si, ſin, modò, dum dummodo.
Exceptives: as Ni, niſi, quin, alioquin, præterquam.

Some be { Interrogatives: as, Nè, an, utrùm, necne, anne, nonne.
Illatives: as, Ergò, ideo, igitur, quare, itaque, proin.

Some be { Adverſatives: as, Etſi, quanquam, quamvis, licèt, eſtò.
Redditives to the ſame: as, Tamen, attamen.
Electives: as, Quàm, ac, atque.
Diminutives: as, Saltem, vel.

OF A PREPOSITION.

A Preposition is a part of ſpeech moſt commonly ſet before other parts, either in Appoſition, as Ad patrem: or elſe in compoſition, as Indoctus.

Theſe Prepoſitions following ſerve *to the Accuſative caſe.*

Ad, To.
Apud, At.
Ante, Before. } Againſt.
Adverſus, } Againſt.
Adverſum, }

Cis, } On this ſide.
Citra, }
Circum, } About.
Circa, }
Contra, Againſt.
Erga, Towards.
Extra, Without:
Intra, Within.
Inter, Betweene.
Infra, Beneath.
Juxta, Beſide, or nigh
Ob, For.

Pone, Behinde.
Per, By, or through.
Prope, Nigh.
Propter, For.
Secundum, } After.
Post, }
Trans, On the further side.
Ultra, Beyond.
Præter, Beside.
Supra, Above.
Circiter, About.
Usque, Until.
Secus, By.
Versus, Towards.
Penes, In the power.

where note, that Versus is set after his casuall word: as, Londinum versus, Towards London. And likewise may Penes be set also.

These Prepositions following serve to the Ablative case.

A, ab, abs, From or fro.
Cum, With.
Coram, Before, or in presence.
Clam, Privily.
De, } Of or fro.
E, }
Ex, }
Pro, For.
Præ, Before, or in comparison.
Palam, Openly.
Sine, } without.
Absque, }
Tenus Until, or up to.

where note, that if the casuall word joyned with Tenus be the plurall number, it shall be put in the Genitive case, and be set before Tenus: as, Aurium tenus, Up to the eares. Genuum tenus, Up to the knees.

Note also, that the voices of Prepositions being set alone without their casuall words, be not Prepositions, but are changed into Adverbs: as is afore-said in the Adverbe.

These

These Prepositions following serve to both cases.

In with this signe To, to the Accusative case: as, In urbem, Into the city. In without this signe To, to the Ablative case: as, In te spes est, My hope is in thee. Sub noctem, A little before night.
Sub judice lis est, The matter is before the Judge.
Super lapidem, Upon a stone.
Super viridi fronde, Upon a greene leafe.
Subter terram, Under the earth.
Subter aquis, Under the water.

OF AN INTERJECTION.

An Interjection is a part of speech which betokeneth a sudden passion of the minde, under an unperfect voice.

Some are of Mirth: as, Evax, vah.

Some are of Sorrow, : as Heu, hei.

Some are of
- Dread: as, Atat.
- Marvelling: as, Papæ.
- Disdaining: as, Hem, vah.
- Shunning: as, Apage.
- Praising: as, Euge.
- Scorning: as, Hui.
- Exclamation: as, Proh Deûm, atque hominum fidem.
- Curling: as, Væ, malùm.
- Laughing: as, Ha, ha, he.
- Calling: as, Eho, eh, io.
- Silence: as, Au. And such others.

THE

THE CONCORDS OF LATINE Speech.

TO the due joyning of words in construction, it is to be marked, that in Latine speech there be three concords: the first betweene the Nominative case and the Verbe; the second betweene the Substantive and the Adjective; the third betweene the Antecedent and the Relative.

The first Concord.

When an English is given to be made in Latine, looke out the principall verbe. If there be more verbes than one in a sentence, the first is the principall verbe, except it be the Infinite the mood, or else before it a Relative: as, that, whom, which: or a Conjunction: as, Ut, *that*; cum, *when*; si, *if*; and such others.

When ye have found the verbe, aske this question, *who?* or *what?* and the word that answereth to the question shall be the Nominative case to the verbe; except it be a verbe Impersonall, which shall have no Nominative case. Also the Nominative shall in making and construing Latine, be set before the verbe, except a question be asked, and then the Nominative is set after the verbe, or after the signe of the verbe: as, ¹Amas¹ tu? ²Advenit² dominus? ¹Venisne ¹rex? Doth the king come?

Likewise if the verb be of the Imperative mood, as, ¹Amato² esto tu. ¹Amato³ ille. Let him love.

And sometime when this signe *it*, or *there*, commeth before the English of the verbe: as, ¹Est ²liber

meus, It is my book. [b] Venit ad me [a] quidam, There came one to me. And that casuall word which commeth next after the verbe, and answereth to this question *whom?* or *what?* made by the verbe, shall commonly be the Accusative case; except the verbe doe properly governe another case after him to be construed withall: as, Si cupis [a] placere [b] magistro [a] utere [b] diligentiâ, nec [a] sis tantus [b] cessator, ut [b] calcaribus [a] indigeas. If thou cobet to please thy master, use diligence, and be not so slack, that thou shalt need spurres.

A Verb personall agreeth with his Nominative case in number and person: as, [a] Præceptor [b] legit, [a] vos verò [b] negligitis, The master readeth, and ye regard not. where note, that the first person is more worthy than the second, and the second more worthy than the third.

Many nominative cases singular, with a conjunction copulative comming betweene them, will have a verbe plurall; which verb plurall shall agree with the nominative case of the most worthy person: as, [a] Ego & tu [b] sumus in tuto, I and thou be in safegard. [a] tu & pater [b] periclitamini, Thou and thy father are in jeopardy. [a] Pater & præceptor [b] accersunt te, Thy father and thy master have sent for thee.

When a verbe commeth between two nominative cases of divers numbers, the verbe may indifferently accord with either of them, so that they be both of one person: as, Amantium iræ, amoris [a] redintegratio [b] est, The falling out of lovers is the renewing of love. [a] Quid enim nisi [a] vota [b] supersunt? for what remaineth saving onely prayers? [a] Pectora percussit, [a] pectus quoque [a] robora [b] fiunt, She strooke her breast, and her breast turned into oake also.

Here note also, that sometime the Infinitive mood of a verbe, or else a whole clause afore-going, or else some member of a sentence may bee the nomi-

native

gatiue eaſe to the verbe: as, [a] Diluculo ſurgere, ſalu-berrimum [b] eſt, To ariſe betime in the morning, is the moſt wholeſome thing in the world. [a] Mukum ſcire, vita [b] eſt jucundiſsima, To know much, is the moſt pleaſant (or ſweeteſt) life of all.

The ſecond Concord.

When ye have an adjective, aske this queſtion *who?* or *what?* and the word that anſwereth to the queſtion, ſhall be the Subſtantive to it.

The adjective, whether it be a noune, pronoune, or participle, agreeth with his Subſtantive in caſe, gender and number: as, [a] Amicus [b] certus in [a] re [b] incerta cernitur, A ſure friend is tried in a doubtfull matter. [a] Homo [b] armatus, A man armed. [a] Ager [b] colendus, A field to be tilled. [b] Hic [a] vir, This man. [b] Meus [a] herus eſt, It is my maſter.

Where note, that the Maſculine gender is more worthy than the Feminine, and the Feminine more worthy than the Neuter.

Many Subſtantives ſingular having a conjunction copulative comming betweene them, will have an adjective plurall, which adjective ſhall agree with the ſubſtantive of the moſt worthy gender: as, [a] Rex & regina [b] beati, The king and the queen are bleſſed.

The third Concord.

When ye have a Relative, aske this queſtion *who?* or *what?* and the word that anſwereth to the queſtion ſhall be the antecedent to it.

The antecedent moſt commonly is a word that goeth before the relative, and is rehearſed againe of the relative.

The relative agreeth with his antecedent in gender, number, and perſon: as, [a] Vir ſapit, [b] qui pauca loquitur, That man is wiſe that ſpeaketh few things, or words.

Sometime the relative hath for his antecedent the whole reason that goeth before him, and then he shall be put in the neuter gender and singular number: as, [a] In-tempore-veni, [b] quod omnium rerum est primum, I came in season, which is the thirteen rule of all. But if the relative be referred to two clauses or more, then the relative shall be put in the plurall number: as, [a] Tu-multum-dormis, & [a] ape-potas, [b] quæ ambo sunt corpori inimica. Thou sleepest much, and drinkest often, both which things are naught for the body.

When this english *that* may be turned into this english *which*, it is a relative, otherwise it is a conjunction: which in latine is called quod, or ut: and in making latine it may elegantly be put away, by turning the nominative case into the accusative, and the verbe into the infinitive mood: as, Gaudeo [a] quod tu bene [b] vales: Gaudeo [a] te bene [b] valere, I am glad that thou art in good health. Jubeo [a] ut tu [b] abeas: Jubeo [a] te [b] abire, I bid that thou goe hence.

Many antecedents singular, having a conjunction copulative betweene them, shall have a relative plurall, which relative shall agree with the antecedent of the most worthy gender: as, [a] Imperium & [a] dignitas [b] quæ periisti, The rule and dignity which thou hast required.

But in things not apt to have life, the neuter gender is most worthy: yea, and in such case, though the substantives or antecedents be of the masculine, or of the feminine gender, and none of them of the neuter; yet may the adjective or relative be put in the neuter gender: as, [a] Arcus & [a] calami sunt [b] bona, The bow and arrowes be good: [a] Arcus & [a] calami quæ frepisti, The bow and arrowes which thou hast broken.

The caſe of the Relative.

When there commeth no nominatiue caſe betweene the relatiue and the verbe, the relatiue ſhall be the nominatiue caſe to the verbe: as, Miſer eſt [a] qui nummos [b] admiratur, wretched is that perſon which is in lube with money.

But when there commeth a nominatiue caſe betweene the relatiue and the verbe, the relatiue ſhall be ſuch caſe as the verbe will have after him: as, Felix, [b] quem [aa] faciunt aliena [a] pericula cautum, happy is he, whom other mens harmes do make to beware.

As the relatiue may be the nominatiue caſe to the verbe, ſo it may be the ſubſtantiue to the adjectiue that is joyned with him, or that commeth after him, as, Divitias ſperare noli, [a] quod omnium eſt [b] ſordidiſſimum, Lode not thou riches, which to do is the moſt beggerly thing in the world.

Nounes interrogatiues and indefinites follow the rule of the relatiue: as, Quis, uter, qualis, quantus, quotus, &c. which evermore come before the verb, like as the relatiue doth: as, Hei mihi, qualis erat! Talis erat, [b] qualem numquam [a] vidi.

Yet here is to be underſtood and noted, that the relatiue is not alwayes governed of the verbe that he commeth before, but ſometime of the infinitiue mood that commeth after the verbe: as, [b] Quibus voluiſti me gratias [a] agere, egi, what perſons thou wilſt me to thanke, I have thanked.

Sometime of a participle: as, [b] Quibus rebus [a] adductus feciſti, with what things moved diddſt thou it?

Sometime of the gerund: as, [b] Quæ nunc non eſt [a] narrandi locus, which things at this preſent is not time to tell.

Sometime of the preposition ſet before him: as, Quem [a] in locum deducta res ſit, vides: Unto what

fate the matter is now brought thou seest.

Sometime of the substantive that it doth accord with: as, Senties [b] qui [a] vir sim, Thou shalt perceive what a fellow I am. Albeit in this manner of speaking, qui is an indefinite, and not a relative.

Sometime of a noune partitive or distributive: as, [b] Quarum rerum [a] utram minùs velim, non facilè possum existimare, Of the which two things whether I would with lesse will have, I cannot easily esteeme.

Sometime it is put in the genitive case, by reason of a substantive comming next after him: as, Ego illum non novi, [b] cujus [a] causâ hoc incipis, I knew him not for whose cause thou beginnest this matter.

Sometime it is otherwise governed of a noune substantive: as, Omnia tibi dabuntur, [b] quibus [a] opus habes, All things shall be given thee which thou hast need of.

Sometime of an Adverbe: as, [b] Cui utrùm [a] obviàm procedam, nondum statui, whom whether I will goe to meet with, I have not yet determined.

Sometime it is put in the Ablative case with this signe *than*, and is governed of the comparative degree coming after him: as, Utere virtute, [b] quâ nihil est [a] melius, Use vertu, than the which nothing is better.

Sometime it is not governed at all, but is put in the ablative case absolute: as, Quantus erat Julius Cæsar, [ab] quo Imperatore, Romani primùm Britanniam ingressi sunt! How worthy a man was Julius Cesar, under whose conduct the Romans first entred into Britain!

Also when it signifieth an instrument wherewith a thing is to be done, it is put in the ablative case: as, Ferrum habuit, [b] quo se [a] occideret, he had a knife wherewith he would have slaine himselfe.

When a relative commeth betweene two substan-

thes

tives of divers genders, it may indifferently accord with either of them: as, [a]Avis [b]quæ passer appellatur; or, Avis, [b]qui [a]passer appellatur, The bird which is called a sparrow. Yea, though the substantives be of divers numbers also: as, Estne ea [a]Lutetia, [b]quam nos Parisios dicimus? Is not that called Lutetia, that we doe call Paris? Or else, Estne ea Lutetia, [b]quos nos [a]Parisios dicimus?

Constructions of nounes Substantives.

When two substantives come together betokening divers things, the latter shall be the genitive case: as, [a]Facundia [b]Ciceronis, The eloquence of Cicero. [a]Opus [b]Virgilii, The worke of Virgil. [a]Amator [b]studiorum, A lover of studies. [a]Dogma [b]Platonis, The opinion of Plato. But if they belong both to one thing, they shall be put both in one case: as, [a]Pater meus [b]vir, amat[a]me [b]puerum, My father being a man, loveth me a childe.

When the english of this word res is put with an adjective, ye may put away res, and put the adjective in the neuter gender, like a substantive: as, [a b]Multa me impedierunt, Many things have letted me. And being so put, it may be the substantive to an adjective: as, [a]Pauca his [b]similia, A few things like unto these. [a]Nonnulla [b]hujusmodi, Many things of like sort.

An adjective in the neuter gender put alone without a substantive, standeth for a substantive, & may have a genitive case after him, as if it were a substantive: as, [a]Multum [b]lucri, Much gain. [a]Quantum [b]negotii? How much business? [a]Id [b]operis, That work.

Words importing indument of any quality or property, to the praise or dispraise of a thing, comming after a noune substantive, or a verbe substantive, may be put in the ablative case, or in the

genitive: as, [a]Puer [b]bonæ indole, or [a]Puer [b]bonæ indolis, A child of a good towardnesse: [a]Puer [b]bonæ ingenii; or [a]Puer [b]bono ingenio, A childe of a good wit.

Opus and usus, when they be latine for need, require an ablative case: as, [a]Opus est mihi tuo [b]judicio, I have need of thy judgement. Viginti [b]minis [a]usus est filio, My sonne hath need of twenty pounds.

Constructions of Adjectives.

The Genitive case.

Adjectives that signifie desire, knowledge, remembrance, ignorance, or forgetting, and such other like, require a genitive case: as, [a]Cupidus [b]auri, Covetous of money. [a]Peritus [b]belli, Expert of warfare. [a]Ignarus [b]omnium, Ignorant of all things. [a]Fidens [b]animi, Bold of his art. [a]Dubius [b]mentis, Doubtfull of minde. [a]Memor [b]præteriti, Mindefull of that is past. [a]Reus [b]furti, Accused of theft.

Nouns partitives, and certaine interrogatives, with certaine nouns of number, require a genitive case: as, Aliquis, uter, neuter, nemo, nullus, solus, unus, medius, quisque, quisquis, quicunque, quidam, quis for aliquis, or quis an interrogative: as, Unus, duo, tres: primus, secundus, tertius, &c. as, [a]Aliquis [b]nostrum. [a]primus [b]omnium.

When a question is asked, the answer in latine must be made by the same case of a noune, pronoun, or participle, and by the same tense of a verbe that the question is asked by: as, [a]Cujus est fundus? [b]Vicini. Quid [a]agitur in ludo literario? [b]Studetur. Except a question be asked by Cujus, ja, jum: as, [a]Cujus est sententia? [b]Ciceronis. Or by a word that may governe divers cases: as, [b]Quanti [a]emisti librum? [b]Parvo. Or except I must answer by one of these possitives, Meus, tuus, suus, noster, vester: as, [a]Cujus est domus? non [b]vestra, sed [b]nostra.

Nouns

Nouns of the comparative and the superlative degree, being put partitively, that is to say, having after them this english of, or *among*, require a genitive case: as, [b] Aurium [a] mollior est sinistra, Of the eares, the left is the softer. Cicero [b] Oratorum [a] eloquentissimus, Cicero the most eloquent of Orators.

Nouns of the comparative degree, having *than* or *by* after them, do cause the word following to be the ablative case: as, [a] Frigidior [b] glacie, More cold than ice. [a] Doctior [b] multo, Better learned by a great deal. Uno [b] pede [a] altior, Higher by a foot.

The Dative case.

Adjectives that betoken profit or disprofit, likenesse or unlikenesse, pleasure, submitting, or belonging to any thing, require a dative case: as, Labor est [a] utilis [b] corpori, Labour is profitable to the body. [a] Æqualis [b] Hectori, Equall to Hector. [a] Idoneus [b] bello, Fit for warre. [a] Jucundus [b] omnibus, Pleasant to all persons. [b] Parenti [a] supplex, Suppliant to his father. [b] Mihi [a] proprium, Proper to me.

Likewise nouns adjectives of the passive signification in bilis, and participials in dus: as, [a] Flebilis [aa] flendus [b] omnibus, To be lamented of all men. [a] Formidabilis [aa] formidandus [b] hosti, To be feared of his enemies.

The Accusative case.

The measure of length, breadth, or thicknesse of any thing, is put after adjectives in the accusative case, and sometime in the ablative case: as, Turris [a] alta [b] centum-pedes, A tower an hundred foot high. Arbor [a] lata [b] tres-digitos, A tree three fingers broad. Liber [a] crassus [b] tres-pollices, vel [bb] tribus-pollicibus, A book three inches thick.

In

The Ablative case.

Adjectives signifying fulnesse, emptinesse, plenty, or wanting, require an ablative case, and sometime a genitive: as, [b] Copiis [a] abundans. Crura [b] rhymo [a] plena. [a] Vacuus [b] irâ, [bb] iræ, ab ira. Nulla epistola [a] inanis [b] re aliqua. [a] Ditissimus [b] agri. [b] Stultorum [a] plena sunt omnia. Quis, nisi [b] mentis [a] inops, oblatum respuat aurum? [a] Integer [b] vitæ, [b] scelerisque [a] purus, non eget Mauri jaculis nec arcu. [a] Expers [b] omnium. Corpus [a] inane [b] animæ.

These adjectives, Dignus, indignus, prædirus, captus, contentus, with such others, will have an ablative case: as, [a] Dignus [b] honore. [a] Captus [b] oculis. [b] Virtute [a] præditus. [b] Paucis [a] contentus.

Where note that Dignus, indignus, and contentus, may in stead of the ablative case have an infinitive mood of a verbe: as, [a] Dignus [b] laudari, worthy to be praised. [a] Contentus in pace [b] vivere, content to live in peace.

Construction of the Pronoune.

These genitive cases of the primitives, Mei, tui, sui nostri, and vestri, be used when suffering or passion is signified: as, [a] Pars [b] tui. [a] Amor [b] mei. But when possession is signified, Meus, tuus, suus, noster, and vester be used: as, [a] Ars [b] tua. [a] Imago [b] tua.

These genitive cases, Nostrûm, vestrûm, be used after distributives, partitives, comparatives, and superlatives: as, [a] Nemo [b] vestrûm. [a] Aliquis [b] nostrûm. [a] Major [b] vestrûm. [a] Maximus natu [b] nostrûm.

Construction of the Verbe: and first *with the Nominative case.*

Sum, forem, fio, existo, and certaine verbes passives, as, Dicor, vocor, salutor, appellor, habeor, existimor, videor, with other like, will have such case after

after them, as they have before them: as, [a] Fama [aa] est [b] malum, Fame is an evill thing. [a] Malus cultura [aa] fit [b] bonus, An evill person by due ordering or gouernance is made good. [a] Crœsus [aa] vocatur [b] dives, Crœsus is called rich. [a] Horatius [aa] salutatur [b] Poeta, Horace is saluted by the name of Poet. Malo [a] te [b] divitem [aa] esse, quàm haberi, I had rather thou were rich indeed, than so accounted.

Also verbes that betoken bodily moving, going, resting, or doing, which be properly called verbs of gesture; as, Eo, incedo, curro, sedeo, appareo, bibo, cubo, studeo, dormio, somnio, and such other like, as they have before them a nominatiue case of the doer or sufferer, so may they have after them a nominatiue case of a noune, or participle, declaring the maner of circumstance of the doing or suffering: as, [a] Incedo [b] claudus, I goe lame. [a] Petrus [aa] dormit [b] securus, Peter sleepeth voyd of care. [a] Tu [aa] cubas [b] supinus, Thou lyest in bed with thy face upward. [a] Somnias [b] vigilans, Thou dreamest waking. [a] Studeto [b] stans, Study thou standing. And likewise in the accusatiue case: as, Non decet [a] quenquam [aa] meiere [b] currentem, aut mandentem, It doth not become any man to pisse running, or eating.

And generally, when the word that goeth before the verb, and the word that commeth after the verb belong both to one thing, that is to say, have respect either to other, or depend either of other, they shall be put both in one case, whether the verbe be transitiue or intransitiue, of what kind soeuer the verbe be: as, [a] Loquor [b] frequens, I speak often. [a] Taceo [b] multus, I hold my peace much. [a] Scribo epistolas [b] rarissimus, I write letters very seldome. Nè [a] assuescas [aa] bibere vinum [b] jejunus, Accustome not thy selfe to drinke wine next thy heart, or, not having eaten somewhat before.

The

The Genitive caſe.

THis verbe ſum, when it betoketh or importeth poſſeſſion, owning, or ſomewhat pertaining to a thing, as a whole, property, duty, or guiſe, it cauſeth the nouns, pronouns, or participle following to be put in the genitive caſe: as, Hæc veſtis [a] eſt [b] patris, This garment is my fathers. [b] Inſipientis [a] eſt dicere, non putaram: It is the property of a fools to ſay, I had not thought. Extremæ [a] eſt [b] dementiæ diſcere dediſcenda, It is a point of the greateſt folly in the world, to learne things that muſt afterward be learned otherwiſe. [b] Oranti [a] eſt nihil niſi cœleſtia cogitare, It is the duty of a man that is praying his prayers, to have mind on nothing but heavenly things. Except that theſe pronounes, Meus, tuus, ſuus, noſter, and veſter, ſhall in ſuch manner of ſpeaking be uſed in the nominative caſe: as, Hic codex [a] eſt [b] meus, This booke is mine. Hæc domus [a] eſt [b] veſtra, This houſe is yours. Non [a] eſt mentiri [b] meum, It is not my guiſe (or property) to lye. [b] Noſtrum [a] eſt injuriam non inferre, It is our parts not to doe wrong. [b] Tuum [a] eſt omnia juxtà pati, It is thy part (or duty) to ſuffer all things in like.

Verbs that betoken to eſteem or regard, require a genitive caſe betokening the price: as, [b] Parvi dicitur probitas, Honeſty is reckoned little worth. [b] Maximi [a] penditur nobilitas, Nobleneſſe of birth is very much regarded.

Verbs of accuſing, condemning, warning, purging, quitting, or alloying, will have a genitive caſe of the crime, or of the cauſe, or of the thing that one is accuſed, condemned, or warned of: or elſe an ablative caſe moſt commonly without a Prepoſition: as, Hic [b] furti ſe [a] alligat, vel [b] furto. [a] Admo-

nuit

nuit me [b] errati, vel [b] errato. [b] De pecuniis repetundis [a] damnatus eſt.

Satago, miſereor, miſereſco, requires a genitive caſe: as, [a] Rerum ſuarum [a] ſatagit. [a] Miſerere [b] mei Deus.

Reminiſcor, obliviſcor, recordor, and memini, will have a genitive or an accuſative caſe: as, [a] Reminiſcor [b] hiſtoriæ. [a] Obliviſcor [b] carminis. [a] Recordor [b] puericiam. [a] Obliviſcor [a] lectionem. [a] Memini [b] tui, vel [b] te, I remember thee. [a] Memini [b] de te, I ſpeake of thee.

[a] Egeo, or [a] indigeo [b] tui, vel [b] te, I have need of thee. [a] Potior [b] urbis, I conquer the city. [a] Potior [b] voto I obtaine my deſire.

The Dative caſe.

A Dative caſe is put after verbs that ſignifie to profit, hurt, helpe, pleaſe, commaund, or obey, and have a dative caſe: as, Non [a] omnibus [a] dormio, I ſleep not to all men. [b] Huic [a] habeo, non [b] tibi, I have it for him, and not for thee.

Verbs that be made betwixt two words, ſometime are put diſioynt: as, Commodo, incommodo, noceo.

Compers: as, Comparo, compono, confero.

Give or reſtore: as, Dono, reddo, refero.

Promiſe or to perſwade, Promitto, pollicior, ſolvo.

Commaund or governe, Impero, indico, monſtro.

Truſt: as, Fido, confido, fidem habeo.

Obey or to be againſt: as, Obedio, adulor, repugno.

Threaten or to be angry with: as, Minor, indignor, iraſcor.

[illegible] ſum, [illegible] fatis, bene, male: as, Satisfacio, beneficio, maledico [illegible], Per, ad, con, ſub, ante, poſt, ob, in, and inter will have a dative caſe: as, Præluceo, adjaceo, condono, ſubcoleo,

oleo, antesto, posthabeo, objicio, insulto, intersero.

This verb Sum, es, fui, may often times be set for habeo, and then the word that seemeth in the English to be the nominative case, shall be put in the dative, and the word that seemeth to be the accusative case, shall be the nominative: as, [a] Est [b] mihi [a] mater, I have a mother. Non [a] est [b] mihi [a] argentum, I have no money. But if Sum be the infinitive mood, this nominative shall be turned into the accusative: as, Scio [b] tibi non [a] esse [a] argentum, I know thou hast no money.

Also when Sum hath after him a nominative case and a dative, the word that is the nominative case, may be also the dative: so that Sum may in such manner of speaking be construed with a double dative case: as, [a] Sum [b] tibi [bb] præsidio, I am to thee a safegard. Hæc res [a] est [b] mihi [bb] voluptati, This thing is to me a pleasure.

And not onely Sum, but also many other verbs may in such manner of speaking have a double dative case: one of the person, and another of the thing: as, [a] Do [b] tibi vestem [bb] pignori. [a] Verto hoc [b] tibi [bb] vitio. Hoc tu [b] tibi [bb] laudi [a] ducis.

The Accusative case.

VErbs transitives are all such as have after them an accusative case of the doer or sufferer, whether they be active, commune, or deponent: as, Usus [b] promptos [a] facit. Fœminæ [a] ædificantur [b] viros. [a] Largitur [b] pecuniam.

Also verbs neuters may have an accusative case of their own signification: as, Endymionis [b] somnum [a] dormis. [a] Gaudeo gaudium. [b] [a] Vivo [b] vitam.

Verbs of asking, teaching, & arraying, will have two accusative cases; one of the sufferer, and another of the thing: as, [a] Rogo [b] te [bb] pecuniam. [a] Doceo [b] te [bb] literas. [b] Quod [bb] te jamdudum [a] hortor & rogo, [bb] gladium.

The

The Ablative case.

All verbs require an ablative case of the instrument, put with this signe *with* before it, or of the cause, or of the manner of doing: as, [a] Ferit eum [b] gladio. [a] Taceo [b] metu. Summâ [b] eloquentiâ causam [a] egit.

The word of price is put after verbs in the ablative case: as, [a] Vendidi [b] auro. [a] Emptus sum [b] argento. Except these genitives when they be put alone without substantives: Tanti, quanti, pluris, minoris, tantivis, tantidem, quantivis, quantilibet, quantecunque: as, [b] Quanti [a] mercatus es hunc equum? Certè [b] pluris quàm [a] vellem. Having that after verbs of price we shall always use these adverbs, Carius, vilius, melius, and pejus, in stead of their genitives.

Verbs of plenty or scarcenesse, filling, emptying, loading or unloading, will have an ablative case: as, [a] Affluis [b] opibus. [a] Careo [b] virtute. [a] Expleo te [b] fabulis. [a] Spoliavit me [b] bonis omnibus. [a] Onerat stomachum [b] cibo. [a] Levabo te hoc [b] onere. Egeo, Vtor, fungor, fruor, potior, lætor, gaudeo, dignor, nato, munero, communico, afficio, prosequor, impertio, impertior.

Verbs that betoken receiving, or distance, or taking away, will have an ablative case, with a, ab, e, ex, or de: as, [a] Accepit literas [b] a Petro. [a] Audivi [b] ex nuncio. Longè [a] distat [b] a nobis. [a] Eripui te [b] e malis. And this Ablative after verbs of taking away may be turned into the dative: as, [a] Subtraxit [b] mihi cingulum. [a] Eripuit [b] illi vitam.

Verbs of comparing or exceeding, may have an ablative case of the word that signifieth the measure of exceeding: as, [a] Præfero hunc multis [b] gradibus, I prefer this man by many degrees. [b] Paulo intervallo illum [a] superat, he is beyond the other but a little space.

A noune, or a pronoune substantive, joyned with a participle, expressed or understood, and having none other word whereof it may be governed, it shall be put in the ablative case absolute: as, [a]Rege [b]veniente, hostes fugerunt. The King comming, the enemies fled. [a]Me [b]duce, vinces, Me being captaine, thou shalt overcome.

And it may be resolved by any of these words, Dum, cùm, quando, si, quamquam, postquam: as, [a]Rege [b]veniente; *id est*, Dum venires rex. [a]Me [b]duce; *id est*, Si ego dux fuero.

Constructions of Passives.

A verbe passive will have after him an ablative case with a preposition, or sometime a dative of the doer: as, Virgilius [a]legitur [b]à me. [b]Tibi fama [a]petitur. And the same ablative or dative shall bee the nominative case to the verbe, if it be made by the active: as, [a]Ego [b]lego Virgilium. [b]Petas [a]tu famam.

Gerunds.

Gerunds & supines will have such cases as the verbes that they come of: as, Otium [a]scribendi [b]literas. Ad [a]consulendum [b]tibi. [a]Auditum [b]Poetas.

When the English of the infinitive mood commeth after any of these nounes substantives, Studium, causa, tempus, gratia, otium, occasio, libido, spes, opportunitas, voluntas, studium, ratio, gestus facietus, potestas, licentia, consuetudo, consilium, vis, norma, amor, cupido, locus, and others like, if the verbe should be of the active voyce, it shall bee made by the gerund in di: and the same gerund in di, he also after certaine adjectives, as, [a]Cupidus [b]videndi. [a]Certus [b]eundi. [a]Promptus [b]jaculandi. [a]Gnarus [b]bellandi.

When

When ye have an english of the participle of the present tense, with this signe *of* or *with*, comming after a noune adjective, it shall in latine making be put in the gerund in do: as, a Defessus sum b ambulando, I am weary of walking.

Also the english of the participle of the present tense cõming without a substantive, with this signe *n* or *by* before him, shall in latine making be put in the gerund in do: as, Cæsar, b dando, b sublevando, q ignoscendo, gloriam a adeptus est. b In apparando totum hunc a consumunt diem. And the same gerund in do is used either without a preposition, or with one of these prepositions, A, ab, de, è, ex, cum, in, pro: as, Deterrent a à b bibendo, a Ab b amando. Cogitat a de b edendo. Ratio bene scribendi a cum roloquendo conjuncta est.

The english of the infinitive mood, comming after a reason, and shewing the cause of a reason, may bee put in the gerund in dum: as, Dies mihi ut satis sit a ad b agendum, vereor: I feare that a whole day will not be enough for me to doe my business.

The gerund in dum is used after one of these prepositions, Ad, ob, propter, inter, ante: as, a Ad b capiendum hostes, a Ob (*vel* a propter) b redimendum captivos, a Inter b cœnandum, b Ante b damnandum.

And when ye have this english *must* or *ought* in a reason where it seemeth to bee made by this verb oportet, it may be put in the gerund in dum, With this verb est set impersonally: and then the word that seemeth in the English to be the nominative case, shall be put in the dative: as, a Abeundum est mihi, I must goe hence.

Supines.

The first Supine hath his Active signification, and is put after Verbs and Participles, that betoken moving to a place: as, [a]Eo [b]cubitum. [b]Spectatum [a]admissi, risum teneatis amici?

The later Supine hath his Passive signification, and is put after Nounes Adiectives, as, Dignus, indignus, turpis, fœdus, proclivis, facilis, odiosus, mirabilis, optimus, and such like. And the same Supine may also bee turned into the Infinitive mood passive: as it may be indifferently said in latine, [a]facile [b]factu, or [a]Facile [b]fieri, Easie to bee done. [a]Turpe [b]dictu, or [a]Turpe [b]dici, Unhonest to be spoken.

The Time.

NOunes that betoken part of time be commonly put in the ablative case as, [b]Nocte [a]vigilas. [b]Luce [a]dormis. But Nounes that betoken continuall term of time, without ceasing or intermission, be commonly used in the accusative case: as, [b]Sexaginta annos [a]natus. [b]Hyemem totam stertis.

Space of place.

NOunes that betoken space between place and place, be commonly put in the accusative case: as, [b]Pedem hinc nè [a]discesseris, Go not thou a foot from this place.

A place.

NOunes Appellatives, or names of great places, be put with a preposition, if they follow a verbe that signifieth In a place, To a place, From a place, or By a place: as [a]Vivo [b]in Anglia. [a]veni per Galliam [bb]in Italiam. [a]Proficiscor [b]ex urbe.

In a place or at a place, if the place be a proper

name

name of the first or second declension, and the singular number, it shall be put in the genitive case: as, [a] Vixit [b] Londini. [a] Studuit [b] Oxoniæ.

And these nounes, Humi, domi, militiæ, belli, be likewise used: as, [a] Procumbit [b] humi bos. [b] Militiæ [a] enutritus est. [a] Domi [bb] belliſque otioſi [a] vivitis.

But if the place be of the third declension, or the plurall number, it shall be put in the dative, or in the ablative case: as, [a] Militavit [b] Carthagini, or [bb] Carthagine. [b] Athenis [a] natus est. Likewise we say, [b] Ruri, or [bb] Rure educatus est.

To a place, if the place bea proper name, it shall be put in the accuſative case without a prepoſition: as, [a] Eo [b] Romam. Likewise, [a] Confero me [b] domum. [a] Recipio me [b] rus.

From a place or By a place, if the place be a proper name, it shall be put in the ablative case without a prepoſition: as, [a] Diſceſſit Londino. [a] Profectus est [b] Londino (*vel* per Londinum) Cantabrigiam. Domus and Rus be likewise used: as, [a] Abiit [b] domo. [b] Rure [a] reverſus est.

Impersonals.

A Verb impersonal hath no nominative case before him, and this word *it*, or *there* is commonly his ſigne: as, Decet, It becommeth. [a] Oportet [b] aliquem eſſe, There must be some body. But if he hath neither of these words before him, then the word that ſeemeth to be the nominative case, shall be such case as the verb impersonall will have after him: as, [b] Me [a] oportet, I must. [b] Tibi [a] licet, Thou mayest.

Intereſt, refert, & eſt for intereſt, require a genitive case of all casuall words, except Meâ, tuâ, ſuâ, noſtrâ, veſtrâ, and cujâ, the ablative cases of the

pronounes possessives: as, [a] Interest [b] omnium rē & agre. [b] Tuā [a] refert teipsum nōsse.

Certain impersonals require a dative case: as, Libet, licet, patet, liquet, constat, placet, expedit, prodest, sufficit, vacat, accidit, convenit, contingit, & other like. Some will have an accusative case onely: as, Delectat, decet, juvat, oportet. Some beside the accusative case will have also a genitive: as [b] Nostri [b] nosmet [a] pœnitet. [b] Me [bb] vitatis [a] tædet. [a] Pudet [b] me [bb] negligētiæ, [a] Miseret [b] me [bb] tui. Me [bb] illorum [a] misereſcit.

Verbs impersonals of the passive voice, being formed of neuters, do govern such case as the verbs, neuters which they come of: as, [a] Parcatur sumptui, Let cost be spared. Because we say, [a] Parcamus [b] pecuniæ, Let us spare cost.

A verb impersonall of the passive voice, hath like case as other verbs passives have: as, [a] Benefit multis, [b] à principe. Yet many times the case is not expressed, but understood: as, Maximâ vi [a] certatur; *subaudi* [b] ab illis.

When a deed is signified to be done of many, the verb being a verb neuter, we may well change the verb neuter into the impersonall in tur: as, In ignem posita est, [a] fletur.

A Participle.

Participles govern such cases as the verbs that they come of: as, [a] Fruiturus [b] amicis, [a] Consulens [b] tibi. [a] Diligendus [b] ab omnibus.

Here note that participles may foure manner of wayes be changed into nounes. The first is when the voice of a participle is construed with another case than the verb that it commeth of: as, [a] Appetens [b] vini, Greedy of wine. The

The second when it is compounded with a preposition, which the verb that it cometh of cannot be compounded withall: as, Indoctus, innocens.

The third when it formeth all the degrees of comparison: as, Amans, amantior, amantissimus: Doctus, doctior, doctissimus.

The fourth, when it hath no respect, nor expresse difference of time: as, Homo laudatus, A man laudable, Puer amandus, *id est*, amari dignus, A child worthy to be loved. And all these are properly called nouns participials.

Participles when they be changed into nounes require a genitive case: as, [a] Fugitans [b] litium. [a] Indoctus [b] pilæ. [a] Cupientissimus [b] cui. [b] Lactis [a] abundans.

These participiall voices, Perosus, exosus, pertæsus, have alwayes the active signification, when they govern an accusative case: as, [a] Exosus [b] sæviciã, Hating cruelty. [b] Vitam [a] pertæsus, Weary of life.

The Adverb.

Adverbs of qualitie, time and place, doe require a genitive case: as, [a] Multùm [b] lucri. [a] Tunc [b] temporis. [a] Ubique [b] gentium.

Certain adverbs will have a dative case, like as the nounes that they come of: as, Venit [a] obviàm [b] illi. Canit [a] similiter [b] huic.

These datives be used adverbially. Tempori, luci, vesperi: as, Tempori surgendum. vesperi cubãdum. Luci laborandum.

Certain adverbs will have an accusative case of the preposition that they come of: as, [a] Propiùs [b] urbem. [a] Proximè [b] castra.

Where note that prepositions when they be set without a case, or els do form the degrees of comparison, be changed into adverbs.

The Conjunction.

CONiunctions Copulatives and Disiunctives and these foure, Quam, nisi, præterquam, an, couple like cases: as, [a] Xenophon & [b] Plato fuere æquales. And sometimes they be put betwéen divers cases: as, [a] Studui [b] Romæ & [bb] Athenis. Est [a] liber [b] meus & [bb] fratris. [a] Emi fundum centum [b] nummis & [bb] pluris.

Coniunctions Copulatives and Disiunctives, most commonly ioyne like moods and tenses together: as, [a] Petrus & Ioannes [b] precabantur & [bb] docebant. And sometimes diuers tenses: as, Et [b] habetur & [bb] referetur tibi à me gratia.

The Preposition.

SOmetime this prepositiõ In is not expressed, but understood, and the casuall word nebertheless put in the ablatiue case: as, Habeo te [b] loco parentis. *id est*, in [b] loco.

A verb compound sometime requireth the case of the prepositiõ that he is compounded withall: as, [a] Exeo [b] domo. [a] Prætereo [b] te insalutatum, [a] Adeo [b] templum.

The Interjection.

CErtaine interiections require a nominatiue case: as, [a] O festus [b] dies hominis. Certaine a datiue: as, [a] Hei [b] mihi. Certaine an accusatiue: as, [a] Heu [b] stirpem inuisam. Certain a vocatiue: as, [a] Proh sancte [b] Iupiter. And the same Proh will haue an accusatiue case: as, [a] Proh Deũm atque hominum [b] fidem.

FINIS.

GUILIEL-

¶ GVILIELMI LILII ad suos Discipulos monita Pædagogica, seu *Carmen de Moribus.*

QVi mihi discipulus Puer es, cupis atq; doceri,
Huc ades, hæc animo concipe dicta tuo.
Mane citus lectum fuge, mollem discute somnum;
Templa petas supplex, & venerare Deum:
Attamen in primis facies sit lota manusque;
Sint nitidæ vestes, compta que cæsaries:
Desidiam fugiens, cum te schola nostra vocarit,
Adsis; nulla pigræ sit tibi causa moræ.
Me Præceptorem cum videris, ore salutes,
Et condiscipulos ordine quosque tuos.
Tu quo que fac sedeas, ubi te sedisse jubemus;
Inque loco, nisi sis jussus abire, mane.
Ac magis ut quisque est doctrinæ munere clarus,
Sic magis is clarâ sede locandus erit.
Scalpellum, calami, atramentum, charta, libelli,
Sint semper studijs arma parata tuis.
Si quid dictabo, scribes, at singula rectè;
Nec macula, aut scriptis menda sit ulla tuis,
Sed tua nec laceris dictata aut carmina chartis
Mandes, quæ libris inseruisse decet.
Sæpe recognoscas tibi lecta, animóque revolvas;
Si dubites, nunc hos consule, nunc alios.
Qui dubitat, qui sæpe rogat, mea dicta tenebis;
Is qui nil dubitat, nil capit inde boni.
Disce puer quæso, noli dedisscere quicquam,
Nè mens te insimulet conscia desidiæ.
Sisque animo attentus: quid enim docuisse juvabit,
Si mea non firmo pectore verba premas?
Nil tam difficile est, quod non solertia vincat;
Invigila, & parta est gloria militiæ.
Nam veluti flores tellus nec semina profert,
Ni sit continuo victa labore manus:
Sic puer, ingenium si non exerceat, ipsum
Tempus & amittit, spem simul ingenij.
Est etiam semper lex in sermone tenenda,
Nè nos offendat improba garrulitas:
Incumbens studio, submissa voce loquêris;
Nobis dum reddis, voce canorus eris:
Et quæcunque mihi reddis, discantur ad unguem;
Singula & abjecto verbula redde libro.
Nec verbum quisquam dicturo suggerat ullum;
Quod puero exitium non mediocre parit.

CARMEN DE MORIBVS.

Si quicquam rogito sic respondere studebis,
Vt laudem dictis & mereare decus.
Non linguâ celeri nimis, aut laudabere tardâ;
Est virtus medium, quod tenuisse juvat.
Et quoties loqueris, memor esto loquare Latinè,
Et velut iscopulos barbara verba fuge.
Præterea socios, quoties te cunque rogabunt,
Instrue, & ignaros ad mea vota trahe.
Qui docet indoctos, licet indoctissimus esset,
Ipse brevi reliquis doctior esse queat.
Sed tu nec stolidos imitabere Grammaticastros,
Ingens Romani dedecus eloquij:
Quorum tam fatuus nemo, aut tam barbarus ore est
Quem non authorem barbara turba probet.
Grammaticas recte si vis cognescere leges,
Discere si cupias cultiùs ore loqui;
Addscas veterum clarissima scripta virorum,
Et quos authores turba Latina docet,
Nunc te Virgilius, nunc ipse Terentius optat,
Nunc simul amplectite Ciceronis opus;
Quos qui non didicit, nil præter somnia vidit,
Cœcat & in tenebris vivere Cimmerijs.
Sunt quos delectat (studio virtutis honestæ
Posthabito) nugis tempora conterere:
Sunt quibus est cordi, manibus, pedibusve sodales,
Aut alio quovis sollicitare modo:
Est alius, qui se dum clarum sanguine jactat,
Insulso reliquis improbrat ore genus.
Te tam prava sequi nolim vestigia morum;
Ne tandem factis præmia digna feras.
Nil dabis aut vendes, nil permutabis emesve,
Ex damno alterius commoda nulla feras,
Insuper & nummos, irritamenta malorum,
Mitte alijs; puerum nil nisi pura decent.
Clamor, rixa, joci, mendacia, furta, cachinni,
Sint procul à vobis; Martis & arma procul.
Nil penitus dices quod turpe, aut non sit honestum;
Est vitæ, ac pariter janua lingua necis.
Ingens crede nefas cui quam maledicta referre,
Iurare aut magni numina sacra Dei.
Denique servabis res omnes, atque libellos,
Et tecum quoties isque rediisque feres;
Effuge veleamas, facient quæcunque nocentem,
In quibus & nobis displicuisse potes.

FINIS

BREVISSIMA Institutio,

Seu,

Ratio Grammatices cognoscendæ, ad omnium puerorum utilitatem præscripta:

Quam solam Regia Majestas in omnibus Scholis docendam præcipit.

LONDINI,

Excudit *Rogerus Nortonus* Regius in Latinis, Græcis & *Hebraicis Typographus.* 1637

Studium Grammatices omnibus esse necessarium.

GRammatices labor est parvus, sed fructus in illa est
Non parvus: Parva hæc discito parve puer.
Nemo est tam doctus, qui non cognoverit ista:
Cur pudeat pueros ista labore sequi?

DE GRAMMATICA & ejus partibus.

GRAMMATICA eſt rectè ſcribẽdi atque loquendi Ars.

GRAMMATICÆ quatuor ſunt partes: Orthographia, Syntaxis, Etymologia, Proſodia.

DE ORTHOGRAPHIA.

ORTHOGRAPHIA eſt rectè ſcribẽdi ratio; qua docemur, quibus quæq; dictio ſit formãda literis: ut, Lectio, non Lexio: ab ὀρθος, rectus, & γραφὴ, ſcriptura.

De literis.

EX viginti duabus literis quinq; ſunt vocales: *a, e, i, o, u*: nam *y* Græca eſt. Ex quibus variè diſpoſitis coalescunt diphthongi quinque; *æ, au, æ, ei, eu*, ut *Muſæ, Audio, Cœlum, Hei, Euge*. Reliquæ literæ conſonantes appellãtur: quarũ novem ſunt mutæ: *b, c, d, f, g, k, p, q, t*.

Septem autem ſemivocales: *l, m, n, r, ſ, x, z*.

Mutæ. Semivocales.

Ex

Liquidæ. S

Ex quibus quatuor vocãtur etiã liquidæ; *l, m, n, r.* *S* verò suæ cujusdam potestatis litera est, quæ interdum etiam liquescit. *X* & *Z* duplices sunt consonantes, atque etiam *I* inter duas vocales.

X & Z. I & V, consonantes aliquando.

Adduntur etiam consonantibus *I* & *V*, quando sibi vel aliis vocalibus in eadem syllaba præponuntur; ut, Iuno, Iovis, voluntas, vultus.

K, Y, & Z. H aspiratio.

K, y, & *z* latinis dictionibus nunquã admiscentur. *H*, proprie quidem litera non est, sed aspirationis nota; Apud Poetas autem interdum consonantis vim obtinet.

Præponitur autem vocalibus omnibus; ut, Hamus, hebenus; hiatus, homo, humus, hymnus; consonantibus verò nullis; rectè itaque enuntiamus

Hiulcus, } trissyl- } { Hieronymus, } pentasyl-
Hiacchus, } laba: { { Hieremias, } laba.

At in latinis dictionibus interdum *h* postponitur *c*: ut Charus, charitas, pulcher, pulchritudo.

Bifariam pinguntur literæ; maiusculis scilicet characteribus, & minusculis. Majusculis inchoantur sententiæ: ut, *Deum time. Regem honora*: & propria nomina: ut, *Henricus*, *Anglia*.

Diligẽter observari oportebit, quæ dictiones diphthongis scribãtur; nã hæ quidẽ vel scribi omino vel signaari debẽt: ut, *Musæ præsunt*, vel *Musę prę sunt*.

Litteræ majusculæ.

Litteræ majusculæ, cũ solæ ac paucæ scribuntur, aliquando significãt prænomen, aliquãdo numerũ:

ut
- A. Aulus.
- C. Caius.
- D. Decius.
- G. Gaius.
- L. Lucius.
- M. Marcus.
- P. Publius.
- P.R. Populus Romanus.
- P.C. Patres conscripti.
- Q. Quintus, Quæstor, Quirites.
- R.P. Respublica.
- Sp. Spurius.
- Sex. Sextus. (Romanus.
- S.P.Q.R. Senat. populusq;
- T. Titus.
- T. C. Tua clementia. Et eius generis infinita.

In

In numeris verò significant,

I	1	Vnum,
V	5	Quinque,
IX	9	Novem,
X	10	Decem,
XL	40	Quadraginta,
L	50	Quinquaginta,
XC	90	Nonaginta,
C	100	Centum,
D	500	Quingenta,
M	1000	Mille.

De syllabarum distinctionibus.

RE&tè scripturo discendum est in primis, syllabas inter scribendum aptâ distinguere atque connectere. In simplicibus vocibus *bd*, vocali sequenti adhærent: ut, A-bdomen, A-bdera.

Quam quidem rationem sequuntur & ista;

& ut Do-ctus; San-ctus;
ps ut Scri-psi; Sum-psi;
sc ut Pi-scis;
tn ut Æ-tna;
gm ut A-gmen,
gn ut I-gnis;
st ut Ve-ster, Magi-ster;
xi ut An-xius, Di-xi: & similia.

Inter *m* & *n* non interseritur *p*. Malè igitur pingeretur Sõpnus, pro somnus; Colũpna, pro colũna.

Post *x* non scribitur *s*: ut, Excribo, exolvo, non exscribo, exsolvo. In compositis cum præpositione, auribus & euphoniæ serviendum est:

ut Occurro, Officio, Aufero, potiùs quàm Obcurro Obficio. Abfero.

Et contrà Abstineo, Obtineo, Obrepo, non autem Austineo Ottineo. Orrepo.

Atque

Atque hujus rei gratiâ, etiam consonantes in cõpositione aliquando interseruntur: ut, Redamo, redeo, ambigo, ambio.

DE ORTHOEPIA.

Orthoepia.

Rthographiæ affinis est Orthoepia, hoc est, emendatè rectéque loquẽdi ratio: ab ὀρθός rectus, & ἔπος verbũ. Hîc in primis curandũ est, ut præceptores tenera ac balbutientia puerorum ora sic effingant & figurẽt, nè vel cõtinuâ linguæ volubilitate ità sermonẽ præcipitent, ut nusquam, nisi ubi spiritus deficit, orationẽ claudãt: vel cõtrà, ad singulas quasque voces longâ interspiratione consilescant, ructu, risu, singultu, screatu, vel tussi, sermonis tenorẽ ineptè dirimẽtes.

Cæterùm ante omnia deterrẽdi sunt puerî ab iis vitiis, quæ nostro vulgo penè propria esse videntur: cujusmodi sunt Iotacismus, Lambdacismus, Ischnotes, Trauliſmus, Plateasmus, & similia.

Iotacismus.

Iotacismus dicitur, quando, (I) litera plenioresono & supra justum decorum extenditur, quo vitio ex nostratibus maximè laborãt Angli septẽtrionales.

Lambdacismus.

Lambdacismus est, ubi quis (L) nimis operosè sonat: ut, Ellucet, pro elucet, Sallvus, pro salvus.

Nostrati vulgo diversum vitium impingitur, nẽpe quòd hanc literam pinguius justo pronuntiant, dum

pro { Multus, Mollis, Falsus, } auditur { Moultus. Moolis, Faulsus.

Ischnotes.

Ischnotes est quædam loquendi exilitas, quoties syllabas aliquas exiliùs & graciliùs enuntiamus quàm par est: ut cum

pro { Nunc, Tunc, Aliquis Alius, } proferimus { Nync. Tync. Eliquis. Elius.

Trau

Tra uliſmus eſt hæſitantia quædam aut titubantia oris, quando eadem ſyllaba ſæpius repetitur: ut, Cacacanit, pro canit: Tututullius, pro Tullius. Tra uliſmus.

Huic vitio ut fœdiſſimo, ità periculoſiſſimo, ſic ſuccurrendum putat Fabius: ſi exigatur à pueris ut nomina verſus affectatæ difficultatis, ac plurimis & aſperrimis inter ſe coeũtibus ſyllabis cõcatenatis, ac velut cõfragoſis, quã citiſſimè volvãt: ut.

Arx, tridens, roſtris, ſphinx, præſter, torrida, ſeps, ſtrix,
——poſtquam diſcordia tetra
Belli ferratos poſtes portaſque effregit.

Plateaſmus eſt, quando craſſius & voce pluſquam virili loqui nitimur: ut cum Plateaſmus.

pro { Montes, Fontes, Pontes, } efferimus { Mountes: Fountes. Pountes. }

Vt etiam pro { Ergo, Sperma Perago, } efferimus { Argo. Sparma! Parago. }

Sunt alibi apud noſtrates, qui pro V conſonante ſonant F. & è contra, V, pro F. F. pro V.

Vt { Folo, Fis, Folui Felle } pro { Volo. Vis. Volui. Velle. }

Et rurſum { Vero, Vers, Verre } pro { Fero, Fers. Ferre. } V pro F.

S verò mediam inter duas vocales corruptè ſonant nonnulli, S

pro { Læſus, Viſus, Riſus, } pronuntiantes { Læzus. Vizus. Rizus. }

H, in initio dictionis leniùs, in medio aſperiùs enuntiari volunt: Malè ergò H

pro

pro	Homo,	Efferimus	Omo.
	Hamus,		Amus.
	Humus,		Vmus.
	Christus,		Cristus.
	Chrisma,		Crisma.
	Chremes,		Cremes.
	Thus,		Tus.
	Diphthongus,		Diptongus.
	Sphæra,		Spæra.

Fœdè quoque erratur à noſtris ubi *t* & *d* tanquã aſpiratas pronuntiant.

ut	Amath,	pro	Amat.
	Caputh		Caput.
	Aputh,		Apud.

At innumera penè ſunt hujus generis vitia, quæ bonarum literarum candidatis, & præceptorum diligentiæ emendanda relinquimus.

De ſententiarum punctis.

NEque exigua Orthographiæ pars in ſcriptura rectè diſtinguenda conſiſtere videtur: Proinde de clauſularum diſtinctionibus paucula annotãſſe non fuerit ſupervacaneum.

Puncta quæ. Puncta ergò ſive notæ, quibus in ſcribendo utuntur eruditi, Latinis dicuntur, Subdiſtinctio, Media diſtinctio, Plena ac perfecta diſtinctio: Græcis, Cõma, Colon, Periodus.

Comma. Subdiſtinctio ſeu Cõma, eſt ſilentii nota, ſeu potiùs reſpirãdi locus: utpote quâ pronũtiationis terminus, ſenſu manente, ità ſuſpẽditur, ut quod ſequitur, continuò ſuccedere debeat. Notatur autẽ puncto deorſum caudato, ad hunc modum (,)

Ovid. *Vtendum eſt ætate: cito pede præterit ætas:*
Nec bona tam ſequitur, quàm bona prima fuit.

Hæc item notâ diſtinguuntur orationum ſingulæ partes; ut.

Iuvenalis

Iuven. *Grammaticus, rhetor, geometres, pictor, aliptes,*
Græculus eſuriens in cœlum, juſſeris, ibit.

Media diſtinctio, ſeu Colon, eſt ubi tantum ferè de ſententia reſtat, quantum jam dictum eſt: & eſt perfecta Periodi pars, notatúrq; duobus punctis, ſic (:) ut, Colon.

Quemadmodum horologii umbram progreſſam ſentimus, progredientem non cernimus: & fruticem aut herbam creviſſe apparet, creſcere autem nulli videtur: ita & ingeniorum profectus, quoniam minutis conſtat auctibus, ex intervallo ſentitur.

Plena diſtinctio, quæ & Periodus dicitur, ponitur poſt perfectam ſententiam; quæ & puncto plano notatur, hoc modo (.) ut, Periodus.

Dic mihi Muſa virum, captæ poſt tempora Trojæ,
Qui mores hominum multorum vidit, & urbes.

Huc annumerari ſolent Parentheſis & Interrogatio.

Parentheſis eſt ſententia duabus ſemilunulis incluſa; quâ remotâ, ſermo tamen manet integer: ut, Parentheſis.

——*Princeps (quia bella minantur*
Hoſtes) militibus urbes præmunit, & armis.

Interrogatio ſignatur duobus punctis, ac ſuperiore ſurſum caudato, ſic (?) ut, Interrogatio

Et quæ tanta fuit Romam tibi cauſa videndi?

DE ETYMOLOGIA.

ETymologia verſatur in primis circa inveſtigandas dictionum origines: ut, num *Cœlebs* dicatur, quaſi *cœleſtem vitam agens*, num *Lepus*, quaſi *levipes*.

Cæterùm Etymologia (quatenus nos hoc loco de ea diſſerimus) eſt ratio cognoſcendi caſuum diſcrimina: ut, *fontis, fortiter; lego, legit:* omnéſque orationis partes complectitur. Cicero Notationem, ſeu Veriloquium vocat. Componitur autem ab ἔτυμος verus, & λόγος ſermo.

DE OCTO PARTIBUS ORATIONIS.

Partes orationis sunt octo. *Nomen*, *Pronomen*, *Verbum*, *Participium*, declinabiles; *Adverbium*, *Conjunctio*, *Præpositio*, *Interjectio*, indeclinabil.

NOMEN.

Nomen est pars orationis, quæ rem significat sine ulla temporis aut personæ differentia.

Nomen dupliciter dicitur: Substantivum et Adjectivum.

Substantivum est, quod nihil addi postulat ad suam significationem exprimendam.

Est autem substantivum duplex { Appellativum, et Proprium.

Appellativum est, quod rem multis communem significat: ut, *Homo*, *lapis*, *justitia*, *bonitas*.

Proprium est, quod rem uni individuo propriam significat: ut, *Jesus*, *Maria*, *Londinum*, *Thamesis*.

Proprii nominis tria sunt genera.

Prænomen, quod vel differentiæ causâ, vel veteri ritu præponitur: ut, *Lucius*, *Publius*, *Aulus*, *Marcus*.

Nomen, quod suum est cuique: ut, *Petrus*, *Paulus*, *Cato*, *Tullius*.

Cognomen, quod vel à cognatione impositum est; ut, *Gracchus*, *Fabius*, *Scipio*, *Cicero*: vel ab eventu aliquo; ut, *Africanus*, *Macedonicus*, *Germanicus*.

Adjectivum est, quod Substantivo indiget, cui in oratione adhæreat: ut, *Piger*, *alacris*, *candidus*, *clemens*.

Adjectivum est duplex: commune et proprium.

Commune est, quod affectionem multis communem significat: ut, *Bonus*, *malus*, *solers*, *satur*.

Proprium est, quod affectionem uni individuo peculiarem significat: ut, *Gradivus Marti*: *Quirinus Romulo*.

DE

DE ACCIDENTIBVS NOMINI.

Nomini accidunt ſeptem: Species, Figura, Numerus, Caſus, Genus, Declinatio, Comparatio. Nomini accidentia ſepte.

DE SPECIE.

Species nominum eſt duplex: Primitiva, & Derivativa. Species.

Primitiva eſt, quæ aliunde non trahitur. Primitiva.

Derivativa eſt, quæ aliunde formatur. Derivativa.

Primitivæ ſubjiciuntur hæc quæ ſequuntur, & hujuſmodi;

Collectivum ſcilicet, quod ſingulari numero multitudinem ſignificat: ut *Concio, cœtus, plebs, turba, pecus, grex.* Collectivum

Fictitium, quod à ſono fingitur: ut, *Sibilus, tintinnabulum, ſtridor, clangor.* Fictitium.

Interrogativum: ut, *Quis, uter, qualis, quantus, quot, nunquis:* Quæ aliquando migrant in indefinita, aliquando in relativa. Interrogativum.

Redditivum, quod interrogativo reſpondet: ut *Talis, tantus, tot.* Redditivum.

Numerale, cujus ſpecies hæ numerantur: Numerale.

Cardinale à quo, seu à fonte, alii numeri dimanant: ut, *Unus, duo, tres, quatuor.* Cardinale.

Ordinale: ut *Primus, ſecundus, tertius, quartus.* Ordinale.

Diſtributivum: ut, *Singuli, bini, terni, quaterni.* Diſtributivum

Partitivum, quod ſignificat vel multa ſingulatim; ut, *Quiſq;, unuſquiſq;, uterq;, neuter:* vel unum è multis: ut, *Alter, aliquis, cæteri, reliquus.* Partitivum.

Vniverſale: ut, *Omnis, cunctus, nullus, nemo.* Vniverſale.

Particulare: ut, *Aliquis, quiſquam, ullus, quidam.* Particulare.

Derivativa. Derivativa autem has ſpecies ſubjectas habet; nimirum

Verbale. Verbale: ut, *Lectio, ſcriptura, auditus, aratrum.*

Patrium. Patrium: ut, *Eboracenſis, Londinenſis, Oxonienſis, Ætonenſis.*

Gentile. Gentile: ut, *Græcus, Latinus, Hebræus, Anglus.*

Patronymicum. Patronymicum, quod vel à patre, vel ab alia quapiam ſuæ familiæ perſona derivatur:

ut { *Æacides*, filius vel nepos *Æaci.* / *Nerine*, filia vel neptis *Nerei.* / *Latoïdes*, filius *Latonæ.* / *Menelais*, uxor *Menelai:*

Diminutivum. Diminutivum: ut, *Regulus, popellus, majuſculus, minuſculus.*

Poſſeſſivum. Poſſeſſivum: ut, *Herilis, ſervilis, regius, paternus.*

Materiale. Materiale: ut, *Faginus, lapideus, gemmeus, aureus.*

Locale. Locale: ut, *Hortenſis, agreſtis, marinus, montanus.*

Adverbiale. Adverbiale: ut *Hodiernus, heſternus, craſtinus, clandeſtinus.*

Participiale. Participiale: ut, *Amandus, docendus, videndus, ſcribendus.* Et quæ in *lis* exeunt à verbis deducta: ut, *Fictilis, cœtilis, flexilis, penſilis.*

DE FIGURA.

Figura nominum. Figura aut eſt ſimplex, ut *Juſtus:* aut compoſita, ut *Injuſtus.* Sunt qui huc addunt & decompoſitam; ut *Irreprehenſibilis.*

DE NUMERO.

Numerus. Numeri ſunt duo: Singularis de uno; ut *Pater:* Pluralis de pluribus; ut *Patres.*

DE CASU.

Caſus nominum ſunt ſex.

Nominativus. Nominativus, qui & rectus dicitur, eſt prima vox quâ rem aliquam nominamus.

Genitivus. Genitivus, qui ſignificat cujus ſit res quæpiam; atq; hic patrius, gignendi, aut interrogandi caſus dici ſoleat.

Dativus. Dativus, ſive dandi caſus dicitur, quo quid cuipiam attribuimus.

Octavus caſus. Sub hac voce octavum etiam caſum comprehen-

prehenderunt: ut, *It clamor cœlo*, id eſt, *in cœlum*.

Accuſativus, qui & incuſativus, vel cauſativus dici poteſt, qui verbum ſequitur; utpote in quem actio verbi immediatè tranſit: ut *Amo patrem*. Accuſativus.

Vocativus, quem & ſalutatorium vocant, vocandis compellandiſve perſonis accommodatur. Vocativus.

Ablativus, quo quippiam ab aliquo auferri ſignificamus. Hic ſextus atque Latinus caſus appellatur, nempè quòd Latinorum ſit proprius. Ablativus. Latin⁹ caſus.

DE GENERE.

Genus eſt ſexûs diſcretio. Et ſunt genera numero ſeptem: Maſculinum, cujus nota eſt *Hic*: fœmininum, *Hæc*: neutrum, *Hoc*: commune, *Hic* & *hæc*: commune trium, *Hic*, *hæc*, & *hoc*: dubium, *Hic* vel *hæc*: epicœnum ſeu promiſcuum, quum ſub una generis nota utrumque ſexum complectimur: ut, *Hic anſer*, *hæc aquila*. Quanquam hoc quidem genus ad præſens negotium non ità propriè ſpectare videtur; cùm hoc quidem loco non de natura rerum agitur, ſed de qualitate vocum. Genera ſeptem.

Porrò, inter commune genus & dubium hæc eſt differentia: quòd ubi ſemel communis generis nomini adjectivum copulaveris, non jam integrum fuerit de eadem re loquenti, mutare genus adjectivi: ut, ſi dixeris, *Dirus parens*, aut *Canis fœta*; quamdiu de eiſdem ipſis individuis loquêris, non licebit mutato genere dicere, *parentem iniquam*, aut *Canem fœtum*. At verò, dubii generis ſubſtantivo poſito, etiamſi adjectivum maſculinũ addideris, nihilo tamen ſeciùs de eadem re ſermonem continuanti, licuerit pro tuo arbitratu mutare genus adjectivi: ut ſi dixeris, *Durum corticem*, poteris etiam de eodem loqui, pergens dicere, *eandem corticem eſſe & amaram*. Communis & dubii differentia.

Ut autem genera nominum ad amuſſim calleas, hi ſequentes canones tibi ſummâ diligentiâ imbibendi ſunt, quos & *Guliel. Lilio* Anglo acceptos referre debes.

GUILIELMI LILII

Regulæ generales propriorum.

Masc. nomina Divorum, Virorum, Fluviorum, Mensium, Ventorum.

PRopria quæ maribus tribuuntur, mascula dicas: Vt sunt divorum; Mars, Bacchus, Apollo: virorum; Vt Cato, Virgilius: fluviorum; ut, Tybris, Orontes: Mensium, ut October: ventorum, ut Libs, Notus, Auster.

De Fœmininis.

Fœminina Dearum, Mulierum, Urbium. Regionum. Insularum. Exceptio. Etiã *Hippo. Etiã * Reate, Cære.

PRopria fœmineum referentia nomina sexum, Fœminco generi tribuuntur: sive dearum Sunt; ut, Juno, Venus: mulierum; ceu, Anna, Philotis: Vrbium; ut, Elis, Opus: regionum; ut, Græcia, Persis: Insulæ item nomen; ceu, Creta, Britannia, Cyprus.

Excipienda tamen quædam sunt urbium; ut ista Mascula, *Sulmo, Agragas: quædam neutralia, ut * Argos, Tibur, Præneste: & genus Anxur quod dat utrumq;.

Regulæ generales Appellativorum.

Appel. arborum fœmin. *Rectius qui colunt mas pinus, viz. Pinaster.

APpellativa arborum erunt muliebria; ut, alnus, Cupressus, cedrus. Mas * spinus, mas oleaster: Et sunt neutra, siler, suber, thus, robur, aceru.

Epicœna.

Nomina Volucrum, Ferarum, Piscium. Exceptio generalis. * pro. de appellativis.

SUnt etiam volucrum; ceu, passer, hirundo: ferarum; Vt, Tigris, Vulpes: & piscium; ut, ostrea, cetus, Dicta epicœna: quibus vox ipsa genus ferat aptum. Attamen ex * cunctis quæ diximus antè, notandum, Omne quod exit in um, seu Græcum sive Latinum, Esse genus neutrum; sic invariabile nomen.

Sed nunc de rebus, quæ Appellativa vocantur, Aut quæ sunt tanquam Appellativa, ordine dicam:

Nam

Nam genus his ſemper dignoſcitur ex genitivo,
Infrà ut monſtrabit ſpecialis regula triplex.

Tres regulæ generales.

Prima regula ſpecialis.

Regula ſpecialis prima.

NOmen non creſcens genitivo, ceu caro carnis,
capra capræ, nubes nubis, genus eſt muliebre.

Quoniam Lilius noſter genus nominum appellativorum ex genitivo dignoſcendum docet, admonendi hoc loco ſunt pueri, hanc primam regulam eſſe omnium nominum appellativorum non creſcentium in genitivo; cujus generis ſunt omnia primæ et quartæ inflectionis; & ſecundæ etiam, præter paucula quædam, quæ infrà in tertia regula excepta reperies.

Pertinent etiam ad hanc claſſem pleraq; tertiæ declinationis: cujuſmodi ſunt, Labes, labis; peſtes, peſtis; vis, genitivo vis; mater, matris; caro, carnis.

Maſculina excepta ex non creſcentibus.

MAſcula nomina in a dicuntur multa virorum:
Ut ſcriba, aſſecla, ſcurra, & rabula, lixa, latrſta.
Maſcula, Græcorum quot declinatio prima
Fundit in as & in es; & ab illis quot per a fiunt:
*Vt, ſatrapas, ſatrapa; * athletes, athleta. Leguntur*
Maſcula item, verres, natalis, aquilis: ab aſſe
Nata, ut centuſſis: conjunge lienis, & orbis;
Callis, caulis, ſollis, collis, mepſis, & euſis,
Fuſtis, funis, panis, penis, crinis, & ignis,
Caſſis, faſcis, torris, ſentis, piſcis, & unguis,
Et vermis, vectis, poſtis; ſocietur & axis.
Maſcula in er, ceu venter: in os vel us, ut, logos, annus.

1 Nomina virorum in a.
2 In as, es, & a primæ declinat. Græcorum.
* Sic Poeta, Cometa. Bibliopola.
3 Verres, &c.
In er, os, & us

Fœminina non creſcentia.

FOeminei generis ſunt mater, humus, domus, arvus,
Et colus, & quartæ profructu ficus, acuſq;

Fœmin. excepta, inet

Porticus, atque tribus, ſocrus, nurus, & manus, idus:
Huc anus addenda eſt, huc myſtica vannus Iacchi:
His jungas os *in* us *vertentia Græca; papyrus,*
Antidotus, coſtus, diphthongus, byſſus, abyſſus,
Chryſtallus, ſynodus, ſapphirus, eremus & Arctus,
Cum multis aliis, quę nunc perſcribere longum eſt.

Vid. Nardus, Methodus, Dialectus, &c.

Neutra non creſcentia.

NEutrum nomen in e, *ſi gignit* is, *ut mare, rete:*
Et quotin on *vel in* um *fiunt; ut barbiton, ovum.*
Eſt neutrum hippomanes genus, & neutrum cacoēthes,
Et virus, pelagus: neutrum modò, mas modò, vulgus.

Dubia non creſcentia.

INcerti generis ſunt talpa, & dama, canalis,
Halcyonis, finis, clunis, reſtis, penus, amnis,
Pampinus, et corbis, linter, torquis, ſpecus, anguis,
Pro morbo ſicus ſici dans, atque phaſelus,
Lecythus, ac atomus, groſſus, pharus, et paradiſus.

Communia non creſcentia.

COmpoſitum à verbo dans a commune duorum eſt:
Grajugena à gigno, agricola à colo, id advena monſtrat
A venio: adde ſenex, auriga, et verna, ſodalis,
Vates, exterris, patruelis, perque duellis,
Affinis, juvenis, teſtis, civis, canis, hoſtis.

Excipe Puer. pere.

Secunda regula ſpecialis.

Regula ſpecialis ſecun.

NOmen creſcentis penultima ſi genitivi
Syllaba acuta ſonat, velut hæc pietas pietatis,
Virtus virtutis monſtrant, genus eſt muliebre.

Huc ſpectant, quæ acuunt penultimã genitivi creſcentis: qualia ſunt omnia quintæ inflexionis, præter *Fides*. Omnia item monoſyllaba, præter *Vis*. Reliqua omnia ſunt tertiæ declinationis; ut ſunt omnia deſinentia

In

In
- C, In, An } ut { Halec, halêcis. / Delphin, } înis, / Titan, } ânis,
- Ans } ut { Infans. / Quadrans, } antis.
- Ens } ut { Continens / Triens, } entis.
- Vns } ut { Decuns, decuncis.

In *er* longum, quæ Græcis per ω ſcribuntur: ut, Character, crater, ſtater, ſoter, êris.

Latina in *er* ad tertiam regulam pertinent: quare mulier haud recte in hac claſſe collocatur.

In
- Inx, Anx } ut { Syrinx, ingis. / Phalanx, angis.
- Vnx } ut { Deunx, / Septunx, } uncis.
- Ons } ut { Eſtrons, / Biſrons, } ontis.
- Ors } ut { Cohors, / Conſors, } ortis.

Præterea in *o* Latina, quæ *ônis* & *ênis* habent in genitivo: ut, Lectio, ligo, ſpado, ônis; Anio, ênis.

Præter paucula gentilia, quæ ad tertiam regulam pertinent: ut, Macedo, Brito, Saxo, Vangio, Lingo, ŏnis.

In *al* neutra: ut, Vectigal, animal, âlis. Cætera in *al* ſunt tertiæ regulæ.

In *en*, quæ *énis* habent in genitivo: ut, Lien, Siren, ênis. Cætera ſunt tertiæ regulæ.

In *ων* Græca, quæ retinent ω in genitivo: ut, Damon, Ladon, Simon, Trion, ônis.

Quædam variant: ut, Orion, Edon, Egeon, ônis & ŏnis. Cætera ſunt tertiæ regulæ.

In *ar* Latina: ut, Laquear, exemplar, calcar, âris: præter Jubar, nectar, ăris; hephar, hepătis.

In *or* Latina: ut, Amor, timor, uxor, ôris.

Præter ſequentia, quæ ad tertiam regulam ſpectant:

ut,

ut Arbor, marmor, æquor, ador, robor, &c. ŏris. Et Græca quoque nonnulla: ut, Rhetor, Hector, Neſtor, Stentor, &c. ŏris.

In *as* Latina: ut, Majeſtas, lenitas, humilitas, humanitas, &c. ātis. Excipe, Anas, anătis; & Græca quædam: ut, Lampas, monas, trias, decas, ădis.

In *es* Latina aliquot: ut, Quies, magnes, locuples, ētis; Merces, hæres, cohæres, ēdis.

Accedunt his etiam Græca quædam: ut, Lebes, tapes, Dares, Chremes, ētis.

*Pyrois entis

In *is*, quæ faciunt ītis, īnis, & īdis * in genitivo: ut, Samnis, Quiris, ītis: Salamis, Trachis, īnis: Pſophis, Crenis, īdis. Cætera ſunt tertiæ regulæ.

In *os* Latina: ut, Cuſtos, ōdis: Nepos, ōtis. Præter Compos, impos, ŏtis.

Et Græca quæ retinent ω in penultima genitivi: ut, Heros, Minos, ōis: Rhinoceros, ægoceros, ōtis.

In *us* quæ mittunt genitivum ſingularem in ūtis, ūdis ūris, untis: ut, Salus, palus, tellus, Opus. Præter unam vocem, Pecus, pecŭdis.

Huc pertinent et comparativa neutra in *us*: ut, Sanctius, probius, melius, pejus, ōris.

In *ax*, tam Latina quam Græca: ut, Limax, fornax, thorax, Phæax, audax, bibax, ācis.

Excipe Græca quædam appellativa et gentilia: ut, Abax, ſtorax, ſtyrax, ſmilax, colax, corax, dropax, Pharnax, Candax, ācis: Syphax tamen variat ăcis, & ăcis.

In *ex* paucula quædam: ut, Vervex, ēcis; Vibex, īcis; Exlex, ēgis; Alex, alēcis.

Reliqua in *ex* ad tertiam regulam referenda ſunt.

In *ix* Latina & Græca: ut, Lodix, radix, cornix, ſpadix, fœlix, phœnix, perdix, coturnix, &c. īcis. Et verſatilia omnia in *trix*: ut, Victrix, nutrix, motrix, lotrix, &c. īcis. Cætera pertinent ad tertiam regulam.

In *ox* ſubſtantiva & adjectiva: ut, Celox, velox, ōcis. præter Cappadox, ŏcis; Allobrox, ŏgis; & alia quædam

In

In *ux*: ut, Pollux, pollucis. Cætera ſunt tertiæ regulæ.

In *yx*: ut, Bombyx, bombycis: Bebryx autem variat Bebrycis. Cætera ad tertiam regulam relegari debent.

In *s* Græca, præcedente *p*: ut, Hydrops, Cyclops, conops, Cercops, ôpis. Reliqua in *ops* ad tertiam regulam referenda ſunt.

Maſculina excepta ex acutè creſcentibus.

Maſcula dicuntur monoſyllaba nomina quædam, Monoſyllaba quædam.
Sal, ſol, ren, & ſplen, Car, Ser, vir, vas vadis, as, mas,
Pes, Cres, præs, & pes, glis, gliris habens genitivo:
Mos, flos, ros, & Tros, mus, deus, mons, pons, ſimul & fons,
Seps proſerpente, grips, Thrax, rex, grex gregis, & Phryx.
Maſcula ſunt etiam polyſyllaba in n; *ut, Acarnan,* Polyſyllaba in *n* & *o*.
Lichen, & delphin: & in o *ſignantia corpus;*
Ut leo, curculio: ſic ſenio, ternio, ſermo.
Maſcula in er, or, *&* os; *ceu crater, conditor, heres:* In *er, or, & es*
Sic torrens, nefrens, oriens, cum pluribus in dens:
Quale bidens, quando pro inſtrumento reperitur:
Adde gigas, elephas, adamas, Garamaſ^{ta}, tapeſ^{ta},
Atque lebes, Cures, magnes, unumq^{e} meridies nomen quintæ: & quæ componuntur abaſſe;
Ut dodrans, ſemis: jungantur maſcula, Samnis,
Hydrops, nyctlicorax, thorax, & maſcula vervex,
Phœnyx, & bombyx pro vermiculo. Attamen ex his
Sunt muliebre genus, Syren, mulier, ſoror, uxor.

Neutra excepta ex acutè creſcentibus.

Sunt neutralia & hæc monoſyllaba nomina, mel, fel, Neut. Mel, & in *al, ar*, polyſyllaba.
Lac, far, ver, cor, es, vas vaſis, os oſſis & oris,
Rus, thus, jus, crus, pus. Et in al *polyſyllabain* ar*q^{e};*
Ut capital, laquear. Neutrum halec & muliebre. Halec.

Dubia acutè creſcentia.

Sunt dubia hæc Python, ſcrobs, ſerpens, bubo, rudens, grus,
Perdix, lynx, lymax, ſtirps pro trunco, pedis & calx:
Adde dies numero tantum mas eſto ſecundo.

Com-

Communia acutè crescentia.

Sunt commune, Parens, autorque, infans, adolescens,
Dux, illex, hæres, exlex; à fronte creata,
*Vt bifons: custos, bos, * fur, sus, atque sacerdos.*

* Sic Iatro.

Tertia & ultima regula specialis.

Tertia regula specialis.

Nomen, crescentis penultima si genitivi
Sit gravis, & cunctis genitivo sanguinis, est mas.

Huc spectant penultimam genitivi crescentis gravantia, cujus generis sunt paucula illa secundæ declinationis, de quibus suprà meminimus; videlicet, Socer, gener, puer, ĕri; Adulter, adultĕri; Presbyter, ĕri.

Composita à vir viri: ut, Levir, Triumvir, Decemvir, Centumvir, ĭri.

Composita item à gero & fero: ut, Armiger, claviger, caducifer, lucifer, ĕri: et adjectiva quædam: ut, Tener, dexter, prosper, ĕri; Satur, ŭri. Spectant huc et Græca omnia neutrius generis in *a*: ut Poëma, dogma, sophisma, ænigma, ătis.

In *yr* item Græca; ut, Martyr, martyris; Pithyr, pithyris.

Omnia item in *ur* Latina: ut, Augur, murmur, furfur, cicur, ŭris.

In *ut* etiam omnia: ut, caput, capitis; Occiput, occipĭtis.

Præterea in *o* Latina omnia, præter illa quæ superiùs excipiuntur: ut, Imago, sartago, ordo, cardo, ĭnis.

In *l*: ut, Annibal, ălis; mugil, ĭlis; Consul, Præsul, ŭlis.

In *en*: ut, Pecten, tibicen, carmen, crimen, ĭnis.

In *on* Græca, quæ sumunt *o* parvum in penultima genitivi singularis: ut, Canon, dæmon, architecton, Philemon, ŏnis.

In *or* Latina et Græca: ut, arbor, æquor, marmor, pantocrator, apator, ŏris.

In *as*: ut, Anas, anătis.

Et

Et Græca: ut, Arcas, chilias, hebdomas, enneas, ădis.

In *es* Latina: ut, Fomes, limes, ĭtis; præses, deses, ĭdis.

In *is* Latina et Græca: ut, Sanguis, pollis, ĭnis; Tyrannis, paropsis, ĭdis.

In *ar* Latina et Græca: ut, Jubar, compar, nectar, bacchar, ăris.

In *er* Græca: ut, Aer, æther, ĕris.

In *s* præcedente consonante, tam Latina, quam* Græca: ut,

Princeps,	cĭpis;	Æthiops,	ŏpis;
Hyems,	ĕmis;	Arabs,	ăbis;
Inops,	ŏpis;	Chalybs,	ybis.

* Excipe quædã in *ps*

In *os* Latina: ut Compos, ŏtis..

In *us* Latina et Græca: ut, Pecus, decus, ŏris; Vellus, vulnus, ĕris; Tripus, Oedipus, ŏdis.

In *ax* Græca: ut, Abax, storax, colax, climax, ăcis.

In *ex* Latina: ut, Index, vindex, carnifex, æruspex, ĭcis.

In *ix* Latina et Græca: ut, Varix, fornix, calix, ĭcis; Mastix, ĭgis.

In *ox* Latina et Græca: ut, Præcox, Cappadox, ŏcis; Allobrox, Polyphlox, ŏgis.

In *ux* Latina: ut, Conjux, conjugis, Redux, redŭcis.

Denique in *yx* Græca: ut Onyx, Sardonyx, Ceryx, Eryx, ychis.

Femin. excepta ex graviter crescentibus.

Foemineigeneris sit hyperdissyllabon in do,
Quod dinis; *atque in* go *quod dat* ginis *in genitivo.* — Hyperdissyllabon in *do* & *go*.
Id tibi dulcedo faciens dulcedinis, idque
Monstrat compago compaginis: adjice virgo,
Grando, fides, compes, teges; & seges, arbor, hyemsque:
Sic Baccar, sindon, Gorgon, icon et Amazon.

Græcula in as *vel in* is *finita: ut, Lampas, Iaspis,*
Cassis, cuspis; in us *vox una pecus pecudis dans;* — Græcula in *as* & *is*.
His fornex, pellex, carex, simul atque supellex,
Appendix, histrix, coxendix, addefilixque.

Neutra

Neutra excepta ex graviter crescentibus.

Inanimat. in a, en, ar, ur, us, pus. Excipe.

EST neutrale genus signans rem non animatam,
Nomen in a; ut problema: en; ut omen: ar; ut jubar: ur
Ut jecur: us; ut onus: put; ut occiput. Attamen ex his
Mascula sunt, pecten, furfur: sicut neutra, cadaver:
Verber, iter, suber, profundo tuber, & uber,
Gingiber, & laser, cicer, & piper, atq; papaver,
Et siser, atq; siler. Neutra aequor, marmor, aderq;;
Atque pecus, quando genitoris facit in genitivo.

Dubia ex graviter crescentibus.

SUNT dubii generis, cardo, margo, cinis, obex,
Pulvis, adeps, forceps, pumex, vamex, anas, imbrex:
Adde culex, natrix, & onyx cum prole, silexq;:
Quamvis haec melius vult mascula dicier usus.

Communia ex graviter crescentibus.

COmmunis generis sunt ista, vigil, pugil, exul,
Praesul, homo, nemo, martyr, Ligur, augur, & Arcas,
Antistes, miles, pedes, interpres, comes, hospes;
Sic ales, praeses, princeps, auceps, eques, obses:
* Sic Artifex municeps, particeps. Atque * alia à verbis quae nomina multa creantur;
Ut Conjux, judex, vindex, opifex, & aruspex.

Regula Adjectivorum generalis.

ADjectiva unam duntaxat habentia vocem,
Ut felix, audax, retinent genus omne sub una:
Sub gemina si voce cadant, velut omnis & omne,
Vox communis dulcm prior est, vox altera neutrum:
At si tres variant voces, sacer ut sacra sacrum:
Vox prima est mas, altera fœmina, tertia neutrum.
At sunt quae flexu propè substantiva vocares,
Adjectiva tamen naturâ usuq; reperta:
Talia sunt pauper, puber, cum degener, uber,
Et dives, locuples, sospes, comes, atq; superstes;
Cum paucis aliis, quae lectio justa docebit.

Hae

Hæc proprium quendam ſibi flexum aſciſcere gaudent,
Campeſter, volucer, celeber, celer, atq; ſaluber:
Iunge pedeſter, equeſter, & acer: iunge paluſter,
Ac alacer, ſylveſter. At hæc tu ſic variabis;
Hic celer, hæc celeris, neutro hoc celere: Aut aliter ſic;
Hic atq; hæc celeris, rurſum hoc celere eſt tibi neutrum.
Sunt quæ deficiunt genere adjectiva notanda,
De quibus atq; aliis alibi tibi mentio fiet.

DE DECLINATIONE.

DEclinatio eſt variatio dictionis per caſus. Sunt autem declinationes numero quinque. Declinationes nominũ.

PRima declinatio complectitur quatuor terminationes: Prima nominum declinatio.

A, *As* } ut { Menſa; Æneas; } { *Es*, *E*, } ut { Anchiſes; Penelope;

Porrò Græca ſunt omnia quæ in { *As* *Es*, *E*, } finiuntur: ut { Thomas. Anchiſes. Phœbe. }

Sunt qui huc addunt Hebræa quædam in *am*: ut Adam, Adæ; Abraham, Abrahæ. Quæ tamen meliùs ad Latinorum formam redacta, ad hunc modum inflexeris: Adamus, Adami; Abrahamus, Abrahami.

As, accuſativum in *am* et in *an* facit, ut, Æneas, Æneam, vel Æneân: vocativum in *a*; ut Æneas, Ænea. As.

Es, in accuſativo *en* ſumit; ut Anchiſes, Anchiſen: in vocativo et ablativo *e* vel *a*: ut Anchiſe, vel Anchiſa. Es.

E, genitivum in *es* mittit, dativum in *e*, accuſativum in *en*, vocativum et ablativum in *e*: ut, E.

Nom.	Penelope,	Acc.	Penelopen,
Gen.	Penelopes,	Voc.	Penelope,
Dat.	Penelope,	Abl.	Penelope.

As in genitivo nominum Latinorum interdum repetitur ad Græcorum imitationem: ut, Pater-familiâs, Filius-familiâs. Id quod veteres obſervabant in multis aliis. Ennius; *Dux ipſe viâs.* As in Gen.

Livius

Livius Andronicus; *Mercurius, cumque eo, filius Latonâs*, pro *Latonæ*. Sic Nævius; *Filii terrâs*, pro *terræ*. Virgilius; *Nec aurâs, nec ſonitûs memor.*

Aulai, & Pictai, atque id genus alia, priſcis relinquito.

Genitivus pluralis interdum Syncopen admittit: ut, Æneadûm, Grajugenûm; pro Æneadarum, Grajugenarum.

Hæc dativos et ablativos plurales mittunt in *âbus*: Dea, mula, equa, liberta, ambæ, duæ, âbus.

Hæc verò tam in *is* quàm in *âbus*: Filia, filiis vel filiabus; Nata, natis vel natabus.

SECVNDA DECLINATIO.

Secunda declinatio.

Secundæ declinationis terminationes ſunt apud Latinos quinque; Er, Ir, Ur, Us, Um, ut Aper. Vir. Satur. Dominus. Templum.

Et Græcorum, Os, On, Eus, ut Delos. Ilion. Orpheus.

Attica in *os* genitivum in *ô* mittunt, accuſativum in *on*: ut, Androgeos, Androgeô. Accuſ. Androgeôn.

Quædam Græca contracta in *us*, vocativum formant in *û*: ut, Panthus, ô Panthu: Oedipus, ô Oedipû.

Notabis et Latina quædam, tam in *us* quam in *e* mittere vocativum ſingularem: ut, Agnus, vulgus, lucus, fluvius, chorus, populus *pro* natione.

Eus, genitivum format in *ĕi* vel *eos*, dativum in *ĕi*, accuſativum in *ea*, vocativum in *eu*: ut, Orpheus. Orpheos.

Nom.	Orpheus. Orpheos.	Acc.	Orphea. *Ovid.* Orpheon.
Gen.	Orphĕi vel Orphĕos.	Voc.	Orpheu
Dat.	Orphĕi.	Abl.	Orpheo.

Notandæ ſunt deniq; ſyncopationes illæ, Deûm, Virûm, pro Deorum. Virorum.

Item

Item anomala illa Ambo & Duo; quas duas voces Poëtæ etiam in accusativo Masculinas usurpant: ut,
Virg. *Si duo præterea tales Idæa tulisset Terra viros.*
Hor. *Nè vos titillet gloria, jurejurando obstringam ambo.*
Cic. in Phi. secund. *Præter duo vos, nemo sic loquitur.*

TERTIA DECLINATIO.

TErtia declinatio admodum varia est: cujus difficilliores duntaxat casus hoc loco attingemus.

Accusativus singularis.

Quorundam accusativi flectuntur tantùm in *im*; ut, Vim, ravim, tussim, sitim, magudarim, amussim, Charybdim.

Sic & quorundam fluviorum accusativi: ut, Tybrim, Ararim.

Quædam accusativos flectunt in *im* & in *em* communiter: ut, Buris, pelvis, clavis, securis, puppis, torquis, turris, restis, febris, navis, bipennis, aqualis, *im* vel *em*.

Ablativus; Ablativo Pectore, salute.

Ablativus regulariter in *e* desinit: ut, Pectus, salus:

Propria nomina adjectivis similia, ablativos in *e* mittunt: ut Felice, Clemente, Juvenale, Martiale, &c.

At neutra desinentia in *al*, *ar*, & *e*, ablativum magna ex parte mittunt in *i*: ut, { Vectigal, Calcar, Mare, } Ablat. { Vectigali, Calcari, Mari,

Rete;

Ablativus rete a nominativo retis est: non à nominativo rete. Par, cum compositis, tam *e* quàm *i* habet: ut, Par, compar: ablativo pare, compare, vel ri.

Hæc tamen *e* retinent, Far, hepar, jubar, nectar, gausape, præsepe:
Et hæc propria, { Soracte, Præneste, Reate, } Ablat. { Soractê, Prænestê. Reatê.

Festorum

Festorum nomina, quæ tantùm pluralia sunt, genitivum interdum in *orum* mittunt: ut, Agonalia, Vinalia: genitivo Agonaliorum, Vinaliorum.

Interdum autem in *ium*: ut Floralia, Feralia; genitivo, Floralium, feralium.

Aliquando verò tam in *orum* quam in *ium*: ut Parentalia, Saturnalia; genitivo Parentaliorum, Saturnaliorum vel *ium*.

Dativos verò & ablativos in *bus*: ut Saturnalibus, Bacchanalibus. Præter Quinquatriis, quod juxta ſecundam declinationem format prædictos caſus.

Menſium nomina. Menſium nomina in *er* vel *is*, ablativum in *i* ſolùm mittunt: ut Septembris, Aprilis: ablativo Septembri, Aprili.

Quorum accuſativus in *im* tantùm definit, iis ablativus exit in *i*: ut Sitim, tuſſim: ablativo Siti, tuſſi.

Adjectiva quæ nominativum in *is* vel *er* & *e* neutrum faciunt, ablativum mittunt in *i* ſolùm: ut, Fortis, mollis, dulcis; ablativo Forti, molli, dulci:

Sic Acer, acris, acre; ablativo acri.

Nota. Licet Poëtæ, interdum metricausâ, *e* pro *i* uſurpent.

Cætera adjectiva tàm in *e* quàm in *i* mittunt: ut Capax, duplex; ablativo capace, duplice vel ci.

Præter pauper, degener, uber, ſoſpes, hoſpes, quæ in tantum faciunt ablativum.

Comparativa etiam bifariàm faciunt ablativum: ut Melior, doctior; ablativo Meliore, doctiore, vel ri. Similiter & ſubſtantiva quædam: ut Ignis, amnis, anguis, ſupellex, unguis, vectis; ablativo *e* vel *i*.

Rorius autem Civis, } Abla- } Cive vel civi.
Barius etiam Arpinas, } tivo } Arpinâte vel ti.

Et ſic de cæteris id genus gentilibus. Denique ad eundem modum ablativos formant, quorum accuſativi per *em* & *im* finiunt: ut, Puppis, navis; ablativo Puppe, nave, vel vi. Et Verbalia item in *trix*: ut, Victrix, altrix; ablativo Victrice, altrice, vel ci.

Neutra quorum ablativus ſingularis exit in *i* tantum, vel in *e* & *i*, nominativum pluralem mittunt in *ia*; ut Molli, duplice vel ci; nominativo plurali, Mollia,

Mollia, duplicia. Præter Ubera, plura vel pluria, aplustra vel aplustria: sic comparativa, ut, Meliora, fortiora, doctiora, priora.

Ex ablativis in *i* tantùm, vel in *e* & *i*, fit pluraliter genitivus in *ium*: ut, Utili, utilium, puppe, vel pi, puppium, præter comparativa: ut { Majorum, Meliorum. } Item præter ista, Supplicum, complicum, strigilum, anc'lum, vigilum, veterum, memorum, pugilum, inopum. At Plus plurium format. Genitivus pluralis.

Sunt & quæ Syncopen aliquando admittunt: cujusmodi sunt, Sapientûm pro sapientium, serpentûm pro serpentium.

Quando nominativi singulares duabus consonantibus finiuntur, genitivi plurales exeunt in *ium*: ut, Pars, urbs, falx, glans, trabs, merx; genitivo plurali Partium, urbium, falcium, glandium, trabium, mercium.

Excipe Hyemum, principum, participum, municipum, forcipum, inopum, cœlibum, clientum, &c.

Ubi in nominativis & genitivis singularibus reperiuntur pares syllabæ, genitivus pluralis exit in *ium*:

ut { Collis, Mensis, Aulis, } in genitivo, { Collium, Mensium, Aurium. } Adde istis,

Litium, ditium, virium, sallium, manium, penatium.

Excipe tamen Canum, panum, vatum, juvenum, opum, apum, &c.

As format assium: Mas marium: Vas, vadis, vadium: Nox noctium: Nix nivium: Os ossium: Faux faucium: Mus murium: Caro carnium: Cor cordium. Alituum ab ales, assumit *u*.

Bovum anomalum est, ut etiam bobus vel bubus.

Quorum genitivi plurales desinunt in *ium*, accusativum formant per *es* & *eis* diphthongum: ut, Partium, partes, omnium, Partes, omnes vel eis. Genitivus pluralis.

Græco fonte derivata pleraque, quando justa linguæ suæ Græcorum doctrinam.

ſuæ morem variantur, genitivum mittunt in *os*: ut, Titan, pan, Daphnis, Phyllis: genitivo Titânos, Panos, Daphnidos, Phyllidos: dativum verò in *i* breve: ut, Titani, Pani, Daphnidi, Phyllidi: accuſativum in *a*, niſi ſint neutrius generis in *a* non terminantia: ut, Pana, Phyllida, Amaryllida, Orphea.

Is tamen & *ys* per *os* purum declinata in genitivo, accuſativum faciunt, nominativi mutatâ in *n*: ut,

Tethys, Tethyos, } accuſat. { Tethyn.
Decapolis, lios, } accuſat. { Decapolin.
Geneſis, ſios, } accuſat. { Geneſin.
Metamorphôſis, ſios, } accuſat. { Metamorphôſin.

Sunt quæ duplicem genitivum faciunt: alterum in *os* non purum, alterum in *os* purum. Atque hæc pro genitivorum ratione duplicem quoque accuſativum formant; alterum in *n*, alterum in *a*: ut, Paris, genitivo Paridos & Parios, accuſativo Parida & Parin: Themis, genitivo Themidos & Themios, accuſ. Themida & Themin.

Fœminina in *ô*, genitivum in *ûs*, & accuſativum in *ô* mittunt:

ut, { Sapphô, Sapphûs, / Mantô, Mantûs, / Cliô, Cliûs, } hanc { Sapphô. / Mantô. / Cliô.

Vocativus. Vocativus nominativo magna ex parte ſimilis eſt; in nonnullis tamen à nominativo abjicitur: ut, Pallas, Pallantis; Theſeus, Theſeos; Tethys, Tethyos; vocativo ô Palla, Theſeu, Tethy.

Phyllis, Phyllidos, / Alexis, Alexios, / Achilles, Achilleos, } Vocativo ô { Phylli. / Alexi. / Achille.

Græca neutra in *a*. Neutra ſingularia in *a* Græca ſunt: ut, Problema, poëma: quæ veteres juxta Latinam quoque formam declinabant, additâ ſyllabâ *tum*: ut, Hoc Problematum, hoc poëmatum.

Quorum dativi & ablativi plurales adhuc infrequentiore uſu ſunt: ut, Problematis, poëmatis.

QUAR-

QUARTA DECLINATIO.

Quarta declinatio nominum.

QUartæ declinationi nihil ferè difficultatis ineſt; nam duas tantùm ſortitur terminationes in recto ſingulari; nempe *us* & *u*: ut, Manus, genu.

Veteres à nominativis Anus, tumultus, ornatus, dixerunt Anuis, tumulti, ornati, in genitivo: ut, Teren. *Ejus anuis causâ.* Idem. *Nihil ornati, nihil tumulti.*

Dativus singularis.

Dativus *ui* habet, & interdum *iam u*: ut, Fructui, concubitui: rarius fructu, concubitu.

Virgilius; *Quòd neque concubitu indulgens.*

Terent. *Veſtitu nimis indulges.*

Currûm autem pro curruum Synæreſis eſt; ut & in aliis declinationibus fieri ſolet.

Iëſus.

Iëſus, in accuſativo Iëſum habet; in reliquis verò caſibus ubique Iëſu.

Dativus & ablativus pluralis.

Hæc dativum & ablativum pluralem in *ubus* formant; Acus, lacus, artus, arcus, tribus, ficus, ſpecus, quercus, partus, portus, veru, *ubus*.

Cætera omnia in *ibus*: ut, Fructibus, fœtibus, manibus, motibus.

QUINTA DECLINATIO.

Quinta declinatio nominum.

QUinta declinatio genitivum, dativum, & ablativum pluralem in paucioribus ſortita eſt, quemadmodum infrà in Heteroclitis fuſiùs tradetur.

Olim juxta hanc declinationem flectebantur quædam nomina tertiæ inflectionis: ut, *Plebes, plebei.*

Genitivus ſingularis.

Genitivus hujus declinationis olim etiam in *es*, *ii*, & *e*, exibat.

Cicero; *Equites verò daturos illius dies pœnas.*

Virgilius; *Munera lætitiamque dii.*

Saluſtius; *Vix decimâ parte diei reliquâ.*

Cæterùm, præter iſta quæ jam diximus, notabis etiam diligenter ea nomina quæ à Grammaticis Heteroclita dicuntur. Hæc partim variâ probatorum autorum lectione, partim à ſequentibus regulis diſcere licebit.

DE NOMINIBUS HETEROCLITIS.

Rob. Robinſon.

Heteroclita quæ ſunt.

QVæ genus aut flexum variant, quæcunque notata
Non deficiunt, ſuperantve, Heteroclita ſunto.

Variantia genus.

3 Fœmin. fin. Neut. plural.

Hæc genus ac partim flexum variantia cernis,
Pergamus, infelix urbs Troum, Pergama gignit;
Quod, niſi plurali careat, facit ipſa ſupellex:
Singula fœmineis, neutris pluralia gaudent.

2 Neut. ſing. maſcul. & neu. plural.

Dat prior his numerus neutrum genus, alter utrumque,
Raſtrum cum frено, ſilum, ſimul atque capiſtrum,
Argos item & cœlum ſunt ſingula neutra: Sed audi,

3. Neut ſing. maſ. tan. plur.

Maſcula duntaxat cœlos vocitabis & Argos;
Frœna ſed & frenos, quo pacto & cætera formant.

2. Neut. ſing. fœm. plural. Excep.

Nundinum, & hinc epulum, quibus addito balneum: & hæc
Neutra quidem primo, muliebria ritè ſecundo: (*ſunt*
Balnea plurali Juvenalem conſtat habere.

1 Maſcul. ſing. neut. plural.

Hæc maribus dantur ſingularia, plurima neutris,
Mœnalus, atque ſacer mons Dindymus, Iſmarus, atque

1 Maſcul. ſing. maſc. & neut. plural.

Tartara, Taygetus, ſic Tœnera, Maſſica, & altus
Gargarus. At numerus genus his dabit alter utrumque,
Sibilus, atque jocus, locus, & campanus Avernus.

Defectiva.

Quæ ſequitur manca eſt numero, caſuve, propago.

Aptôta.

Aptôta ſunt quæ à recto non variant ſum.

Quæ nullum variant caſum; ut, ſas, nil, nihil, inſtar:
Multa & in u ſimul i; ut ſunt hæc, cornuque, genuque:
Sic gummi, frugi; ſic Tempe, tot, quot, & omnes
A tribus ad centum numeros, Aptôta vocabis.

Monc-

Monoptôta.

Estque Monoptôton nomen, cui vox cadit una
Ceu noctu, natu, jussu, injussu, simul astu,
Promptu, permissu: plurali legimus astus;
Legimus inficias, sed vox ea sola reperta est.

2 Monoptôta sunt quæ nisi obliquo reperiuntur.

Diptôta.

Sunt Diptôta, quibus duplex [illegible]
Ut fors forte dabit sexto, spontè quoque sponte;
Sic plus pluris habet, repetundarum repetundis;
Fugeris & sexto dat fugere, verberis autem
Verbere, suppetiis quarto quoque suppetias dant:
Tantundem dat tantidem, simul impetis hoc dat
Impete: junge vicem sexto vice; nec lego plura.
Verberis atque vicem, sic plus, cum fugere, cunctos
Quatuor hæc numero casus tenuere secundo.

3 Diptôta, quæ duobus casibus.

Triptôta.

Tres quibus inflectis casus, Triptôta vocantur:
Ut, precis atque precem, petit & prece blandus amicam;
Sic opis est nostræ, ferop em legis, atque ope dignus:
At tantum rectò frugis caret, & ditionis:
Integra vox vis est, nisi desit fortè dativus:
Omnibus his mutilus numerus prior, integer alter.

4. Triptôta quæ tribus casibus.

Quæ referunt, ut qui: quæ percontantur, ut ecquis:
Et quæ distribuunt; ut, nullus, neuter, & omnis:
Infinita solent his jungi; ut, quilibet, alter:
Quinto hæc sæpe carent casu; & pronomina, præter
Quatuor hæc infrà, nostèr, nostras, meus, & tu.

5. Defectiva.

Propria cuncta notes, quibus est natura coërcens,
Plurima nè fuerint: ut, Mars, Cato, Gallia, Roma,
Ida, Tagus, Lælaps, Parnassus, Bucephalusque.
His frumenta dabis, pensa, herbas, æra, metalla;
In quibus authorum quæ sint placita ipse requiras:
Est ubi plura lemma retinent hæc, est ubi perunt.

6. Propria c[illegible] sect. plur a[illegible]

Neut. singul. carent. quibus d. casibus plural.

Hordea, farra, ſerum, mel, muſtum, defruta, thuſque;
Tres tantùm ſimiles voces pluralia ſervant.

1 Maſcul. defect. plural.

Heſperus & veſper, pontus, limuſque, ſimuſque,
Sic penus, & ſanguis, ſic æther, nemo: ſed iſta
Maſcula ſunt numerum vix excedentia primum.

2 Femin. caret. plural.

Singula feminei generis, pluralia rarò,
Inferiæ atque ſalus, ſic talio cum indole tuſis,
Pix, [illegible] atque luxus, ſitis, & fuga; junge quietem,
Sic cholera atque fames, bilisque, ſenectus, juventus:
Sed tamen hæc, ſoboles, labes, ut & omnia quinta,
Treis ſimiles caſus plurali ſæpe tenebunt:
Excipe res, ſpecies, facies, aciesque, dieſque;
Quas voces numero totas licet eſſe ſecundo.
Iſtis multa ſolent cuuliebria nectere; ut hæc ſunt,
Stultitia, invidia, & ſapientia, deſidia, atque
Id genus innumeræ voces, quas lectio præbet:
Quam tibi præfixam ceu certum collige filum.
Ratiùs his numerum, quandoque ſed adde ſecundum.

Nota.

3 Neutra caruere plurali.

Nec licet his neutris numerum deferre ſecundum,
Delicium, ſcelus, lethum, tunumque, ſalumque;
Sic barathrum, virus, vitrum, viſcumque, pœnumque,
Juſtitium, nihilum, ver, lac, gluten, ſimul halec:
Adde gelu, ſolium, jubar. Hic quoque talia pones,
Quæ tibi ſi obſervas, occurrent multa legenti.

Maſculina caret. ſingu. Femin. caret. ſing.

Maſcula ſunt tantùm numero contenta ſecundo,
Manes, majores, canelli, liberi, & artes,
Menſes profluvium, lemures, faſti, atque minores.
Cùm genus aſſignant natales: adde penates,
Et loca plurali, quales Gabiique, Locrique,
Et quæcunque legas paſtim ſimilis rationis.

Hæc ſunt feminei generis, numerique ſecundi,
Exuviæ, phalera, gravèſque, manubiæ, & idus.
Antiæ, & induciæ, ſimul inferiæque, minæque,
Excubia, nonæ, nugæ, tricæque, calendæ.

Quiſquilie

Quiſquiliæ, therme, cunæ, diræ, exequiæque,
Feriæ & inferiæ; ſic primitiæque, plagaque
Retia ſignantes, & valvæ, divitiæque;
Nuptiæ item & lactes: addantur Thebæ & Athenæ:
Quod genus invenias & nomina plura locorum.

Rariùs hæc primo, plurali neutra leguntur, 3 Neutra ra-
Mœnia, cum teſquis, præcordia, luſtra ferarum, rò in ſingula-
Arma, mapalia; ſic bellaria, munia, caſtra ri.
Funus juſta petit, petit & ſponſalia vates,
Roſtra diſertus amat; puerique crepundia geſtant;
Infantéſque colunt cunabula; conſulit exta
Augur: & abſolvens ſuperis effata recamat.
Feſta Deûm poterunt, ceu Bacchanalia, jungi.
Quòd ſi plura leges, licet hæc quoque claſſe repenas.

Redundantia.

Hæc quaſi luxuriant, varias imitantia formas: 1 Redundan-
Nam genus & vocem variant, tonitrus tonitrúque. tia.
Sic clypeus clypeum, baculus baculum, atque bacillum,
Senſus & hoc ſenſum, tignus tignumque, tapetum
Atque tapete tapes, punctus punctumque; ſinapi,
Quod genus immutans fertur ſcelerata ſinapis;
Sinus & hoc ſinum vas lactis, mendaque mendum.
Viſcus & hoc viſcum, ſic cornu & flexile cornum,
At Lucanus ait, Cornus tibi cura ſiniſtri:
Eventus ſimul eventum. Sed quid moror iſtis?
Talia doctorum tibi lectio mille miniſtrat.

Sed tibi præterea quædam ſunt Græca notanda, 2 Nominativo
Quæ quarto caſu factum peperêre Latinum: ex accuſativo
Nam panther panthera creat, craterâque crater; Græcis in a.
Caſſida caſſis habet, ſed & æther æthera fundit:
Hinc cratera venit, venit æthera; ſic caput ipſum
Caſſida magna tegit; nec vult panthera domari.

Vertitur his rectus, ſenſus manet, & genus unum: 3 Rectum ver-
Gibbus & bigibber, cucumis cucumer, ſtipis & ſtips; ſianda.

Sic

Sic cinis atque ciner, vomis vomer, ſcobis & ſcobs,
Pulvis item pulver, pubes puber: quibus addes
Quæ pariunt or & os, honor, & labor, arbor, odorque;
His & apes & apis, plebs plebis: Sunt quoque multa
Accepta à Græcis, geminam referentia formam;
Vt delpin delphinus, & hic elephas elephantus,
Sic congrus conger, Meleagrus ſic Meleager,
Tem... ...: Dabis huc & cætera cuncta,
Quæ tibi par ratio de...int & lectio caſta.

4. Declinationem variantia.

Hæc ſimul & quarti flexûs ſunt atque ſecundi:
Laurus enim lauri facit, & lauus genitivo;
Sic quercus, pinus, pro fructu ac arb... ficus;
Sic colus, atque penus, cornus quando arbor habetur;
Sic lacus atque domus; licèt hæc nec ubique recurrant:
His quoque plura leges, quæ priſcis jure relinquas.

5. Adjectiva luxuriantia.

Et quæ luxuriant ſunt adjectiva notanda
Multa, ſed in primis quot & hæc tibi nomina funduat,
Arma, jugum, nervus, ſomnus, clivuſque, animuſque,
Et quot limus habet, quot frænum, & cera baculum:
A quibus us ſimul is formes; ut, inervus inermis.
Karior aſt hilaris, vox eſt hilaris bene nata.

COMPARATIO NOMINUM.

Nominum comparatio.

COmparantur nomina, quorum ſignificatio augeri minuive poteſt.

Gradus comparationis ſunt tres:

Poſitivus gradus.

Poſitivus, qui rem ſine exceſſu ſignificat: ut, Albus, niger, probus, improbus.

Comparativus.

Comparativus, qui ſignificationem ſui poſitivi per adverbium magis auget: ut, Albior, probior, id eſt, Magis albus, magis probus. Fit autem regulariter à primo poſitivi caſu in *i*, addita ſyllaba *or*: ut, ab Amici, pudici, fit Amicior, pudicior.

Superlativus.

Superlativus, qui ſupra poſitivum cum adverbio Valdè, vel Maximè ſignificat: ut, Docti-

Doctiſſimus, } id eſt, valdè } Doctus.
Juſtiſſimus, } vel maximè } Juſtus.

Fit autem regulariter à primo poſitivi caſu in *i*, adjectis *ſ* & *ſimus*: ut, à Candidi, prudenti, fit Candidiſſimus, prudentiſſimus.

Quæ verò poſitiva in *r* deſinunt, adjecto *rimus* ſuperlativum formant: ut, Pulcher, pulcherrimus; Niger, nigerrimus. In rimus.

Excipiuntur, Dextimus à Dexter, Maturimus ſive Maturiſſimus ab antiquo Matur.

Sex iſta in *lis*, ſuperlativum formant mutando *lis* in *limus*; nempe, Facilis, facillimus: Docilis, docillimus: Agilis, agillimus: Gracilis, gracillimus: Humilis, humillimus: Similis, ſimillimus. In lis.

Quæ derivantur à Dico, loquor, volo, facio, ad hunc modum comparantur: Maledicus, maledicentior, maledicentiſſimus, à Dico: Magniloquus, magniloquentior, magniloquentiſſimus, à loquor. Derivat. à dico, loquor, &c.

Plautus tamen à mendaciloquus, & confidentiloquus, uſurpat mendaciloquius, & confidentiloquius.

Benevolus, Benevolentior, Benevolentiſſimus } à volo.
Magnificus, Magnificentior, Magnificentiſſimus } à facio.

Quoties vocalis præcedit *us* finale, comparatio fit per adverbia Magis & Maximè: ut, Idoneus, magis idoneus, maximè idoneus. Arduus, magis arduus, maximè arduus. Comparatio nominum in us finit.

COMPARATIO INUSITATIOR.

Interim acre judicium adhibendum eſt, ut quæ in legendis authoribus rarò occurrunt, rarò itidem uſurpentur.

Cujuſmodi ſunt quæ ſequuntur.

Aſſiduior, ſtrenuior, egregiiſſimus, nimiſicilſſimus, prentiſſimus vel piiſſimus, ipiſſimus.

Perpetuiſſimus, } Exiguiſſimus, apud *Ovidium*.
Tuiſſimus, } Mukiſſimus, apud *Ciceronem*.

COMPA-

COMPARATIO ANOMALA.

Bonus, melior, optimus. Malus, pejor, peſſimus. Magnus, maior, maximus. Parvus, minor, minimus. Multus plurimus, multa plurima, multum plus plurimum. Vetus, veterior, veterrimus. Deterior, deterrimus, ab antiquo deter. Nequam, nequior, nequiſſimus. Citrà, citerior, citimus. Intrà, interior, intimus. Infrà, inferior, infimus. Extrà, exterior, extimus vel extremus. Suprà, ſuperior, ſupremus vel ſummus. Pòſt, poſterior, poſtremus. Ultrà, ulterior, ultimus. Propè, propior, proximus, à quo proximior, apud *Ovidium*. Pridem, prior, primus. Diu, diutior, diutiſſimus. Sæpe, ſæpius, ſæpiſſime.

COMPARATIO DEFECTIVA.

Comparatio nunca.

Inclytus, Inclytiſſimus. — Meritus, Meritiſſimus.
Opimus, Opimior. — Siniſter, Siniſterior.
Ocyor, Ocyſſimus. } ab *ocius*.

Novus, Noviſſimus. — Juvenis, Junior.
Adoleſcens, Adoleſcentior. — Senex, Senior.
Potior, Potiſſimus. — Maximus natu.
Longinquus, Longinquior. — Antè, Anterior.
Penè, Peniſſimus. — Nuper, Nuperrimus.

Comparatio abuſiva.

Interdum autem à ſubſtantivis fit comparatio, ſed abuſivè: ut, Neronior, Cinædior, Pœnior. à Nerone. Cinædo. Pœno.

Compa-

Comparationum Typus.

SINGULARITER.

	POSITIVUS.	COMPA.	SUPER.
	Doctus, Tener. Dulcis. Felix. Prudens.		
Nom.	us, a, is a is x ns um e	ior ior ius	mus ma mum
Gen.	i e is i	ioris	mi mæ mi
Dat.	o æ i o	iori	mo mæ mo
Accu.	um em em em am em em em um e x ns	iorem iorem ius	mum mam mum
Voc.	e, er is a is x ns um e	ior ior ius	me ma mum
Ablat.	o a i e o i	iore iori	mo ma mo

Com-

Comparationum Typus.

PLURALITER.

	POSITIVUS.		COMPA.	SUPER.
	Docti, Teneri, Duri, Fælices, Prudentes.			
Nom.	i es e es a ia		iores iores iora	mi me ma
Gen.	orum arum orum	ium	iorum	morum marum morum
Dat.	is ibus		ioribus	mis
Accus.	os es as es a ia		iores iores iora	mos mas ma
Vocat.	i es e es a ia		iores iores iora	mi me ma
Ablat.	is ibus		ioribus	mis

PRonomen est pars orationis, quâ in demonstranda aut repetenda re aliqua utimur.

Pronomina sunt quindecim; Ego, tu, sui, ille, ipse, iste, hic, is, meus, tuus, suus, noster, vester, nostras, vestras.

Quibus addi possunt & sua composita: ut, Egomet, tute, idem, & similia: ut etiam, Qui, quæ, quod.

De ACCIDENTIBUS PRONOMINI

Accidentia pronomini.

Accidunt Pronomini, Species. Numerus, Casus, Genus, Declinatio, Persona, Figura.

Pronominum Species.

Species Pronominum est duplex; Primitiva & Derivativa.

Primitiva.

Ad Primitivam spectant ista; Ego, tu, sui, ille, ipse, iste, hic, is.

Demonstrat.

Ex Primitivis alia sunt Demonstrativa, alia Relativa.

Demonstrativa dicuntur eadem, quæ & Primitivæ; nimirum, Ego, tu, sui, ille, ipse, iste, hic, is.

Relativa. Derivativa.

Relativa autem sunt, Ille, ipse, iste, hic, is, idem, qui.

Derivativa sunt, Meus, tuus, suus, noster, vester, nostras, vestras.

Derivativorum alia sunt Possessiva, alia Gentilia.

Possessiva. Gentilia.

Possessiva sunt, Meus, tuus, suus, noster, vester.

Gentilia ex eo dicuntur, quòd gentem aut nationem, vel partes & sectas significent: ut, Nostras, Vestras, & Cujas nomen.

DE NUMERO.

Numerus in Pronomin.

Numerus pronominum duplex est; Singularis, ut, Ego; Pluralis, ut, Nos.

DE CASU.

Casus in Pronom.

Casus autem sunt sex, quemadmodum in nomine. Vocativo carent omnia pronomina, præter hæc quatuor, Tu, meus, noster, nostras. *Martialis* tamen pronomini *Ipse* vocativum tribuere videtur, quum ait,

Ut Martis revocet ut amor, summique Tonantis,
A te Jimo petat cessim, & ipsa Venus.

DE GENERE.

Genera pronominum.

Genera sunt in pronominibus, perinde ut in adjectivis nominum. Alia enim ad tria genera referuntur; ut, Ego, tu, sui: alia per tria genera variantur; ut, Meus, mea, meum.

DE DECLINATIONE.

Pronom. una declinatio prima.

Declinationes pronominum sunt quatuor.

Genitivus autem primæ declinationis exit in *i*: ut, [illegible] ut: genitivo Mei, tui, & sui, quod recto caret in utroque numero.

Secunda.

Genitivus secundæ de[illegible]it in *ius* vel *jus*: cujus formæ sunt, Ille, ipse, iste: genitivo Illius, ipsius, istius: Hic, is, qui: genitivo Hujus, ejus, cujus.

Tertia.

Genitivus tertiæ declinationis e[illegible]it in *i*, *æ*, *i*, quemadmodum nominum adjectivorum, qui per tres terminationes variantur: cujus sortis sunt,

Nominativo	Genitivo
Meus, mea, meum,	Mei, meæ, mei.
Tuus, tua, tuum,	Tui, tuæ, tui.
Suus, sua, suum,	Sui, suæ, sui.
Noster, nostra, nostrum,	Nostri, nostræ, nostri.
Vester, vestra, vestrum,	Vestri, vestræ, vestri.

Quarta.

Genitivus quartæ habet *ûtis*: ex quo ordine sunt,

Nostras, Vestras, Cujas,	Genitivo Nostrâtis. Vestrâtis. Cujâtis.

Cæteri obliqui in utroque numero ad formam nominum tertiæ declinationis inflectuntur.

DE PERSONA.

Personæ pronominum.

Personæ pronom. sunt tres, Prima, secunda, tertia, ut Ego. Tu. Ille.

DE FIGURA.

Figura.

Figura est duplex: Simplex, ut Ego; Composita, ut Egomet.

Pronominum compositio.

Pronomina inter se componuntur: ut, Egoipse, tuipse, suiipsius, meipsius.

Nom.

Nom. { Iſtic, iſtæc, iſtoc, *vel* iſtuc. } Accuſ. { iſtunc, iſtanc, iſtoc, *vel* iſtuc. } Ablat. { iſtoc, iſtac, iſtoc. } 1. Inter[e]

Pluraliter, Nominativo & Accuſativo Iſtæc, Eodem modo declinatur & illic, illæc, illoc.

Componuntur etiam cum nominibus: ut, Cujuſmodi, hujuſmodi, illiuſmodi, iſtiuſmodi. 2. cum nominib.

Componuntur & cum præpoſitionibus: ut, Mecũ, tecum, ſecum, nobiſcum, vobiſcum, quicum, quibuscum. 3. cum præpoſitionibus

Cõponuntur etiam & cum adverbiis: ut, Singular. Eccum, eccam, Eccos, eccas, ab *Ecce* & *is*. Illum, illam, Illos, illas, ab *Ecce* & *ille*. Ut & Idem quoque, ab *is* & *demum*. 4. cum adverbiis.

Cum conjunctione quoque componuntur: ut Nominativo Hiccine, hæccine, hoccine, Accuſativo, hunccine, hanccine, hoccine. Ablativo hoccine, haccine, hoccine Plural. Hæccine, neutrum. 5. cum conjunctione

Componuntur denique cum ſyllabicis adjectionibus: ut, *Met, te, ce, pte.* 6. cum ſyllab. adjectæ

Met adjicitur primæ & ſecundæ perſonæ: ut Egomet, meimet, mihimet, memet, noſmet, &c. Sic Sibimet quoque, ac ſemet dicimus. Met.

Tumet autem in recto non dicimus, ne putetur eſſe verbum à tumeo, ſed tuimet, tibimet, temet, noſmet &c.

Te adjicitur iſtis, Tu, ut, tute; te, ut tete. Te.

Ce adjicitur obliquis horum pronominum, Hic, ille, iſte, quoties in *s* deſinunt; ut, Hujuſce, hiſce, illiuſce, hoſce, illoſce. Ce.

Pte apponitur iſtis ablativis, Meâ, Tuâ, Suâ, Noſtrâ, Veſtrâ, ut Meapte: Tuapte: Suapte: Noſtrapte: Veſtrapte. Pte.

Interdum etiam masculinis & neutris adjici solet: ut, Meopte marte, tuopte labore, suopte jumento, nostropte damno, &c.

Quis & Qui ad hunc modum componuntur.

Quis. Quis, in cõpositione hisce particulis postponitur,

En,	Ecquis,	Et hæc tam in fœmini-	
Ne,	Nequis,	no singulari, quã in neu-	
Alius, ut	Aliquis,	tro plurali, *qua* habent,	
Num,	Nunquis,	non *qua*: ut, Siqua muli-	
Si	Siquis,	er, Nequa flagitia, &c.	

Præter Ecqu... quod utrumque in fœminino habere reperitur, Ecqua & Ecqua.

Aliis autem particulis p... ponitur Quis in compositione,

Nam,	Quisnam,	Et hæc vbique (præ-	
Piam,	Quispiam,	terquam in ablativo	
Putas, ut	Quisputas,	singulari) *que* habent,	
Quam	Quisquam,	non *qua*: ut, Quænam	
Que,	Quisque:	doctrina? Negotia	

quæpiam, Optima quæque.

Quis etiam cum seipso componitur; ut Quisquis, quod & in hunc modum variatur;

Nominativo Quisquis, quicquid, Accusativo Quicquid; Ablativo Quoquo, quaqua, quoquo.

Qui. Qui. in compositione præponitur his particulis.

Dam,	Quidam,	Et hæc vbique (præ-	
Vis,	Quivis,	terquam in ablativo	
Libet, ut	Quilibet,	singulari) *quæ* reti-	
Cunq.	Quicunq;	nent, non *qua*: ut	

Quædam puella, Quæcunque facinora.

¶ DE VERBO.

VErbum est pars orationis, quæ modis & temporibus inflexa, esse aliquid, agereve, aut pati significat: ut, Sum, existo: moveo, moveor: tango, tangor.

Verbum

Verbum dividitur in primis in perſonale, ut Doceo: & impersonale, ut Oportet.

Perſonale eſt, quod certis perſonis diſtinguitur: ut, Ego lego, Tu legis, Hic legit, Illi legunt. Verbum Perſonale.

Contrà, Impersonale dicitur, quod diverſarum perſonarum vocibus non diſtinguitur nec variatur: ut, Pœnitet, tædet, miſeret, oportet. Verbum Impersonale.

DE ACCIDENTIBVS VERBO.

Verbo quidē accidunt iſta; Genus, modus, tempus, Figura, Species, Perſona, Numerus, Conjugatio.

DE GENERE.

Quinque ſunt verborum genera. { Activum, Paſſivum, Neutrum, } Deponens, Commune.

ACTIVVM.

Activum eſt, quod agere ſignificat, & in *o* finitum, paſſivum in *or* formare poteſt: ut, Doceo, doceor; Lego, legor. Activum.

PASSIVVM.

Paſſivum eſt, quod pati ſignificat, & in *or* finitum, activi formam, r dempto, reſumere poteſt: ut, Amor, amo. Afficior, afficio.

NEVTRVM.

Neutrum eſt, quod in *o* vel in *m* finitum, nec activam, nec paſſivam formam integrè induere poteſt: ut, Curro, ambulo, jaceo, ſum.

Neutrorum tria ſunt genera.

Nam aliud Subſtantivum dicitur; ut, Sum, es, eſt, ſumus, &c. Aliud Abſolutum; ſic dictum quod ipſum per ſe ſenſum abſolvat. Neutrum ſubſtantivū. Neutrum abſolutum.

Atque hoc rurſum duplex eſt: Nam alterum actionem completā in ipſo verbo ſignificat, nec in aliud tranſeunum; ut, Ambio, dormio, pluit, ningit; alterum verò paſſionem in ipſo completam indicat; ut, Illeo, rubeo, albeſco, nigreſco.

Tertium genus neut. Est præterea & aliud, cujus actio in rem cognatæ significationis tranſit, ac tertiam perſonam paſſivæ vocis uſurpat: ut,

Bibo vinum, Curro ſtadium, Vivo vitam, } Vinum bibitur, Stadium curritur. Vita vivitur.

Sunt deniq;, quæ ſimplicia quidem neutra ſunt, compoſita verò agendi vim concipiunt: ut, Eo adeo, mingo, commingo.

DEPONENS.

Deponens. Deponens, quod in or finitum, vel activi ſignificationem habet; ut Loquor verbum: vel neutri, ut Philoſophor.

COMMVN.

Commune. Commune, quod in or finitum, tam activam quàm paſſivam ſignificationem obtinet ut, Veneror, criminor, conſolor, ſtipulor, ſpeculor, oſculor, adulor, fruſtror, dignor, teſtor, interpretor, amplector, meditor, experior, mentior, multáque id genus alia, quæ paſſim apud veteres reperias.

DE MODO.

Modi verborum ſex enumerantur.

Indicativus. Indicativus, qui ſimpliciter aliquid fieri, aut non fieri definit: ut *Probitas laudatur & alget.* Hic modus aliquando per interrogationem uſurpatur, ut, *Quis legit hæc?* Aliquando per dubitationem; ut, *Anim aſtu venit aliud ex alio malum?*

Imperativus Imperativus, quo inter Imperandum utimur. Hic modus futurũ nõ habet, ſed præſẽs duplex: ut apud Propertium; *Aut ſi es dura, nega; ſin es non dura, venito.* Virg. *Tityre dum redeo (brevis eſt via) paſce capellas;*

Et potum paſtas age Tityre, & inter agendum
Occurſare capro (cornu ferit ille) caveto.

Præteritum autem à Subjunctivo mutuatur. Cic. *Sed amabo te, nihil incommodo valetudinis tuæ fecerit?* Martial. *Dic quotus es, quanti cupias cœnare? nec ullum*
Addideris verbum, cœna parata tibi eſt. Quin

Quin & illa passiva, Præceptum sit, dictum sit, determinatum sit, præteriti Imperativi esse fatetur Priscianus.

Hic modus etiam permissivus dicitur, quòd interdum per hunc permissio significetur: ut,

Si sine pace tua, atque invito Numine, Troes
Italiam petiere, luant peccata, nec illos [illegible]

Denique aliquandò etiam [illegible]positivus, aut hortativus appellatur: ut Virgilius;

——eamus, & in media arma ruamus.

Optativus, quo [illegible]tamus fieri rem aliquam; nec refert factáne sit, an fiat, an sit facienda: ut, *Vtinam bonis literis suus detur honos.* Optativus.

Modus optativus, Potentialis, & Subjunctivus, quinq; separata eisdē vocibus tempora habere videntur; ut est author Linacrus. Præterea notandū est, præsens hujus modi assumere quandoq; significationem futuri: ut, *Vtinam aliquando tecum loquar.*

Potentialis, quo posse, velle, aut debere fieri aliquid significamus: ut, *Expectes eadē âsummo, minimoq; poeta*; pro *potes expectare. Non expectes, ut statim gratias agat, qui sanatur invitus*; pro *non debes expectare. Quis enim vē tam veterem pro certo affirmet?* pro *vult affirmare.* Potentialis.

Græci hunc modum nunc per Indicativum, nunc per Optativum & particulam ἂν exprimunt. Græcorum optandi modus.

Subjunctivus, qui nisi alteri subjiciatur orationi, vel alteram sibi subjectam orationem habeat, per se sententiam non absolvitur, Subjunctivus.

Si fueris felix, multos numerabis amicos:
Tempora si fuerint nubila, solus eris. Nota.

Temporū igitur vocibus hi tres modi per omnia (sicut dictum est) conveniunt: discernuntur verò significatu, & signis. Optativus enim semper adhæret adverbio cupiēdi optandi: ut, *Vtinā veniat aliquando tempus.* Potentialis verò neq; ullum adverbium adjunctū habet, nec conjunctum. Subjunctivus au-

tem ſemper aliquam conjunctionem annexam ha-
beat:ut,*Si venero,Vt taceas;Cùm tamen vero.*

Infinitivus. Infinitivus,qui agere quidem aut pati ſignificat,at citra certam numeri & perſonæ differentiam: ut, *Malim probus eſſe,quàm haberi.*

DE TEMPORE.

Tempora tum. quinque.

Præſens. Præſens, quo actio nunc geri ſignificatur; ut *Scribo.*

Imperfect. Imperfectum, quo prius quidem aliquid in agendo fuiſſe ſignificatur, non tamen abſolutam tunc temporis fuiſſe actionem:ut,

Virgil. *Hic templum Iunoni ingen. Sidonia Dido*
Condebat: Erat enim adhuc in opere.

Perfectum. Perfectum, quo præterita abſolutáq; ſignificatur actio. Hoc in paſſivis, deponentibus,& communibus duplex eſt,& ob id duplici circuitione explicandum: Alterum, quo proximè præteritũ exprimitur: ut *Pranſus ſum:* Alterum, quo ulterius præteritum indicatur,ut *Pranſus fui.* Non enim, ſi modò *pranſus ſis, pranſus fui* commodè aptéve dixeris.

Pluſquam perfectum. Futurum. Pluſquam perfectum, quo actio jamdiu præterita ſignificatur.

Futurum,quo res in futuro gerenda ſignificatur.

Hic Promiſſivus modus à nõnullis vocatur,quòd videatur aliquid promittere, aut velle facere: ut Ovid. *Ibimus ô Nymphæ,monſtrataque ſaxa petemus.*

Hujus aliud genus eſt, quod Exactum vocant ut, *Videro,abiero.*

Ter. *Si te aquo animo ferre accipiet,negligentem feceris.*

Quod quidem exactum futurum etiam in ſubjunctivo modo reperitur:ut

Plin. *Ero ſecurior dum legam,ſtatimq; timebo cùm legero.*

DE FIGVRA.

Figura eſt duplex: Simplex,ut Facio; Compoſita, ut Calefacio.

Verba compoſita quorum ſimplicia exoleverunt, ſunt, Defendo, offendo, aſpicio, conſpicio, adipiſcor, experior, comperior, expedio, impedio, deleo, imbuo, compello, appello, incendo, accēdo, ingruo, congruo, infligo, inſtigo, impleo, compleo, & id genus alia.

Quædam etiam videntur à Græcis nata: ut, Impleo, à πλῶ. Percello, à χωλλω.

DE SPECIE

Species eſt duplex

Primitiva, quæ eſt prima verbi poſitio: ut Ferveo. Primitiva.

Derivativa, quæ à primitiva deducitur, ut ferveſco. Derivativa.

Derivativorum genera ſunt quinque.

Inchoativa, à Grammaticis appellata (quas *Valla* meditativa potiùs, & augmentativa appellat,) in *ſco* deſinũt: ut, Labaſco, caleſco, ingemiſco, edormiſco. Inchoativa.

Hæc autem inchoationem ſignificant, ut Luceſcit, id eſt, *incipit lucere, aut certè gliſcere & intendi:* ut apud Virgil. *Expleri mentem nequit, ardeſcitq; tuendo:* hoc eſt, *magis magiſq; ardet.* Ex his pleraque pro thematibus primariis uſurpantur: ut, *Timeſco, biſco, conticeſco*, id eſt, *Timeo, bio, taceo.*

Frequentativa deſinunt in *to, ſo, xo*, aut *tor*: ut viſito, affecto, ſcriptito, pulſo, viſo, quaſſo, nexo, texo, vexo, ſector, ſcitor, ſciſcitor. Significant autem vel aſſiduitatem quandam, vel conatum: ut, Dictito, id eſt, *frequenter dico*; viſo, id eſt, *eo ad videndum.* Frequentativa.

Huc pertinent & illa, vellico, fodico, albico, et ſimilia id genus, quæ à Grammaticis etiam apparativa appellari ſolent. Apparativa.

Deſiderativa finiunt in *urio*: ut, Lecturio, parturio, eſurio, cœnaturio. Hæc ad ſignificationem ſuorum Primitivorum ſtudium, atque appetentiam quandam adjiciunt: ut, Lecturio, id eſt, *Legere cupio*; Cœnaturio, id eſt, *cupio cœnare.* Deſiderat.

Diminutiva. Diminutiva, in *lo*, vel *sso*, exeunt: ut, Sorbillo, cantillo, pitisso, id est, *parùm ac modicè sorbeo, canto, bibo.*

Imitativa. Imitativa sunt, quæ imitationem significant: ut, Patrisso, Atticisso, Platonisso. At Latini hâc formâ non adeo delectati sunt: unde pro Græcisso, Græcor usi sunt: ut Cornicor, à cornice; Vulpinor, à vulpe; Bacchor, à Baccho.

DE PERSONA.

Tres sunt verbi personæ: prima, ut Lego; Secunda, ut Legis; Tertia, ut Legit.

DE NVMERO.

Numeri sunt duo; Singularis, ut Lego; Pluralis, ut Legimus.

DE CONJVGATIONE.

Quandoquidem de conjugandorum verborum ratione in rudimentis Anglicis traditum est, quæ pueri tanquam ungues suos exactissimè callere debent: proximum fuerit, ut hæ Gulielmi Lilii de præteritis & supinis regulæ (lucidissimæ quidem illæ, compendiosissimæque, nec sane minùs utiles) pari aviditate imbibantur.

G. LIL. DE SIMPLICIUM Verborum primæ Conjugationis communi Præterito.

As, avi. * Hypermeter versus plus justo unâ syllaba constat, sed collidenda sum prima voce sequentis versus; id quod omnium commune est.

A Si in præsenti perfectum format in avi;
Vt, nonas navi, vocito vocitas vocitavi.
De mela vo lavi, juvo juvi; nexóque nexui; *
Et seco quod secui, neco quod necui, mico verbum
Quod micui, plico quod plicui, frico quod fricui dat.
Sic domo quod domui, tono quod tonui, sono verbum
Quod sonui, crepo quod crepui, veto quod vetui dat.
Atque cubo cubui: raro hæc formantur in avi,
Do das ité dedi, sto stas formare steti vult.

Secun-

Secundæ Conjugationis commune Præteritum.

ES in præsenti perfectum formatur ui dans, Es ui
Vt nigreo nigres nigrui: jubeo excipe jussi,
Sorbeo, sorbui habet, sorpsi quoque, mulceo mulsi;
Luceo vult luxi, sedeo sedi, videóque
Vult vidi: sed prandeo prandi, strideo stridi.
Suadeo suasi, rideo risi, habet ardeo [illegible] *arsi.*
Quatuor his infrà geminat syllaba prima:
Pendeo namque pependi, mordeo vultque momordi,
Spondeo habere sponsum, tondeo vultque totondi.
L vel R ante geminatum, geo vertitur in si; Geo si
Vrgeo ut ursi, mulgeo mulsi, dat quoque mulxi:
Frigeo frixi, lugeo luxi, habet augeo & auxi.
Dat fleo flevi, leo levi, indéque natum
Deleo deletum, pleo plevi, neo nevi:
A maneo mansi formatur: torqueo torsi,
Hæreo vult hæsi. Veo fit vi; ut ferveo fervi: Veo vi
Niveo, & indè satum poscit conniveo nivi
Et nixi: cieo civi, viéoque vievi.

Tertia Conjugatio.

TErtia præteritum formabit ut hic manifestum.
Bo fit bi, ut lambo lambi: scribo excipe scripsi, Bo.
Et nubo nupsi; antiquum cumbo cubui dat.
Co fit ci, ut vinco vici: vult parco peperci Co.
Et parsi, dico dixi, duco quoque duxi.
Do fit di, ut mando mandi: sed scindo scidi dat, Do.
Findo fidi, fundo fudi, tundo tutudique;
Pendo pependi, tendo tetendi, pedo pepédi:
Iunge cado cecidi, pro verbero cædo cæcidi, Cedo.
Cedo pro discedere, sive locum dare, cessi:
Vado, rado, lædo, ludo, divido, trudo,
Claudo, plaudo, rodo, ex do semper facium si.

Go

Go. Go fit xi, ut jungo junxi: sed r ante go vult fi;
Vt spargo sparsi: lego legi, & agosacit egi;
Dat tango tetigi, pungo punxi pupugique:
Dat frango fregi: cùm signat pango paciſci,
vult pepigi; pro jungo, pegi; pro cano, panxi.

Ho. Ho fit xi; trahe ceu traxi docet, & veho vexi.

Lo. Lo fit ui, colo ceu colui: pſallo excipe cum p,
[illegible] ſalli formant utrumque:
Dat vello velli, vulſi q[illegible] fallo feſelli,
ello pro frango, feculi; pello p[illegible]ique.

Mo. Mo fit ui, vomo ſeu vomui: ſea[illegible] facit emi,
emo petit compſi, promo prompſi: ad[illegible] demo
Quod formet dempſi, ſumo ſumpſi, prev[illegible] preſſi.

No. No fit vi. ſino ceu ſivi: temno excipe t[illegible]pſi;
Dat ſterno ſtravi, ſperno, ſprevi, lino levi,
Interdum lini & livi; cerno quoque crevi:
Gigno, pono, cano, genui, poſui, cecini dant.

Po. Po ſit pſi, ut ſcalpo ſcalpſi; rumpo excipe rupi;
Et ſtrepo quod format ſtrepui, crepo quod crepui dat.

Quo. Quo ſit qui, ut linquo liqui: coquo demito coxi.

Ro. Ro fit vi, ſero ceu pro planto & ſemino, ſevi,
Quod ſerui melius dat mutans ſignificatum:
Vult verro verri & verſi, uro uſſi, gero geſſi,
Quæro quæſivi, tero trivi, curro cucurri.

So. So, velut accerſo, arceſſo, inceſſo, atque incelſo,
Formabit ſivi: Sed tolle capeſſo capeſſi,
Quodque capeſſivi facit, atque faceſſo faceſſi,
Sic viſo viſi: ſed pinſo pinſui habebit.

Sco. Sco ſit vi, ut paſco pavi: vult poſco poposci.
Vult didici diſco, quæſivi formare quiniſco.

To. To ſit ti, ut verto verti: ſed ſi ſto neteſur
Pro facio ſtare altivum, nam ſtiti dat.
Dat mitto miſi, petiſ peto ſive petivi.
Sterto ſtertui habet, meto meſſui: ab ecto ſit exi,
Vt flecto flexi: pecto dat pexui, habetque
Pexi; etiam necto dat nexui, habet quoque nexi.

Vo

Vo fit vi, ut volvo volvi : vivo excipe vixi, Vo.
exo ut nexui facit, sic texo texui habebit. Xo.
NFit cio ci : ut facio feci, jacio quoque jeci; Cio,
ntiquum lacio lexi, specio quoque spexi.
Fit dio di, ut fodio fodi. Gio, seu fugio gi. Dio. G.
Fit pio pi, ut capio cepi : cupio excipe pivi, Pio.
Et rapio rapui, sapio sapui atque sapivi.
Fit rio ri, ut pario peperi. Ti[illegible]i, geminans P; Rio.
Ut quatio quassi, quod vix [illegible]eritur in vsu. Tio.
Denique uo fit ui, ut [illegible]atuo statui : luo pluvi Uo.
Format, sive plui; str[illegible]ed struxi, fluo fluxi.

Quarta Conjugatio.

QVarta dat ri ivi, ut monstrat scio scis tibi scivi :
Excipias venio dans veni, cambio campsi, Excip. Venio, cambio, &c.
Raucio rausi, sartio farsi, sartio sarsi,
Sepio sepsi, sentio sensi, sulcio sulsi,
Hauric item hausi, sancio sanxi, vincio vinxi,
Pro salto salio salui, * & amicio amicui dat, * Per præcisionem.
Pariùs utemur cambivi, haurivi, amicivi,
Sepivi, sanxivi, sarcivi, atque salivi.

De Compositorum Verborum Præteritis.

PRæteritum dat idem simplex & compositivum,
Ut docui edocui monstrat. Sed syllaba semper,
Quam simplex geminat, compositio non geminatur :
Præterquam tribus his, præcurro, excurro, repungo :
Atque à do, disco, sto, posco, ritè creatis,
A plico compositum cum sub, vel nomine, ut ista, Plico.
Supplico, multiplico, gaudent formare plicavi :
Applico, complico, replico, & explico, ui velin avi.
Quamvis vult oleo simplex olui, tamen indè Oleo,
Quod vis compositum meliùs formabit olevi. :
Simplicis at formam redolet sequiturque, subolètque.
Composita à pungo formabunt omnia punxi, Pungo.

Vult

Vult unum pupugi, interdúmque repungo repunxi.

Do. *Natum â do, quando est inflexio tertia, ut addo,*
Credo, edo, dedo, reddo, perdo, abdo, vel obdo,
Condo, indo, trado, prodo, vendo, didi: at unum
Sco. *Abscondo abscondi. Natum â sto stas stiti habebit.*

Mutantia primam vocalem in E.

Verba simplicia præsentis, præteritique,
Si componantur, vocalem primam in e mutant:
Damno, lacto, sacro, salio, arceo, [illegible]fio, satisco,
Pario. *Partio, carpo, patro, scando, spargo: varióque,*
Cujus nata peri duo comperit & repperi dant:
Cætera sed perui; velut hæc, aperire, verire.
A pasco, pavi: tantum compósita notentur
Pasco. *Hæc duo, compesco, dispesco, pescui habere:*
Cætera, ut epasco, servabunt simplicis usum.

Mutantia primam vocalem in I.

*Hæc, * habeo, lateo, salio, statuo, cado, lædo,*
Pango dans pegi, cano, quæro, cædo, cecidi,
Tango, tego, tenzo, taceo, sapio, rapióque,
Si componantur, vocalem primam in i mutant:
Vt rapio rapui, eripio eripui: â canonatum,
Cano. *Præteritum per ui, ceu concino concinui dat.*
Placeo. *A placeo sic displiceo; sed simplicis usum*
Hæc duo, complaceo cum perplaceo, bene servant.
Pango. *Composita â pango retinent, â quatuor ista,*
Depango, oppango, circumpango atque repango.
Maneo. *A maneo, mansi, minui dant quatuor ista,*
Præmineo, emineo, cieu promineo, immineóque:
Simplicis at verbi servabunt cætera formam.
Scalpo, calco, salio. *Composita â scalpo, calco, salio, a per u mutant:*
Id tibi demonstrant exculpo, inculco, resilio,
Composita â claudo, quatio, lavo, rejiciunt a:
Claudo, quatio, lavo. *Id docet â claudo, occludo, excludo: â quatióque,*
Percutio, excutio: â lavo, proluo, diluo, nata.

* Posthabeo simplicis formam servat.

Mutantia

Mutantia primam vocalem in I, præterquam in Præterito.

Excipiu Cormo.

Hæc si componas, Ago, emo, sedeo, rego, frango,
Et capio, jacio, lacio, spccio, premo, semper
Vocalem primam præsentis in i sibi mutant,
Præteriti nunquam, seu frango refringo refregi:
A capio incipio incepi. Sed pauca notentur:
Namque siam simplex perago sequitur, satagóque.
Atque ab ago dego dat degi, cogo, coegi: Ago.
A rego fit pergo perrexi, vult quo[illegible] surgo Rego
Surrexi, mediâ præsentis Sy[illegible]a ademptâ.
Nil variat facio, nisi æposito præeunte: Facio
Id docet olfacio, cum [illegible]facio, inficióque.
A lego nata, ye, [illegible]ser, præ, sub, trans, præeunte, Lego
Præsentis servant v[illegible]alem; in cætera mutant:
De quibus hæc, intelligo, diligo, negligo, tantùm
Præteritum lexi faciunt; reliqua omnia legi.

De simplicium verborum Supinis.

NVnc ex præterito discas formare Supinum.
Bi sibi tum format, sic namque bibi bibitum fit. Bi.
Ci fit ctum; ut, vici victum, testatur & ici Ci.
Dans ictum; feci factum, jeci quoque jactum.
Di fit sum, ut, vidi visum: quædam geminant s; Di
Vt pandi passum, sedi sessum: adde scidi quod
Dat scissum, atque fidi fissum, fodi quoque fossum.
Hic etiam advertas, quòd syllaba prima supinis,
Quam vult præteritum geminari, non geminatur:
Idque totondi dans tonsum docet, atque cecidi
Quod cæsum, & cecidi quod dat casum, atque tetendi
Quod tensum & tentum, tutudi tunsum, atque pepédi
Quod format peditum; adde dedi quod jure datum vult:
Gi fit ctum, ut legi lectum: pegi pepigique Gi.
Dat pactum, fregi fractum, tetigi quoque tactum,
Egi actum, pupugi punctum, fugi, fugitum dat.

L.i. Li *fit* ſum ; *ut* ſalli, *ſtans proſale condio, ſalſum:*
Dat pepuli pulſum, ceculi culſum, atque feſelli
Falſum ; dat velli vulſum : tuli habet quoque latum.

Mi, ni, pi, qui Mi, ni, pi, qui, tum *fiunt; velut hîc manifeſtum,*
Emi emptum, veni ventum, cecini à cano cantum,
A capio cepi dans captum, à cæpio cœptum,
A rumpo rupi ruptum, liqui quoque lictum.

Ri. Ri *fit* ſum, *ut verri verſum: peperi excipe partum.*

Si. Si *fit* ſum, *ut viſi viſum: tamen* ſ *geminato*
Mi[illegible]ſum: fulſi excipe fultum,
Hauſi hauſtum, farſi ſa[illegible]farſi quoque fartum,
Uſſi uſtum, geſſi geſtum; torſi tortum
Et terſum, indulſi indultum indu[illegible]ná requirit.

Pſi. Pſi *fit* ptum, *ut ſcripſi ſcriptum.* [illegible]*ſi excipe campſum.*

Ti. Ti *fit* tum; *à ſto namq; ſteti, à ſiſti ſtiti fit,*
Præterito, commune ſtatum: verti exci[illegible]verſum.

Vi. Vi *fit* tum, *ut ſlavi ſlatum: pavi excipe paſtum;*
Dat lavi lotum, interdum lautum atque lavatum;
Potavi potum, interdum facit & potatum :
Sed ſavi ſautum, cavi cautum; à ſero ſevi
Formes ritè ſatum; livi linique litum dat;
Solvi à ſolvo ſolutum, volvi à volvo volutum ;
Vult ſingultivi ſingultum, veneo venis
Venivi venum, ſepelivi ritè ſepultum.

ui. *Quod dat* ui *dat* itum, *ut domui domitũ: excipe quæ à vi;*
Verbumin uo, *quia ſemper* ui *formabit in* utum ;
Exui ut exutum: à ruo deme rui, ruitum dans.
Vult ſecui ſectum, necui nectum, fricuique
*Frictum, miſcuiitem miſtum, * ac amicui dat amictum:*
* Pes Proceleuſmaticus. *Torrui habet toſtum, docui doctum, tenuíq;*
Tentum, conſului conſultum, alui altum alitumque ;
Sic ſalui ſaltum, colui occului quoque cultum:
Pinſui habet piſtum, rapui raptum ; ſeruíq;
A ſero vult ſertum; ſic texui habet quoq; textum.

Quædam mutant ui in ſum *Hæc ſed* ui *mutant in* ſum : *nam cenſeo cenſum,*
Cellui habet celſum; meto meſſui habet quoque meſſum;

Nexui

Nex ui item nexum, ſic pexui habet quoque pexum:
Dat patui paſſum, carui caſſum caritumque.
Xi ſit cum, ut vinxi vinctum, quinque abiiciunt ui:
Nam ſinxi ſictum, minxi mictum, ſinque ſupino
Dat pinxi pictum, ſtrinxi, rinxi quoque rictum.
Xum, flexi, plexi, fixi dant; & fluo fluxum.

De Compoſitorum Verborum Supinis.

Compoſitum ut ſimplex formatur quodque ſupinum,
Quamvis non eadem ſlet ſemper ſyllaba utrique.
Compoſita à tunſum, demptâ n, tuſum; à rutum, ſ
I mediâ dempta, rutum, & à ſ
A ſero, quando ſatum ſor, *compoſita ſitum dant.*
Hæc, captum, factum, i, *raptum, a per e mutant;*
Et cantum, partum, r, *carptum, quoque ſartum.*
Verbum edo cor, *oſitum, non eſum, ſed facit eſum:*
Vnum dumtaxat comedo, formabit utramque.
A noſco tantum duo cognitum & agnitum habentur;
Cætera dant notum: nullo eſt iam noſcitum in uſu.

Tun
Rut.
Salio.
Sero.
Edo.

De Præteritis Verborum in *Or*.

Verba in or, admittunt ex poſteriore ſupino
Præteritum, verſo r *per us, & ſum conſociato*
Vel fui: ut a lectu, lectus ſum vel fui. At horum
Nunc eſt deponens, nunc eſt commune notandum:
Nam labor lapſus, patior dat paſſus, & eius
Nata; ut, compatior compaſſus, perpetiorque
Formans perpeſſus, fateor quod faſſus, & indè
Nata; ut, confiteor confeſſus, diffiteorque
Formans diffeſſus: gradior dat greſſus, & indè
Nata; ut igredior digreſſus. Iunge fatiſcor
Feſſus ſum, menſus ſum metior, nitor & uſus.
Pro texo orditus, pro incepto dat ordior orſus,
Nitor niſus vel nixus ſum, ulciſcor & ultus:
Iraſcor ſimul iratus, reor atque ratus ſum,
Obliviſcor vult oblitus ſum: fruor optat

Patior.
Fateor.
Gradior.

Fruſtum

Tuor & Tueor. *Fructus vel Fruitus, miſereri junge miſertus.*
Vult tuor & tueor non tutus ſed tuitus ſum,
Quamvis & tutum & tuitum ſit utrique ſupinum:
A loquor adde locutus, & â ſequor ad de ſecutus;
Experior facit expertus: formare paciſcor
Adipiſcor. *Gaudet pactus ſum, nanciſcor nactus: apiſcor,*
Quod vetus eſt verbum, eptus ſum; unde adipiſcor adeptus
Iunge queror queſtus, proficiſcor junge profectus;
Expergiſcor ſum experrectus: & hæc quoque, commi-
niſcor commentus, naſcor natus, moriórque
Mortuus, atque orior quæ præteritum facit ortus:

De verbis geminum præteritum habentibus, viz. Activæ & Passivæ vocis.

Præteritum activæ & paſſivæ vocis habent hæc;
Cæno cænavi & cænatus ſum tibi format,
Iuro juravi & juratus, potoque potavi *.
Et potus, titubo titubavi vel titubatus:
Sic careo carui & caſſus ſum, prandeo prandi
Et pranſus, pateo patui & paſſus, placeóque
Dat placui & placitus, ſueſco ſuevi atque ſuetus;
Veneo pro vendor; venivi venditus & ſum,
Nubo nupſi nuptáque ſum, mereor meritus ſum
Vel merui: adde libet libuit libitum; & licet adde
Quod licuit licitum, tædet quod tæduit & dat
Pertæſum: adde pudet faciens puduit puditúmque;
Atque piget, tibi quod format piguit pigitumque.

* Versus hypermeter.

* Versus hypermeter.

De Neutro-paſſivorum præteritis.

Neutro paſſivum ſic præteritum tibi format,
Gaudeo gavisus ſum, fido fiſus, & audeo *
Auſus ſum, fio, factus, ſoleo ſolitus ſum,
Mœreo ſum mœſtus: ſed Phœbæ nomen habetur.

De Verbis præteritum mutantibus.

Flaveſco. Rubeſco. Luceſco. *Quædam præteritum verba accipiunt aliunde:*
Inceptivum in ſco, ſtans pro primario, adoptat

Præteri-

Præteritum ejusdem verbi: vult ergò tepesco
A tepeo tepui, ferveſco à ferveo ferui;
A video cerno vult vidi, à concutio vult
Præteritum quatio concuſſi; à percutióque
Percuſſi ferio; à mingo vult meio minxi;
A ſedeo ſido vult ſedi, à ſuſſero tollo
Suſtuli; & à ſuo ſum fui à tulo ritè ſero tuli;
A ſto ſiſto ſteti, tantùm proſtare, furóque
Inſanivi, à verbo ejuſdem ſignificati:
Sic poſcunt, veſcor, medeor, liceor, reminiſcor,
Præteritum à paſcor, meditor, liqueſio, recordor.

De Verbis præterito carentibus.

Præteritum ſunt, vergo, ambigo, gliſco, fatiſco,
Polleo, nideo: Ad hæc, inceptiva, ut pueraſco:
Et paſſiva, quibus carucre activa ſupinis;
Vereor, metuor, timeor: Meditativa omnia, præter
Paturio, eſurio, quæ præteritum duo ſeruant.

Silveſco.
Fructeſco.
Sterileſco.
Dieſco.
Deſideratiua,
Miſturio.
Scripturio.
Iturio.
Cæturio.

Verba Supinum rarò admittentia.

Hæc rarò aut nunquam retinebunt verba ſupinum,
Lambo, mico micui, rudo, ſcabo, parco peperci,
Diſpeſco, poſco, diſco, compeſco, quinſco,
Dego, ango, fugo, lingo, ningo, ſatagóque,
Pſallo, volo, nolo, malo, tremo, ſtrideo, ſtridor,
Flaveo, liveo, avet, paveo, conniveo, fervet:
A nuo compoſitum, ut renuo, à cado, ut incido, præter
Occido, quod facit occaſum, recidóque recaſum:
Reſpuo, linquo, luo, metuo, cluo, frigo, calvo,
Et ſterto, timeo. Sic luceo, & arceo, cujus
Compoſita ercitum habent: Sic à grue, ut ingruo, natum:
Et quæcunque in ui formantur neutra ſecunda:
Exceptis oleo, doleo, placeo, taceóque,
Pareo, item & careo, nocco, pateo, lateóque,
Et valeo, calco: gaudent hæc nec quæ ſupino.

De Verbis Defectivis.

Sed nunc, ut totum percurras ordine verbum,
Istis pauca dabis mutilata & anomala verba:
Quæ quia clauda quidem remanent, nec versibus apta,
Qui rectis pedibus pleniſque incedere gaudent,
Hiſce ſequens dabitur, quem cernis, ſermo ſolutus.

Aio. Præſens Indicativi, Aio, ais, ait, *Plural.* aiunt.
Præter. ... perfectum, Aiebam, aiebas, aiebat. *Plu.* Aiebamus, aiebatis, ... bant. Imperativus, Ai.
Præſens Optativi, Potenti... & Subjunctivi, Aias aiat. *Plural.* Aiamus, aiant. Præſe... participi. Aiens.

Auſim. Præſens Optativi, & Subjuncti... Auſim, auſis, auſit. *Plural.* Auſint.

Salve. Indicat. Salvebis. Imper. Salve, ſalveto. *Plural.* Salvete, ſalvetote, Infinit. Salvere.

Ave. Imperat. Ave, aveto, *Pl.* Avete, avetote. Infin. Avere.

Cedo. Imperat. Cedo; *Plural.* Cedite id eſt, *Dic*, vel *porrige*; *Dicite*, vel *porrigite*.

Faxo. Futurum, Faxo vel faxim, faxis, faxit, pro *faciam* vel *fecero*. *Plural.* Faxint.

Forem. Imperfectum Optat. Potent. & Subjunct. Forem, foret, foret; pro *eſſem*, *eſſes*, *eſſet*. *Plur.* Forent.
Infinitivus, Fore, id eſt, *Futurum eſſe*.

Quæſo. Præſens Indicat. Quæſo. *Plural.* Quæſumus.

Infit. Infit, ſola vox eſt, *dicit*, ſeu *dixit* ſignificans. *Plural.* Infiunt, id eſt, *Dicunt*.

Inquam. Præſens Indicativi, Inquio vel inquam, inquis inquit. *Plural.* Inquimus, Inquiunt.
Præter. perfectum, Inquiſti, inquit.
Futurum, Inquies, Inquiet.
Imperat. Inque apud *Terent.* Inquito apud *Plautũ*.
Præſens Optativi, Potentialis, & Subjunctivi, Inquiat. Parricip. Inquiens.

Valo. Indicat. Valebis. Imper. Vale, valeto. *Plural.* vale... ...letote. Infinit. Valere.

Hæc

Hæc quatuor ſequentia, Odi, cœpi, memini, noui, omnes voces præteriti perfecti & pluſquam perfecti omnium modorũ integras habent; ut & futuri quoque, quoties à præterito indicativi formatur: in reliquis magna ex parte deficiunt, niſi quòd Memini in Imperativo *Sin.* Memento, *Plur.* Mementote habet. Odi, novi, & cœpi, carent Imperativo. Odi, cœpi, memini novi.

Notabunt præterea pueri Dor, furo, for, der, fer à for, ſimplicia non reperiri:

Præterea, { Dic, Duc, Fer, Fac } pro { Dice, Duce, Fere, Face, } Voces eſſe per Apocopen cõcifas & decurtatas.

Denique notabunt, Eo & queo, haberei imperfectum Ibam, quibam: in futuro, Ibo, quibo.

¶ De verbis Impersonalibus.

ET de Perſonalibus quidem hactenus dictũ eſto; deinceps verò de Impersonalibus dicendũ, quæ nominativũ certæ perſonæ non recipiũt, ſed mutatur nominativus perſonæ in obliquos: ut quod Anglicè perſonaliter dicimus, *I muſt reade Virgil*, Latinè impersonaliter effertur, *Opartet me legere Virgilium.*

Impersonalia igitur appellantur, non quòd perſonã careant, (habent enim, ut videmus, vocem tertiæ perſonæ tam activam quàm paſſivam, quàplurima) ſed quia nullius perſonæ aut numeri certam ſignificationẽ, niſi ex adjuncto nominis vel pronominis caſu obliquo, ſortiantur: Nam *Oportet me*, primæ perſonæ eſſe videtur, numeríque ſingularis: *Oportet nos*, primæ perſonæ pluralis: *Oportet te*, ſecundæ perſonæ ſingularis: *Oportet vos*, ſecundæ pluralis: atque itidem de reliquis. Impersonalia cur ſint dicta.

Sunt igitur Impersonalia duplicia: Activæ vocis & paſſivæ vocis.

Impersonalia activæ vocis.

Impersonalia activæ vocis sunt hæc & his similia

Est,	Accidit,		
Interest,	Contingit,	Vacat,	Iuvat,
Refert,	Evenit,	Præstat,	Cõstat,
Placet,	Expedit,	Restat,	Cõducit
Libet,	Liquet,	Decet,	Miseret
Pœnitet,	Licet,	Oportet	Piget,
Tædet,	Solet,	Potest,	Pudet.

Denique nullum fere verbum est tam personale ut non idẽ impersonalis fori possit induere; nec è diverso. Horum tamen quæda personaliter usurpantur ut, *Virtus placet probis.* *Pecunia omnia potest: Ars juvat egentes.*

Quædam verò semper manent impersonalia: ut, Pudet, pœnitet, oportet. Tametsi legere est apud Terentium; *Quæ adsolent, quæq; oportent signa ad salutem esse, huic omnia adesse video.*

Conjugantur in tertia persona.

Conjungantur autem in tertia persona singulari per omnes modos. A *Liquet*, non extat præteritum.

Tædet, pertæsum format.

Miseret & miserescit, misertum est.

Inveniuntur etiam in usu,	Placitum est,	Præterit.	Placet.
	Libitum est,		Libet.
	Puditum est,		Pudet.
	Licitum est,		Licet.
	Pigitum est,		Piget.

Impersonalia passivæ vocis fiunt ab omnibus verbis activis & neutris: ut, Curritur, turbatur.

Impersonalia Supinis, & vocibus Gerundij carẽt

DE GERVNDIIS.

GErundia porrò voces participiales vocari possunt, quòd similia participijs sunt: sicut proverbialia dicimus, quæ sunt similia proverbijs.

Proinde quia parum videbamus convenire inter Grãmaticos, utrum ad verba, an ad participia pro-

pi-

pids pertineant, hîc in confinio utriuſque partis relinquimus, ut, utri velint, ſeſe regno addicant.

Porro à nomine caſum, à verbo agendi vel patiendi vel neutrius ſignificationem accipiunt.

Et quia temporum nec diſcrimen diſcretis vocibus recipiunt, neque numeros aut perſonas admittunt, ideo nec juſta verba eſſe poſſunt, nec participia.

Gerundij terminationes ſunt tres. *Di*, Genitivi caſus. *Do*, Dativi & Ablativi. *dum*, Nominativi & Accuſat. Terminationes Gerundij

Gerundia autem activè majore ex parte ſignificare, nulli dubium eſt, licèt interdum etiam paſſivè ſignificent. Cujus rei exempla erunt iſta: *Athenas quo me miſſus erudiendi cauſâ*: id eſt, *ut erudirer*. *Vir itaque videndo Fœmina*: id eſt, *dum videtur*. *Satis ad cognoſcendum illuſtria*: id eſt, *ut cognoſcantur*. *Ars ad diſcendum facilis*: id eſt, *ut diſcatur*.

DE SVPINIS.

SVpina quoq; meritò participialia verba dicũtur, omniáq; cum gerundijs vocibus cõmunia habẽt, Exeunt autẽ, prius in *um*, poſterius in *u*: ut, *Viſum*, *viſu*. Significãt autẽ, prius quidem ferè activè (ſicut in rudimentis dictum eſt) poſterius verò paſſivè. Supina.

¶DE PARTICIPIO.

PArticipiũ eſt pars orationis inflexa caſu, quæ à Nomine, genera, caſus & declinationẽ, à Verbo, tẽpora & ſignificationes; ab utroq; numerũ & figurã accipit. Participium.

ACCIDENTIA PARTICIPIO.

Accidunt Participio ſeptem, Caſus, Genus, Declinatio, Tempus, Significatio, Numerus, Figura. Accidentia participiorũ

De genere autem, & casu, & declinatione, idē hic statuendum, quod suprà in nomine est traditum.

TEMPVS.

Tempora participiorum sunt quatuor.

Tempora particip.

Præsens in *ans* vel *ens*, ut, Amans, legens.

Præsens.

Cæterùm iens, participiū ab Eo, simplex rariùs legitur in nominativo; sed euntis, eunti, euntem, eunte, in obliquis: cōposita verò nominativū quidem in *ieus* finitum habent, genitivum autē in *euntis*, ut, Abiens, abeuntis; Redie[ns], redeūtis: præter unū, Ambiens, ambientis.

Nota.

Hanc formam sequuntur & horum gerundia; ut Abeundi, abeundo, abeundum: præter Ambiendi, ambiendo, ambiendum.

Præteritum.

Præteritum verò in { Tus, Sus, Xus, } ut { Doctus. Visus. Nexus. }

Futurum.

Futurum autem duplex: Alterum quidem in *rus*, activæ ut plurimùm significationis, aut neutralis: ut, Lecturus, curſurus: Alterum verò in *dus*, passivæ significationis semper, ut Legendus.

SIGNIFICATIO.

Significatio activa

Activè significant ea participia, quæ ab activis cadunt: ut, Docens, docturus; Verberans, verberaturus.

Participia in dus.

A neutris cadentia neutraliter significant: ut, Curreus, curſurus; Dolens, doliturus.

A quibuſdam neutris reperiuntur etiam participia in *dus*: ut, Dubitandus, vigilandus, carendus, dolendus.

Significatio passiva.

Passivè significant, quæ à passivis descendunt: ut, Lectus, legendus; Auditus, audiendus.

Fiunt & participia passiva ab hujuſmodi neutris, quorum tertiæ personæ passivè usurpantur: ut, *Aratur terra* hinc, *arata & aranda terra*.

Participi

Participia formata à deponentibus, imitantur significationem suorum verborum: ut, Loquens, loquutus, loquuturus, à loquor. Participia à deponentibus.

Deponentibus, quæ olim communia fuerunt, manet participium futuri in *dus*: ut,

Sequendus, } { Vtendus, } { Obliviscendus,
Loquendus, } { Patiendus, } { & alia id genus.

Habent & deponentia præteriti téporis participia, quæ nunc activè, nunc passivè significant: ut,

Virgil. *Nunc oblita mihi tot carmina.*

Terent. *Meditata sunt mihi omnia mea incommoda.*

Virgil. ——*mentiti, nec tela Agnoscunt.*

Communium denique verborum participia ipsorum significationem induunt: ut, Criminans, criminatus, criminaturus, criminandus.

Ab impersonalibus nulla extant participia, præter Pœnitens, decens, libens, pertæsus, pœnitendus, pudendus. Impersonalium participia.

Hæc participia, præter analogiam, à verbis suis deducuntur, Pariturus, nasciturus, tonaturus, arguiturus, luiturus, eruiturus, nociturus, moriturus, oriturus, osurus, futurus. Participia anomala deducta a verbis præter analogiam.

Similia participijs sunt ista, Tunicatus, togatus, personatus, larvatus, & innumera hujus sortis vocabula quæ à nominibus, non à verbis deducuntur. Participia derivata a nominibus.

NVMERVS.

Est & numerus in participijs, ut in nomine: Singularis, ut legens; Pluralis, ut Legentes. Numerus.

DE FIGVRA.

Figura est duplex: Simplex, ut Spirans; Composita, ut Respirans. Figura participiorum.

Participia aliquando degenerant in nomina participialia; Vel cùm alium casum quàm suum verbum reguntur: ut. Participia fiunt nomina.

Abundans lactis, } { Patiens inediæ,
Alieni appetens, } { Fugitans litium.

Vel cùm componuntur cum dictionibus, cum quibus ipsorum verba componi, non possunt: ut, Infans indoctus, innocens, ineptus.

Vel cùm comparantur: ut, Amans. Amantior, Amantissimus. } Doctus, Doctior, Doctissimus.

Vel cùm tempus significare desinunt: ut, *Expectem quæ me nunquam visurus abisti?* hoc est, *Qui eo animo discessisti, ut me amplius non viderci.*

Nullam mentionem fecit cometarum, nil prætermissurus, si quid explorati haberet: id est, *ita affectus, ut non prætermitteret.*

Amandus est doctissimus quisque: id est, *dignus est, vel debet amari. Vita laudata:* id est, *laudabilis.*

Efficienda est hac mollities animi: id est, *debet effici.*

Participia præsentis temporis fiunt nomina.

Participia præsentis temporis non rarò fiunt substantiva nomina. Modò in masculino genere; ut, Oriens, occidens, profluens, cõfluens: Modò in fœminino: ut, Consonans, continens. Modo in neutro: ut, Contingens, accidens, antecedens, consequens, Modò in communi genere, pro verbalibus in *tor* vel *trix*: ut, Appetens, diligens, sitiens, indulgens. Animans, modò fœmininũ, modò neutrũ reperitur

¶DE ADVERBIO.

Adverbium.

ADverbium est pars orationis non flexa, quæ adjecta verbo sensum ejus perficit atque explanat.

Explanat etiam interdum & nomen: ut *Homo egregiè impudens. Ne parùm sis leno, Nimiũ philosophus.* Aliquoties & Adverbiũ: ut, *Parùm honestè se gerit.*

ACCIDENTIA ADVERBIO

Accidentia Adverbio.

Adverbio accidunt, Significatio, Cõparatio, Species, Figura.

Significationis varietas ex verborum circumstantiis colligenda est.

In

In loco significant, Hîc, illîc, istîc, intus, foris, usquam, nusquam, ubi, ubique, ubicunque, ubilibet, utrobique, ubivis, ubi, ibi, alibi, alicubi, necubi, ficubi, inibi, ibidem, inferiùs, superiùs. Adverbia loci.

Ad locum respiciunt, Huc, illùc, istùc, intro, aliò, quò, aliquò, nequò, quoquò, siquò, eò, eodèm, quolibet, quovis, quocunquè, foras, horsum, aliorsum dextrorsum, sinistrorsum, sursum, deorsum, utroquè, neutrò, quoquoversum. Ad locum significantia.

A loco denotant, Hinc, illinc, istinc, intus, foris, indè, undè, aliundè, alibinde, sicunde, necunde, indidem, undelibet, undevis, undecunque, supernè, infernè, cœlitus, funditus. A loco significantia.

Deniq; per loc' innuunt, Hàc, illàc, istàc, quacunquè, eâ, eadèm, aliâ, aliquâ, siqua, nequâ, quaquâ. Per locum significantia.

Adverbia temporis sunt, Dum, quum, quando, aliquando, quamdiu, dudum, quamdudum, jamdudû, quampridè, jampridè, usque, quousque, toties, quoties, aliquoties, herì, hodie, cras, pridie, postridie, perendie, manè, vesperì, nudiustertius, nudiusquartus, nudiusquintus, nudiussextus, &c. Diu, noctu, interdiu, nunc, jam, nuper, aliàs, olim, itè, pridè, tantisper, paulisper, parûper, sæpe, rarò, subinde, identidè, plerumque, quotidie, quotannis, nunquâ, unquâ adhuc, etiam pro adhuc, hactenus, in-diès, in-horàs, ut primùm, quum-primùm, simulac, simulatque. Temporis adverbia.

Usque temporis & loci adverbium est: ut, *Vsque sub obscurum noctis. Ab Æthiopia est usque hæc.* Est & ubi pro semper, aut continuè ponitur: ut *Vsque metu micuêre sinus.* Vsque

Adverbia numeri: ut, Semel, bis, ter, quater, quinquies, sexies, septies, vigesies vel vicies, trigesies, vel tricies, quadragies, quinquagies, sexagies, septuagies, octogies, centies, millies, infinities. Numeri

Ordinis sunt, Indè, deinde, hinc, dehinc, deinceps, novissimò, imprimis, postremò, primùm, jamprimû denique, demû, tandè, ad-summùm. Ordinis

Adver

Interrogãdi. Adverbia interrogandi sunt, Cur, quamobrem, quare, quomodo, ecquid, quin *pro* cur non, num, quid-ita quò, unde, quantùm?

Vocandi. Vocandi sunt, Heus, ô, eho, et siqua sunt similia.

Negandi. Negandi: ut, Haud, non, minimè, nequaquam, ne *pro* non, & similia.

Affirmandi. Affirmandi: ut, Etiam, sic, quidni, sanè, prorsus, nempe, nimirum, certè, profectò, adeò, planè, scilicet.

Iurandi. Iurandi: ut, Hercle, mehercule, medius-fidius, Dius-fidius, Pol, ædepol, Castòr, ecastor.

Hortandi. Hortandi: ut, Age, sodes, si vis, amabò, agedum, chedum, cia, agitè.

Prohibendi. Prohibendi: ut, Ne, non.

Optandi. Optandi: ut, Vtinam, si, ô si, ô.

Excludẽdi. Excludendi: ut, Modò, dummodo, tantummodo, solummodo, tantùm, solùm, duntaxat, demum.

Congregãdi Congregandi: ut, Simul, unà, pariter, populatim, universim, conjunctim, &c.

Segregandi. Segregandi: ut, Seorsim, gregatim, egregiè, nominatim, viritim, oppidatim, vicatim, privatim, speciatim, bifariam, trifariam, omnifariam, plurifariam, ostiatim.

Diversitatis. Diversitatis: ut, Aliter, secus.

Eligendi. Eligendi: ut, Potiùs, potissimùm, imò, satiùs.

Intendendi. Intendendi: ut, Valde, nimis, nimium, immodicè, impendiò, impensè, prorsus, penitus, funditus, radicitus, omnino.

Remittendi Remittendi: ut, Vix, ægrè, paulatim, sensim, pedetentim.

Concedentis Concedentis: ut, Licèt, estò, demùs, sit-ità, sit-sanè.

Negatæ solitudinis Negatæ solitudinis: ut, Non solùm, non tantùm, non modò, nedum.

Qualitatis. Qualitatis: ut, Doctè, pulchrè, fortiter, graviter.

Quantitatis. Quantitatis: ut, Parum, minimè, maximè, summùm, ad-summùm, & similia.

Comparandi Comparandi: ut, Tam, quàm, magis, minùs, maximè, minimè, æquè.

Rei

Rei non peractæ: ut, Ferme, fere, prope, propemodum, tantùm, tantùm non, modò non. Rei non peractæ.

Demonstrandi: ut, En, ecce, sic, ut cùm dicimus, *scribito*. Demonstrandi.

Explanandi, ut, Id est, hoc est, quasi dicas, putà, puta, utpote. Explanandi.

Dubitandi: ut, Forsan, forsitan, fortassis, fortassè. Dubitandi.

Eventus: ut, Fortè, casù, forte-fortunà. Eventus.

Similitudinis: ut, Sic, sicut, sicuti, ità, item, itidem, tanquam, quasi, ceu, utí, velut, veluti. Similitudinis.

COMPARATIO.

Adverbia à nominibus adjectivis nata, & comparantur, & regunt casus comparativi & superlativi: ut, Doctè, docti's illo, doctissimè omnium: similiter Bene, meliùs, optimè. Malè, pejùs, pessimè: etiã Sæpe, sæpius, sæpissime: Nuper, nuperrimè & similia. Comparatio

SPECIES.

Species est duplex, Principalis, quæ ex se originem habet: ut, *Herì, cras*. Species adverbiorum.

Derivativa est eorum, quæ nata sunt aliunde: ut *Furtim, a furor; Strictim, à stringo; Humaniter, ab humanus*. Nomina fiunt adverb.

Aliquando neutra adjectiva induunt formam adverbiorum, ad Græcorum imitationem: ut, Recens, pro recenter: Torvùm, pro torvè.

FIGURA.

Figura est duplex: Simplex, ut Prudenter, Composita, ut Imprudenter.

¶DE CONJUNCTIONE.

CONjunctio est pars orationis, quæ sententiarũ clausulas aptè connectit.

ACCIDENTIA CONJUNCTIONI. Accidentia Conjunct.

Conjunctioni accidũt, Figura, Potestas, & Ordo.

FIGURA.

FIGVRA.

Figura. Figura est duplex: Simplex, ut nam: Composita ut namque.

POTESTAS.

Potestas. Potestas, id est, significatio, est varia: Aliæ enim è conjunctionibus Copulativæ sunt: ut Et, ac, que, atque, quoque, etiam, item, itidem, cùm, et tum.

Tum. Tum item geminatum: ut, *Vir tum probus, tum eruditus.* Huc spectant & his contrariæ: ut, Nec, neque, neu, neve.

Suspensivæ. Hæ quatuor sequentes, Et, que, nec, neque, cùm geminãtur, Suspensivæ etiam vocantur, quòd aliud semper expectari faciant: ut, *Et fugit, & pugnat. Nec sapit illa, nec sentit.*

Disjunctivæ. Aliæ Disjunctivæ: ut, Aut, vel, ve, seu, sive.

At istæ, cùm geminantur, Suspensivæ etiam vocantur: ut, *Vel scribit, vel dictat.*

Discretivæ. Aliæ Discretivæ: ut, Sed, sed enim, at, ast, atqui, quidem, autẽ, quoque, scilicet, cæterùm, verò, enim verò, quòd si, verò, porro, quin.

Rationales. seu Illativæ. Aliæ Rationales, seu Illativæ: ut, Ergò, ideo, igitur, itaque, idcirco, quare, quamobrem, quocirca, proinde, propterea, ob eam rẽm, ea rẽ: Cicer. *Ea rè statim ad te Aristocritum misi.*

Causales. Aliæ Causales, id est, quæ rationem præcedentis orationis inferunt: ut, Nam, namque, enim, cẽnim, quod, quia, quippe, utpote, siquidem, quando, quandoquidem, propterea, quòd, quoniam, quatenus, et ut Virgil. *Audieras & fama fuit: pro* nam, *vel* quia fuit: quò *pro* quia, ut Cicer. *Non quò quicquam desit, sed quia valde cupio.*

Ovid. *Crede mihi bene qui latuit, bene vixit, & intrà Fortunam debet quisq; manere suam. pro* nam *vel* quia.

Perfectivæ. Aliæ Perfectivæ seu Absolutivæ: ut, Vtì, quò pro ut.

Ne

Ne & ut, pro *ne non*: Terent, *Sed patris vim ut quem ferre.*

Ne, pro *ut non*: Cicero. *Opera datur, judicia ne fiant.* Cõtinuativæ

Aliæ Continuativæ: ut, Si, sin, ni, nisi.

Aliæ Dubitativæ: ut, Ne, an, anne, num, nunquid, utrum, necne. Dubitativæ.

Aliæ Adversativæ: ut, Etsi, quanquam, quamvis, licèt, tametsi: & aliæ id genus. Adversativæ

Aliæ Redditivæ earundem: ut, Tamen, attamen, sed tamen, veruntamen. Redditivæ.

Aliæ Diminutivæ: ut, saltem, at, certè, vel: ut Cic. *Ne vel latum dicitum discesserus.* Diminutivæ.

Aliæ Electivæ: ut, Quàm, ac, atque, ut, quando pro Quàm accipiuntur. Electivæ.

Expletivæ: ut, Quidem, equidem, nimirum, autem, scilicet, quoque, nam, profectò, verò, enimverò, sed enim, enim pro *certè*. Expletivæ.

Virgil. *Nam quis te, juvenum confidentissime, nostras*
Jussit adire domos? Ter. *At enim non sinam.*

Sunt dictiones, quæ nunc adverbia, nunc conjunctiones, nunc præpositiones esse inveniuntur: ut Cum, quoties casui jungitur, præpositio est. Cum.

In genere, Conjunctiones adeò tenui discrimine ab adverbijs discernuntur, ut quàm sæpissime confundantur: ut, Quando, proinde, et similia.

ORDO.

Ordo conjunctionum est triplex, nempe.

Præpositivus earum scilicet, quæ in sententiarum exordio ponuntur. Ordo conjunctionum præpos.

Subjunctivus: earum scilicet, quæ secundum in clausula, vel tertium, vel ad summum quartum locum occupant. Subjunctivus

Communis. Communis.

Ex conjunctionibus hæ imprimis præponi solent, Nam, quare, at, ast, atque, &, aut, vel, nec, neque, si, quin, quatenus, sin, seu, sive, nisi. Præpositivæ.

Sub-

Subjunctivæ quæ.

Subjunctivæ verò sunt, Quidem, quóque, autem, verò, enim.

Encliticæ.

Et tres Encliticæ: ut, Que, ne, ve: sic dictæ, quòd accentum in præcedentem syllabam inclinent: ut Horat. *Ludere qui nescit, campestribus abstinet armis;*
Indoctúsque pilæ, discive, trochive quiescit.

Sunt & aliæ quoque voces aliquot Encliticæ: ut, Dum, sis, nam, &c.

Communes.

Communes denique dicuntur, quæ indifferenter et præponi et postponi possunt, quales sunt reliquæ ferè omnes, præter prædictas: ut, Equidem, ergo, igitur, saltem, tamen, quanquam, &c.

DE PRÆPOSITIONE.

PRæpositio est pars orationis indeclinabilis, quæ alijs orationis partibus, vel in Compositione, vel in Appositione præponitur.

Appositione ut, *Christus sedet ad dextram Patris.*

Compositione: ut, *Adactum juramentum adhibendum admonuit.*

Præpositiones postpositæ sub casibus.

Quædam præpositiones postponi suis casibus inveniuntur: ut,

Cum,	ut	Quibuscum:
Tenus.		Pube tenus,
Versus.		Angliam versus:
Usque,		Ad occidentem usque.

ACCIDENTIA PRÆPOSITIONI.

Præpositioni accidit casuũ regimẽ, sive cõstructio,

Cæterùm in iisdem casibus mira est significationis varietas, quæ non tam regulis, quam assiduo legẽdi atque scribẽndi usu discẽda est. Exempli causâ:

Secundum.

Secundum, Aliud significat cùm dico, *Secundũ aurora vultus accepit*, id est, *juxta autem*, Aliud verò hîc, *Secundum Deum parentes amandi sunt*, id est, *proximè post Deum*: Aliud in hac oratione, *Secundum quietem satis mihi felix visus fum*, id est, *in quiete*, vel *inter quietem*.

Præpo-

Præpoſitiones accuſativum regentes.

Ax præpoſitionibus iſtæ accuſat. caſui adjũgũtur:
Ad. *Ad Calendas Græcas.*
Apud. Vir. *At bene apud memores veteris ſtat gratia facti.*
Ante. Horat. —— *dicique beatus*
Ante obitum nemo, ſupremáque funera debet.
Adverſus. *Ne Herculem quidem adverſus duos.*
Cis. *Cis Tameſim ſita eſt Actenia.*
Citra. } Hor. *Eſt modus in rebus, ſunt certi denique fines,*
Vltra. } *Quos ultra citráve nequit conſiſtere rectum.*
Intra. Ovid. *Crede mihi, bene qui latuit, bene vixit, & intra*
Fortunam debet quiſque manere ſuam.
Extra. Plin. Ma. *Extra omnẽ ingenii aleam poſitus Cicero*
Circum, locale eſt: ut *Circum montem,*
Circa, *Circa forum. Circa viginti annos.*
Circiter, tempus & numerum ſignificat, ut,
Circiter horam decimam.
Cæſar; *Circiter duo millia deſiderati ſunt.*
Contra. *Ne contra ſtimulum calces.*
Erga. *Princeps erga populum clemens.*
Inter. Hor. *Multa cadunt inter calicem ſupremáque labra.*
Infra. Terent. *Quem ego infra omnes, infimum eſſe puto.*
Supra. Saluſt. *Dux hoſtium cum exercitu ſupra caput eſt.*
Iuxta. Ter. *Cùm lucubrando iuxta ancillas lanam faceret*
Ob. *Fœda mors ob oculos verſabatur.*
Per. Hor. *Impiger extremos currit mercator ad Indos,*
Per mare pauperiem fugiens, per ſaxa, per ignes.
Prope. *Prope urbem. Prope mortem.*
Præter. Terent. *Ità fugias, ne præter caſam.*
Propter. *Aliquid mali propter vicinum malum.*
Poſt. Hor. *O cives, cives, quærenda pecunia primùm eſt,*
Virtus poſt nummos.
Penes. Ovid. *Me penes eſt imum vaſti cuſtodia mundi,*
Trans. Hor. *Cœlum non animum mutant, qui trans mare*
currunt.

Præpo-

Præpositiones Ablativum regentes.

A. Terent. *A me nulla tibi orta est injuria.*

Ab. Hæc vocalibus præponitur. Mimus, *Ab alio expectes alteri quod feceris.*

Abs. Terent. *Abs quovis homine beneficium accipere, cùm opus est, gaudeas.*

Absque. Terent. *Absque eo esset. Absque pecunia miserè vivitur.*

Cum. Mimus. *Damnum appellandi est, cum mala fama*

Clam. *Clam patre.* Et Plautus. *Clam patrem. (lucrum*

Coram. *Coram Senatu res acta est.*

De. *Sophistæ vixantur de lana caprina.*

E. *Qui falsum testimonium dixisse convictus erat, è saxo Tarpeio deiciebatur.*

Ex. *Ex malis moribus bonæ leges natæ sunt.*

Pro. Mimus, *Comes facundus in via pro vehiculo est.*

Præ. Terent. *Huic aliquid præ manu dederis.*

Sine. idem, *Sine Cerere & Bacche friget Venus.*

Tenus. Virg. —*capuloque tenus ferrum impulit iræ.*

Præpositiones utrique casui servientes.

Hæ quatuor utrumque casum exigunt sed diversa ferè significatione.

In. Terent. *In tempore veni, quod omnium rerum est primum:* sine motu.

Ovidius. *Inq. domos superas scandere cura fuit:* motum quodammodo innuit.

Sub. Vir. *Sub lucè exportant calathis: i. paulò ante lucem*

Idem, —*vasto vidisse sub antro.*

Super. Virg. *Super ripas Tiberis. Fronde super viridi.*

Subter. *Subter terram.* Virg. *Dexsa subter testudine casus*

Præpositiones nunquàm extra compositionem reperta.

Sunt & Præpositiones, quæ nunquam extra cõpositionem inveniuntur: nimirum,

Am,		Ambio:		Re,			Recipio
Di,	ut	Diduco.		Se,	ut		Sepono
Dis,		Distraho		Con,			Cõdono

Con

Con verò, quoties cum dictione à vocali incipiente componitur, amittit *n*: ut Coagmento, coemo. coinquino, cooperio.

DE INTERJECTIONE.

INterjectio est pars orationis, quæ sub incondita voce subitò prorumpentem animi affectũ demonstrat.

Tot autem sunt interjectionum significationes, quot animi perturbati sunt motus.

Exultantis: ut Evax, vah. Plaut. *Evax, jurgio tandem uxorem abegi.*

Dolentis: ut Heu, hoi, hei, ô, ah. Ter. *I intro, hoi, hei.* Virgilius: *O dolor atque decus magnum!*

Timentis: ut Hei, atat. Terentius: *Hei, vereor nè quid Andria apportet mali.*

Admirantis: ut Papè. Ter. *Papè, nova figura oris.*

Vitantis: ut Apage, apagésis. Terentius: *Apagésis, egon' formidolosus?*

Laudantis: ut Euge. Mart. *Cibò, nequiter, euge, beat.*

Vocantis: ut Eho, oh, io. Terent. *Oh, quo vocat?*

Deridentis: ut Hui. Ter. *Hui, tu mihi illam laudas?*

Ex improviso aliquid deprehendentis: ut Atat. Terentius. *Atat, data hercle mihi sunt verba.*

Exclamantis: ut Oh, proh, proh-nefas. Seneca. *Ô paupertas fælix!*

Imprecantis: ut Malùm, væ malùm. Terent. *Quid hoc (malùm) infælicitatis est?*

Ridentis: ut Ha, ha, he. Terent. *Ha, ha, he, defessa jam misera sum te videndo.*

Silentium injungentis: ut Au. Terent. *Au, ne comparandus hic quidem ad illum est.*

Aliæ partes fiunt interjectiones.

Illud hic observandum est, nomina quoque & verba quandoque interjectionis loco poni: ut apud Virgilium. *Navibus infandum amissis.* Cicero: *Sed amabo te cura.* Imo quævis orationis pars, affectum animi insonditum significans, interjectionis vice fungitur.

Atque hæc quidem de octo orationis partium Etymologiâ, quamlibet crassa (quod aiunt) Minerva, tradita sunt pueris, tantisper dum ordinariis in ludo operis ac pensis sub ferula defunguntur, abundè sufficere arbitramur. Quòd si cui tamen alubescit quicquam his altiùs exactiúsque pervestigare, hunc ad Grammaticorum evolvenda perscrutandaque opera relegandum censemus. Quorum cùm magnus sit numerus, & quidem egregiè doctorum, nullum tamen novimus, qui vel propter eruditionis ac doctrinæ præstantiam, vel propter præcipiendi claritatem elegantiámque, Linacro nostro comparari posse videatur, nedum præponi.

DE CONSTRUCTIONE *octo partium orationis.*

Constructio quid sit.

ATque de octo quidem orationis partibus, earumque formis, quatenus ad Etymologiam attinet, hactenus dictum esto: deinceps de eisdem, quatenus ad Syntaxim, quæ Constructio dicitur, agemus.

Est igitur Syntaxis debita partium orationis inter se cõpositio connexióque, juxta rectam Grammatices rationem.

Concordantiæ Grammatices.

Ea verò est, qua veterum probatissimi, tum in scribendo, tum in loquendo, sunt usi.

Cæterùm, priusquam de partium orationis structurâ singulatim pertractemus, quædam in genere de tribus Grammaticæ concordantiis sunt paucis edisserenda.

CONCORDANTIA Nominativi & Verbi.

Concordantia prima.

VErbum personale cohæret cum nominativo numero & personâ, ut,

Nunquam sera [b] est ad bonos mores [a] via.

[a] Fortuna nunquam perpetuò [b] est bona.

Nomi-

Nominativus primæ vel secundæ personæ rarissimè exprimitur: nisi causa discretionis; ut, [a] *Vos* [b] *damnastis*; quasi dicat, *præterea nemo*: aut emphasis gratiâ; ut Ter. [a] *Tu* [b] *es patronus*, [a] *tu pater*, si [b] *deseris* [a] *tu, perimus*; quasi dicat, *præcipuè, & præ aliis tu patronus es*. Ov. [a] *Tu dominus* [a] *tu vir* [a] *tu mihi frater* [b] *eris*

In verbis quorum significatio ad homines tantùm pertinet, tertiæ personæ nominativus sæpe subauditur; ut, Est, fertur, dicunt, ferunt, aiunt, prædicant, clamitant, & in similibus; ut,
Terentius. [b] *Fertur atrocia flagitia designâsse.*
Ovid. *Teque* [b] *ferunt iræ pœnituisse tuæ.*

Non semper vox casualis est verbo nominativus, sed aliquando verbum infinitum; ut Plaut. [a] *Mentiri non* [b] *est meum*: Aliquando oratio; ut
Ovid. *Adde quòd* [a] *ingenuas didicisse fideliter artes* [b] *Emollit mores, nec sinit esse feros.* Verbum infinitum nominativus verbo.

Aliquando adverbium cum genitivo; ut, [a] *Partim virorum* [b] *ceciderunt in bello.* [a] *Partim signorum* [b] *sunt combusta.*

EXCEPTIO PRIMA.

Verba infiniti modi pro nominativo accusativum ante se statuunt: ut [a] *Te* [b] *redisse incolumem gaudeo.* [a] *Te fabulam* [b] *agere volo.* Accusativus ante verbum infinitum.

Resolvi potest hic modus per *quod* & *ut*, ad hunc modum: [a] *Quòd tu* [b] *redisti incolumis, gaudeo.* [a] *Ut tu fabulam* [b] *agas, volo.*

Verbum inter duos nominativos diversorum numerorum positum, cum alterutro convenire potest: ut Terent. *Amentium iræ amoris* [a] *redintegratio* [b] *est.*
Ovid. *quid enim nisi* [a] *vota* [b] *supersunt?*
Idem. *Pectora percussit, pectus quoque* [a] *robora* [b] *sunt.*
Virgilius. *Nihil hîc nisi* [a] *carmina* [b] *desunt.*

Impersonalia præcedentem nominativum non habent: ut *Tædet me vitæ. Pertæsum est conjugii.* de quibus suo loco. Excepr. I.

Nomen multitudinis singulare, quandoque verbo plurali jungitur: ut [a] *Pars* [b] *abiere.* [a] *uterq;* [b] *dolebunt dolis.*

CONCORDANTIA
Substantivi & Adjectivi.

Secunda concordantia.

ADjectivum cum Substantivo, genere, numero, & casu consentit: ut Juvenal. [b] *Rara* [a] *avis in terris* [b] *nigróque simillima* [a] *cygno.*

Ad eundem modum participia & pronomina substantivis adnectuntur: ut

Ovidius. *Donec eris felix multos numerabis amicos:*
Nullus ad [b] *amissas ibit* [a] *amicus* [a] *opes.*

Seneca. *Non* [b] *hoc primum* [a] *pectora* [a] *vulnus* [b] *mea senserunt: gravioratuli.*

Nota.

Aliquando oratio supplet locum substantivi: ut [b] *Audivi* [a] *Regem Dorobernium proficisci.*

CONCORDANTIA
Relativi & Antecedentis.

Tertia concordantia.

RElativum cum Antecedente concordat genere, numero, & persona: ut. [a] *vir bonus est quis?* [b] *Qui consulta patrum,* [b] *qui leges jura que servat.*

Nota.

Nec unica vox solum, sed interdum etiam oratio ponitur pro antecedente: ut

Ter. [a] *In tempore ad eam veni,* [b] *q; omnium rerũ est primum.*

Relativum inter duo antecedentia diversorum generum collocatum, nunc cum priore convenit: ut Valerius Maximus. *Senatus assiduam stationem ea* [a] *loci peragebat,* [b] *qui hodie Senaculum appellatur.*

Non procul ab eo [a] *flumine,* [b] *quod Salium vocant.*

Cic. *Propiùs à terra Jovis* [a] *stella fertur,* [b] *q; Phaëthon dicitur.*

Nunc cum posteriore: ut *Homines tuentur illum globum,* [b] *quæ* [a] *terra dicitur.*

Est locus incarcere, [b] *quod* [a] *Tullianum appellatur.*

Vocitu luna, [b] *quod* [a] *interluminat vocant.*

Ali-

Aliquando Relativum, aliquando & nomen adjectivum respondet Primitivo, quod in Possessivo subintelligitur: ut Terentius. *Omnes omnia bona dicere, & laudare fortunas* [a] *meas,* [b] *qui filium haberem tali ingenio praditum.* Ovid. [a] *nostros vidisti;* [b] *flentis ocellos.*

Quoties nullus nominativus interseritur inter relativum & verbum, relativũ erit verbo nominativus: ut Boetius. *Felix* [a] *qui* [b] *potuit boni fontem visere lucidum.* Casus relativi.

At si nominativus relativo & verbo interponatur, relativum regetur à verbo, aut ab alia dictione quæ cum verbo in oratione locatur: ut Ovid. *Gratia ab officio,* [b] *quod mora* [a] *tardat, abest.* Virg. [b] *Cujus* [a] *numen adoro.* [b] *Quorũ* [a] *optimũ ego habeo.* [b] *Cui* [a] *similem non vidi.* [b] *Quo* [a] *dignũ te judicavi.* [b] *Quo* [a] *melius nemo scribit.* [b] *Quem* [a] *videndo obstupuit. Lego Virgilium præ* [b] *quo cæteri* [a] *Poetæ sordent.*

SUBSTANTIVORUM constructio.

QUum duo Substãtiva diversæ significationis sic concurrunt, ut posterius à priore possideri quodammodo videatur, tum posterius in genitivo ponitur: ut Juvenalis. *Crescit* [a] *amor* [b] *nummi, quantum ipsa pecunia crescit. Rex* [a] *pater* [b] *patriæ.* [a] *Arma* [b] *Achillis.* [a] *Cultor* [b] *agri.* Genitivus substãtiæ.

Proinde hic genitivus sæpissimè in Adjectivum possessivum mutatur: ut [b] Patris [a] domus, [b] Paterna [a] domus; [b] Heri [a] filius, [b] Herilis [a] filius. Fit etiam ubi in dativum vertitur: ut Luc. de Cat. [b] *Urbi* [a] *pater est,* [b] *urbique* [a] *maritus.* [a] *Herus* [b] *tibi,* [b] *mihi* [a] *Pater.* Variatio substantivi in adjectivum pos.

Excipiuntur quæ in eodem casu per Appositionem connectuntur: ut Ovid. *Effodiuntur* [a] *opes,* [b] *irritamenta malorum.* Virg. *Ignavum* [a] *fucos* [b] *pecus à præsepibus arcent.* Adjectivum in neutro genere absolutè, hoc est, absq; substantivo positum, aliquando genitivum postulat: ut [a] *Paulum* [b] *pecuniæ.* [a] *Hoc* [b] *negotii.* Catul. *Non videmus* [a] *id* [b] *manticæ quod in tergo est.* Exceptio. Appositio.

Juvenal. [a] *Quantum quisq; suâ* [b] *numerorum feruat in arcâ,* [a] *Tantum habet &* [b] *fidei.*

Ponitur interdum genitivus tantùm, nempe priore substantivo per Eclipsim subaudito: ut in hujusmodi locutionibus.

Terentius. *Vbi ad* [b] *Dianæ veneris, ito ad dextram. Ventum erat ad* [b] *Vestæ.* Utrobique subauditur [a] *Templum.* Virgil. [b] *Hectoris Andromache:* subauditur [a] *uxor.* Idem. *Deiphobe* [b] *Glauci:* subauditur [a] *filia.* Terent. [b] *Hujus video Byrrhiam:* subaudi [a] *servum.*

LAVS ET VITVPERIVM.

Laus & vituperium rei, variis modis effertur, at frequentiùs in ablativo, vel genitivo: vt [a] *Vir* [b] *nullâ fide.*

Ovidius. [b] *Ingenui vultus* [a] *puer, ingenuique pudoris.*

OPVS ET VSVS.

Opus & Usus ablativum exigunt: ut Cicero. [b] *Authoritate tuâ nobis* [a] *opus est.* Gellius. *Pecuniam,* [b] *quâ sibi nihil esset* [a] *usus, ab ijs quibus sciret usui esse non accepit.*

Opus autem adjectivè pro Necessariis quandoque poni videtur, variéque construitur: ut

Cicero. *Dux* [b] *nobis & author* [a] *opus est.*

Idem *Dicis nummos* [b] *mihi* [a] *opus esse ad apparatũ triumphi.*

Ter. *Alia* [b] *quæ* [a] *opus sunt, para.* Cicero. *Sulpitij operam intelligo ex tuis literis,* [b] *tibi multùm* [a] *opus non fuisse.*

Adjectivorum Constructio.

GENITIVVS.

Adjectiva quæ desiderium, notitiam, memoriam atque iis contraria significant, genitivum adsciscunt: ut Plinius. *Est natura hominum* [b] *novitatis* [a] *avida.* Virg. *Mens* [b] *futuri* [a] *præscia.* Idem. [a] *Memor esto brevis* [b] *ævi.* Ter. [a] *Imperitos* [b] *rerum, eductos liberè, in frandem illicis?* Sillius. *Non sum* [b] *animi* [a] *dubius, sed* [a] *devius* [b] *æqui.* Cicero. *Græcarum* [b] *literarum* [a] *rudis.*

Adjectiva

Adjectiva verbalia in *ax*, etiam in genitivum fe- Verbalia in
runtur: ut [a] *Audax* [b] *ingenii*. Ovid. *Tempus* [a] *edax* [b] *rerum*. *ax*.
Seneca. *Virtus est* [b] *vitiorum* [a] *fugax*. Horat. [b] *Utilium* [a] *sagax*. Idem. [b] *Propositi* [a] *tenax*. Virgilius. *Tam* [b] *ficti pravique* [a] *tenax, quàm nuncia veri*. Plaut. [b] *Pecuniarum* [a] *petax, &c.*

Ingens præterea adjectivorum turba, nullis certis regulis obstricta, casum patrium postulat. Quorum farraginem satis quidem amplam congesserunt Linacrus & Despauterius. Tu verò crebra lectione ea tibi reddes admodum familiaria.

Nomina partitiva, aut partitivè posita; Interrogativa quædam & certa numeralia, genitivo, à quo & genus mutuantur, gaudent: ut Cicero. *Quanquam te Mareſili, annũ jam audientem Cratippum, idq; Athenis, abundare oportet præceptis institutisque Philosophiæ, propter summam & doctoris authoritatem & urbis,* [b] *quorum* [a] *alter te scientia augere potest, altera exemplis.*

[a] *Utrum* [b] *horum mavis, accipe.*

Ovidius. [a] *Quisquis fuit ille* [b] *deorum.*

Terent. *An* [a] *quisquam* [b] *hominum est æquè miser, ut ego?*

Virgilius. [b] *divûm promittere* [a] *nemo auderet.*

[a] *Tres* [b] *fratrum.* [a] *Quatuor* [b] *judicum.* [b] *Sapientum* [a] *octavus quis fuerit, nondum constat.*

[a] *Primus* [b] *regum Romanorum fuit Romulus.*

In alio tamen sensu ablativum exigunt cum Præpositione: ut [a] *Primus* [b] *ab Hercule,* [a] *Tertius* [b] *ab Aenea.*

In alio verò sensu dativum: ut Virgilius. - [b] *nulli pietate* [a] *secundus.*

Usurpantur autem & cum his præpositionibus: E, de, ex, inter, ante: ut Ovidius. *Est deus* [b] *è vobis* [a] *alter.* Idem. [a] *Solus* [b] *de superis.* Virgilius. [a] *Primus* [b] *inter omnes.* Idem. [a] *Primus ibi* [b] *ante omnes, magna comitante caterva,*

Laocoon ardens summa decurrit ab arce.

Interrogativum & ejus redditivum ejusdem casus Interrogat.
& temporis erunt: ut [a] *Quarum rerum nulla est satietas?* [b] *Divitiarum. Quid rerum nunc* [a] *geritur in Anglia?* [b] *Consultum de religione.*

Fallit hæc regula, quoties interrogatio fit per cujus, ja, jum. ut [a] *Cujum pecus?* [b] *Lanierum.* Aut per dictionem variæ ſyntaxeos: ut [a] *Furtine accuſas, an homicidii?* [b] *utróque.*

Fallit denique cùm per poſſeſſiva, Meus, tuus, ſuus, &c. reſpondendum eſt: ut [a] *Cujus eſt hic codex?* [b] *Meus.*

Comparativa ſuperlativa.

Comparativa & ſuperlativa, accepta partitivè, genitivum, undè & genus ſortiuntur, exigunt.

Comparativum autem ad duo, ſuperlativum ad plura refertur: ut [b] *Manuum* [a] *fortior eſt dextra.* [b] *Digitorũ medius eſt* [a] *longiſſimus.* Accipiuntur autem partitivè, cùm per *E, ex,* aut *inter* exponuntur: ut *Virgilius* [b] *poëtarum* [a] *doctiſſimus*: id eſt, [b] *ex poëtis,* vel [b] *inter poëtas.*

Comparativorum conſtructio.

Comparativa, cùm exponuntur per *quàm* ablativum adſciſcunt: ut Horatius. [a] *Vilius argentum eſt* [b] *auro,* [b] *virtutibus aurum*: id eſt, [b] *quàm aurum, quàm virtutes.*

Adſciſcunt & alterum ablativum, qui menſuram exceſſus ſignificat: ut.

Cicero. [b] *Quanto* [a] *doctior es,* [b] *tanto te geras* [a] *ſubmiſſius.*

Tanto, quanto, multo, longè, ætate, natu, utrique gradui apponuntur: ut Catul. *Tantò* [a] *peſſimus omnium poëta,* [b] *quantò tu* [a] *optimus omnium patronus.*

Eraſ. *Nocturnæ lucubrationes longè* [a] *periculoſiſſimæ habentur.* [b] *Longè cæteris peritior es, ſed non* [b] *multo* [a] *melior tamen.* Juvenal. *Omne animi vitium* [b] *tantò* [a] *conſpectius in ſe.*

Crimen habet, quamò [a] *major qui peccat, habetur.*

[a] *Major &* [a] *maximus ætate.* [a] *Major &* *maximus* [b] *natu.*

DATIVUS.

Commodum & incommodum, &c.

Adjectiva quibus commodum, incommodum, ſimilitudo, diſſimilitudo, voluptas, ſubmiſſio, aut relatio ad aliquid ſignificatur, in dativum tranſeunt: ut Virgilius. *Sis* [a] *bonus ô* [a] *fælixque* [b] *tuis.*

Martial. *Turba* [a] *gravis* [b] *paci, placidæque* [a] *inimica* [b] *quieti.*

Eſt [a] *finitimus oratori poëta.* Ovid. *Qui color albuerat, nunc eſt* [a] *contrarius albo.*

Martial. [a] *Jucundus* [b] *amicis.* [b] *Omnibus* [a] *ſupplex.*

Horat.

Horatius. *Si faciunt* [b] *patria sit* [a] *idoneus, arvo* [b] *utilis.*

Huc referuntur nomina, ex Con præpositione compoſita: ut Contubernalis, commilito, conſervus, cognatus, &c. Compoſita cum con.

Quædam ex his quæ ſimilitudinem ſignificant, etiam genitivo gaudent: ut Similitudo.

Lucanus. *Quem mortis,* [a] *par* [b] *hujus erat.*

Terentius. *Patres æquum eſſe cenſent, nos jamjam à pueris illico naſci ſenes, neque illarum* [a] *affines eſſe* [b] *rerum, quas fert adoleſcentia.*

Idem. [b] *Domini* [a] *ſimilis es.* Auſon. *Mens* [a] *conſcia* [b] *recti.*

Virgilius. *Præterea regina* [b] *tui* [a] *fidiſſima, dextra*
Otridis ipſa ſuâ.

Communis, alienus, immunis, variis caſibus ſerviunt: ut Cicero: [a] *Cõmune* [b] *animantium omnium eſt conjunctionis appetitus, procreandicauſâ. Mors* [b] *omnibus* [a] *communis. Hoc* [b] *mihi tecum* [a] *commune eſt.* Cõmunis, alienus, immunis, variis caſibus ſerv.

Saluſt. *Non* [a] *aliena* [b] *conſiliũ.* Seneca. [a] *Alienus* [b] *ambitioni.*

Cicero. *Non* [a] *alienus* [b] *à Scevola ſtudiis.*

Ovid. *vobis* [a] *immunibus hujus Eſſe* [b] *mali dabitur.*

Plinius. *Caprificus* [b] *omnibus* [a] *immunis eſt.*

[a] *Immunes* [b] *ab illis malis ſumus.*

Natus, commodus, incommodus, utilis, inutilis, vehemens, aptus, interdum etiam accuſativo cum Præpoſitione adjunguntur: ut

Cicero. [a] *Natus* [b] *ad gloriam.*

Verbalia in *bilis*, accepta Paſſivè, ut & participia, ſeu potiùs participialia in *dus*, dativo adjecto gaudent: ut Martialis. *ô* [b] *mihi poſt nullos Jule* [a] *memorande ſodales!* In *bilis* & *dus*

Statius. *nullis* [a] *penetrabilis* [b] *aſtris Lucus erat.*

ACCUSATIVUS.

Magnitudinis menſura ſubjicitur adjectivis in accuſativo: ut *Gnomon ſæpenumerò* [b] *pedes* [a] *longus, umbram non amplius quatuor* [b] *pedes* [a] *longam reddit.* Magnit. Menſura.

Interdum & in ablativo: ut

Columella. *Fons* [a] *latus* [b] *pedibus tribus,* [a] *altus* [b] *triginta.*

Q q 2 Inter-

Interdum etiam & genitivo : ut Columel. *In morem horti areas* [a] *latas* [b] *pedum denûm,* [a] *longas* [b] *pedum quinquagenûm facito.*

ABLATIVUS.

Copia & inopia. Adjectiva quæ ad copiam egestatémve pertinent, interdum ablativo, interdum & genitivo gaudent: ut Plautus. *Amor &* [b] *melle & felle est* [a] *fœcundissimus.*
Horat. [a] *Dives* [b] *agris,* [a] *dives positis in fœnore* [b] *nummis.*
Virgilius. *At fessa multa referunt se nocte minores, Crura* [b] *thymo* [a] *plena.*
Idem. *Quæ regio in terris nostri non* [a] *plena* [b] *laboris?*
Idem. [a] *Dives* [b] *opum,* [a] *dives picturæ* [b] *vestis & auri.*
Persius. *ô curvæ in terras animæ, &* [b] *cœlestium* [a] *inanes!*
[a] *Expers* [b] *fraudis.* [b] *Gratiâ* [a] *beatus.*

Diversitas. Nomina diversitatis, ablativum sibi cum præpositione subjiciunt: ut Virgilius. [a] *Alter* [b] *ab illo.* [a] *Aliud* [b] *ab hoc.* [a] *Diversus* [b] *ab isto.*
Nonnunquam etiam dativum: ut [b] *Huic* [a] *diversum.*

Causa Adjectiva regunt ablativum significantem causam: ut [a] *Pallidus* [b] *irâ.* [a] *Incurvus* [b] *senectute.* [a] *Livida* [b] *armis brachia.* [a] *Trepidus* [b] *morte futurâ.*

Modus rei. Forma vel modus rei adjicitur nominibus in ablativo: ut *Facies miris* [b] *modis* [a] *pallida.* [b] *Nomine* [a] *Grammaticus,* [b] *re* [a] *barbarus.*
Cicero. *Sum tibi* [b] *naturâ* [a] *parens,* [a] *præceptor* [b] *consiliis.*
Virgilius. [a] *Trojanus* [b] *origine Cæsar.* [b] *Spe* [a] *dives,* [b] *re* [a] *pauper.* [a] *Syrus* [b] *natione.*

Dignus &c. Dignus, indignus, præditus, captus, contentus, extorris, auferendi casum adjectum volunt: ut Terent. [a] *Dignus es* [b] *odio. Qui filium haberem tali* [b] *ingenio* [a] *præditum.*
Virg. *Atque* [b] *oculis* [a] *capti fodere cubilia talpæ.*
Idem. [b] *Sorte tua* [a] *contentus abi.*
Horum nonnulla genitivum interdum vendicant: ut Ovidius. *Militia est* [b] *operis altera* [a] *digna tui.*
Virgilius. *Descendam magnorum haud quaquam* [a] *indignus* [b] *avorum.*

PRO-

Pronominum Conſtructio.

MEi, tui, ſui, noſtri, veſtri, genitivi primitivorum ponuntur cùm paſſio ſignificatur: ut, *Langnet* [a] *deſiderio* [b] *tui.* Primitiva.
Ovid. [a] *Parſq; tui latitat corpore clauſa meo.* ([b] *noſtri.*) [a] *Imago,*

Meus, tuus, ſuus, noſter, veſter, adjiciuntur cùm actio vel poſſeſſio rei denotatur: ut, *Fovet* [a] *deſiderio* [b] *tuo.* [a] *Imago* [b] *noſtra*, id eſt, *quam nos poſſidemus.* Derivativa

Noſtrûm & veſtrûm genitivi ſequuntur diſtributiva, partitiva, comparativa, & ſuperlativa; ut, [a] *Unusquiſq;* [b] *veſtrũ.* [a] *Nemo* [b] *noſtrûm. Nè* [a] *cui* [b] *veſtrũ ſit mirũ.* [a] *Major* [b] *veſtrûm.* [a] *Maximus natu* [b] *noſtrûm.*

Hæc poſſeſſiva, Meus, tuus, ſuus, noſter & veſter hos genitivos poſt ſe recipiunt; Ipſius, ſolius, unius, duorum, trium, &c. Omnium, plurium, paucorum, cujuſque; & genitivos participiorum, quæ ad genitivum primitivi in poſſeſſivo incluſum referuntur: ut, *Ex* [a] *tuo* [b] *ipſius animo conjecturam feceris.* Cic. *Dica* [a] *mea* [b] *unius opera Rempublicam eſſe liberatam.* Idem. [a] *Meum* [b] *ſolius peccatum corrigi non poteſt.* Er. [a] *Noſter* [b] *duorũ evẽtus oſtendat utra gens ſit melior In* [a] *ſua* [b] *cujusq; laude præſtãtior.* [a] *Noſtra* [b] *omniũ memoria.* Br. ad Cic. [a] *Veſtris* [b] *pausorũ reſpõdet laudibus.* Ho. *-ſcripta cum* [a] *mea nemo legat, vulgo recitare* [b] *timentis.* Poſſeſſiva.

Sui & Suus reciproca ſunt, hoc eſt, ſemper reflectũtur ad id quod præceſſit in eadem oratione; ut, [a] *Petrus nimiũ admiratur* [b] *ſe. Parcit erroribus* [b] *ſuis.* Aut annexa per copulam: ut, *Magnopere* [a] *Petrus rogat; ut* [b] *ſe deſeras.* Sui & ſuus reciproca.

Ipſe ex pronominibus ſolum trium perſonarum ſignificationem repræſentat: ut; [a] *Ipſe* [b] *vidi*, [a] *Ipſe* [b] *videris*, [a] *Ipſe* [b] *dixit.* Ipſe.

Et nominibus pariter ac pronominibus adjungitur: ut, [a] *Ipſe* [b] *ego*, [a] *Ipſe* [b] *ille*, [a] *Ipſe* [b] *Hercules.*

Idem, etiam omnibus perſonis jungi poteſt; ut, *Ego* [a] *idem* [b] *adſum.* Idem.

Teront.

Idem. Terent. [a] *Idem has nuptias* [b] *perge facere.*
Virgil. [a] *Idem* [b] *jungat vulpes, & mulgeat hircos.*

Demonstrativa hic, ille, iste. Hæc demõstrativa, Hic, Ille, Iste, sic distinguũtur: Hic mihi proximũ demonstrat; Iste, eum qui apud te est; Ille, eum qui ab utroq; remotus est, indicat.

Ille, & iste. Ille, tum usurpatur, cùm ob eminentiam rem quampiam demonstramus: ut, *Alexander ille magnus.* Iste verò ponitur, quando cum contemptu rei alicujus, mentionem facimus: ut Terent. *Istum æmulum quoad poteris ab ea pellito.*

Hic & ille. Hic & ille, cùm ad duo anteposita referuntur, Hic, ad posterius & propius; Ille, ad prius & remotius proprie ac usitatissimè referri debet: ut Col. [a] *Agricolæ contrariũ est* [aa] *pastoris propositũ:* [b] *Ille quã maximè subactio & puro solo gaudet,* [bb] *hic novali gramineoq;* [b] *ille fructũ è terra ferat,* [bb] *hic è pecore.* Est tamẽ, ubi è diverso pronomen *Hic* ad remotius, suppositum referri invenias, & *Ille* ad proximius.

Verborum Constructio. Nominativus post Verbum.

Nominat. utrinque. VErba substantiva, ut Sum, forem, fio, existõ, verba vocandi passiva, ut Nominor, appellor: dicor, vocor, nuncupor, & iis similia, ut Scribor, salutor, habeor, existimor: item verba gestus, ut Sedeo, dormio, cubo, incedo, curro, utrinque nominativum expetunt: ut, [b] *Deus* [a] *est* [b] *summum bonum.*
[b] *Perpusilli* [a] *vocantur* [b] *nani* [b] *Fides religionis nostræ* [b] *fundamentum* [a] *habetur. Malus* [b] *pastor* [a] *dormit* [b] *sopitus.* Lactantius, [b] *Homo* [a] *incedit* [b] *erectus in cælum.*

Infiniti verbi constructio. Denique omnia ferè verba pòst se nominativum habent adjectivi nominis, quod cum supposito verbi, casu, genere & numero concordat: ut.
[b] *Rex* [a] *mandavit* [a] *primus extirpari hæresin.*
[b] *Pũ* [a] *erant* [b] *sancti.* [b] *Boves* [a] *discunt* [b] *sedulo.*
[b] Infinitum quoque utrinque eosdem casus habet,

pro-

præcipuè cùm verba optandi, eisque similia accedunt: ut [b] *Hypocrita cupit* [a] *videri* [b] *justus: Hypocrita cupit* [b] *se* [a] *videri* [b] *justum. Malo dives esse quàm haberi: Malo* [b] *me* [b] *divitem esse* [a] *quàm haberi.*

Claudianus. *Vivitur exiguo melius. Natura* [b] *beatis*
[b] *Omnibus* [a] *esse dedit, si quis cognoverit uti.*

Martialis. [b] *Nobis non licet* [a] *esse tam* [b] *diserta*, vel *diserti.*

Terentius. *Expedit bonas* [a] *esse* [b] *vobis.*

Ovidius. *Quo mihi commisso non licet esse piam.*

Quamvis in his postremis exemplis subaudiuntur accusativi ante verba infinita: [b] *Nos* [a] *esse* [b] *diserte.* [b] *Vos* [a] *esse* [b] *bonas.* [b] *Me* [a] *esse* [b] *piam.*

GENITIVUS POST VERBUM.

Sum, genitivum postulat, quoties significat possessionem, aut ad aliquid pertinere: ut — Sum sign. pos. gen.

Virgilius. *pecus* [a] *est* [b] *Meliboei.*

Cicero. [b] *Adolescentis* [a] *est, majores natu revereri.*

Virg. [b] *regum* [a] *est, Parcere subjectis, & debellare superbos.*

Excipiuntur hi nominativi, Meum, tuum, suum, nostrum, vestrum, humanum, belluinum, & similia: ut *Non* [a] *est* [b] *meum contra auctoritatem tuam talia dicere.*

Terentius. *Eia, hanc* [b] *vestrum* [a] *est iracundos esse.*
[b] *Humanum* [a] *est iratos.*

At hic subintelligi videtur officium, quod aliquando etiam exprimitur: ut Terent. *Tuum est* [b] *officium hos bene ut adsimiles nuptias.*

Verba æstimandi genitivo gaudent: ut [b] *Plurimi passim* [a] *fit pecunia. Pudor* [b] *parvi* [a] *pendimus.* [b] *Nihili*, vel [b] *pro nihilo* [a] *habentur literæ.* — Æstimandi verba. gen.

Hora. [b] *Plures operæ nunc* [a] *sunt, quàm priscis temporis annis.*

Æstimo, vel genitivum, vel ablativum adsciscitur. Valerius Maximus. *Non hujus te* [a] *æstimo.* [b] *Magno ubique virtus* [a] *æstimanda est.*

Floeci, nauci, nihili, pili, assis, hujus, teruncii, his verbis, æstimo, pendo, facio, peculiariter adjiciuntur: ut *Ego illum* [b] *floeci* [a] *pendo. Nec* [b] *hujus* [a] *facio, quicum* [b] *pili* [a] *æstimat.*

Singula-

Singularia ſunt iſta: [b] *Aequi boni* [a] *conſulo.* [b] *Aequi boni* [a] *facio*, id eſt, *in bonam accipio partem.*

Accuſandi. verba. Verba accuſandi, damnandi, monendi, abſolvendi, & conſimilia, genitivum poſtulant, qui crimen ſignificet: ut Plaut. *Qui alterũ* [a] *incuſat* [b] *probri, ipſum ſe intueri oportet.* Cicer. *Etiã* [b] *ſceleris* [a] *condemnat generũ ſuum.* Ovid. *Parce tuum vatem* [b] *ſceleris* [a] *damnare, Cupido.* [a] *Admoneto illum priſtina* [b] *fortuna.* [b] *Furti* [a] *abſolutus eſt.*

Vertitur hic genitivus aliquando in ablativum vel cum Præpoſitione, vel ſine Præpoſitione: ut Cicero, *Si in me iniquus es judex,* [a] *condemnabo eodẽ ego te* [b] *crimine.* Gellius. *Uxorem* [b] *ac pudicitiâ graviter* [a] *accuſavit.* Cicero. *Putavi eã* [b] *de re* [a] *admonendum eſſe te.*

Uterque, nullus, alter, neuter, alius, ambo, & ſuperlativus gradus, non niſi in ablativo id genus verbis ſubduntur: ut [a] *Accuſas furti, an ſtupri, an* [b] *utroque?* ſive [b] *de utroque?* [b] *Ambobus*, vel [b] *de ambobus?* [b] *Neutro*, vel [b] *de neutro?* [b] *De plurimis ſimul* [a] *accuſaris.*

Satago, &c. Satago, miſereor, miſereſco, genitivum admittunt: vt Terent. *Is* [b] *rerum ſuarum* [a] *ſatagit.*
Virgil. *-oro* [a] *miſerere* [b] *laborum*
Tantorum, [a] *miſerere* [b] *animi non digna ferentis.*
Statius. *Et* [b] *generis* [a] *miſereſce tui.*

Miſereor, &c. At miſereor & miſereſco, rariùs cum dativo leguntur: ut Seneca. *Huic ſuccurro,* [b] *huic* [a] *miſereor.*
Boetius. *Dilige jure bonos, &* [a] *miſereſce* [b] *malis.*

Reminiſcor, &c. Reminiſcor, obliviſcor, memini, genitivum aut accuſativum deſiderant: ut *Date* [b] *fidei reminiſcitur. Proprium eſt ſtultitiæ aliorum vitia cernere,* [a] *obliviſci ſuorũ.* Ter. *Faciam ut* [b] *meiq; ac hujus* [b] *dicti, ac* [b] *loci ſemper* [a] *memineris* Plaut. [b] *Omnia quæ curant ſenes* [a] *meminerunt.* [a] *Memini* [b] *de hac re,* [b] *de armis, de te* id eſt, *mentionem feci.*

Potior gen. aut Ablat. Potior aut genitivo aut ablativo jungitur; ut, Plaut. *Romani ſignorum & armorum* [a] *potiti ſunt.*
Virg. *Egreſſi optata Troes* [a] *potiuntur* [b] *arena.*

Dativus

Dativus poſt Verbum.

OMnia verba acquiſitivè poſita adſciſcunt dativum ejus rei, cui aliquid quocunq; modo acquiritur; ut Plau. [b] *Mihi iſtic nec* [a] *ferítur, nec* [a] *metitur.* Virg. *Neſcio quis teneros oculus* [b] *mihi* [a] *facinat agnos.* Verba acquiſativè poſita Dativ regunt.

Huic regulæ appendent varii generis verba.

In primis, verba ſignificantia commodum aut incommodum regunt dativum; ut Virg. *Illa ſeges demum* [b] *votis* [a] *reſpondet avari Agricolæ.* Cõmodum in commodum.

Non potes mihi [a] *commodare nec* [a] *incommodare.*

Idem. *-validis* [a] *incumbite* [b] *remis.*

Suam eruditionem [b] *tibi acceptam* [a] *fert.*

Ex his quædam efferuntur etiam cum accuſativo: ut Cicero. [b] *Unum* [a] *ſtudetis omnes, unum ſentitis.* Exceptio

Plautus. *Si ea memorem, quæ* [b] *ad ventris victum* [a] *conducunt, mora eſt.*

Cicero. [b] *In hæc ſtudia* [a] *incumbite. Naturáne plus* [b] *ad eloquentiam* [a] *conferat, an doctrina.*

[b] *Feſſum quies plurimùm* [a] *juvat.*

Verba comparandi regunt dativum: ut Virg. *-ſic* [b] *parvis* [a] *componere magna ſolebam.*

[b] *Fratri ſe & opibus & dignatione* [a] *adæquavit.* Verba comparandi.

Interdum additur ablativus cum præpoſitione: ut [a] *Comparo Virgilium* [b] *cum Homero.*

Aliquando accuſativus cum præpoſitione *ad*: ut *Si* [b] *ad eum* [a] *comparatur, nihil eſt.*

Verba dandi & reddendi, regunt dativum: ut *Fortuna* [b] *multis* [b] *nimium* [a] *dedit,* [b] *nulli ſatis. Ingratus eſt, qui gratiam bonè* [b] *merenti non* [a] *reponit.* Verba dandi.

Hæc variam habent conſtructionem: [a] *Dono* [b] *tibi hoc munus*: [a] *dono* [b] *te hoc munere.*

Cicero. *Huic* [b] *rei aliquid temporis* [a] *impertias.*

Terentius. *Plurimâ ſalute* [b] *Parmenonem ſummum ſuum*

im-

[a]impertitt Gnatho. [a]Aſperſit mihi [b]labem: [b]Aſperſit me labe.
[a] Inſtravi [b] equo penulam : [a] Inſtravit [b]equum [a]penulâ.
Ovid. *Ut piget infido [a] conſuluiſſe [b] viro !* id eſt, *dediſſe conſilium*, vel etiam *proſpexiſſe*.
Lucanus. [b] *Rectoremque ratis de cunctis [a] conſulit aſtris* : id eſt, *petit conſilium*. [a] *Conſule [b] ſaluti tuæ* : id eſt, *proſpice*.
Ter. *Peſſimè iſtuc [b] in te atque in illum [a] conſulis*. i. *ſtatuis*.
[a]*Metuo*, [a]*timeo*, [a]*formido* [b]*tibi*, vel [b]*de te*. i. *ſum ſollicitus pro te*.
[a]*Metuo*, [a]*timeo* [a]*formido* [b]*te*, vel [b]*à te*: ſcilicet *nè mihi noceas*.

Verba pro mittendi.

Verba promittendi ac ſolvendi regunt dativum: ut Cicero. *Hæc [b] tibi [a] promitto, ac recipio ſanctiſſimè eſſe obſervaturum.*
Cicero. *Aes alienum [b] mihi [a] numeravit.*

Verba imperandi.

Verba imperandi & nuntiandi, dativum requirunt: ut Horat. [a] *Imperat aut ſervit collecta pecunia [b] cuique.*
Idem. *Quid de quoque viro & [b] cui [a] dicas ſæpe caveto.*
Dicim⁹, [a]tŏpero, [a]moderor [b]tibi, & [b]te. [a]Refero [b]tibi, & [b]ad te. Ité, [a]*Refero* [b]*ad Senatum*, id eſt, propono [a]ſcribo, [a]mitto [b]tibi, & [b]ad te. [a]Do [b]tibi literas, ut ad aliquẽ feras : [a]Do [b] ad te literas, id eſt, mitto ut legas.
Verba fidendi dativum regunt: ut Horatius.

Verb. fidendi

– *varuis [a]committere [b]venis, Nil niſi lene decet.*
[b]*Mulieri nè [a] credas, nè mortua quidem.*

Verba obſequendi & repugnandi dativũ regunt: ut *Semper [a]obtemperat pius filius [b] patri. Quæ homines arant,*

Verba obſequend

navigant, ædificant, [b]virtuti omnia [a]parent.
Ipſum hunc orabo, [b] huic [a] ſupplicabo.
Perſius. *venienti [a] occurrite [b] morbo.*
Ignavis [b] precibus fortuna [a]repugnat.
At ex his quædam cum alijs caſibus copulantur: ut [b]*Ad amorem nihil potuit [a] accedere. Hoc [a]acceſſit meis [b] malis. Illud [a] conſtat omnibus*, ſeu [b]*inter omnes.*
Terentius. *Hæc [b]fratri mecum non [a] conveniunt.*
Juvenal. *Savis inter ſe [a]convenit [b]urſis.* [a]*Auſculto* [b]*tibi*, id eſt, *obedio.* [a] *Auſculto* [b]*te*, id eſt, *audio. Adamas* [a] *diſſidet* [b]*magneti*, ſeu [b]*cum magnete.*

Certat

[a]*Cur tam*[b]*cum illo, &* Græcanicè[b]*illi.* Catul. *Noli* [a]*pugnare* [b]*duobus*, id eſt, *contra duos.*

Virgilius. - *tu dii* [b]*mortem quo pignore* [a]*certes.*

Verba minandi. Verba minandi, & iraſcendi regunt dativum: ut [b]*Utrique mortem* [a]*minatus eſt.* Terentius. [b]*Adoleſcenti nihil eſt quòd* [a]*ſuccenſeat.*

Sum. Sum cum compoſitis præter poſſum, exigit dativum: ut *Rex pius* [a]*eſt* [b]*Reipublicæ ornamento.* [b]*Mihi nec* [a]*obeſt, nec prodeſt.*

Horat. *Multa* [b]*petentibus* [a]*deſunt multa.*

Dativum poſtulant verba compoſita cum his præpoſitionibus.

Verba compoſita. Præ. Cicero. *Ego meis* [b]*majoribus virtute* [a]*præluxi.*

Sed Præeo prævinco, præcedo, præcurro, præverto, prævertor, accuſativo junguntur.

Ad. *Albo* [b]*gallo ne manum* [a]*admoliaris.*

Con. [a]*Conducit hoc tuæ* [b]*laudi.* [a]*Convixit* [b]*nobis.*

Sub. Terent. [a]*Subolet jam* [b]*uxori, quod ego machinor.*

Ante. Cic. *Iniquiſſimâ pacẽ juſtiſſimo* [b]*bello* [a]*antefero.*

Poſt. [a]*Poſthabeo,* [a]*poſtpono* [b]*famæ pecuniam.*

Virgil. [a]*Poſtpoſui tamen illorum mea ſeria* [b]*ludo.*

Terentius dixit: *Qui ſuum commodũ* [a]*poſthabuit præ meo commodo.*

Ob. Teren. *Quum* [b]*nemini obtrudi poteſt, itur ad me.*

In. *Impendet* [b]*omnibus periculum.*

Inter. Cicero. *Ille huic* [b]*negotio non* [a]*interfuit modò, ſed etiam præfuit.*

Varia conſtructio. Pauca ex his mutant dativum aliquoties in alium caſum: ut Quintilianus. [a]*Præſtat ingenio alios* [b]*alium.* [b]*Multos virorũ* [a]*anteit ſapientia.* Terent. [b]*In amore hæc* [a]*inſunt vitia.* Plinius. [a]*Interdico tibi* [b]*aqua & igni.*

Eſt pro habeo. Eſt pro Habeo, dativum exigit: ut

Perſius. *Velle ſuum* [b]*cuique* [a]*eſt, nec vota vivitur uno.*

Virgil. [a]*Eſt* [b]*mihi namq; domi pater, eſt injuſta noverca.*

Suppetit. Huic confine eſt Suppetit: ut

Horat. *Pauper enim non eſt,* [b]*cui rerum* [a]*ſuppetit uſus.*

Geminus Dativus

Sum, cum multis aliis, geminum adſciſcit dativum ut [b]*Exitio*[a] *eſt avidis mare*[b] *nautis.*

Speras[b] *tibi*[b] *laudi*[a] *fore, quod*[b] *mihi*[b] *vitio*[a] *vertis?*

Nemo[b] *ſibi Mimos*[a] *accipere debet*[b] *favori.*

Dativus feſtivitatis.

Eſt ubi hic Dativus, tibi, aut ſibi, aut etiam mihi, nulla neceſſitatis, at feſtivitatis potiùs causâ additur: ut *Ego*[b] *tibi hoc effectum*[a] *dabo.* Ter. [a] *Expedi*[b] *mihi hoc negotium. Suo*[b] *ſibi hunc*[a] *jugulo gladio.*

ACCVSATIVUS POST VERBUM.

Verba tranſitiva.

VErba tranſitiva cujuſcunque generis, ſive activi, ſive communis, ſive deponentis, exigunt accuſativum: ut Horatius. [b]*Percontatorem*[a] *fugito, nam garrulus idem eſt.* Idem. *Nec*[a] *retinent patula*[b] *commiſſa fideliter aures.* Virgilius. *Inprimis*[a] *venerare*[b] *deos. Apor*[b] *agros*[a] *depopulatur.*

Quinetiam verba, quamlibet alioqui intranſitiva atque abſoluta, accuſativum admittunt cognatæ ſignificationis: ut

Cicero. *Tertiam*[b] *ætatem hominum*[a] *vivebat Neſtor.*

Virgil. *-longam incomitata videtur*[a] *Ire*[b] *viam.*

Plautus, *Duram*[a] *ſervit*[b] *ſervitutem.*

Hunc accuſativum mutant authores non raro in ablativũ: ut Plaut. *Diu videor*[b] *vitã*[a] *vivere.* [a] *Ire rectã*[b] *viã.*

Accuſat. fig.

Suetonius. [b] *Morte*[a] *obiit repentina.*

Sunt quæ figuratè accuſativum habent: ut

Virgil. *-nec vox*[b] *hominem*[a] *ſonat: ô Dea certè!*

Juvenal. *Qui*[b] *Curios*[a] *ſimulant &*[b] *Bacchanalia*[a] *vivunt.*

Horat. [b] *Paſtillos Rufillus*[a] *olet, Gorgonius hircum.*

Verba rogandi.

DUO ACCUSATIVI.

Verba rogandi, docendi, veſtiendi, duplicem regunt accuſativum: ut *Tu modò*[a] *poſce*[b] *Deum*[b] *veniam.* [a] *Dedocebo*[b] *te iſtas*[b] *mores. Ridiculũ eſt te*[b] *me*[a] *admonere*[b] *iſtud.*

Exceptio 1.

Terent. [b] *Induit*[b] *ſe*[b] *calceos, quos priùs exuerat.*

Rogandi verba interdum mutant alterum accuſativum in ablativum: ut Virgil. [b] *Ipſum*[a] *obteſtemur,*[b] *veniámque*[a] *oremus*[bb] *ab ipſo.* Terent. [b] *Suſpitionem iſtam*[bb] *ex illis quæram.*

veſti-

Veſtiendi verba interdum mutant alterum accuſativum in ablativum vel dativum: ut [a]*Induo* [b]*te* [bb]*tunica*, vel [bb]*tibi* [b]*tunicam.* Exceptio 2

ABLATIVUS POST VERBUM.

Quodvis Verbum admittit ablatiuum ſignificantem inſtrumentum, aut cauſam, aut modum actionis.

INSTRUMENTUM.

Ut, *Dæmona non* [b] *armis, ſed morte* [a] *ſubegit Ieſus.*
Horat. *Naturam* [a] *expellas* [b] *furca licèt, uſq; recurret.*
Virg. *Hi* [b] *jaculis, illi certant* [a] *defendere* [b] *ſaxis.*

CAUSA.

ut Ter. [a] *Gaudeo (ità me dii ament) gnati* [b] *cauſa.*
Vehementer [a] *ira* [b] *excanduit.*
Horat. *Invidus alterius* [b] *rebus* [a] *macreſcit opimis.*

MODUS ACTIONIS.

ut *Mirâ* [b] *celeritate rem* [a] *peregit.*
Juven. *Invigilate viri, tacito nam tempora* [b] *greſſu*
[a] *Diffugiunt, nullóque* [b] *ſono* [a] *convertitur annus.*
Ovid. *Dum vires annique ſinunt, tolerate laborem;*
Jam [a] *veniet tacito curva ſenecta* [b] *pede.*

Ablativo cauſæ & modi actionis aliquando additur præpoſitio: ut [a] *Baccharis* [b] *præ ebrietate.* Excepti o
Summa [b] *cum humanitate* [a] *tractavit hominem.*

Quibuſlibet verbis ſubjicitur nomen pretii in ablativo caſu: ut [b] *Teruncio, ſcuvitioſa nuce non* [a] *emerim* Nomen pretii.
Liv. *Multo ſanguine ac vulneribus ea victoria* [a] *ſtetit*

Vili, paulo, minimo, magno, nimio, plurimo, dimidio, duplo, adjiciuntur ſæpe ſine ſubſtantivis: ut
Terent. [a] *Redime te captum quam queas* [b] *minimo.*
[b] *vili* [a] *venit triticum.*
Senec. [a] *Conſtat parvo fames,* [b] *magno faſtidium.*

Excipiuntur hi genitivi ſine ſubſtantivis poſiti Tanti quanti, pluris, minoris, tantidé, quantivis, quantilibet quanticunque ut Cic. [b] *Tanti* [a] *eris aliis,* [b] *quanti tibi* Exceptio.
fueris.

fueris. Non[a] *vendo*[b] *pluris, quàm alii fortaſſe etiam*[b] [a] *minoris.*

Ovid *Vix Priamus* [b] *tanti, totaque Troja* [a] *fuit.*

Sin addãtur ſubſtantiva, in ablativo efferuntur: ut Aul. Gel. [b] *Tãto mercede* [a] *docuit,* [b] *quanta, hactenus nemo.* [b] *Minore pretio* [a] *vendidi, quàm emi.*

Valeo etiam interdum cum accuſativo jnnctum reperitur: ut Varro. *Denarii dicti, quòd* [b] *decem aris* [a] *valebant: quinarii, quòd* [b] *quinos.*

Valeo.

Verba abundandi, implendi, onerandi, & his diverſa, ablativo gaudent: ut

Verba abundandi. &c.

Terentius. [b] *Amore* [a] *abundas Antipho.*

Malo virum [b] *pecunia, quàm pecuniam* [b] *viro* [a] *indigentem.*

Saluſtius. *Sylla omnes ſuos* [b] *divitiis explevit.*

Terentius. *Hoc te* [b] *crimine* [a] *expedi.*

Cicer. *Homines nequiſſimi, quibus te* [a] *onerant* [b] *mendaciis?*

Virgilius. *ego hoc te* [b] *faſce levabo.*

Saluſt. *Aliquem familiarem ſuo* [b] *ſermone* [a] *participavit.*

Ex quibus quædam nonnunquam etiam in genitivum feruntur. ut Virgilius.

Excepti.

Quàm dives nivei pecoris, quàm [b] *lactis* [a] *abundans?*

Terent. *Quaſi tu hujus* [a] *indigeas* [b] *patris.*

Quid eſt quòd in hac cauſa [b] *defenſionis* [a] *egeat?*

Fungor. &c. Virgil. [a] *Implentur veteris* [b] *Bacchi, pinguiſque ferinæ.*

Idem. *Poſtquam dextra fuit* [b] *cædis* [a] *ſaturatæ.*

Terent. *Omnes mihi labores leves fuere, præterquam* [b] *tui* [a] *earundum quòd erat.*

Paternum ſervum ſui [a] *participavit* [b] *conſilii.*

Fungor, fruor, utor, & ſimilia, ablativo junguntur: ut Cicero. *Qui adipiſci veram gloriam volunt, juſtitiæ* [a] *fungantur* [b] *officiis. Optimum eſt alienæ* [a] *frui* [b] *infamia. In re mala,* [b] *animâ ſi bonâ utare, juvat.*

Virg. *Aſpice venturo* [a] *lætentur ut omnia* [b] *ſeclo.*

Cæſar. *Qui ſuæ* [b] *victoriæ tam inſolenter* [a] *gloriarentur.*

Horat. *Diruit, ædificat, mutat quadrata* [b] *rotundis.* [a] *Veſcor carnibus.* Virgil. *haud equidem tali me* [a] *dignor* [b] *honore.*

Terent.

Terentius. *Vt* [b]*malis* [a]*gaudeat alienis.*
Plautus. *Exemplorum* [b] *multitudine* [a] *superſedendum eſt.*
Macrobius. *Regni eum* [b] *ſocietate* [a] *numeravit.*
Plautus. [a] *Communicabo te ſemper* [b] *menſa mea.*

[a]Proſequor te [b]amore, [b] laude, [b] honore, &c. i. amo laudo, honoro. [a]Afficio te gaudio [b]ſupplicio [b]dolore, &c. id eſt, *exhilaro, punio, contriſto.* Proſequor. Afficio.

Mereor, cum adverbiis benè, malè, meliùs, pejùs, optimè, peſſimè, ablativo adhæret cum præpoſitione De: ut [b]*de me nunquam bene* [a] *meritus eſt.*
Eraſmus de [b] *lingua latina optimè* [a] *meritus eſt.*
Catilina peſſimè [b] *de republica* [a] *meruit.* Mereor.

Quædam accipiendi, diſtandi, & auferendi verba ablativum cum præpoſitione optant: ut, *Iſtuc* [b]*ex multis jampridem* [a] *audiveram.* Luc. [b] *A trepido vix* [a] *abſtinet ira magiſtro.* [a]*Naſci* [b] *à principibus fortuitum eſt. Procul* [a] *abeſt* [b] *ab urbe Imperator.* Verba accipiendi, &c.

Vertitur hic ablativus aliquando in dativum: ut Horat. *Vivere ſi rectè neſcis,* [a] *diſcede* [b] *peritis.*
Ovid. *Eſt virtus placitis* [a] *abſtinuiſſe* [b] *bonis.*
Virg. *Heu fuge, Nate Dea, teq; his ait,* [a] *eripe* [b] *flammis,* Exappleō

Verbis quæ vim cōparationis obtinent, adjicitur ablativus ſignificans menſuram exceſſus: ut, *Deforme exiſtimabat, quos* [b] *dignitate* [a] *præſtaret, ab iis* [b] *virtutibus* [a] *ſuperari.* Verba comparationis.

Quibuſlibet verbis additur ablativus abſolutè ſumptus: ut, *Imperante* [b] *Auguſto,* [a] *natus eſt Chriſtus:*
Imperante [b] *Tiberio,* [a] *crucifixus.* Juven. *Credo pudicitiam,* [b] *Saturno rege,* [a] *moratam in terris.*
Nil [a] *deſperandum,* [b] *Chriſto duce, & auſpice Chriſto.*
Jam Maria, [b] *audito Chriſtum veniſſe,* [a] *cucurrit.* Ablat. abſol.

Verbis quibuſdā additur auferēdi caſus per ſynecdochen, & poeticè accuſativus: ut, [a] *Ægrotat* [b] *animo magis quàm corpore.* [a] *Cădet* [b] *dentes.* [a] *Rubet* [b] *capillos.* Synecdoche

Quædam tamen efferuntur in gignendi caſu: ut, *Abſurde facis qui* [a] *angas te* [b] *animi.*
Examinatus [a] *pendet* [b] *animi.* [a] *Deſipiebam* [b] *mentis.* Græcismus.

Plaut. [a]*Discrutior* [b]*animi, quia ab domo abeundū est mihi.* Eidem verbo diversi casus diversæ rationis apponi possunt: ut, (*priâ manu.*

Diversi casus.

1 *Dedit* 3 *mihi* 2 *vestem* 4 *pignori, 6te præsente* 5 *pro-*

Passivis additur ablativus agentis, sed antecedente præpositione, & interdum dativus: ut

Passivorum constructio

Hora. [a]*Laudatur* [b] *ab his,* [a]*culpatur* [b]*ab illis.*

Cicero. *Honesta bonis* [b]*viris, non occulta* [a]*petuntur.*

Quorum participia frequentiùs dativis gaudent: ut, Virg. *Nulla tuarū* [a]*audita* [b]*mihi, nec visa sorerum.*

Horat. *Oblitúsque meorum, obliviscendus &* [b]*illis.*

Cæteri casus manent in passivis, qui fuerūt activorum: ut *Accusaris à me* [b]*furti.* [a]*Habeberis* [b]*ludibrio.* [a]*Dedocebris à me istos* [b]*mores.* [a]*Privaberis,* [b]*magistratu*

Neutropass. constructio.

Vapulo, væneo, liceo, exulo, fio, neutro passiva, passivam constructionem habent: ut, [b]*Apræceptore* [a]*vapulabis, Malo* [b]*à cive* [a]*spoliari, quàm* [b]*ab hoste* [a]*venire. Quid* [a]*fiet* [b]*ab illo? Virtus parvo pretio* [a]*licet* [b]*omnibus Cur* [b] *à conviviis* [a]*exulat philosophia?*

Infinitorū constructio

Quibusdā tum verbis tum adjectivis, familiariter subjiciuntur verba, infinita: ut

Virg. —[a] *juvat usque* [b]*morari, Et conferre gradum.*

Ovid. [b] *Dicere quæ* [a] *puduit, scribere* [a] *jussit amor.*

Martial. [a]*Vis* [b]*fieri dives Pontice? Nil cupias.*

Virg. *Et erat tum* [a]*dignus* [b]*amari.* Horat. [a]*Audax omnia perpeti Gens humana ruit per vetitum nefas.*

Eclipsis.

Ponuntur interdum figuratè, & absolutè verba infinita: ut, *Hæccine* [b]*fieri flagitia?* subauditur, [a]*decet* [a]*oportet, par est,* [a]*æquum est,* aut aliquid simile.

Virg. *Criminibus* [b]*terrere novis, hinc* [b] *spargere voces In vulgum ambiguas, &* [b]*quærere conscius arma.*

Enallage.

id est, *terrebat, spargebat quærebat.*

De Gerundiis.

Gerundia.

GErundia sive Gerundivæ voces, & supina, regunt casus suorum verborum: ut Cicer. *Efferor studio* [a]*videndi* [b]*parentes.*

Ovid.

Ovidius, [a] *Utendum est* [b] *ætate, cito pede præterit ætas.*
Virgil. - [a] *Scidatum* [b] *oracula Phœbi Mittimus.*

Gerundia in *Di*, pendent à quibusdam tum substantivis, tum adjectivis: ut Virgilius. Di

Et quæ tanta fuit Romam tibi [a] *causa* [b] *videndi?*
Idem. *Cecropias innatus apes* [a] *amor urget* [b] *habendi.*
Idem. *Æneas celsa in puppi jam* [a] *certus* [b] *eundi.*

Poëticè infinitivus modus loco gerundii ponitur: ut Virgil. - [a] *Studium quibus arma* [b] *tueri.* [a] *Peritus* [b] *medicari.* Nota.

Interdum non invenustè adjicitur Gerundii vocibus etiam genitivus pluralis: ut *Quum* [b] *illorum* [a] *videndi gratia me in forum contulissem.* Terent. *Date* [a] *crescendi cupiam* [b] *novarum. Concessa est* [a] *diripiendi* [b] *pomorum atque opsoniorum licentia.*

Gerundia in *Do* pendent ab his præpositionibus: Do.
A, ab, abs, de, è, ex, cum, in, pro: ut
Cicero. *Ignavi* [a] *à* [b] *discendo citò deterrentur.*
Amor & amicitia, utrunque [a] *ab* [b] *Amando dictum est.*
Cicero. [a] *Ex* [b] *defendendo, quàm* [a] *ex* [b] *accusando, uberior gloria comparatur. Consultatur* [a] *de* [b] *transeundo in Galliam.*
Quint. *Rectè scribendi ratio* [a] *cum* [b] *loquendo conjuncta est.*
Plaut. [a] *Pro* [b] *vapulando ab hoste meretrem petam.*

Ponuntur & absque præpositione: ut
Virgilius. - *alitur vitium crescitque* [b] *tegendo.*
[b] *Scribendo disces scribere.*

Gerundia in *Dum* pendent ab his præpositionibus: Dum.
Inter, ante, ad, ob, propter: ut
[a] *Inter* [b] *cœnandum hilares esse.*
Virgilius. - [a] *ante* [b] *domandum Ingentes tollent animos.*
Cicero. *Locus* [a] *ad* [b] *agendum amplissimus.*
Idem. [a] *Ob* [b] *absolvendum munus nè acceperis.*
Veni [a] *propter te* [b] *redimendum.*

Cùm significatur necessitas, ponuntur citra præpositionem, addito verbo Est. ut
Juven. [b] *Orandum est, ut sit mens sana in corpore sano.* [b] *Vigilandum est ei, qui cupit vincere.*

Gerundia in nomina vertuntur.

Vertuntur Gerundii voces in nomina adjectiva: ut Virg. *Tantus amor florum, & [b]generandi gloria [a]mollit. Ad [b]accusandos [a]homines duci præmio, proximum latrocinio est. Cur adeò delectaris [a]criminibus [b]inferendis.*

DE SUPINIS.

Prius sup.

PRius Supinum activè significat, & sequitur verbum aut participium significans motum ad locum: ut Ovidius.

[b]Spectatum [a]veniunt, veniunt spectentur ut ipsa. Milites sunt [a]missi [b]speculatum arcem.

Nota.

Illa vero, Do vænum, do filiam nuptum, latentem habent motum. At hoc supinum in neutro-passivis, & cum infinito Iri, passivè significat: ut Plautus: *Coctum ego, non [b]vapulatum, dudum conductus sum.*

Exceptio

Terent. *Postquam audierat non [b]datum iri uxorem filio.*

Nota.

Poeticè dicunt: *[a]Eo [b]visere. [a]Vado [b]videre.*

Ponitur & absolutè cum verbo Est: ut

Terentius. *[b]Actum est*; illicet, *peri: fui.*

Ovidius. *[b]Itum est in viscera terræ. [b]Cessatum est satis.*

Posterius supinum.

Posterius supinum passivè significat, & sequitur nomina adjectiva: ut

Sum extra noxam, sed non est [a]facile [b]purgatu. Quod [b]factu [a]fœdum est, idem est & [b]dictu [a]turpe. Qui pecunia nõ movetur, hüc [a]dignũ [b]spectatu arbitramur

In istis verò, *[a]Surgis [b]cubitu, [a]Redit [b]venatu:* Cubitu & venatu, nomina potiùs censẽda videtur, quàm supina.

DE TEMPORE ET LOCO.

TEMPUS.

Pars temporis

QVæ significant partem temporis, in ablativo frequentiùs usurpantur, in accusativo rarò: ut *Nemo mortalium omnibus [b]horis [a]sapit. [b]Nocte [a]latent mendæ. [b]Id tempus [a]creatus est consul.*

Duratio temporis.

Quanquam hic eclipsis videtur esse præpositionis *per* vel *sub.*

Quæ autem durationem temporis & continuationem

onem denotant, in accuſativo; interdum & in ablativo efferuntur: ut Virgilius.

Hic jam ter centum totos [a] *regnabitur* [b] *annos.*
Idem. [b] *Noctes atque dies* [a] *patet atri janua Ditis.*
Idem. *His tamen hac mecum poteris* [a] *requieſcere* [b] *nocte.*
Suet. [a] *Imperavit* [b] *triennio, & decem menſibus, octóq; diebus.*

Dicimus etiam, [a] *In paucis* [b] *diebus.* [a] *De* [b] *die.* [a] *De* [b] *nocte. Promitto* [a] *in* [b] *diem. Commodo* [a] *in* [b] *menſem.* [b] *Annos* [a] *ad quinquaginta natus.* [a] *Per tres* [b] *annos ſtudui. Puer* [b] *id ætatis. Non plus* [b] *triduum*, aut [b] *triduo.* [b] *Tertio*, vel [a] *ad* [b] *tertium calendas*, vel *calendarum.*

SPATIUM LOCI.

Spatium loci in accuſativo effertur, interdum & in ablativo: ut Virgilius. Spatium loci.

Dic, quibus in terris (& eris mihi magnus Apollo)
Tres [a] *pateat cœli ſpatium, non amplius,* [b] *ulnas.*
Jam mille [b] *paſſus* [a] *proceſſeram.* [a] *Abeſt bidui*: ſubintelligitur [b] *ſpatium* vel [b] *ſpatio*, [b] *itinere* vel [b] *iter.*
[a] *Abeſt ab urbe quingentis* [b] *millibus paſſuum.*

APPELLATIVA
Locorum.

Nomina appellativa, & nomina majorum locorum, adduntur ferè cum præpoſitione verbis ſignificantibus motũ aut actionem in loco, ad locum, a loco, aut per locũ: ut [b] *In foro* [a] *verſatur.* [a] *Meruit ſub rege* [b] *in Gallia.* Virgil. [b] *Ad templum non æqua Palladis* [a] *ibant Iliades.* Saluſt. [a] *Legantur* [b] *in Hiſpaniam majores natu nobiles.* [b] *E Sicilia* [a] *diſcedens, Rhodum veni. Per mare* [a] *ibis* [b] *ad Indos.* Appellativa & regionum nomina.

Omne verbum admittit genitivum proprij nominis loci, in quo fit actio, modò primæ vel ſecundæ declinationis, & ſingularis numeri ſit: ut Juven. *Quid* [b] *Romæ* [a] *faciam? mentiri neſcio.* Terentius. *Samia mihi mater fuit, ea* [a] *habitabat* [b] *Rhodi.* Urbium & oppidorum nomina.

Hi genitivi, humi, domi, militiæ, belli, propriorum ſo- Humi, domi &c.

ſequitur forma m: ut Ter. [b] *Domi* [b] *bellique ſimul* [a] *vixim us* Cicero. *Parvi ſunt foris arma, niſi* [a] *eſt conſilium* [b] *domi.*

Domi. Domi, non alios ſecum patitur genitivos, quàm Meæ, tuæ, ſuæ, noſtræ, veſtræ, alienæ: ut *Veſcor* [a] *domi* [b] *meæ, non* [b] *alienæ.*

Verùm ſi proprium loci nomen pluralis duntaxat numeri, aut tertiæ declinationis fuerit, in dativo aut ablativo ponitur: ut *Colchus an Aſſyrius,* [b] *Thebis* [a] *nutritus an* [b] *Argis?* Suet. *Lemnulum Getulicus* [b] *Tyburi* [a] *genitum ſcribit.* Livius. [a] *Neglectum* [b] *Anxuri præſidium.* Cicero. *Cum una ſola legione* [a] *fuit* [b] *Carthagini.* Horat. [b] *Romæ Tyburi* [a] *amo ventoſus,* [b] *Tybure Romam.* Cicero. *Cum tu* [b] *Narbone menſas hoſpitum* [a] *convomeres.*

Notâ. Idem. *Commendo tibi domum ejus quæ* [a] *eſt* [b] *Syciene.*

Sic utimur Ruri vel rure in ablativo: ut [b] *Ruri ferè ſe acontinet.* Perſius. [b] *rure paterno* [a] *Eſt tibi far modicum.*

AD LOCUM.

Verbis ſignificantibus motum ad locum, apponitur proprium loci in accuſativo: ut [a] *Conceſſi* [b] *Cantabrigiam ad capiendum ingenij cultum.*

Ad locum. [a] *Eo* [b] *Londinum ad merces emendas.*

Ad hunc modum utimur *Rus* & *domus*: ut *Ego* [b] *rus* [a] *ibo.* Virg. [a] *Ite* [b] *domum ſaturæ, venit Heſperus, ite capellæ.*

A LOCO. PER LOCUM.

A loco, Per locum. Verbis ſignificantibus motum à loco, aut per locum, adijcitur proprium loci in ablativo: ut *Niſi antè* [b] *Româ* [a] *profectus eſſes, nunc eam relinqueres.* [b] *Eboraco* ſive [b] *per Eboracum*) [a] *ſum profecturus iter.*

Ad eundem modum uſurpantur Domus & Rus: ut *Nuper* [a] *exijt* [b] *Domo.* Ter. *Timeo ne pater* [b] *rure* [a] *redierit.*

Impersonalium conſtructio.

GENITIVUS.

HÆc tria impersonalia, Intereſt, refert, & eſt, quibuſlibet genitivis annectuntur, præter hos ablativos

tivos fœmininos, Meâ, tuâ, ſuâ, noſtrâ, veſtrâ, & cujâ; ut

[a] *Intereſt* [b] *magiſtratus tueri bonos, animadvertere in malos.* [a] *Refert multùm Chriſtianæ* [b] *reipublicæ, Epiſcopos doctos & pios eſſe.* [b] *Prudentis* [a] *eſt multa diſſimulare.* [b] *Tuâ* [a] *refert teipſum nôſſe.* Cicer. *Ea cædes criminis potiſſimùm datur ei,* [b] *cujâ* [a] *interfuit, non ei cujâ nihil interfuit.*

Adjiciuntur & illi genitivi, Tanti, quanti, magni, parvi, quanticunque, tantidem: ut [b] *Magni* [a] *refert quibuſcum vixeris.* [b] *Tanti* [a] *refert honeſta agere. Veſtrâ* [b] *parvi* [a] *intereſt.* Et, *Intereſt ad laudem meam.*

DATIVUS.

In datvium feruntur hæc impersonalia: Accidit, certum eſt, cõtingit, conſtat, confert, competit, conducit, convenit, placet, diſplicet, dolet, expedit, evenit, liquet, libet, licet, nocet, obeſt, prodeſt, præſtat, patet, ſtat, reſtat, benefit, malefit, ſatisfit, ſupereſt, ſufficit, vacat pro Otium eſt: ut [a] *Convenit* [b] *mihi tecum.* Saluſt. *Emori per virtutem* [b] *mihi* [a] *præſtat, quàm per dedecus vivere.* Ovid. *Non* [a] *vacat exiguis rebus adeſſe* [b] *Jovi.* Terent. [a] *Dolet dictum imprudenti* [b] *adoleſcenti & libero. A noverca* [a] *malefit* [b] *privignis. A Deo* [b] *nobis* [a] *benefit.* Virg. [a] *Stat* [b] *mihi caſus renovare omnes:* id eſt, *ſtatutum eſt.*

ACCUSATIVUS.

Hæc impersonalia accuſandi caſum exigũt: [a] Juvat, decet cum compoſitis, delectat, oportet: ut

[b] *Me* [a] *juvat ire per altum.* [b] *Uxorem ædes curare* [a] *decet.* *Dedecet* [b] *viros muliebriter vivere.*

Cato. *Patrem familias vendacem, non emacẽ eſſe oportet.*

His verò, Attinet, pertinet, ſpectat, propriè additur præpoſitio Ad: ut *Mêne vis dicere quod* [b] *ad te* [a] *attinet?* [a] *ſpectat* [b] *ad omnes benè vivere.* Accuſativus cum præp.

Quintilianus. [a] *Pertinet* [b] *in utramque partem.*

His impersonalibus ſubjicitur accuſativus cum genitivo: Pœnitet, tædet, miſeret, miſereſcit, pudet, piget: Accuſativus cum Genit.

get: ut Cicero. *Si ad centesimum vixisset annum, bb senectutis b eum sua non a pœniteret. a Tædet b animam meam bb vitæ meæ. bb Aliorum b te miseret. bb Tui nec a miseret, nec pudet. bb Fratris b nec quidem a piget, pudetque.*

Impersonalia fiunt personalia.

Nonnulla impersonalia remigrant aliquando in Personalia: ut Virgilius.

Non omnes a arbusta b juvant, humilesque myricæ.

Ovid. *Namque b decent animos mollia a regna tuos.*

Seneca. *Agricolam a arbor ad frugem producta b delectat.*

a Nemo miserorum b commiserescit.

Te non b pudet a istud? Non te a hæc b pudent?

Cœpit, &c.

Cœpit, incipit, desinit, debet, solet, & potest, impersonalibus juncta, impersonalium formam induunt: ut Quin. *Ubi primùm a cœperat non b evenire, quæstio oriebatur.*

Idem. *b Tædere a solet avaros impendii. a Desinit illum studii b tædere. Sacerdotem insciti b pudere a debet.*

Quin. *b Pervenire ad summum nisi ex principiis, non a potest.*

Verbum impersonale passivæ vocis, similem cum personalibus passivis casum obtinet: ut Cæsar. *b Ab hostibus constanter a pugnatur.*

Qui quidem casus interdum non exprimitur: ut Virgilius. *-strato a discumbitur ostro.*

Verbum impersonale passivæ vocis, pro singulis personis utriusq; numeri indifferenter accipi potest: ut *ab Statur*, id est, *sto, stas, stat; stamus, statis, stant.* Videlicet ex vi adjuncti obliqui: ut *a Statur b à me*, id est *sto. a Statur b ab illis* id est, *stant.*

Participii Constructio.

PArticipia regunt casus verborum à quibus derivantur: ut Virgil. *-Duplices a tendens ad sidera b palmas, Talia voce refert.*

Idem; *Ubera a lacte domum referent a distenta capella. a Diligendus b ab omnibus.*

Quamvis in his usitatior est dativus: ut Ter. *Restat Chremes, qui b mihi a exorandus est:*

Geni-

Genitivus.

Participiorum voces, cùm fiunt nomina, genitivum poſtulant: ut Saluſt. *Alieni[a] appetens, [b]ſui [a]profuſus. [a]Cupientiſſimus[a] tui. Inexpertus [b]belli. [a]Indoctus pilæ.* Genitivus

Accuſativus.

Exoſus, peroſus, pertæſus, activè ſignificant, & in accuſativo feruntur: ut *Immundam[b] ſegnitiem[a] peroſæ. Aſtronomus [a]peroſus ad-unum [b]mulieres.* Sueton. [a] *pertæſus [b]ignaviam ſuam.* Accuſativus

Exoſus & peroſus etiam cum dandi caſu leguntur, videlicet in paſſivè ſignificantia: ut, *Germani à Romanis [a][a]peroſi ſunt. [a]Exoſus [b]Deo & ſanctis.* Dativus.

Ablativus.

Natus, prognatus, ſatus, cretus, creatus, ortus, editus, in ablativum feruntur: ut, Ter. *Bona bonis [a]prognata [b]parentibus*, Virg.—*[a]ſate [b]ſanguine divûm.* Idem;—*Quo[b] ſanguine [a]cretus?* Ovid. *Venus[a] orta[b] mari mœre preſtat eunti. [b]Terrâ [a]editus.* Ablativus

Adverbii Conſtructio.

Nominativus.

EN & ecce, demonſtrandi Adverbia, nominativo frequentiùs junguntur, accuſativo rariùs: ut Virg. *[a]En [b]Priamus, ſunt hîc etiam ſua præmia laudi.* Cic. *[a] Ecce tibi [b]ſtatus noſter.* Virg. *[a]en quatuor [b]aras: [a]Ecce duo tibi Daphni, duóque [b]altaria Phœbo.*

En & ecce, exprobrantis, ſoli accuſativo nectuntur: ut *[a]En [b]animum & mentẽ.* Juvenalis: *[a]En [b]habitũ.* Terentius. *[a] Ecce autem [b] alterum.*

Genitivus.

Quædam Adverbia loci, temporis, & quantitatis, genitivum poſt ſe recipiunt.

Loci:

Loci. Ubi, Loci: ut ubinam, nuſquam, eò, longè, quò, ubivis, huccine: ut [a]*Ubi* [b]*gentium?* [a]*Quò* [b]*terrarũ abiit?* [a]*Nuſquam* [b]*loci invenitur.* [a]*Eò* [b]*impudentiæ ventum eſt.*

Temporis. Temporis: ut Nunc, tunc, tum, interea, pridie, poſtridie: ut *Nihil* [a]*tunc* [b]*temporis ampliùs quàm ſtere poteram.* [a]*Pridiè* [b]*ejus diei pugnam inierunt.* [a]*Pridie* [b]*calendarum*, ſeu [b]*calendas.*

Quantitatis. Quantitatis: ut Parùm, ſatis, abunde, &c. ut [a]*Satis* [b]*eloquẽtiæ*, [b]*ſapientiæ* [a]*parùm.* [a]*Abunde* [b]*fabularũ audivimus*

Inſtar. Inſtar, æquiparationem, menſuram, aut ſimilitudinem ſignificat: ut Virg. [a]*Inſtar* [b]*montis equum divina Palladis arte Aedificant. Mittitur Philippus ſolus, in quo* [a]*inſtar omnium* [b]*auxiliorum erat.*

Ovidius. *Sed ſcelus hoc* [b]*meriti pondus &* [a]*inſtar habet.*

Hic apponitur interdum Præpoſitio Ad: ut *Vallis* [a]*ad inſtar* [b]*caſtrorum clauditur.*

Populus Rom. è parva origine, [a]*ad tãtæ* [b]*magnitudinis* [a]*inſtar emſtruit.* Terent. *Ah,* [a]*minimè* [b]*gentium, non faciam.*

Genitiu us feſtiuitatis. Hîc genitivus *gentium*, feſtivitatis cauſâ additur.

Dativus.

Quædam dativum admittunt nominũ unde deducta ſunt: ut, *Venit* [a]*obviàm* [b]*illi.* Nam *obvius illi* dicitur. *Canit* [a] *ſimiliter* [b]*huic.* Et, [b] *Sibi* [a] *inutiliter vivit.* [a]*Propinquius* [b]*tibi ſedet, quàm mihi.*

Dat. adverbial. Sunt &hi dativi adverbiales; Tempori, luci, veſperi: ut, [b]*Tempori* [a]*venit quòd omniũ verum eſt primũ* [b]*Luci* [a]*occidit hominem. Vidi ad vos* [a]*afferri* [b]*veſperi.*

Accuſativus.

Sunt quæ accuſandi caſum admittunt præpoſitionis unde ſunt profecta: ut,

Caſtra [a] *propius* [b] *urbem moventur.*

Saluſt. [a]*Proximè* [b]*Hiſpaniam ſunt Mauri.*

Cedò. Cedò, flagitantis exhiberi, accuſativum regit: ut Terent. [a]*Cedò quemvis* [b]*arbitrum.*

Abla-

Ablativus.

Adverbia diverſitatis, Aliter, ſecùs; & illa duo, Antè, poſt, cum ablativo non raro inveniuntur: ut, [b] *Multo* [a] *aliter* [b] *Paulo* [a] *ſecus.* [b] *Multo* [a] *antè.* * *Longè ſecus.* Virg.. *longo* [a] *poſt* [b] *tempore venit.* [b] *Paulo* [a] *poſt.* Niſi & ipſa adverbia potiùs cenſenda ſunt. Adverb. diverſitatis. * *

Adverbia comparativi & ſuperlativi gradus, admittunt caſus comparativis & ſuperlativis aſſuetos ſubſervire, ſicut antè præceptum eſt: ut, *Acceſſit* [a] *propiùs illo.* [a] *Optimè* [b] *omnium dixit.* Cic. Legimus. [a] *propiùs* [b] *ad deos, &* [a] *propiùs* [b] *à terris.* Adverb. Compar. & Superlat. grad.

Plus nominativo, genitivo, accuſativo, & ablativo junctum reperitur: ut Liv. *Paulò* [a] *plùs trecen-vebicula ſunt amiſſa.* Idem. *Hominum eo die cæſa* [a] *plùs duo millia.* [a] *Plùs quàm quinquaginta* [b] *hominum ceciderunt.* *Abierat aces paulò* [a] *plus quingentos* [a] *paſſus.* Terent. *Dies triginta, aut* [a] *plùs* [b] *eo, in nave fui.* Plus.

Quibus verborum modis, quæ congruant Adverbia.

Ubi, poſtquam & cùm, temporis adverbia, interdum indicativis, interdum verò ſubjunctivis verbis apponuntur: ut Virgilius. *Hæc ubi dicta* [b] *dedit.* Terentius. [a] *Ubi nos* [b] *laverimus, ſi voles, lavato.* Virg. [a] *Cùm* [b] *faciam vitula pro frugibus, ipſe venito.* Idem. [a] *Cum* [b] *canerem reges & prælia, Cynthius aurè Vellit.* Hic prius adverbium, poſterius conjunctio eſſe videtur. Ubi, poſtquam, cùm.

Donec pro Quamdiu, indicativo gaudet: ut Ovidius. [a] *Donec* [b] *eram ſoſpes.* Idem. *Donec* [b] *eris fœlix, multos numerabis amicos.* Nota. Donec.

Pro quouſque, nunc indicativum, nunc ſubjunctivum exigit: ut Virgilius. *Cogere* [a] *donec oves ſtabulis numerumque referre* [b] *Juſſit.* Colum. [a] *Donec ea aqua, quam adjeceris, decocta* [b] *ſit.*

Dum

Dum

Dum de re præsenti, non perfecta; aut pro Quamdiu, fatendi modum poscit: ut

Terent. [a] *Dum* [b] *apparatur virgo in conclavi.*

Idem. *Ego te meum dici tantisper volo,* [a] *dum quod te dignum est,* [b] *facio.*

Dum pro dummodo, aliàs potentiali, aliàs subjunctivo nectitur: ut [a] *Dum* [b] *prosim tibi.*

[a] *Dum ne ab hoc me falli* [b] *comperiam.*

Dum pro Donec, subjunctivo tantùm: ut

Virgilius. *Tertia* [a] *dum Latio regnantem* [b] *viderit æstas.*

Quoad

Quoad, pro Quamdiu, vel indicativis, vel subjunctivis: pro Donec, subjunctivis solis adhibetur: ut [a] *Quoad* [b] *expectes contubernalem?* Cicero. [a] *Quoad* [b] *possem & liceret, ab ejus latere nunquam discederem.*

Omnia integra servabo, [a] *quoad exercitus huc* [b] *mittatur.*

Simulac.

Simulac, simulatque, indicativo & subjunctivo adhærent: ut [a] *Simulac belli patiens* [b] *erat.*

Virgilius. [a] *-simulatque* [b] *adoleverit ætas.*

Quemadmodum, &c.

Quemadmodum, ut, utcunque, sicut, utrumq; modũ admittunt: ut Eras. [a] *Ut* [b] *salutabis, ità & resalutaberis.* Horat.. [a] *Ut sementem* [b] *feceris, ità & metes.*

Ut pro postquam, indicativo jungitur: ut, [a] *Ut* [b] *ventum est in urbem.*

Quasi, &c.

Quasi, ceu, tanquam, perinde-ac si, haud secus, ac si, quum proprium habent verbum, subjunctivo apponuntur: ut *Tanquam* [b] *feceris ipse aliquid.*

Terentius. [a] *Quasi non* [b] *norimus nos inter nos.*

Ne.

Aliàs copulant consimiles casus: ut *Novi* [b] *hominem Nè tanquam* [b] *te. Arridet* [b] *mihi,* [a] *quasi* [b] *amico.*

Nè, prohibendi, vel imperativis, vel subjunctivis præponitur: ut Virgil. [a] *-ne* [b] *sævi magna sacerdos.*

Terentius. *Hic nebulo magnus est,* [a] *ne* [b] *metuas.*

Nè pro Non, cæteris modis inservit.

Adver. Præpositionum formam induunt.

Adverbia, accedente casu, transeunt in præpositiones: at Juven. *Cantabit vacuus* [a] *coram* [b] *latrone viator.*

DE

DE CONJUNCTIONUM Conſtructione.

COnjunctiones copulativæ & disjunctivæ, cum his quatuor, Quum, niſi, præterquam, an, ſimiles omninò caſus nectunt: ut *Socrates docuit* [b] *Xenophontem & Platonem. Utinam* [b] *calidus eſſes, aut frigidus. Albus an* [b] *ater homo ſit, neſcio. Eſt* [b] *minor natu quàm* [b] *tu. Nemini placet niſi (vel præterquam)* [b] *ſibi.* Conjunctiones copulant ſimiles caſus.

Excepto ſi caſualis dictionis ratio aliqua privata repugnet, vel aliud poſcat: ut Excepit.

[a] *Emi libru*[b] *centuſſi &* [b] *pluris.* [a] *Vixi* [b] *Romæ &* [b] *Venetiis.* Hor. *In Meti deſcēdat judicu*[a] *aures, Et* [b] *patru &* [b] *noſtras.*

Conjunctiones copulativæ & disjunctivæ, aliquoties ſimiles modos & tempora conglutinant, ut. *Rectò ſtat corpore,* [b] *deſpicitque terras.*

Aliquoties autem ſimiles modos, ſed diverſa tempora: ut Terentius. *Niſi me lactaſſes amaſſem, & vana ſpe* [b] *produceres. Tibi gratias* [a] *egi, & te aliquando collaudare* [b] *poſſum.*

Etſi, tametſi, etiamſi, quanquam, in principio orationis indicativos modos, in medio ſubjunctivos in-pijs poſtulant: ut *Etſi nihil* [b] *nov i afferebatur.* Etſi, &c.

[a] *Quanquam animus meminiſſe* [b] *horret.*

Quamvis & licèt ſubjunctivos frequentiùs: ut Virgil. [a] *Quamvis Elyſios miretur Græcia campos.* Ovid. *Ipſe* [a] *licèt* [b] *venias muſis comitatus Homeri, Nil tamen attuleris, ibis Homere foras.*

Ni, niſi, ſi, ſiquidem, quòd, quia, quàm, poſtquam, poſteaquam, ubi pro poſtquam, nunquam, priùſquam & indicativis & ſubjunctivis adhærent: ut [a] *Quod* [b] *reliqui incolumis gaudeo. Caſtigo te, non* [a] *quòd odio* [b] *habeam, ſed* [a] *quòd* [b] *emem. Aliud honeſtum judicas,* [a] *quàm Philoſophi* [b] *ſtatuant.* Plin. *Gravius accuſas, quam* [b] *patitur tua conſuetudo.* Ni, niſi, &c.

Si, utrique modo jungitur; ac ſi pro quamvis, ſubjunctivo tantùm: ut Terent. *Redeam? non* [a] *ſi me* [b] *obſecret.* Si

Si quis, tantùm indicativo: ut [a]*Si quis* [b]*adest.*

Quando. Quando, quandoquidem, quoniam, indicativo junguntur: ut

Virg. *Dicite (quandoquidem in molli* [b]*consedimus herba.)*
[a]*Quoniam mihi non* [b]*credis, ipse facito periculum.*

Quippe. Quippe, cùm proprium habet verbum, gaudet indicativo: ut *Danda est huic venia, quippe* [b] *agrotat.* Si addideris Qui, utrumque admittit modum: ut *Non est huic danda venia,* [a] *quippe qui iam bis* [b] *pejeravit,* sive *pejeraverit.*

Qui. Qui, cum habet vim causalem, subjunctivum postulat: ut *Stultus es,* [a] *qui huic* [b] *credas.*

Cùm pro quamvis, pro quandoquidem vel quoniam, subjunctivis semper adhæret: ut

Cum. Cicero. *Nos* [a] *cùm præcipi nihil posse* [b] *dicamus, tamen alijs de rebus disserere solemus.*
Virg. [a] *Cùm* [b] *sit officijs, Gradive, virilibus aptus.*

Cùm & tùm; item Tum geminatum, similes modos copulant. Est autem in Cùm, quiddam minus, atq; ideo in priore clausulæ parte statuitur: in Tum quiddam majus, ac proinde in posteriore clausulæ parte collocatur: ut

Cum & tùm. Ne, an, num. [b] *Amplectitur* [a] *tùm eruditos omnes,* [a] *tum in primis Marcellum.* [b] *Odit* [a] *tùm literas,* [a] *tùm virtutem.*

Ne, an, num, interrogandi particulæ, indicativum amant: ut Vir. [b] *super ne* [a] *& vescitur aurâ Æthereâ?*

At cùm accipiuntur dubitativè aut indefinitè, subjunctivum postulant: ut *Vise* [a] *num* [b] *redierit.*
Nihil refert [b] *fecerisne,* [a] *an* [b] *persuaserit.*

Ut. Ut, causalis seu perfectiva conjunctio; & Ut pro Nè non, post verba timoris, nunc potentiali, nunc subjunctivo jungitur: ut Terentius.
Filium perdum? te illuc, secum [a] *ut una* [b] *esset, meum.*
Idem. *Te oro Dave,* [a] *ut* [b] *redeat jam in viam.*
Idem. *Metuo* [a] *ut* [b] *substet hospes,* id est, *Nè non substet.*

Ut, concedentis, seu positum pro Quanquam; & Ut pro Utpote, subjunctivo servit: ut

Ut

Ut omnia [b] *contingant quæ volo, levari non possum.*
Non est tibi fidendum, [a] *ut qui toties* [b] *fefelleris.* [a] *Ut qui solus relictus* [b] *fueris.*

[a] Ut pro Postquam, pro Quemadmodum, vel sicut, & interrogativum, indicativis nectitur: ut Cicero. [a] *Ut ab urbe* [b] *discessi, nullum intermisi diem quin scriberem.*

Terent. *Tu tamen has nuptias perge facere,* [a] *ut* [b] *facis.*
Idem. *Credo* [a] *ut* [b] *est demens.*
Virgil. [a] *Ut* [b] *valet?* [a] *Ut* [b] *meminit nostri?*

Quanquam de hoc in Adverbii quoque constructione, paulò supra est dictum.

PRÆPOSITIONUM constructio.

PRæpositio subaudita, interdum facit ut additus ablativus: ut *Habeo te* [ab] *loco parentis*, id est, *in loco. Apparuit ille humanâ* [a] *specie*, id est, *sub humana* [b] *specie. Discessit* [ab] *magistratu*, id est, [a] [b] *magistratu.*

Præpositio, in compositione, eundem nonnunquam casum regit quem & extra compositionem regebat: ut Virg. *Nec posse* [b] *Italiâ Teucrorum* [a] *avertere regem.*
[a] *Præterea* [b] *te infelicitatum.*
Idem. [a] *emoti procumbunt* [b] *cardine postes.*
Idem. [a] *Detrudam naves* [b] *scopulo.*

Verba composita cum a, ab, ad, con, de, e, ex, in, nonnunquam repetunt eosdem præpositiones cum suo casu extra compositionem, idque elegantèr: ut [a] *Abstinuerunt* [b] *a viris.* Ter. *Amicus* [a] *advocabo* [b] *ad hunc rem. Cum legibus* [b] *conferemus.* Cic. *Petrahere* [b] *de tua fama nunquam cogitavi. Cum* [b] *ex insidiis evaseris.*
Terentius. *Postquam* [a] *excessit* [b] *ex ephebis.*
[b] *In Reipublicæ cogitatione cum quo* [a] *incumbe.*

Verba composita cum a, ab, &c.

In pro erga, contra & ad, accusativum habet: ut Virg. *Accipis* [a] *in* [b] *Teucros animum mentemque benignam.*
Idem. *Quid mens Æneas* [a] *in* [b] *te committeret audum? Quid Troes potuere?*

In cum Accusativo.

Idem. *Quò te Meri pedes? An, quò via ducit,* [a] *in* [b] *urbem?*

Item cũ accusativo jungitur, quoties divisio, mutatio, aut incrementum rei cum tempore significatur: ut Virgilius:

Estque locus, [b] *partem ubi se via findit* [a] *in ambas.*

Ovid. *Versa est* [a] *in* [b] *cineres sospitis Troja viri.*

--amor mihi crescit [a] *in horas.*

In cum ablativo. In cùm significatur actus in loco, ablativum postulat: ut Ovid. *Scilicet ut fulvum spectatur* [a] *in* [b] *ignibus aurum.*

Sub cum accusativo Sub pro Ad, per, & ante, accusativo innititur: ut [a] *Sub* [b] *umbram properemus.* Liv. *Legati fere* [a] *sub id* [b] *tempus ad res repetendas missi*; id est, [a] *per id* [b] *tempus.* Virg. [a] *sub* [b] *noctem cursa recursat*; id est, *Paulò* [a] *ante* [b] *noctem*, vel *instante nocte.* Aliàs ablativũ admittitur. *Quicquid* [a] *sub* [b] *terra est, in apricum proferet ætas.* Virg. [a] *sub* [b] *nocte silenti*; id est, [a] *in* [b] *nocte silenti.*

Super cũ accusativo Super pro ultra, accusativo jungitur: ut Virg. [a] *Super* [b] *Garamantas & Indos proferet imperium.*

Super cum ablativo. Super pro de & in, ablativo: ut Tac. *Multus* [a] *super* [b] *re, varius, rumor.* Virg. [b] *Fide* [a] *super viridi*

Subter. Subter, uno significatu utriq; casu apud authores jungitur: ut Liv. *Pugnatum est super* [a] *subterq;* [b] *terras.*

Virg. *--omnes fere liber* [a] *subter* [b] *depsta testudine casus.*

Tenus. Tenus gaudet ablativo & singulari & plurali: ut [b] *Pube* [a] *tenus*; [b] *Pectoribus* [a] *tenus.* At genitivo tantùm plurali: ut, [b] *Crurum* [a] *tenus.*

Præpositiones migrant in adverbia. Præpositiones, cùm casum amittunt, migrant in adverbia: ut Virg. *--longo* [a] *post tempore venit.* Idem. [a] *Pone subit conjux, feriunt per opaca locorũ.* Idem. [a] *coram quem quæritis adsum Trojus Æneas.*

Interjectionum Constructio.

INterjectiones non rarò absolutè, & sine casu ponuntur: ut Virgilius,

Spem gregis ([a] *ah!) silice in nuda connixa reliquit*

Terent. *Quæ (* [a] *malum) dementia?* O ex-

O exclamatis, nominativo, accusativo, & vocativo jungitur: ut [a] *O festum* [b] *diem hominis!*
Virg. [a] *O fortunatos nimium, sua si bona norint,* [b] *Agricolas!*
Idem. [a] *O formose* [b] *puer, nimium ne crede colori.*

Heu & prô, nunc nominativo, nunc accusativo adhærent: ut [a] *Heu pietas!* Virgil. [a] *Heu prisca* [b] *fides!*
Idem. [a] *Heu* [b] *stirpem invisam.*
Ter. [a] *Pro* [b] *Jupiter! tu hoc audies me ad infamiam*
Idem. [a] *Pro* [b] *Deum atq; hominum fidem!* [a] *Prosum &c.* [b] *Jupiter*: apud Plaut. Hei & væ dativo apponuntur: ut Ov. [a] *Hei mihi* [b] *quòd nullis amor est medicabilis herbis* Ter. [a] *Væ misero* [b] *mihi, quanta de spe decidi.*

DE FIGVRIS.

Figura, est novatâ arte aliqua dicendi forma. Figuræ quid sit.

Cujus duo tantùm genera, Dictionis scilicet, & Constructionis, hoc loco trademus.

FIGVRA DICTIONIS.

Figuræ dictionis sunt sex: Prothesis, Aphæresis, Epenthesis, Syncope, Paragogè, Apocope.

Prothesis, est appositio literæ vel syllabæ ad principium dictionis: ut *Gnatus* pro *natus*, *Tetuli* pro *tuli*. Prothesis

Aphæresis, est ablatio literæ vel syllabæ à principio dictionis: ut *Ruit* pro *eruit*: *Tentoro* pro *contentoro*. Aphæresis

Epenthesis, est interpositio literæ vel syllabæ in medio dictionis: ut *Relliquiæ, relligio*; ad ditâ *l*. *Imperatorem* pro *Imperatorem*. Epenthesis

Syncope est ablatio literæ vel syllabæ è medio dictionis: ut *Abiit, petiit, dixti, repostum* &c. Syncope

Paragoge, est appositio literæ vel syllabæ ad finem dictionis: ut *Dicier* pro *dici*. Paragoge.

Apocope, est ablatio literæ vel syllabæ à fine dictionis: ut *Peculi* pro *pecunia*; *Dicin'* pro *dicisne*; *Ingen* pro *ingenii*. Apocope.

FIGURÆ CONSTRUCTIONIS.

Figuræ constructionis sunt octo: Appositio, Evocatio, Syllepsis, Prolepsis, Zeugma, Synthesis, Antiptosis, Synecdoche.

APPOSITIO.

Appositio quid sit.

APpositio, est duorum substantivorum ejusdem casus, quorum altero declaratur alterum, continuata sive immediata conjunctio: ut [a] *Flumen* [b] *Rhenus*. Potest autem Appositio plurium substantivorum esse: ut *Marcus* [b] *Tullius* [bb] *Cicero*.

Interdum apud auctores in diversis casibus ponuntur substantiva, perinde quasi ad diversa pertinerent; ut [a] *Urbs* [b] *Patavii*, apud Virgilium: [a] *Urbs* [b] *Andabatis*, apud Ciceronem.

In Appositione, substantiva non semper ejusdem generis aut numeri inveniuntur. Nam quoties alterum substantivorum caret numero singulari, aut est nomen collectivum, diversorum numerorum esse possunt: ut [a] *Urbs* [b] *Athenæ*.

Ovid. *Jamque* [b] *turba ruunt luxuriosa* [a] *proci*.

Virgil. *Ignavum* [a] *fucos* [b] *pecus à præsepibus arcent*.

Triplici nomine fit Appositio.

Restringendæ generalitatis gratiâ: ut [a] *Urbs* [b] *Roma*. [a] *Animal* [b] *equus*.

Tollendæ æquivocationis causâ: ut [a] *Taurus* [b] *mons Asiæ*. [a] *Lupus* [b] *piscis*.

Et ad propriè rem attribuendam: ut [a] *Erasmus* [b] *vir exactissimo judicio*. [a] *Nereus* [b] *adolescens insignis formâ*. [a] *Irus* [b] *homo miserabili fortuna*.

EVOCATIO.

Evocatio quid sit.

CUm prima vel secunda persona immediatè ad aliam evocat tertiam, ambæ sunt primæ vel secundæ personæ: ut [a] *Ego* [b] *pauper laboro*. [a] *Tu* [b] *diues ludis*.

Est ergò Evocatio, immediata tertiæ personæ ad primam vel secundam reductio.

Observandũ verò est, verbũ semper convenire cum persona evocãte: ut [a]*Ego pauper laboro.* [a]*Tu dives [b]ludis.*

Notanda quatuor.

Nam in evocatione quatuor sunt notanda: Persona evocans, quæ semper est prima vel secunda: Evocata, quæ semper est tertia: Verbum, quod semper est primæ vel secundæ personæ: & Absentia conjunctionis.

In evocatione persona evocans & evocata aliquando sunt diversorum numerorum; utpote vel cum persona evocata caret numero singulari: ut [a]*Ego tua delicia istîc veniam.* Aut cum est nomen collectivum: ut *Magna [a]pars studiosorũ amavistis: [b]quæsumus*; hic subauditur *nos*. Aut denique cum est nomen distributivum: ut *Imagines [b]lassa vel [a]a vtercq; [b]sumus*; subintelligitur *nos*.

Evocatio duplex.

Duplex autem est Evocatio: Explicita, ubi tam persona evocans quam evocata exprimitur: & Implicita, ubi persona evocans subintelligitur: ut [a]*Sum pius Æneas*, subintelligitur *Ego*. [a]*Populus [b]superamur ab uno*: subauditur *nos*.

SYLLEPSIS.

Syllepsis quid sit.

SYllepsis, seu conceptio, est comprehensio indignioris sub digniore: a σύν, con: & λήβω, sumo.

Duplex autem est conceptio: Personarum scilicet, quoties persona concipitur cum persona: & Generum, quoties genus indignius cum genere digniore concipitur. Cujus declarandi rei gratiâ, hæc quæ sequuntur observabis.

Nota.

Copulatum per conjunctionem Et, nec, neque, & cum pro Et acceptum, est pluralis numeri: ac proinde verbum, aut adjectivum, aut relativum, exigit plurale. Quod quidem verbum, aut adjectivum, aut relativum, genere & personâ cum digniore suppositio ac substantivo quadrabit: ut *Quid [a]tu & soror [a]facitis?*

[a]*Ego & mater* [b]*misti perimur.*
[a]*Tu & uxor* [b]*qui* [b]*adfuistis, testes estote.*

Conceptio Personarum.

Pignior persona.

Dignior autem est persona prima quàm secunda aut tertia: & dignior secunda quàm tertia: ut [a]*Ego & Pater* [b]*summi in uno.* [a]*Tu atque frater* [b]*estis in periculo. Neque* [a]*ego, neque tu* [b]*sapimus.*

Virgil. [a]*divellimur inde Ipsius & Pelias* [a]*mecum.*

Idem. [a]*Remus cum fratre Quirino Jura dabant.*

Cum.

Cum, tamen singulare verbum magis amat: ut *Tu, quid ego &* [a]*parvus mecum* [b]*desiderem, audi.*

Conceptio Generum.

Dignius genus.

Dignius etiam est masculinum genus, quàm fœminium aut neutrum: & dignius fœmininum quàm neutrum: ut [a]*Rex & regina* [b]*beati,* [a]*Chalybs & aurum sunt in fornace* [b]*probati. Hinc per vim* [a]*leges & plebiscita* [b]*coacta.*

Ar cùm substantiva res inanimatas significant, adjectivum aut relativum usitatius in neutro genere ponitur: ut Virgilius. *cùm Daphnidis* [a]*arcum.*
Fregisti & calamos, quæ tu perverse Menalca,
Et cùm vidisti puero [b]*donata, dolebas.* Salust. [a]*Ira & avaritia permissa sunt.* Idem. *Huic* [a]*bella Civilia, cædes, &* [a]*discordia civilis,* [b]*grata fuerunt.*

Conceptio dupleæ.

[b]*Virgæ tuæ & baculus tuus,* [b]*ipsa me consolata sunt.*

Potest conceptio aliàs directa est, nempe cùm concipiens i. dignius, & conceptum, id est, indignius, copulantur per Et, vel atque, vel Que: aliàs indirecta cùm copulantur per Cum: ut [a]*Ego cum fratre* [b]*summus, cadimus;* ubi utraque conceptio est indirecta.

Syllepsis implicita.

Est etiam quædam Conceptio generum implicita, nempe quando nec genus concipiens, nec genus conceptum explicatur; sed de mare atque fœmina perinde loquimur, ac de solo mare: ut si dicam: [a]*Uterque est* [b]*formosus*; loquens de sponso & sponsa.

Sic

Sic Ovidius. [b] *Implicuit laqueis nudum* [a] *uterque jacentem*, loquens de Marte & Venere, reti implicitis a Vulcano.

PROLEPSIS.

PRolepsis seu præsumptio, est pronuntiatio quædam rerum summaria. Fit autem quum congregatio sive totum, cum verbo vel adjectivo aptè cohæret: deinde partes totus ad idem verbum vel adjectivum reducuntur, cum quo tamen ferè non concordat: ut [a] *Duæ aquilæ* [b] *volaverunt*: [b] *hæc ab oriente*, [ab] *illa ab occidente*. Hic congregatio sive totum, *Duæ aquilæ*, cum verbo *volaverunt*, per omnia concordat: cum quo partes, *hæc & illa*, ad idem verbum relatæ, in numero non concordant. Prolepsis. Nota.

Congregatio sive totum, est dictio pluralis numeri; ut *Duæ aquilæ*: aut plurali æquivalens: ut *Coridon & Thyrsis*.

Nam copulatum æquivalet plurali: ut Virgilius. [b] *Compulerant hunc greges Corydon & Thyrsis in unum*: [ab] *Thyrsis oves*, [b] *Corydon distentas lacte capellas*.

Aut Congregatio est nomen Collectivum: ut [a] *Populus* [b] *vivit*; [ab] *alii in penuria*, [a] *alii in deliciis*.

Sulpitius & Aldus quinque dicunt in Prolepsi esse necessaria. Congregationem, ut in priore exemplo, *Duæ aquilæ*: Verbum, ut *volaverunt*: Partes, ut *hæc & illa*: Partium determinationem, ut *ab oriente & occidente*. & Ordinem, videlicet quòd totum præcedat, partes sequantur. Quinque in Prolepsi necessaria.

Duplex autem est Prolepsis: Explicita, ubi omnia exprimuntur, quæ in Prolepsi esse oportet: ut [a] *Equi* [b] *concurrunt*: [ab] *hic à dextra*, [ab] *ille à sinistra Hypodromi*. Prolepsis duplex.

Et Implicita, in qua aliquid tacetur: ut Ovidius.

[a] *Alter in alterius* [a] *jactantes lumina vultus*,

[a] *Quærebant taciti nostrum uter esset amor*.

Deest altera partium cum determinatione, videlicet, *Et* [ab] *alter in alterum*. Et [b] *Alter alterius oneri portat* ubi deest *vos*: & altera pars cum determinatione, videlicet, [ab] *Et alter alterum*. Terent.

Terent. *Cur enim aquam interque partum.* Hic totum unum, subintelligitur, & partes, *alter & alter*, includuntur in distributivo *uterque*.

Diomedes Prolepsim dicit esse, quoties id quod posterius gestum est, ante describimus: ut Virgilius. *Lavinaque venit litora.* Lavinium enim nondum erat, quum Æneas veniret in Italiam. Dicitur verò Prolepsis, à πρὸ, quod est ante, & λήβω, sumo.

ZEUGMA.

Zeugma. quid sit.

Zeugma, est unius verbi vel adjectivi, vicinior respondentis, ad diversa supposita reductio: ad unum quidem expresse, ad alterum verò per supplementum: ut Cicero. *Nihil te nocturnum præsidium palatij, nihil urbis vigiliæ, nihil timor populi, nihil concursus bonorum omnium, nihil hic munitissimus habendi Senatus locus, nihil horum ora vultúsque moverunt?* Hæc moverunt expresse reducitur ad *ora vultúsque*; at ad cætera per supplementum: subintelligendum est enim, *præsidium movit, vigiliæ moverunt, timor populi movit, bonorum concursus movit, habendi senatus locus movit.*

Attamen quando est comparatio vel similitudo, verbum vel adjectivum convenit cum remotiore: ut *Ego melius quam tu scribo. Ego sicut fratrem amo. Hoc ille vir à prudenter atque ego fecisset.*

Item per *nisi*: ut Ter. *Tale filium nulla nisi tu pareret.*

Licet Poetæ interdum aliter loqui soleant: ut Ovid. *Quid nisi secretæ laserunt Phyllida sylvæ?*

De quibus in concordantia Verbi & Nominativi suprà est dictum: ut Cicero. *Quare ut arbitror, prius hic te nos quam isti tu nos videbu.* Tribus modis fit Zeugma. In persona: ut *Ego & tu fundes.*

Zeugma triplex.

In genere: ut *Maritus & uxor est fratta.*

In numero: ut *Hic illius arma, Hic currus fuit.*

Ponitur aliquando verbum vel adjectivum in principio, & tum vocatur Protozeugma: ut *Dormio ego & tu.* Quandoque in medio, vocaturque

Melo-

Meso Zeugma: ut *Ego* [b] *dormio & tu*. Quando quæ in fine, & vocatur Hypozeugma: ut *Ego & tu* [b] *dormis*.

Requiruntur autem in Zeugmate quatuor: Duo Substantiva; ut *Rex & Regina*. Conjunctio, quæ vel copulativa vel disjunctiva, vel etiam expletiva esse potest: ut *Et*, *vel*, &c. Verbum vel adjectivum ut *Irata est*: & quod verbum vel adjectivum vicinioni supposito respondeat. Fit etiam quoddam Zeugmatis genus per Adverbia: ut [b] *Cubas* [a] *ubi ego*, [b] *Cenas* [a] *quando vos*. Quatuor Zeugmate requisita.

Quando verbum ad duo supposita reducitur, & cum utroque convenit, est Zeugma (ut dicunt) Locutionis, non constructionis: ut [a] *Isannes* [b] *fuit Piscator & Petrus*.

Dicitur autem Zeugma, quasi copulatum: à Græco verbo ζεύγνυω vel ζεύγνυμι; quod est, Copulo.

SYNTHESIS.

SYnthesis, est oratio congrua sensu, non voce: ut Virgilius. [a] *Pars in frustra* [b] *secant*. [a] *Gens* [b] *armati*. Synthesis quid sit.

Fit autem Synthesis, nunc in genere tantùm: idque aut sexus discernendi causâ: ut [a] *Anser* [b] *fœta*: [a] *Elephantus* [b] *gravida*; aut supplementi gratiâ: ut [a] *Præneste sub* [b] *ipsa*, subaudi tur *urbe*. [a] *Centauro in* [b] *magna*; subintelligitur *navi*.

Nunc in numero tantùm: ut [a] *Turba* [b] *ruunt*. [b] *Aperite* [a] *aliquis ostium*.

Nunc verò in Genere & Numero simul: ut [a] *Pars* [b] *mersi tenuere rates*.

Virg. *Hic* [a] *manus ob patriam pugnando vulnera* [b] *passi*.

Dicitur autem Synthesis à σὺν quod est *cum*; & θέσις *positio*: quia est compositio, id est, constructio, facta gratiâ significationis.

ANTIPTOSIS.

ANtiptosis, ab ἀντὶ quod est *pro*; & πτῶσις *casus*, est positio casus pro casu, idque interdum non invenustè: ut Virg. [a] *Urbem quam statuo, vestra* [b] *est*. Antiptosis quid sit.

Ter.

Ter. Populo ut [b] *placerent, quas fecissent* [a] *fabulas.* [a] *Sermonem quem audistis, non* [b] *est meus. Ejus hon* [b] *venit in mentem*; pro *id.* (Quanquam hic *venit*, impersonaliter potiùs usurpari existimandum est.) *Aristotelis libri sunt omne* [b] *genus* [a] *elegantiæ referti*; pro *omnis generis. Sic id* [b] *genus, quod* [b] *genus*; &c. *Idnè est* [a] *authores mihi?* pro *ejus.*

Interdum autem fit duplicior Antipeosis: ut *Salve* [b] *primus omnium parens patriæ* [a] *appellate*; pro *prime. Habet duos gladios,* [b] *quibus* [a] *altero te occisurum minatur, altero villicum*; pro *quorum altero.*

SYNECDOCHE.

SYnecdoche, est cùm id quod partis est, attribuitur toti: ut *Æthiops* [a] *albus* [b] *dentes.* Hic *album*, quod solis dentibus convenit, toti attribuitur Æthiopi.

Per Synecdochen, omnia nomina adjectiva aliquam proprietatem significantia: item verba passiva & neutralia, significantia aliquam passionem possunt regere accusativum, aut ablativum, significantem locũ in quo est proprietas aut passio: ut [a] *ager* [b] *pedes*, vel [b] *pedibus. Saucius* [b] *frontem*, vel [b] *fronte. Dolet* [b] *caput*, vel [b] *capite.* [a] *Redimitus* [b] *tempora lauro.* [a] *Truncatus* [b] *membra bipenni. Effusus* [a] *lanista* [b] *comas*, [a] *contusáque* [b] *pectus.* Nam illæ Græcæ phrases sunt. [b] *Excepto quod non simul esses.* [b] *Cetera* [a] *lotus.* [b] *Cetera* [a] *similes una differunt.*

Dicitur autem Synecdoche, ἀπὸ τοῦ, quod est *cum*; & ἐκδοχὴ *quasi susceptio*: videlicet, quòd totum cum sua parte capiatur.

Si cui lubet figuratæ constructionis elegantias pernoscere, legat Thomam Linacrum de Ellipsi, Pleonasmo, & Enallage; ἀεὶ que aliis figuris erudita, dilucidè & copiosè disserentem.

DE

DE PROSODIA

PRosodia, est quæ rectam vocum pronuntiationem tradit: Latinè Accentus dicitur.

Dividitur autem Prosodia, in Tonum, Spiritum, & Tempus.

Tonus, est lex vel nota, quâ syllaba in dictione elevatur, vel deprimitur. Tonus.

Est autem Tonus triplex: Acutus, Gravis, Circumflexus.

Tonus acutus, est virgula obliqua, ascendens in dextram, sic ´. Tonus acutus

Gravis, est virgula obliqua, descendens in dextram, ad hunc modum `. Gravis.

Circumflexus, est quiddam ex utrisque conflatum, hâc figurâ ^. Circumflexus.

Huc addatur etiam Apostrophus, qui est quædam circuli pars in summo literæ apposita, quam sic pinges '. Apostrophus.

Hâc notâ ultimâ dictionis vocalē deesse ostenditur: ut *Tantan' me crimine dignum duxisti?* pro *tantúm*. Spiritus.

Spiritus duo sunt: Asper & Lenis. Asper, quo aspirata proferatur syllaba: ut *Homo, homo*. Lenis, quo citra aspirationem syllaba profertur: ut *Amo, amas*.

TONORUM REGULA I.

MOnosyllaba dictio brevis, aut positione longa acuitur: ut *Mél, fél, pátr, pátr*. Natura longa circumflectitur: ut *Spés, flés, sól, thûs, rûs*. Monosyllaba.

REGULA II.

In dissyllaba dictione, si prior longa fuerit natura, posterior brevis; prior circumflectitur: ut *Lûna, mûsa*; in cæteris acuitur: *Citus, lâtus, solêre, fâtus*. Dissyllaba

REGULA III.

Dictio polysyllaba, si penultimam habet longam, acuit eandem: ut *Libértas, penátes*. Sin brevem habet Polysyllaba.

bet penultimam, acuit antepenultimam: ut *Dóminus, pontifex.*

Excipiuntur composita à Facio: ut *Benefácio, malefácio, calefácit, frigefácit.*

Nota. At si penultima longa fuerit naturâ, & ultima brevis, circumflectitur penultima: ut *Românus, amâtor.*

Composita à Fio, fit, ultimam acuunt: ut *Malefit, calefit, satisfit*

APPENDIX.

Nota. Quia hodie propter hominum imperitiam, circúmflexus ab acuto vix prolatione discernatur, Grammatici circumflexum cum acuto confuderunt.

REGULA IIII.

Quæ tonos perturbant. Quinque sunt, quæ tonorum regulas perturbant.

1 DIFFERENTIA.

Differentia Differentia tonum transponit: ut Uná, adverbium, ultimam acuit, nè videatur esse nomen. Sic eó, aliò, aliquò, continuò, sedulò, portò, fortè, quâ, ſiquâ, aliquâ, nequâ, illò, falsò, citò, ferè, planè, & id genus alia putâ pro ſicut, ponè pro post; coràm, circum, alias, palàm, ergó conjunctio, sed ergò pro causâ circumflectitur. ut Virg. *Illinc ergò venimus.* Hæc igitur omnia ſicut Græca acutiſona, in fine quidem ſententiarum acuuntur: in conſequentia verò gravantur.

Sic differentiæ causâ antepenultima ſuſpenditur in his: Déinde, próinde, périnde, aliquándo, ſiquándo, néquando, húcuſq; álongè, délongè, déinceps, démtaxat, déorſum, quápropter, quínimo, enimverò, propémodum, ádmodum, affabrè, interéà loci, nihilóminus, paulóminus, cùm non ſunt orationes diverſæ, uti tantpubè-tenus, crurum-tenus: non enim compoſita ſunt, velut hactenus, quatenus, & ejus generis reliqua.

2 TRANSPOSITIO.

Transpoſitio. Transpoſitio tonum invertit, id quod uſu venit in

Pæx-

Præpoſitionibus, quæ poſtpoſitæ gravantur: ut Virgilius. *Transtra per & remos. Te penes imperium.*

3 ATTRACTIO.

Attractio tonum mutat, cùm poſt vocabulum aliquod ſequitur conjunctio inclinativa: ut, Que, ne, ve. Attrahunt enim hę particulæ accentum ſyllabæ præcedenti, eámque acuuntur: *Lumináque lauruſque Dei.* Sic, Dum, ſis, nam, parelca. Attractio.

Ubi autem eſt manifeſta compoſitio, non variatur tonus: ut, Dénique, útique, ítaque, úndique, híccine, & huiuſmodi.

Ubique tamen t' poris ſui tonum ſervat, & *Ubivis* Ubique & Ubiuis.

4 CONCISIO.

Conciſio transfert tonum, cùm dictiones per ſyncopen aut apocopen caſtrantur. Tunc enim tonum retinent integræ dictionis: ut Virgíli, Valéri, Mercúri: pro Virgilij, Valerii, Mercurii. Conciſio.

Sic quædam nomina & pronomina ſyncopata, circumflectunt ultimam: ut Arpinâs, Ravennâs, noſtrâs, veſtrâs, cujâs: ab Arpinátis, Ravennátis, noſtrátis, &c. Sic Donec, à donecum. Sic hûc, illûc, iſtûc, adhûc &c. pro huccę, illucce, &c. Et compoſita à dic, duc, fac: ut benedic, reduc, calefac. Nomina pronomina ſyncopata.

5 IDIOMA.

Idioma, hoc eſt, linguæ proprietas, tonum variat, adeò ut, ſi dictiones Græcæ integræ ad nos veniant ſervent tonum ſuum; ut Symóis, periphas, penultimam acuunt: at facta Latina, antepenultimam elevant, quia corripiunt penultimam. Idioma

Quæ autem prorſus Latina fiunt, Latinum quoque tonum ſervant: ut Geórgica, Bucólica, antepenultima acuta, licèt apud Græcos in ultima tonum habeant.

Sic & comœdia, tragœdia, ſophia, ſymphónia, tonum recipiunt in antepenultima, licèt in ſua lingua habeant in penultima.

Porro

Nota. Porro, si ignorentur proprius peregrinæ vocis tonus, tutissimum fuerit juxta Latinum accentum illam enuntiare.

Syllabæ communes. Syllabæ communes in prosa oratione, semper corripiuntur: ut Célebris, Cathedra, Mediocris.

DE CARMINVM RATIONE.

De syl. tempore. HActenus de Tonis & Spiritibus, deinceps de syllabarum tempore, & carminis ratione pauca adjiciemus.

Tempus qd. Tempus, est syllabæ pronuntiandæ mensura.

Syllaba brevis, & longa. Syllaba brevis, unius est temporis, longa verò duorum.

Tempus breve sic nota [◡]

Longum autem sic [–] ut, Tĕrrā.

Pes, Ex syllabis justo ordine dispositis fiunt pedes.

Est autem pes duarum syllabarum pluriumve constitutio, ex certa temporum observatione.

Divisio Pedum. Pedum alii dissyllabi, alii trissyllabi.

De tetrasyllabis autem non multùm attinet ad hoc nostrum institutum disserere.

Dissyllabi sunt. Spondæus, Pyrrhichius, Trochæus, Iambus, ut, – – *Virtus.* ◡ ◡ *Deus.* – ◡ *Panis.* ◡ – *Amans.*

Molossus, Tribrachus, Dactylus, Anapæstus, Bacchius, Antibacchius, Amphimacer, Amphibrachus ut, – – – *Magnates.* ◡ ◡ ◡ *Dominus.* – ◡ ◡ *Scribere.* ◡ ◡ – *Pietas.* ◡ – *Honestas.* – ◡ *Audire.* – ◡ – *Charitas.* ◡ – ◡ *Venire.*

Porrò, pedes justo numero atque ordine connati, carmen constituunt.

Est

Est enim Carmen, oratio justo atque legitimo pedum numero constricta. Carmen.

Carmen composituro in primis discendum est, pedibus ipsum ritè metiri, quam Scansionem vocant.

Est autem Scansio, legitima carminis in singulos pedes commensuratio. Scansio.

Scansioni accidentia.

Scansioni accidunt, Synalœpha, Eclipsis, Synæresis, Diæresis, & Cæsura. Synalœpha.

Synalœpha, est elisio quædam vocalis ante alteram in diversis dictionibus: ut,

Sera nimis vi' est crastina. viv' hodie.

Fit autem interdum in his dictionibus: ut. Dii, diis, iidem, iisdem, deinde, deinceps, semianimis, semihomo, semiustus, deest, deero, deerit, & similibus.

At, heu & O, nunquam intercipiuntur.

Eclipsis, est quoties *m*, cum sua vocali perimitur, proximâ dictione à vocali exorsâ: ut, Eclypsis.

Monstr' horrend', informi', ingens, cui lumen ademptum: pro *Monstrum, horrendum, &c.*

Synæresis, est duarum syllabarum in unam contractio: ut Virg. *Sen lento fuerint alvaria vimine texta*: pro *alvearia*. Synæresis.

Diæresis, est ubi ex una syllaba dissecta, fiunt duæ: ut Diæresis.

\- ∪ ∪ - - - ∪∪ - ∪ ∪ -

Ovidius. *Debuerant fusos evoluisse suos*, pro *evolvisse*.

Cæsura, est cum post pedem absolutum, syllaba brevis in fine dictionis extenditur. Cæsura.

Cæsuræ species sunt.

Triemimeris, ex pede & syllabâ: ut, Triemimeris.

\- ∪ ∪ - ∪ ∪ - - ∪ ∪ - ∪ ∪ - -

Virgilius. *Pectoribus inhians, spirantia consulit exta.*

Penthemimeris, ex duobus pedibus & syllaba: ut Penthemimeris.

\- ∪ ∪ - ∪ ∪ - - - - ∪ ∪ - -

Virgilius. *Omnia vincit amor, & nos cedamus amori.*

Hepthemimeris. Hepthemimeris, ex tribus pedibus & syllaba: ut

– – . – – ∪∪ – – ∪∪ – –

Idem. *Ostentans artem: avi'q; arcúmq; sonantem.*

Enneëmimeris. Enneëmimeris constat ex quatuor pedibus & syllaba:

– ∪∪ – ∪∪ – – – – ∪∪ – –

ut Idem, *Ille latus niveum molli fulvus hyacintho.*

DE GENERIBUS Carminum.

Carminum genera usitatiora, de quibus nos hoc loco potissimùm tractare decrevimus, sunt Heroicum, Elegiacum, Asclepiadæum, Sapphicum, Phaleuciũ, Iambicum.

Carmen Heroicum.

Hexameter. Carmen Heroicum quod idem Hexametrum dicitur, constat pedibus numero quidem sex, genere verò duobus, dactylo & spondæo. Quintus locus dactylum, sextus spondæum peculiariter sibi vendicat: Reliqui hunc vel illum, prout volumus.

– ∪∪ – ∪∪ – ∪∪ – – – ∪∪ – –

ut Virgilius. *Tytire tu patulæ recubans sub tegmine fagi.*

Reperitur aliquando spondeus etiam in quinto loco: ut Idem. *Chara Deûm soboles, magnum Jovis incrementum.*

Ultima cujusq; versus syllaba habetur communis.

Ultima communis.

Carmen Elegiacum.

Pentameter. Carmen Elegiacum, quod & Pentametri nomen habet, è duplici constat Penthemimeri, quarum prior duos pedes, dactylicos, spondaicos, vel alterutros comprehendit, cum syllaba longa: altera etiam duos pedes, sed omninò dactylicos, cum syllaba item longa:

– – . ∪∪ – ∪ ∪ – ∪ ∪ –

ut Ovidius. *Res est solliciti plena timoris amor.*

Carmen Asclepiadæum.

Asclepiadæum. Carmen Asclepiadæum, constat ex penthemimeri, hoc

hoc eſt, ſpondæo & dactylo, & ſyllaba longa, & duobus deinde dactylis: ut

– ⏑⏑ ⏑⏑– –⏑⏑ – ⏑⏑

Horatius. *Mecænas atavis edite regibus.*

Sapphicum.

Carmen Sapphicum conſtat ex trochæo, ſpondæo, dactylo, & duobus demum trochæis: ut Sapphicum.

– ⏑ – – ⏑⏑ – ⏑ – –

Horatius. *Jam ſatis terris nivis atq; diræ.*

In hoc tamen carminis genere, poſt tres verſus additur Adonicum, quod conſtat ex dactylo & ſpondæo: ut Adonic. ubi & unde.

– ⏑⏑ – – ⏑⏑ – ⏑ –

Horatius. *Integer vitæ, ſceleriſq; purus,*

– ⏑⏑ – – ⏑⏑ – ⏑ – –

Non eget Mauri jaculis nec arcu,

– ⏑⏑ – – ⏑⏑ – ⏑ – –

Nec venenatis gravida ſagittis,

Fuſce pharetra. – ⏑⏑ – –

Phaleucium, ſive Hendecaſyllabum.

Carmen Phaleucium, ſive Hendecaſyllabum, conſtat ex ſpondæo, dactylo, & tribus tandem trochæis: ut, Phaleucium.

– – – ⏑⏑ – ⏑ – ⏑ – ⏑

Quoquò diffugiis pavens Mabili,

Noſtrum non poteris latere naſum.

Iambicum Archilochium.

Legitimus verſus Iambicus è ſolis conſtat Iambis: Carmen Iambicum.

⏑ – ⏑ – ⏑ – ⏑ – ⏑ – ⏑ –

ut, *Suis & ipſa Roma viribus ruit.*

Recipit tamen interdum in locis imparibus, pro Iambo, tribrachum, ſpondæum, dactylum, anapæſtum: atque in paribus tribrachum, ſpondæum rariùs.

Hoc carmen in duo genera deducitur, Dimetrum, & Trimetrum, ſive Senarium.

Dimetrum, constat ex quatuor pedibus: ut,

O Carminum dulces modi – ∪ – – ∪ –
Quas ore pulchra melleo – – ∪ – ∪ –
Pandis, lyræque succinis! – – ∪ – ∪ –

Trimetrum, sive Senarium.

Trimetrum, senis constat pedibus: ut,

– – – – – – ∪ – – – ∪ –
Qui nos damnant, sunt histriones maximi.

DE QVANTITATE primarum syllabarum.

PRimarum syllabarum quantitas octo modis cognoscitur:

Positione, vocali ante vocalem, diphthongo, derivatione, compositione, præpositione, regula, exemplo, seu authoritate.

POSITIO. Regula I.

Vocalis ante duas consonantes, aut duplicem in eadem dictione, ubique positura longa est: ut,

Ventus, axis, patrizo.

Quod si consonans priorem dictionem claudat, sequente item à consonante inchoante, vocalis præcedens etiam positione longa erit: ut,

Major sum, quàm cui possit fortuna nocere.

Syllabæ *jor*, *sum quam* & *ni*, positione longæ sunt.

At si prior dictio in vocalem brevem exeat, sequente à duabus consonantibus incipiente, interdum, sed rarius producitur:

– – – ∪∪ – – – – ∪∪ – –

ut Virg. *Occul a Spolia, & plures de patre triumphos.*

Vocalis brevis ante mutam, sequente liquidâ, communis

munis redditur: ut, *Patris, volucrū.* Longa verò non mutatur: ut, *Arastrum, simulacrum.*

Vocalis ante alteram. *Regula* II.

Vocalis ante alteram in eadem dictione ubique brevis est: ut *Deus, meus, tuus, pius.*

Excipias genitivos in *ius*, secundam pronominis formam habentes: ut Unius, illius, &c. Ubi *i*, communis reperitur, licèt in alterius semper sit brevis, in alius semper longa.

Excipiendi sunt etiam genitivi & dativi quintæ declinationis, ubi *e*, inter geminum *i*, longa fit: ut Fāciēi, alioquī non: ut Rēi, spēi, fidēi.

Fi etiam in *fio*, longa est, nisi sequantur *e* & *r* simul, ut Fierem, Fieri.

Juven. *Sic fiunt oculo mutiti.* – ∪∪ – ∪∪ –

Idem. *Quod fieri non posse putes.* – ∪∪ – – ∪ ∪ –

Obe Interjectio, priorem syllabam ancipitem habet.

Vocalis ante alteram in Græcis dictionibus subinde longa fit: ut Dicite Pīerides. Respice Lāertiadē. Et in possessivis: ut, Aenēia nutrix. Rhodopēius Orphēus.

DIPHTHONGVS. *Regula* III.

Omnis Diphthongus apud Latinos longa est: ut, Aūrum, neuter, mutæ: nisi sequente vocale: ut, *Proire*, præustus, præamplus.

DERIVATIO. *Regula* IV.

Derivativa eandem cum primitivis quantitatem sortiuntur: ut, ămator, ămicus, ămabilis, prima brevi ab ămo. Excipiuntur tamen pauca, quæ à brevibus deducta primam producunt.

Cujus generis sunt

Vox vŏcis, à vŏco.
Lex lēgis, à lĕgo.
Rex rēgis, à rĕgo.
Sedile sæpius habet brevem in antepenultima.
Sēdes & sĕdile, à sĕdeo,
Jūmentum, à jŭvo.
Fōmes & fōmentū, à fŏveo.

Jūcundus, à jŭvo.
Jūnior, à jŭvenis.
Mōbilis, à mŏveo.
Hūmanus, ab hŏmo
Vōmer, à vŏmo.
Pēdor, à pĕde.

Sunt & contrà, quæ à longis deducta, corripiuntur qualia sunt,

Dux dŭcis, à dūco.
Dicax, maledĭcus & id genus multa, à dīco.
Fides, à fīo.
ārena, } ab āreo.
ārista, }
Pŏsui, a pōno.

Gĕnui, à gīgno.
Frăgor, } à frāngo.
Frăgilis, }
Nŏto, as, à nōtu.
Năto, as, à nātu.
Dissertus, à dissero.
Sŏpor, à Sōpio.

Et alia nonnulla ex utroque genere, quæ relinquuntur studiosis inter legendum observanda.

COMPOSITIO. *Regula* V.

Composita simplicium quantitatem sequuntur: ut, Pŏtens, impŏtens, Sŏlor, Consŏlor. Lĕgo, is, Perlĕgo, Lĕgo, as, Allĕgo.

Excipiuntur tamen hæc brevia à longis enata: ut.

Innŭba, } à nūbo.
Pronŭba, }

{Dejero, } à jūro.
{Pejĕro, }

PRAEPOSITIO. *Regula* VI.

Ex præpositionibus hæ ubique producuntur: A, de, præ, se, ex nisi vocali sequente: ut *Unda dehiscens.*

Sudibúsve præústis. apud Virgilium.

Pro quoque longa est, præterquam in istis:

Prŏcella, prŏfugus, prŏtervus, prŏnepos, prŏpago pro stirpe, prŏfanus, prŏfiteor, prŏfundus, prŏficiscor, prŏfari, prŏparo, prŏfugio, prŏfectò.

Procurro, profundo, propello, propulso, propago, as, primam syllabam habent ancipitem.

Prŏpheta & prŏpino, Græca sunt per *o* parvum, & proinde primam brevem habent.

Dī, etiam producitur, niſi in Dirimo, & Diſſertus.

Reliquæ præpoſitiones, ſi poſitio ſinat, corripiuntur. Cujuſmodi ſunt, Ad, ob, ab, ſub, re, in, &c.

REGVLA. VII. Canon I.

Omne præteritum diſſyllabum, priorem habet longam: vt Lēgi, ēmi. Excipias tamen F*i*di *a findo*, bibi, dĕdi, ſcĭdi, ſtĕti, tuli.

Canon II.

Primam præteriti geminantia, primam itidem brevem habent: ut,

Pĕpendi, Pĕpedi, Pŭpugi,
Tĕtendi, Tŭtudi, Dĭdici,
Tŏtondi, Fĕfelli, Cĕcĭdi, à cado.
Mŏmordi, Tĕtigi, Cĕcĭdi, à cædo.

Quin & ſupinum diſſyllabū priorem quoq; producit. ut, Mōtum, Lāum, Lōtum, Crētum. Excipe Quĭtum, Sĭtum, Lĭtum, Ĭtum, Rŭtum, Răum, Dătum, Sătum.

Et cĭtum, à cieo, es: nam cĭtum à cio, cis, quartæ, priorem habet longam.

EXEMPLUM SEU AUTHORITAS.

Regula VIII.

Quarum verò ſyllabarum quantitas, ſub prædictas rationes non cadit, à poëtarum uſu, exemplo atque authoritate petenda eſt certiſſima omnium regula. Diſcant ergo pueri obſervare ex poëtis communes primarum ſyllabarum quantitates, cujus ſortis ſunt.

Britannus, Bithynus, Cacus, Colyra, Crathys, Pachinus, Palatium, Pelion, Creticus, Curetes, Diana, Fidene, Gradivus, hinulus, Pyrene, rubigo, Rutilius, Hymen, Italus, liquor, liquidus, Lycas, Orion, rudo, Sychæus, Sycanius, & ſimilia.

DE MEDIIS SYLLABIS.

Mediæ ſyllabæ partim eadem ratione qua primæ, partim etiam ex incrementis genitivi, atq; conjugationis analogiâ cognoſci poſſunt. Incremen. Genit.

De incrementis genitivi nominum poly-

syllabarum, suprà in generibus nominum abundè dictum arbitrantur, unde petere licebit, si quid de hac re hæsitaveris. Cætera frequens lectio & optimorum Poëtarum observatio, facile suppedit abunde.

Conjugationum analogia.

Conjugationis analogiam ex imbibitis rudimentis pueri didicerunt, nempè A, indicem primæ conjugationis, longam esse naturâ, præterquam in do, & ejus compositis, quando hujus sunt conjugationis: ut Dămus, circundămus, Dăbis, circundăbis, Dăre, circundăre.

Præterea syllabas rimus & ritis, in præterito perfecto modi subjunctivi, ubique pro brevibus habendas animadvertant, in futuro autem in oratione prosa longas esse debere; in carmine verò indifferentes reperiri, quemadmodum contendit Aldus: ut Præterito, Amaverimus, amaveritis: Futuro, Amaverimus, amaveritis.

Et & ubi mediæ syllabæ variant apud Poëtas, ut in his quæ subjunximus: Connubium, Ficedula, Malea, Pharsalus, Batavus, Sidonius, & in similibus.

Adjectiva in *inus* Latina, penultimam producunt: ut, Clandestinus, mediastinus, parietinus, matutinus, vespertinus, repentinus.

Præter hæc sequentia:

Diurnus,	Serotinus,
Crastinus,	Oleaginus,
Pristinus.	Faginus,
Perendinus,	Cedrinus,
Hornotinus,	Carbasinus.

Ex reliquâ materiali, sive à metallorum nominibus formata in *inus*, qualia sunt permulta à Græcis vocibus deducta in *νος*: ut, Crystallinus, myrrhinus, hyacinthinus, adamantinus, &c.

Cætera facilius docebit usus, & Poëtarum observatio, quàm ullæ Grammaticorum regulæ, quas sine ullo aut modo aut fine de mediarum syllabarum quantitate tradere solent.

Quare illis prætermissis, ad ultimarum syllabarum quantitates aperiendas jam accingamur.

DE

DE ULTIMIS SYLLABIS.

QVanquam ultimæ ſyllabæ ipſum literarum numerum aut æquant, aut etiam ſuperant, non tamen pigebit illas etiam ordine percurrere.

Primum, *a* finita, producuntur: ut Amā, contrā, ergā, Excipias Pută, ità, quiă. A

Item nominativos, & omnes caſus in *a*, cujuſcunque fuerint generis, numeri, aut declinationis, præter vocativo. in *a*, à Græcis in *as*: ut ô Æneā, ô Thomā, & ablativum primæ declinationis: ut ab hac Muſā. Numeralia in ginta, *a* finalem habent communem, ſed frequentiùs longam: ut Triginta, quadragintā.

In *b*, *d*, *t*, definentia, brevia ſunt: ut ăb, ăd, caput. B, d, t:

In *c* definentia, producuntur, ut āc, ſīc, & hīc adverbium. Sed tria in *c*, ſemper contrahuntur: ut, Lăc, nĕc, donĕc. Duo ſunt communia: Fac, & pronomen hic: & neutrum hoc, modò non ſit ablativi caſus. C

E finita, brevia ſunt: ut Marĕ, penĕ, legĕ, ſcribĕ. E

Excipiendæ ſunt omnes voces quintæ inflexionis in *e*: ut, Diē, fidē, unà cum adverbiis inde enatis: ut, Hodiē, quotidiē, pridiē, poſtridiē, qua-rē, qua-de-rē, ea rē: & ſiqua ſunt ſimilia. Et ſecundæ item perſonæ ſinguiares imperativorum activorum ſecundæ conjugationis: ut, Docē, movē, manē, cavē. Fames olim quintæ nunc tertiæ declinationis producit ultimam in ablativo: Famē.

Producuntur etiam monoſyllaba in *e*: ut, Mē, tē, sē: præter Quĕ, nĕ, vĕ, conjunctiones encliticas.

Quin & adverbia quoque in *e*, ab adjectivis deducta, *e* longum habent: ut Pulchrē, doctē, valdē pro valide. Quibus accedunt Fermē, ferē. Benĕ tamen & malĕ corripiuntur omninò.

Poſtremò, quæ à Græcis per *e* ſcribuntur, natura producuntur, cujuſcunque fuerint caſus, generis, aut numeri: ut Lethē Anchisē, Cetē, Tempē.

I finita, longa ſunt: ut, Domini, magiſtrī, amārī, docēri, I

Præter mihi, tibi, ſibi, ubi, ibi, quæ ſunt communia.

Niſi verò & quaſi corripiuntur: Cujus etiam ſortis ſunt dativi & vocativi Græcorum, quorum genitivus ſingularis in os breve exit: ut,

Huic	Palladĭ, Phillidĭ, Minoidĭ.	Vocat. ô	Amarillĭ, Alexĭ, Daphnĭ.

L

L finita corripiuntur: ut Animăl, Annibăl, mĕl, pugĭl, Săl, conſŭl. Præter nil contractum à nihil, & Sōl. Et Hebræa quædã in l: ut Michaēl, Gabriēl, Raphaēl, Danieēl.

N

N finita producuntur: ut Pæān, Hymēn, quīn, Xenophōn, nōn, dæmōn.

Excipe forsān, forſitān, ăn, tămen, attămen, verumtămĕn.

In

Corripitur & In, cum compoſitis: ut Exĭn, ſubĭn, deĭn, proĭn.

Accedunt his & voces illæ, quæ per apocopen caſtrantur: ut Mĕn? Vidĕn? Audĭn? Nemŏn?

En

Nomina item in *en*, quorum genitivus ĭnis, correptũ habet: ut Carmĕn, crimĕn, pectĕn, tibicĕn, ĭnis.

On

Græca etiam in *on*, per *o* parvum, cujuſcunque fuerint caſus: ut Nŏ. Iliŏn, peliŏn. Accuſ. Caucaſŏn, pylŏn

Quædam etiam in *in* per *i*, ut Alexĭn. In *yn* per *y*, ut Ityn.

In *an* quoque à Nominativis in *A*; ut Nominat. Iphigenia, Ægina. Accuſat. Iphigeniăn, Æginăn.

Nam in *an*, à nominativis in *as*, producuntur: ut Nominat. Æneas, Marſyas. Accuſat. Æneān, Marſyān.

O finita.

O finita, communia ſunt: ut Amo, virgo, porrō, docendo, legendo, eundo, & aliæ gerundii voces in *do*.

Præter obliquos in *o*, qui ſemper producuntur: ut, huic Dominō, ſerō. Ab. hoc templō, damnō.

Et adverbia ab adjectivis derivata: ut Tantō, quantō, liquidō, falsō, primō, manifeſtō, &c.

Præter ſedulò, mutuò, crebrò, ſerò, quæ ſunt communia.

Cæterùm

Cæterùm modŏ, & quomodŏ, ſemper corripiuntur.

Citò quoque, ut & ambo, duo, ego, atque homo, vix leguntur producta.

Monoſillaba tamen *in o* producuntur: ut Dō, ſtō, ut & ergō pro cauſa.

Item Græca per o cujuſcunque fuerint caſus: ut hæc Sapphō, Didō. Hujus Androgeō, Apollō. Hunc Athō Apollō.

R finita corripiuntur: ut Cæsăr, torculăr, pĕr, vĭr, uxŏr turtŭr. R

Cor, ſemel apud Ovidium productum legitur: ut,

- ∪ ∪ - ∪ ∪ - - - ∪∪ - ∪∪ - -

Molle meum levibus cor eſt violabile telis.

Producuntur etiam Fār, lār, nār, vēr, tūr, cūr: Pār quoque cum compoſitis; ut Compār, impār, diſpār.

Græca quædam *in er*, quæ illis *in ηρ* deſinunt; ut Aēr, cratēr, characēr, æthēr, ſotēr.

Præter patĕr & matĕr, quæ apud Latinos ultimam brevem habent.

S finita, pares cum numero vocalium habent terminationes; nempe, As, es, is, os, us. S

Primò, *as* finita producuntur; ut Amās, musās, majeſtās, bonitās. As

Præter Græca, quorum genitivus ſingularis in *dos* exit; ut Archās, Pallās. Genitivo Archadŏs, Palladŏs.

Et præter accuſativos plurales nominum creſcentium; ut Heros, Heroos. Phillis, Phillidos. Accuſativo plurali, Heroās, Phillidās.

Es finita, longa ſunt; ut Anchiſēs, ſedēs, docēs, patrēs. Excipiuntur nomina *in es*, tertiæ inflexionis, quæ penultimam genitivi creſcentis corripiunt; ut Milĕs, ſeges divĕs. Sed Ariēs, abiēs, pariēs, ceriēs; & pēs, unà cum compoſitis; ut Bipēs, tripēs, quadrupēs, longa ſunt. Es

Es quoque à ſum, unà cum compoſitis corripitur; ut Potĕs, adĕs, prodĕs, obĕs.

Quibus penĕs adjungi poteſt unà cum neutris ac nominativis

nominativis pluralibus Græcorum: ut, Hipponactēs, cacoëthēs, Cyclōpēs, Naiadēs.

Is finita, brevia sunt: ut, Parīs, panīs, tristīs, hilarīs. Excipe obliquos plurales in *is* qui producuntur: ut *Musis, mensis, à mensa*, domīs, templīs. Item quīs pro quibus, cum producentibus penultimam genitivi crescentis: ut, Samnīs, Salamīs: Genitivo Samnītis, Salamīnis. Is

Addo huc quæ in *eis* diphthongum desinunt, sive Græca, sive Latina, cujuscunque fuerint numeri aut casus: ut Symoeis, pyroeis, parteīs, omneīs.

Et monosyllaba item omnia: ut, Vīs, līs præter Is, & quīs nominativos, & Bīs apud Ovidium.

Hīs accedunt secundę personę singulares verborum in *is*, quorum secundę personę plurales desinunt in *ītis*, penultima producta, unà cùm futuris subjunctivi in *ris*: ut, Audīs, velīs, dederīs. pl. Audītis, velītis, dederītis.

Os finita, producuntur: ut, Honōs, nepōs, dominōs, servōs. Os

Præter compŏs, impŏs & ŏs ossis. Et Græca per o parvum: ut, Delŏs, Chaŏs, Palladŏs, phyllidŏs.

Vs finita, corripiuntur: ut, Famulŭs, regĭs, tempŭs, amamŭs. Us

Excipiuntur producentia penultimam genitivi crescentis: ut, Salūs, tellūs: Genitivo salūtis, tellūris.

Longæ sunt etiam omnes voces quartæ inflexionis in *us* præter nominativum & vocativum singulares: ut, Hujus manūs, hæ manūs, has manūs, ô manūs.

His accedunt etiam monosyllaba: ut, Crūs, thūs, mūs, sūs, &c.

Et Græca item per *ous* diphthongum cujuscunque fuerint casus: ut Hic Panthūs, Melampūs. Hujus Sapphūs, Chiūs.

Atque pijs cunctis venerandum nomen IESVS.

Postremò, *u* finita, producuntur omnia: ut, Manū, genū, amatū, diū. U

Grammatices finis.

OMNIUM NOMINUM IN regulis Generum contentorum, tum Heteroclitorum, ac Verborum Interpretatio aliqua.

Abdo, Abscondo } *To hide.*
Occulto,
Abyssus, immensa quædam profunditas imperetrabilis. *A depth that by sounding cannot be found.*
Acarnan, gens ex quadam regione Græciæ. *The people of Acarnania in Greece.*
Accersio, eo ad vocandum, vel voco. *To go to call.*
Acer, arbor. *A Maple tree.*
Acies, acumen rerum secantium, exercitus instructio, oculi lumen. *An edge. The array of an army. The sight of the eye.*
Acus, instrumentum sartorium, ac vulneris obturamentum. *A needle, or an instrument, wherewith women did set their hair.*
Adeps, omnis pinguedo, sive carnis, sive alterius rei. *Fat.*
Adipiscor, assequutus sum. *To obtain.*
Adolescens, juvenis pilifer. *A stripling from twelve to one and twenty.*
Ador, frumenti genus vel farris. *Wheat.*
Advena, qui non est civis, sed externus. *A stranger.*
Aequor, oris, pelagus. *The sea because without it was plaine about it: for Aequor doth generall signifie a plaine in any parcell of the world. It is taken for the sea also: as Aspice bis senos solitantes æquore cygnos.*
Æs (species metalli rubra) colore. *Brasse, and because that in old time money was made of it, Æs sometime doth signifie money.*
Æther, eris, cæli sydereumque

substantia ac compago. *The whole substance of the spheres from the first to the extremest circuit of heaven.*
Affini, cognatus. *A kinsman by marriage.*
Agnosco, est noscere id, quod nonis olim aut vilum fuit, aut aliis quapiam ratione cognitum. *To recognize, to know anew, or to come to remembrance of.*
Agnothein. *To doe.*
Agragas, urbs Siciliæ. *A towne in the Ile of Sicile, called now* Gergenti.
Agricola, qui exercitat rem rusticam. *An husbandman.*
Alcyon avis marina, hyemis pullos educans. *A certaine seabird that sitteth on the sands, that hatcheth in winter.*
Ales, quilibet avis, aut velox. *A bird, or swift.*
Alnus, genus arboris. *An Alder tree.*
Alo, nutrio. *To nourish.*
Alter. *The other of the two.*
Alumnus, Scythicæ formosæ, ea quod mammis careant. *Certaine women of Scythia, so named for lacking a breast.*
Ambigo, circumago, circumdo. *To compasse, to circle.*
Amicio, vestio. *To cloath.*
Amnis, fluvius. *A river.*
Anas, avis in aquis degens. *A ducke or a drake.*
Ango, cruciatus, premo, vexo, torqueo. *To trouble or vex.*
Anguis, serpens in aquis degens. *A frog or a water-snake.*
Animus, consilii, principium. *The minde.*
Anna, nomen appellativum. *Anne.*
Annuo, assentior. *To assent and agree unto.*
Annus, tempus 365. dierum & 6. horarum. *A yeare.*
Antes, ab ante, eminentes lapides, sive ultimæ columnæ, quibus sustinetur fabrica. *The pillars, or square stones, that stand over the walls to beare the frame, or the dry stone wall that inclosseth a vineyard, or the first tier or course of stones.*
Antidotum, medicamentum contra venena datum. *A preservative against poison.*
Antia, mulieris capilli in fronte demissi. *A peake of haire locke.*
Antlia, in aliqua re laborare. *A proverbe, or else to take much more pains.*
Anus, vetula. *An old wife.*
Anxur, nomen urbis Italiæ, quæ nunc Tarentina dicitur. *Tarentine.*
Aperio, indico, refero. *To open, to shew or to declare.*
Apes & apis, animal mellificum. *A Bee.*
Apiscor, assequor, acquiro. *To obtaine.*
Apollo, deus unum Græcis olim appellant. *The God of musicke and physicke, and of prophesie, and the God that governeth the sunne about.*
Appendix, quod alii addigni, quæ ex alio pendent. *An appendix, or something increasing a thing.*
Applico, jungo, advenio. *To apply unto, or to arrive.*
Aptotos, nomen indeclinabile.

Adnullo defectum casu. *A noune undeclined, having one termination in all cases.*

Aequalis, vasis genus, quo aqua transeunt ad præbendam eam manibus. *A layer, or an ewer.*

Arbor, vel arbos, notæ significationis. *A tree.*

Arcas, ex Arcadia populus. *The people of Arcadia.*

Arceo, pello, & advenire non sino. *To keepe away.*

Arcesso, voco & accuso. *To call, or to accuse, or to goe to counsell.*

Arcuballista, quam nostri septentrionem dixerunt, signum cœleste. *A gun called the Beare, or the Wagon.*

Ardeo, uror, inflammor. *To be hot.*

Argos, oppidi nomen. *A towne of the Peninsula of Greece called Peloponnesus.*

Armaturæ nomen, a quo gladiatorium, & ea quibus præliamur. *Armours, or any kind of weapon.*

Aruspex, qui victimas inspicit. *He or she that searcheth the intrailes by the bowels of beasts.*

As, est libra, id est, duodecimo unciæ. *A pound often ounces. or the whole sum of anything.*

Affecta, qui continue & semper aliquam sequitur. *A page, or lackey, or continuall waiter.*

Astu, dolo, fallaciâ. *By deceit, or guile.*

Athamas, nomen viri. *A mans name which should be sacrificed for his sonne Phrixus.*

Athenæ, civitas Græciæ. inter Archaiam & Macedoniam. *The city of Athens.*

Athletes, pugil & luctator. *A champion, or he that fights with foe a game.*

Atomus, corpus insecabile. *A mote so small that is cannot be parted.*

Auceps, qui vel quæ aves capit. *A fowler, man or woman.*

Audeo, jam ausus. *To be bold.*

Aveo, capio. *To desire to have.*

Autumnus, lacus Campaniæ prope Baias, quem Plutoni dicatum opinantur veteres. *A lake in Italy, whereunto they thought was descent into hell.*

Augeo, majus facio, amplifico. *To increase.*

Augur, qui futura prænuncia. *A southsayer, man or woman.*

Auriga, qui vel quæ currum ducit. *A Waggoner, a carman, or a carter.*

Auster, ventus flans a meridie. *The south wind.*

Author, qui vel quæ aliquod opus facit. *The worker doer of any thing, man or woman.*

Axis, diametros mundi, & dicitur, lignum teres, circa quod tota currus vertitur. *An axle tree: and by translation, the streight line that may be imagined from the one pole to the other.*

B

BAcchanalia, Dionysia, i. Bacchi festa. *The feast of Bacchus.*

Bacchar, herba radicis odoratæ. *An herb that the frenchmen call our Ladies gloves.*

Bacchus, deus vini. *The drunken god, the god of wine.*

Baculus, Baculus, & baculum & hinc bacillum, scipio. *A staffe.*

Balneum, locus publicus vel privatus in quo aut sanitatis aut abstergendarum fœditatum causâ lavamur. *A bath.*

Barathrum, erat locus profundior, Athenis putei modo vel formâ. *A cert ain pit by Athens Now it is taken for hell. It is also the hole where any water runneth, and falleth in to the earth.*

Barbiton, instrumentum musicum, quod pulsatur plectro vel calamo. *The lute, or any like that is plaid on with a quil. It is also Barbiton, both masculine and feminine.*

Bellaria. cibi secundæ mensæ. *Sweetes.*

Bes, uncia octo. *Eight ounces.*

Bibo, potum hurio, humorem attraho. *To drinke.*

Bidens instrumentum, dorum dentium vel ovis. *Any instrument with two teeth as a sheep of two yeeres, in the feminine gender.*

Bifrons, habens duas frontes, *He or she that hath a face before and another behind.*

Bilis, humoris genus. *It is with those words extra melancholy and with Nava, choller: and being used alone, is the same disease that Cholera is after Cor. Celsus. see Cholera.*

Bombyx, vermis, & pro materia sumitur. *A silke worme or silke.*

Bos nota est significatio. *An oxe, bull, or cow.*

Britannia, insula quam nunc Angli & Scoti incolunt. *The Ile which is inhabited of Englishmen and Scotishmen called Britannia major.*

Britannia minor. *Is Brittaine in France.*

Bubo, avis nomen, a bovis mugitu. *An owle.*

Bucephalus, nomen equi Alexandri magni. *Alexanders the great his horse.*

Byssus, tenuissimi lini genus. *A most fine sort of fine flax wherof a precious kind of linnen cloth is made. It may be taken for silk also.*

C

CAcoethes, malus mos. *An evil custome or a sore hard to be cured.*

Cadaver, corpus mortuum. *A carkasse.*

Cado, corruo, præcipitor, vel labor: *To fall, and sometime to hap, to chance.*

Cædo, percutio, ferio, verbero *To strike, or to beat, and sometime to cut or lop, or to prune trees: sometime to kill, to sacrifice and sometime to breake as cædere januam fores, initia to reserve.*

Cello, percutio, aut frango, *To smite or to breake,* antiquum verbum, *the compounds whereof be in use enough. Cello, it also read without a diphthong.*

Cælum vel cœlum, extrema mundi determinatio cæli planities, ubi ad elementum ignis. *Heaven, or with a difference, any of the spheres. It signifieth weather also.*

Calco, pede comprimo. *To tread*

spue, and by a translation vnto the minde, to despise and set nought by.

Calendæ, dies primus cujusque mensis. The first day of euery moneth.

Calen, ferven, calidus sum. To be hot, or to glow.

Callis, via peregrata. Id est, via, tuta. A path way.

Calvo, decipio, frustror. To deceiue, to beguile, to trompe.

Calx, pes unus & pro cuiusvis rei fine ponitur, vel pro materia qua lapides in muro conglutinantur. A heele, or last end of a race, or the

Cambio, commuto. To exchange: and of the old writers it is taken for to fight.

Canalis, per quod aqua conduit in viis lapide strauis. A channell.

Cancelli, ligna inter se modicis intervallis in transversum inserta retis vicem annexa. A lattice, or the lists of a game place, or of a spectacle.

Canis, animal latrabile, & piscis marinus, & signum cæleste. A dog or a dogfishe also, or a signe in the firmament called canis.

Cano, To sing, to indite poetically, to play vpon an instrument: sometime it is to praise or prophesie.

Capesso, capio, fiue ad capiendum eo. To take, or to go to take: & sometimes recipio me to go vnto. Nunc pergam herz in rerum exequi, & me domum capessam.

Capio. To take, to delight, to desire, to chuse, to abide, and suffer: as Capio dolorem. To hould, or contain to inuade and catch at. Navem capimus. To imbarke with him. And is lightly of such signification as the ablatiue is that commeth with it.

Capistrum, capitis vinculum, adhibitum ne animalia mordeant. An halter.

Capital, quod olim facere doctes gestabant in capite. An ornament that the Romans were wont to beare vpon their heads.

Capra, animalis carpendis vitibus gulosi dictum. A Goat.

Car, aliquis ex Caria. A man of Caria.

Cardo, quo janua movetur. An hooke or hinge.

Careo, est rem desideratam non habere. To lacke or to be without, and sometimes actually such a thing as once we had.

Carex, herba acuta duritiæ sedge.

Caro, quod anima caret non solum de animalibus, sed etiam de piscibus & fructibus. The meat of any thing, but most commonly flesh.

Carpo, decerpo. To crop, to lose off, or to gather. It is also to chase or to chuse out, and sometime to taunt or rebuke.

Carpere viã. To begin to journey. Carpere vitales auras. Carpere lanam. To vse wooll. Carpere linum. To beat hemp or flax. Carpere cibum. To eat.

Casses, reticulum, masc. progalea fœmin. est cassis, dis, & hæc cassida. A net, or an helmet, in the feminine gender.

Castra, locus in quo milites tentoria fixerunt. The camp, the pauilion, or the army.

Cato, nomen viri. A certaine Romane name.

Caveo, diligentiã adhibeo prouideo, consulo, prospicio ne aliquid præter spem eueniat. To beware, or be wary and circumspect. Caveri is also to passe in assurance, and to saue harmeless by caution or suretie.

Caulis, in herbis dicitur ipsum robur, siue stirpes. A stalke.

Cedo. To giue place, to depart, and goe away.

Cedrus, arbor ingena & procera. A cedar tree.

Cello. See Caello.

Censeo, existimo, puto, arbitror. To deeme, to iudge, to suppose, to thinke to tell ones mind. To take it for to be angry. Censeri is also to be in bookes of subsidies, & to be taxed or valued.

Centum. An hundred.

Centusis, centum librarum. An hundred pounde.

Cera, illud quod melle ex favis expr. ut remanet. Wax

Cerno, video. To see. And by translation to perceiue and vnderstand. Sometime to discerne and oppose. To fight, range, or bolt, to trust and serue, to fight to the vttermost. Cernere hereditatem

Cetus, piscis maximus. A whale.

Cholera, est ventriculi immodica perturbatio, fuga & inlet per vomitum facta. The cholike. It is also choller, the hot and dry humour.

Cicer, gemma leguminis. A certaine Italian pease.

Cieo, ciere, civi vel ciei, ciitum. To trouble, to shake, to stirre, and sometime for Cio. it is to call.

Cinis, vel ciner, pulvis. Ashes.

Cinis, est arva quam alio nomine alneum dicimus. A carre.

Claudo, claudere, clausi, clausum. To shut or close, to make fast or stop, or to stay, not to suffer to passe, as Ecce maris magna claudit nos obice portus.

Clivus, locus in obliter ardens, & pro collo ponitur. A banke, arising also a little hill.

Clunis natis tumor. The buttock.

Cluo, splendeo. To shine, to glister. Sometime to sh hi.

Clypeus & clypeum. Scuta majora, & proprie pedatum. A buckler.

Cœlum. A graving tooke, the skye that is, as much of the world as is aboue the elements: from which is called Herzv quintum elementum. Cœlum also is taken for the aire: as, Iubet cælo qui dicitur aer.

Cœno, coenam, cenatum. To sup, or to take supper.

Cœpio, pro incipio, a cæpum est. To begin.

Cognosco, nosco eo quod prius incogniti erant. To know those which were knowe not before: sometime diligently and attentiuely to consider of: to vnderstand, to search by an enquiry, and to sit in judgement.

Collis, monticulus. An hill

Colo, colere, colui, cultum. To honour, or worship with prayer, sacrifice, to make much of, to loue, Vnam colere,

&

Lyto lead alſo: ſometimes to plume or till the ground. Lomentum to decke and trim.

Colo, gentium cultu imitari. *to follow customes. a diſtaffe or ſpindle.*

Comes, comitis nor ſequens, vel compagnion by the way either man or woman.

Commiſcor, ſcixi, ſcxtus, to intermingle, to ſhut to, to ioyne and diſcloſe aſſunder, to bring a man to the beliefe of that that is not.

Como, comſi, commotum. *to kemb to dreſſe his hedde with a combe, or to deck and adorne.*

Compagon, compactio & conjunctio. *a ioynt.*

Compedes, vinculi genus. *a paire of fetters or gyves.*

Conditor, qui aliquid facit. *a maker or builder.*

Congrus conger, genus pilcis, *a Conger.*

Conjux, maritus vel uxor. *a husband or wife.*

Conſulo, to aske counſell with an accuſed yet to geve counſell, or prouide for with a dative: to take in good. with with a genitive: ſometime it is to ſee in counſell, and to diſtribute, but abſolutely, as, Conſulunt ſenatores.

Cœnum cibum, vſus aptum ad dandum de ſe motu ad plus the body to prepare and go about: as Bellum cœpere. To vex and trouble: as Cognit me cœpit. To conſell to bring any inſtrument unto a natural motion.

Cor, præcipuum inter viſcera, & vitæ fedes & arcem totius caloris nativi quo anima exiſtit, radix fons quidam & domicilium. *the heart, and ſometime it is ſed for the mind.*

Cortex, vel ex vitaminibus factum a basket.

Cornix, vel cornum, aut cornu cinnitum cum capitis nomine dam animalium, a *hoo.* By triſtitiam: it be ſignifies of ſorrow, it be called Cornix. If it be uſed alſo for the wing of an army, and ſhee a diſeaſe.

Cornus, arbor cujus hæc in duriæ & rigiditate comitatus ſimiles: ſuadum gutta ſolſtitii nam cornu, primo candidum, poſtea ſanguineum. *a certaine tree cuſtomed among us.*

Coſtus, radix magni in ſuccu, a ſhrub growing in *Arabia Iudea, and Syria* having a very ſtrong ſauour, the which antiquity burned to their gods, as *Theophraſtus Eranheſius.*

Coxendix, coxarum vertex, quo femora vertuntur. *the hip.*

Crater, vel crater, vas amplum ad vinū aut alia imponimus. *a goblet or ſtandard pot.*

Crepo, ſoon, to cracke. *Sometime to complain, lament, and accuſe as,* Quis poſt vias graues n pauperiem crepat?

Crepundia, prima minutenli quæ pueris dantur. *all manner of things that are vſed in childrens trebles, ſuch as, coralls, bells, babies, dagers, timbrels, and ſuch like.*

Cres Cretenſis. *a man of Candy.*

Creta, inſula eſt, *the iſle called Candy*

Crinis, capillus, *haire.*

Crus, pars a genibus uſque ad inferiorem pedem. *a leg*

Cryſtallus, glacies ex gelu vehementer concreta. *Chriſtall*

Cubo, jacco, to lye. *and ſometime to be ſick in bed.*

Cucumis, a cucumere the which is called alſo in Latine Cucumer.

Culex, vermiculus alatus, *A Gnat.*

Cumba, *the ſame that cobo is.*

Cunabula, cunæ, idem.

Cupio, opto, deſidero. *to geve ones deſire, to luſt for: and ſometime with a dative, to fauour.*

Cupreſſus arboris nomen. *a Cypreſſe tree.*

Curculio animal parvum ſeminatum corrodens. *a Weeſil.*

Cures opidi nomen, *a town name.*

Curro, celeriter eo, gradum præcipito, intento celeritate viam vono. *to run or ſwimme: ſometimes to flow: ſometimes to ride.*

Cuſpis, acutior pars haſtæ. *the point of a ſpeare, rake, paraſtam: or any other like.*

Cuſtos qui, vel quæ rem aliquam tuetur & curat, *a keeper, man or woman.*

Cyprus inſula, dicta, Cypri *the iſle.*

D

Dama, animal timidum, *A Buck: or a Doe.*

Damno, damno officio, vel condemno. *to damnage or to condemne.*

Dedo, in perpetuum do, vel totum ſubdo, ſive in manus & arbitrium do, *to yeeld.*

Deliratum, a deſerendo, virgula declinata ad medium partem, *Wine ſodden to halfe.*

Depso, to ſtove.

Deleo, expungo, proprie lineas aut regulas, to put out and to race out.

Delicium, oblectamentum quod nobis voluptati eſt, *the thing wherein we take pleaſure*

Delphin, vel delphinus, vel delphis, pilcis maris & ſignum, celeſte. *a Dolphin.*

Demo, ſumo, to pull away, and to reſerue.

Dens, nocum eſt per ſimilitudinem: cuncus pro omni, quo aliquid agi poteſt. *a tooth.*

Depago, depago, be faſten downe hooked, to plant.

Deſidia, ignavia vitium, *Sloth, faineſſe.*

Dico, loquor, nomino. *to ſpeake & to tell.*

Dies, tempus viginti quatuor horarum. *a day.*

Diffiteor, infitias eo, nego, *to deny.*

Digredior, diſcedo. *to go from.*

Diligo, amo. *to loue.*

Dilue, aqua vel quovis humore aliquid purgo, ut *vacuum* with *water.*

Dimitto

Dindymus, jugum montis Phrygiæ Idæ matri deum dicatum. *the top of Ida the hill by Troy*

Diphthongus, unus duorum vocalium sonus. *a double sound a diphthong.*

Diptoton, nomen flexum duobus in casibus, quibuscunque. *a noun declined with two cases whatsoever.*

Diræ, imprecationes, execrationes & inferorum furiæ. *Ghosts hauntings, and the furies of hell.*

Disco, capio doctrinam. *to learn*

Dispeco, separo, divino. *to sever.*

Displiceo. *to displease.*

Dictionis, imperii dominii. *Of my right and title. We need not scrupulously to observe* Diction *the nominative.*

Divido, partior. *to divide.*

Divitiæ, opes, ampla sortis nitor. *Riches.*

Do domo. *to give.*

Doceo, alicujus rei cognitionem alteri trado. *to teach, and sometime to shew and to declare, to warne and to ascertaine.*

Dodrans, uncia novem. *Nine ounces.*

Doleo, tristis sum. *to be sorrowfull.*

Domo, mansuetum facio. *to tame.*

Domus ædificium ad habitandum factum. *an house.*

Duco notum est. *to lead, to marry, to account.*

Dulcedo, suavitas. *Sweetnes,*

Duxqui vel quæ ducit aliquem. *a guide man or woman.*

E

ECquis. *Whether any*

Edo comedo. *to eate.*

Edoni, emitto, & unâ extrudo. *to set out, and to prefigure, and sometime to exhibite and shew, as* Edere spectacula

Edere animam. *to die. The signification of it in all other phrases may be reduced to the first signification.*

Edoceo, diligenter doceo. *to rewle or perfectly to teach.*

Effatus, fant ultimæ precationes augurum post finem auspicium extra urbem dictæ. *the prayers that Soothsayers added after notice taken of birds flying, before they entred the City.*

Effeco, carco. *to weed.*

Elephas, elephantus animal famanotum. *an elephant.*

Elis, civitas Arcadiæ. *a city in Arcadia, or a country in Peloponnesus.*

Emineo præ aliis appareo, vel excello. *to appear before others and to passe them.*

Emo, comparo mercor. *to buy.*

Ensis, gladius. *a sword.*

Epasco. *to eate up, to consume with feeding, and so leave nothing.*

Epulum quasi, epipulum est celebre convivium. *a banquet or feast.*

Eques, honorem equo insidens. *an horseman, or he or she that rideth.*

Eremus locus desertus. *a desart or wilderness.*

Eripio, extra rapio. *to pull out.*

Esurio, famem patior. *to hunger.*

Eventus, eventum, quod casu aut fortuna nobis evenit. *hap, or that which commeth to passe.*

Excludo, extra claudo. *to shut out.*

Excubiæ, vigiliæ diurnæ & nocturnæ. *Watchings and waydings.*

Exculpo, perfecte scalpo, vel scalpendo conficio. *to carve to grave, to cut out, to scratch out: as* Oculum exculpere. *To wrest or wind out: as* Verum exculpere.

Excurro, extra curro, vel præcurro. *to run out, or to outrun before, to amount to a great deal, to make an excursion*

Excuso, extra culpam reddo *to excuse.*

Excutio, ejicio, emitto. *to shake out.*

Exequiæ, funebre officium. *the ceremonies of the buriall.*

Exlex, sine lege vivens. *a lawless man or woman.*

Expergisco, evigilo. *to awake.*

Experior, tento, vel tentor. *to prove, or to be proved.*

Explico, extendo, & declaro. *to stretch out and to declare.*

Extæ, propriè corpuscula, & pulmo dicuntur. *the entrails,*

Exterris, exul. *a banished man or woman.*

Exul, qui vel quæ exulat. *a banished man or woman.*

Exuo, exolvo, denudo. *to put off, to unclothe*

Exuviæ, ab exuendo. *the things that we put off.*

F

FAcies. *a face.*

Facio, simuid ago. *to make.*

Facesso, facio, vel eo ad faciendum. *to make shift to go to work.*

Fallo, decipio. *to deceive.*

Fames, edendi cupiditas. *hunger.*

Far *One a general word for any kind of graine or corne: as* Triticeum far, hordeaceum, siligineum &c. *But now it signifieth one certaine kinde called Adoreum, which is bread corn.*

Farcio, saturo, impleo, pinguefacio, fagino. *to stuffe, to fill, to satisfie, and make fat.*

Fas pium, religiosum & dignum facto. *Lawfull, rightly, duly and meet to be done.*

Fascis lignorum aut sarcinæ vel congeries. *a faggot.*

Fasti, libri in quibus tabulis annales populi Romani scripti continebantur & causæ festivitatum explicabantur. *a Register for the order of things, for the whole yeare.*

Fasti dies. *were dayes wherein the Iudges might give sentence without offence of the gods, with these three solemne words of the law, do, dico, addico. Nefasti dies, vacabiles, contrary dayes.*

Fateor, ingenuo, concedo. *to grant and to agree unto.*

Fatisco, deficio, aut defatigor. *to be wearied, to faint.*

Fatilor. *Idem fere ac* fabricor. *to worke, to frame, and to make.*

Faveo, recte alicui opto. *to favour.*

O Fel

Fel, purgamentum sanguinis. *To gall.*

Feriæ, dies cessationum ab opere. *Holidayes or time of pastime vsed.*

Ferio, percutio. *To strike.*

Fero. *To beare, or to suffer; to vse or tell, to giue, to obtaine, to aduance, to bring forth, to haue, to take away, to obtaine. To aske aduice: as* Pompeius tulit ad populum.

Ferueo, valde caleo. *To be hot.*

Ferueſco, caleſco. *To wax hot.*

Ficus, arbor vel morbus. *A figtree, or a certain bile rising in the fundament.*

Fides constantia in omnibus rebus. *Faith and Truth.*

Fido, fiduciam & spem habeo. *To haue trust.*

Figo, *To fasten, to plant, to smite with arrow, or such like.*

Filix herba sine caule, sine flore, sine semine. *Ferne, whereof were be two kinds as in Hyssop: you shall see.*

Filum, illud subtile quod ex lino lanave trahendo ducitur. *A thread.*

Fimus, letamen & excrementa animalium, quibus agri sterco rantur. *Dung. It is also* fimum *in the new tender.*

Findo, findeo, diſſindo. *To cleaue.*

Fingo, formo. *To fashion.*

Finis, extremitas sive terminus in unaquaque re. *An end.*

Fio, efficior. *To be made.*

Flaueo, flauus sum. *To be yellow.*

Flecto, inclino, volvo, duco, moveo. *To bow, to wreathe, to cause to follow.*

Fleo, lacrimor. *To weep.*

Flo, spiro. *To blow.*

Flos dicitur qui ex arboribus vel herbis colligitur. *A flower.*

Fluo, decurro, propriè ut liquores. *To flow.*

Fodio, terram eruo. *To dig.*

Follis, instrumentum quo attrahitur atque emittitur ventus. *A paire of bellowes.*

Fons, scaturigo. *A well.*

Forceps, instrumentum quo tenetur aliquid. *A paire of tongs.*

Forfex, instrumentum sartorum, quo aliquid scindicur. *a payre of sissers.*

Fors fortuna casus. *Hap.*

Forum, a ferendo, quia lites & venalia illuc feruntur. *The Iudiciall place, and then is is named* Forum iudiciale, *or the markets place, and is called* Forum venale.

Frango, rumpo, destruo. *To breake.*

Frenum vel frænum instrumentum quo equum incessor coercet. *A bridle.*

Frico, scalpo. *To rub.*

Frigeo, frigidus sum. *To be cold.*

Frugi, indeclinabile omnis generis, utilis, necessarius frugalis. *Good profitable and thrifie.*

Frugis ejus quod ex terræ fructu in alimoniam vertimus. *Of corne or pulse. Some make the nominative here* Frugs, *and some* Prux; *the former is not to be imitated.*

Fruor, delectationem & fructum capio & alor. *To take pleasure or fruit, and profit of and to be fed.*

Fuga fugiendi actus. *Flying or running away.*

Fugio, vito, curro ende relinqueo. *To fly from, to auoyd.*

Fulcio, sustineo, munio. *To vnder prop, and to shore.*

Fundo, liquefacio vel liquidum spargo. *To melt or to poure.*

Funis, restis. *A rope.*

Fur, qui vel quæ alteri subtrahit. *A man or woman theife.*

Furfur, purgamentum farinæ. *Bran, or scurf.*

Furo, insanio. *To be mad.*

Fustis, baculus. *A club.*

G

GAbii, vel eorum vbi. *A towne in Italy seuenty miles from Rome.*

Gallia, Europæ pars, sita intra Pirenæos montes, inter Hispaniam Germaniamque, & duo maria, oceanum Britannicum, & mare nostrum. *France.*

Garamas, Libyæ insola. *A certain inhabitant of Africke.*

Gargarus, mons ex collibus montis Idæ. *a very high top of the hill Ida. There is also a towne of that name at the foot of the same hill.*

Gaudeo, lætor. *To reioice.*

Gelu, proprie glacies. *frost or ice*

Genu, curvatura qua crus & femur connectuntur. *a Knee.*

Gero, porto, *to beare.*

Gibbus & Gibber, solidus in dorso tumor. *a Lubor Bunch*

Gigas, vic altiſſimæ staturæ. *a Giant.*

Gigno, genero. *To begets.*

Gingiber, herba in Arabia nascens. *Ginger*

Glis, animal muri simile. *A doy mouse.*

Gliſco, caleſco, augeor, invaleſco. *To increase & grow, to wax strong, to wax fat, and much to desire and sore to couet.*

Gluten, glutinum aut colla. *glue*

Gorgon, nomen mulieris. *A certain terrible woman*

Gradior eo, incedo, progredior. *To go.*

Græcia. *The Country of Greece, a great peece of Europe, which is now vnder the Turk.*

Græjugena Græcus. *A Grecian borne.*

Grando, gutta aquæ in aere congelata. *Hail.*

Grates, gratiæ relatæ pro accepto beneficio. *Thanks.*

Grex, pecudum multitudo. *a flock.*

Grossus ficus abortiva, quæ non maturescit. *A ruth ripe fig.*

Grus ut grues gruere dicuntur. *To cry like a crane.*

Grus, avis nota. *A crane.*

Gryps, animal pennatum, omni ex parte leoni simile. *a griffen*

Gummi, liquor glutinosus, ex arboribus sefundens. *gum.*

Gurgulio, pars gutturis a naribus ad pulmonem; vel animal. *The weasand or weasell.*

H

HAbeo, possideo, teneo. *to haue.*

Hæreo, arctè alicui rei infigor. *To cleaue vnto.*

Hæres,

Hæres, qui succedit in hæreditatem alterius. *An heire.*

Halec, piscis qui sola aqua nutritur. *An herring.*

Haurio, extrabo humorem. & educo ex profundo aliquo loco. *to draw.*

Heros, vir illustris & nobilis. *a nobleman, a man of great excellency in worthy facts and therein more like a god than a man.*

Hesperus, serotina stella. *the evening star.*

Heteroclitum, nomen secus quàm declinationum canones poscunt. flexum. *a word declined otherwise than the bare rules of the declensions do require*

Hilaris vel hilarus, jucundus, lætus *Merry.*

Hippomanes, virus ab equa collectum, vel caruncula in fronte pulli equini, hominem ad insaniam redigens. *Poyson to procure love withall, or a little peece of flesh growing in the colts forehead, when it is first foaled.*

Hirundo, avis notissima. *a swallow.*

Historia, animal ex herinaceorum Genere. *a Porcupike.*

Homo, notat significationis. *a man or woman.*

Honor vel honos, est reverentia quam alicui exhibemus in virtutis testimonium. *honor worship.*

Hordeum abhorrere, quoniam hordeo quam frumento arista est mordacior. *Barley.*

Hospes, qui vel quæ ad hospitium recipit, aut recipitur, & capitur pro peregrino. *an host or an hostesse, or a guest, man or woman.*

Hostis, inimicus, vel perigrinus. *an enemy.*

Huber ferulis abundans, & mamma pecoris & hominis. *Plentifull, or a dug or the udder of any beast.*

Humus, terra humefacta. *The ground.*

Hydrops, aqua intercus. *The dropsie.*

Hyems, bruma. *Winter.*

I

IAceo, decumbo. *to lie.*

Jacio, emitto, ac vi impello. *to cast, to hurle, to lay;* as Jacere fundamentum. *to lay a foundation.* Jacio *is sometime to spread abroad by rumor, and sometime to object against one with an accusative with this preposition* In.

Jaspis, lapis pretiosus. *a green pretious stone, whereof there be divers kinds and degrees of divers colours.*

Ico, ferio. percutio. *to strike, to smite;* as Icere colaphum. Icere fœdus. *to strike up a bargaine.*

Icon, imago. *an image.*

Ida, mons altissimus Troici soli. *a hill in the country of Troy.*

Idus, dies qui dividunt mensem. *In March, May, June, and October it is the fifteenth day, in the rest the thirteenth.*

Jecur, hepar. *the liver.*

Ignis, unum ex quatuor elementis. *Fire.*

Illex, qui sine lege vivit. *a lawless body, man or woman.*

Imber, agmen aquarum largius ex nubibus effusum. *a shower.*

Imbrex canalis, vel regula curva & obtorta, per quam imber defluit, *a guiter-tile.*

Immineo, instо. *to hang over.*

Impetus, violentiæ, invasionis, *Of violence & hostile encounter.*

Incesso, accuso, impeto. *to accuse, to provoke, to revoke, to invade, and enter into.*

Incido, cecidi, casum, *to fall, to grave in.*

Incido, in aliquid, vel super aliquid cado. *to fall into by hap, to run into: to* Incidi in errorem. *And sometime to happen, or to chance.*

Incipio, inchoo. *to begin to take in hand, to interprise.*

Inculco, eadem dicendo iterando ingero. *often to repeat.*

Indo, impono, *to put in.*

Indoles, facilis significatio futuræ probitatis. *towardliness likely disposition.*

Indulgeo, pax in paucos dies. *a truce.*

Indulgeo obsequor. *to set much by, and to give to.*

Inermus, vel inermis qui armatus non est. *unarmed.*

Infans, homo per ætatem nondum fiens fari. *a babe.*

Inferiæ sacrificia quæ inferis solvuntur. *Sacrifice done to spirits in hell. Hereof* Inferias facere, *is* Manes sacrificiis placare. *that is to celebrate obsequies, obsequies.*

Inficias, negationem, & vel debere quod actor poscit, vel commissse quod accusator objicit *a denial, and is followed only the verb* Eo.

Inficio, intingo, vitio, seu maculo. *to die or to infect.*

Ingruo, invado, impetum facio, *to give an onset and to invade.*

Injuste, absque authoritate, & temere sine justione. *Without a bidding.*

Insidiæ, dolosa expectatio ad hominem aggrediendum, fallacia. *a lying in wait for, or deceit.*

Instar, significat vel similitudinem, vel æquiparationem & mensuram. *Like, or as big, or the image.*

Intelligo, capio. *to understand.*

Interpres, qui autores declarat, aut aliquid ex lingua in linguam transfert. *an interpreter, man or woman, or a translator.*

Invidia, meror ex aliena prosperitate. *Envie sorrow for another mans welfare, or else the evill will and sight of a man.*

Jocus, est quidam lepor & festivitas in verbis. *A merry scoffe.*

Iracor, ira simulor. *to be angry.*

Ismarus, mons Thraciæ asper. & incultus ex una parte, ex alia fertilis vinetis & olivetis. *a hill in Thracia so named.*

Iter, itio, actus eundi. *a journey.*

u bar, ſol, vel ipſius ſplendor. *The ſun-beame.*

Iubeo, impero. *To command.*

Iudex, qui vel quæ judicat. *A Iudge, he or ſhe.*

Iugeris, agri tantum quantum ab uno pari aut jugo boum, uno die araripoteſt. Plinius. *Wee call it an acre. The authours doe varie in the meaſure of it: for the commoditie of the nominative and other caſes, we may uſe* Jugerum.

Iugum, vertex, ſive cacumen montis. *The top of an hill. It is alſo a yoke, or a yoke of oxen, that is a couple. Ty metaphor is a ſeruitude or a bondage. It is alſo a meaſure of lande, or a paire of gallowes: ſuch as ſor ignominie the Romanes went under.* Tribus hastis jugum fit, homi ſxis duabus, ſuperque eas transversi uni deligati.

Iungo, copulo, & quaſi in unum ago. *To ioyne.*

Iuno, dea Iovis uxor. *The goddeſſe, Iupiters wife.*

Iuro, juramentum facio, *To ſweare.*

Ius, quod iuratur, aut civitas, aut gens jubet, & liquor eorum quæ coquuntur. *The law and right: and the broth of any thing ſodden.*

Iuſſi, imperio, jubsione. *By commandement.*

Iuſto, idem quod exequior.

Iuſtitium, juris dicendi intermiſſio. *No terme.*

Iuventa, qui adoleſcentiam exceſſit tenerum. *One come to mans age.*

Iuventus, ætas juvenilis. *Mans ſtate.*

Iuvo, auxilium do. *To help.*

L

Labet, hiatus, macula, decus. *A great chap, a ſpot, a diſhonour or reproach.*

Labo, vel laboro, opera, defatigatio. *Labour and toile, paines taking: ſometime it is miſeria, calamitas, perill, danger, & euill.*

Lac, ſuccus maternus, quo animalia nutriuntur. *Milke.*

Laceſſo, vexo, incito, provoco. *To trouble, to prouoke.*

Lacio, in fraudem duco. *To allure, or to entice.*

Lacles, graciliora inteſtina. *The ſmall guts.*

Lædo, lac emitto, vel per blanditias decipio. *To giue milk, or to deceiue.*

Lacus, lacus profundus cum aquis perpetuis ibidem natis, qui efficit rivos. *A lake, a meare, or meyre.*

Lædo, verbo factove aliquem offendo. *To hurt.*

Lælaps, nomen cujuſdam é canibus Actæonis. *One of Actæons dogs called* Lælaps *for ſpeedy finiſhing ſuffe. For* Lælaps *ſignifieth a whirlewinde, a tempeſt, and a ſtorme.*

Lambo, linguâ lingo. *To licke.*

Lampas, lignis aut ſeliis ſplendor. *A fire, or brightneſſe of the ſame, or a lampe.*

Laniſta, qui domi gladiatores docet, & populo vendit. *A maſter of defence.*

Laquear, pars ſuperior cubiculi parum convexa. *A vaulted roofe of a parlour.*

Laſer, herba quædam, & ſuccus qui ex culmo laceripiti exudat. *The herbe out of which commeth the iuyce that the Apothecaries doe call* Ala dulcis, *and* Belzoe, *or* Belzoin: *the common people call it* Benjamin.

Latco, abſcondor, non compareo. *To lurke, or to be hidden.*

Lavo, aquâ purgo. *To waſh.*

Laurus, genus arboris. *A Bay tree.*

Lebes, vas æneum. *A caldron, or a pan.*

Lecythus, ampulla olearia. *A box for oyle and ointments. It is taken alſo for eloquence in writing.*

Lego, notum eſt. *To read.*

Lemures, larvæ nocturnæ, & terrificationes imaginũ. *Hobgoblins, or night-ſpirights.*

Leo, animal ferox. *A Lyon.*

Leo, imprimo, formo. *To imprint, to forme.* Abuſivum.

Lethum, mors, interitus. *Death.*

Liberi, pigeora. *Children: our ſonne or our daughter may bee called* Liberi: *and ſo may nephewes and their ſucceſſours.*

Libet, placet. *It pleaſeth.*

Liba ventus Africus. *The ſouth-weſt-wind, by weſt.*

Licet, fas eſt. *It is lawfull.*

Lichen, herba, vel graviſſimum morbi genus. *Liuerwort, the Apothecaries call it* Hepatica. *It is alſo the kinde of ſcurfe called a ſcabbe or* Lamia Impetigo.

Lien, ſplen. *The milke.* Dicitur & lienis in nominativo.

Ligur, incola Liguriæ. *An Italian of the countrey of* Liguria.

Limax, teſtudo, & cochlea terreſtria. *The ſhelled ſnaile, and the deu ſnaile.*

Limus, veſtis genus ab umbilico ad pedes, ſeu lutum aut cœnum molliſſ. *A kinde of garment, or elſe ſlime or mud.*

Lingo, lambo, id eſt, aliquid linguâ molliter tango. *To licke.*

Lino, aliquid alicui rei ſuperimpoſito duco. *To daube.*

Linquo, committo, pecco. *To leaue, to tranſgreſſe.*

Linter, navicula è cavato arbore facta. *A cock-boat.*

Liquefio, liqueſco. *To be molten.*

Liquor, liqueo, idem.

Liveo, lividus ſum, id eſt, ſordidus. *To be wan or ſilthy.*

Lixa, cocnus in exercitu, vel qui ſequitur quæſtus gratiâ. *The ſcullion that waiteth on an army.*

Locri, urbs in Bruttiis. *A towne in Italy.*

Locus, proprie illud quod aliquid continet. *A place.*

Logos, ſermo, ratio, verbum. *Speech, reaſon, a word.*

Loquar, ſenſa quæliscunque profero. *To ſpeake.*

Luceo, lucem emitto. *To be light.*

Ludo, ludum exerceo, jocor. *To play, or to ſport.*

Lues, cum in urbe aut in agro febris, alivdve morbi genus bo-

hominis, aut pecora, aut utrosque eorum pita. *a common disease, or mischief.*

Lugeo. *to bewaile, to lament a thing, or else reflectively to mourne, and sometime to be a mourner in apparell.*

Luo, solvo, pænas do. *to redeem, to cleanse, to pay for.*

Lustra, habitacula ferarum. *Dennes of wilde beastes, or brutishe houses, and prettie tipplyng houses of bawdry.*

Lynx, animal maculosum, acutissimè videns. *One that can spie a flie an Ounce.*

M

MAenalus, mons quidam Arcadiæ. *a hill of that name in Arcadia.*

Magnes, lapis ferrum attrahens. *a stone that draweth iron unto it. It is called also Heraclius lapis, or Sideritis.*

Majores, avi, abavi, proavi, atavi, tritavi, & quicunque ante hos infinitè. *our ancestors.*

Malo, magis velim. *to will rather.*

Mando, comedo, vel commito. *to eate or to consume.*

Maneo, sisto, & expecto. *to tarry, or to tarry for.*

Manes, dii inferi inter Nomina læva. *Spirits, or devils.*

Manubiæ, quæ manu capiuntur ab hostibus. *Spoyle taken in Warre.*

Manus, membrum notum. *a hand.*

Mapalia, agrestes casæ. *Sheep cotes, or small cottages.*

Mare, pelagus. *the sea.*

Margo, ad ejusque rei extremitas. *The brinke or skirt of any thing as the banke of a river, or Sea.*

Marmor, lapidis genus. *Marble.*

Mars, deus belli. *The name of the god of war.*

Martyr, testis. *a witnes man or woman.*

Mas, vir. *a man.*

Masicus, mons Campaniæ optimi vini ferax. *an hill in that part of Italy that is called Campania, fruitfull of pleasant wines.*

Mater, nota est significatu. *a Mother.*

Medeor, do medelam. *to cure.*

Medicor, medior remedium adfero. Idem.

Mejo mingo. *to pisse.*

Mel, lignamen dulce. *Honey.*

Meleager, vel Meleagrus Oenei Aetoliæ regis filius. *a mans name.*

Menda, & mendum, error, crimen. *a fault.*

Menses, mulierum profluvium. *Womens flowers.*

Mensis, tempus Lunæ cum julio confectum. *a moneth.*

Mereor, aliquid facio, quamobrem dignus sum, qui obtineam præmium, vel pœnam patior. *to deserve.*

Meridies, dies medius. *Noon or the noone tyde.*

Metior, pondero, mensuro, considero. *To measure.*

Meto, seco, amputo herbam, vel segetem. *to mowe*

Metuo, timeo. *to feare.*

Metuor, timeor. *to be feared.*

Meus, mine.

Mico, fulgeo cum motu vel tremore. *Often with certain intermission: to shine, and likewise to be moved, to put forth fingers to him with whom we play,* WIL *put forth: which is called* Micare digitis.

Miles, qui vel quæ militiam exercet. *a warriour, a soldier.*

Minæ, metus incussiones per verba aut signa. *threatning.*

Mingo, urinam facio. *to pisse or make water.*

Minores, posteri, etiam post trine, potes latur. *our successors*

Misceo. *to mingle, to temper drinke, sometime to trouble.*

Miserior, misereor dolore afficior. *to take pitty on.*

Mitto, ad aliquem do. *to send.*

Mœnia, muri urbis. *The walls Of a towne, and significantly the Towne it self*

Mœreo, tristor, dolore afficior. *To be heavie sad, in a dump, or mourning.*

Monoptoton, nomen no flectum sed carens omni casu præter quam uno, & eo obliquo *Noune having one termination and that in one oblique case.*

Mons, terræ tumor altissimus. *an hill.*

Mordeo, dentibus lædo. To *bite*

Morior, è vita discedo. To *die.*

Mos, vitæ institutum consuetudine firmatum. *a custome.*

Mulceo, lenio. *to asswage.*

Mulgeo lacte mammas emplano To *milke.*

Mulier, quæ non est virgo. *a woman.*

Mullum, potus ex vino & melle. *a certaine wine confect with honey.*

Multiplico, adaugeo. To *multiply* to *increase.*

Munia, onera legi dedita & officia quæ publice præstantur. *a duty or office.*

Mus, exiguum animal. *a mouse.*

N

NAnciscor, acquiro. *to get and to obtaine.*

Nascor, orior, in mundum venio. To *be borne.*

Natalis conditio sanguinis & familiæ. *The degree of kinde, and gentrie: as generosi natales natales obscuri. It is also taken for yeeres.* Sex mihi natales iverunt, *They were passed six yeeres. It is also used for the ordre, or first spring of things.*

Natalis, dies alicui Natalis. *a birthday.*

Natrix, serpens aquaticus. *a water serpent that with pestilent infecteth the water.*

Natu, ætate partu. *By age or by birth.*

Neco, enecuique rei necem occido. To *kill.*

Necto, ligo, conjungo. To *knit*

Nefrens, proculus per ætatem fabam frangere nondum potens *a young pigge.*

Negligo, contemno, non curo. *Not to passe on, to contemne*

Nigreo, nigor fio. *to become black.*

Nemo, nè homo. *No body*

man or woman.
Neo, filum torqueo. *To spinne.*
Nervus, motus sensusq; instrumentum. *A sinew.*
Neuter. *Neither of both.*
Nexo, ligo vel necto. *To bind.*
Nid o, splendeo. *To shine.*
Nihil, rei cujusvis privatio. *Nothing.*
Nihilum, rei cujusvis privatio.
Nilo vide nihil.
Nitor, conor, ago sollicitè. *To go about, to endevour.*
Niveo, est oculorum & aliorũ membrorum nisi aliquid conari. *To give a token with the eies, to wink, to endevour.*
Nõ, nato. *To swimme.*
Nocco, malum infero. *To hurt, to harme.*
Nocta, nocte, *By night.*
Noleo, nemo, non volo. *To nill.*
Nonæ, quasi novæ, propter initium observationis. Erant autem, in Martio, Maio, Junio, & Octobri, sex illi dies qui calendas sequebantur, in reliquis quatuor. *The nones of a moneth.*
Nosco, rem certam habeo. *To know.*
Noster. *Ours.*
Nostras. *Of our country, sect, or faction.*
Notus, ventus meridionalis, quem nos Austrum appellamus. *The south winde.*
Nubes, vapor humidus sublimè egressus. *A cloud.*
Nubo, vir to ador. *To be married to a man: for it is in the womans part onely.*
Nugæ, cũ nihil agimus. *Trifles.*
Nullus. *None.*
Nundinum, dies & conventus status rerũ mercatui. *A faire.*
Nuo. *A verb not much in use: the compounds thereof be commonly received, & is significth to nod.*
Nuptiæ, legitima conjunctio maris & fœminæ in vitæ societatem. *Marriage.*
Nurus, filii uxor. *A daughter in law.*
Nyctycorax, vus nocturnus.

O

Obdo, oppono, sive appono. *to set against.*
Obex, objectum aliquod, vel obstaculum, ut pessulum, sera. *a bar, or stop.*
Obliviscor, e memoria aliquid excidere sino. *to forget.*
Obses, qui velquæ traditur in fidem alteri. *an hostage, or pledge, man or woman.*
Occido, *to fall or perish, and to be slain.*
Occido, *to set as the sun sets.*
Occiput, posterior pars capitis, *the hinder part of the head.*
Occlndo, claudo. *to shut.*
Occulto, abscondo, abdo. *to hide.*
Occulo, idem.
October, mensis octavus à Martio. *the tenth moneth in our year, called October.*
Odor, vel odos, quasi olor ab oleo est autem infectus aer. *a savour.*
Oleaster, olea sylvestris. *a savage thrub like the olive tree, the Greekes call it the wilde olive, or the ground olive, for the leaves of it.*
Oleo, odorem spiro & emitto. *to give a smell, and that indifferently, so that the differences be made with bene and male.*
Olfacio, odoror. *to smell, or to savour a thing: by translation it is to perceive and finde, to foresee.*
Omen, augurium quod fit ore. *Haffoning and forespeaking.*
Omnis. *Every one.*
Onus, pondus alicui injunctum. *a burden.*
Onyx, unguis & gemma. *the nayle of a mans hand, a precious stone white like a naile, the han ia a mans eye.*
Operio, tego. *to cover.*
Opifex, qui opus facit. *a workman.*
Opis, adminiculi, præsidii. *Of aid and help.*
Oppango, circumfigo, circumplanto. *to fasten, or to join unto, unto, or to plant about.*
Opus, Opuntis, nomen civitatis in Locris. *a towns name in the country of Locris.*
Orbis, circulus mundi, in rotundum *a globe, or a bowes and thereof the world is called* Orbis, *because it is every way round like a bowle.*
Ordior, incipio. *to begin, or to commence.*
Ordior, id est, texo. *to weave.*
Oriens, regio orientalis. *the East*
Orior, nascor, surgo, incipio. *to spring, to rise, to begin.*
Orontes, nomen viri & fluvii. *a mans name, or a certain river in Syria, now called* Tarsaro.
Os, oris, concavum illud intra quod sunt dentes & lingua. *a mouth.*
Os, ossis, solidamentum corporis durum. *a bone.*
Ostrea, conchæ species. *an Oister.*
Ovum, *an egge.*

P

PAciscor, pactum facio, convenio. *to make a bargaine, to fall to an accord, sometime to promise.*
Palleo, palum albeo. *to be pale.*
Pampinus, vitis ramus. *a vine branch.*
Pando, aperio, patefacio. *to open.*
Pango, paciscor, cano, jungo, plango, figo. *to bargain, to sing, to joyne, to naile, to fasten.*
Panis, quo pascimur. *Bread.*
Panther, & Panthera, animal quoddam pardo simile. *a certain beast.*
Papaver, genus herbæ soporiferum. *Poppie.*
Papyrus, charta quæ utimur in literis scribendis. *a certain sort of rush, growing in the marish of Egypt, somewhat high, whereof they made a kinde of paper, and called it* Papyrus, *whereof our paper now is called likewise.*
Parad sus, locus amœnissimus. *a place of pleasure.*
Parco, abstineo ab ultione. *to spare.*
Parens, pater aut mater, avus aut avia. *A father or mother,*

ther. a grandfather or grandmother.

Pareo, obtdio, to obey.

Pario proles produco. to bring forth.

Parnassus, mons in phocide duos vertices habens. An hill in Phocis, a country of Greece.

Partio, divido. & quasi partes facio. to part or to divide.

Parturio, cupio aut conor parere to be toward labor.

Paſco, nutrio. to feed: to nourish.

Pa ſcor nutrior, alor. to be fed.

Passer, avis salacissima. a sparrow.

Pateo, apertus sum. to be open.

Patior, sustineo, tolero. to suffer or to abide.

Patro aliquid mali committo. to commit some evill.

Patueles, patrorum filii. Brothers children.

Paveo, timeo. to feare.

Pecten, instrumentum textorum, & dentatum. a combe: or a weavers slay.

Pecto, orno capillos. to combe the haire.

Pecus, cudis, oris, omne animal quod sub hominis imperio pabulo terræ pascitur. all cattell.

Pedes, qui pedibus incedit. a footman.

Pedo, ventris crepitum facio. to fart.

Pelagus, mare. the sea.

Pellex, mulier impudica. an harlot.

Pello, ejicio, removeo. to drive, or put away.

Penates, dii domestici, quòd penes nos nati sint. Houshold Gods.

Pendeo, suspensus sum. to be hanged.

Pendo, suspendo, vel pondero, æstimo. to hang to weigh, to prize.

Penis, cauda, a taile, and at the last it was taken for a mans yard.

Penus, vel penum, omne esculentum, quo homines vescuntur. all manner of victuals.

Perago, perficio. to finish, and to perfect businesse,

Perantio ferio. to smite.

Perdix, avis nota a partridge.

Perdo, amitto. to lose.

Perduellis, hostis. an enemy in the war.

Pergamus, civitas insignis & fix in ditione Trojanorum. The city of the Trojans, otherwise called Ilium or Ilion.

Pergo, in re procedo, abeo to go forward.

Perlego, tomm lego. Wholly & Throwly to read.

Permissa, permissione cum nemo adversatur. By sufferance with leave and licence.

Perpetior, multum cum labore ac dolore patior. throughly to beare or suffer.

Perplaceo, valde placeo. to please very much, or throughly to please.

Persis orientalis regio. the country of Persia.

Pes ima pars corporis qua gradimur. a foot.

Peto, oro, obsecro, volo. to aske.

Phaleræ, ornamenta equorum horse trappings.

Pharus, turris altissima in portu quæ lucet navigantibus. a watch tower.

Phaselus, navicula velox & oblonga a brigandine.

Philotis, nomen mulieris. a womans name

Phœnix, avis in oriente. à Phœniceo pennarum colore dicta. toto orbe celebertima in Arabia nascens aquilæ magnitudine. Phœnix the bird.

Phryx, vir Phrygiæ. a Trojan.

Pietas, pius cultus. Godlynesse.

Piget dolet, seu molestum est. It irketh.

Pingo, formam alicujus rei ductis lineis repræsento. to paint.

Pinso, pinsui, pinsum conficio. To stampe with the beak, to beat in a morter, as once they did their grain, and to roof to bake.

Pinus arbor est picei generis nuces ferens omnium maximas, quas Latini pineas vocant. a pine tree.

Piper, herba. Pepper.

Piscis, animal quod continè sub aquis degit. A fisse

Pix, resina ex arboribus fluens Pitch.

Placeo, gratus sum. to please.

Plagæ, retia ubi ora adcipiendas feras. Hunting nets, or wilde mens nets to take beasts.

Plaudo, manibus percutio, ad gestu lætitiam indico. To clap hands for joy.

Plebs, vel plebes, idem quod vulgus. The common people

Plecto supplicio afficio, punio, ferio. To punish to beat.

Pleo, plenum facio To fill.

Plico contrabo, & rugas facio. To fold or to plait.

Plno, aquam demitto. To raine.

Plus, vox incrementi. More.

Polleo, possum, valeo To be able, to be of power, and sometime it is taken for to passe, or to be better, or more profitable.

Pono colloco, constituo. To set or to put.

Pons, asser, vel quodvis aliud per quod super aquas transimus. A bridge.

Pontus mare. The sea.

Portieus, ampla domus, propter recentiores imitata de ambulationis gratia adficata. A gallery or a walking place.

Posco, peto To aske to require

Postis, lanus portæ sive januæ. A post.

Poto, bibo. To drink.

Præcordia, quæ extra separant ab interiore viscerum parte. The midriffe.

Præcurro, antecurro, sive eo ante eo. To runne before.

Præcipio, accelego, ut solent præceptores suis discipulis dare ad interpretari, or a man add sometime to out, or say by.

Præmineo, præcello. To ex others,

Praeneſte, nomen urbis. *a town in Italy.*
Præs, ſponſor qui ſe obligat, id eſt fide juſſor in lite nummaria. *A ſurety.*
Præſes, qui vel quæ præeſt. *He or ſhe that preſides.*
Præſul, qui vel quæ præſit. *Idem.*
Prandeo, prandium ſumo, vel ante prandium cibum ſumo. *To dine.*
Precis, precationis, obſecratio. *Of Prayer of petition.*
Premo. *To preſſe, to be againſt and to vex, to purſue, alſo to bee hard at hand with, to drive, to hide, to expell, to ſhut, to deſtroy, to kill, &c.*
Primitiæ primi fructus ex agro percepti, qui Deo referuntur. *Firſt fruits of a mans ground, or the firſtlings of any other thing.*
Princeps, qui vel quæ principatum obtinet. *The Prince & princeſſes.*
Problema, propoſitio interrogationem aucupans habens. *A demand.*
Prodo, manifeſto. *To betray, to make manifeſt.*
Proficiſcor ea alio. *To go forth.*
Proluo, eluo, ſum five multo tempore lavo. *To waſh to waſh.*
Prominco, procul appareo. *To hang out to ſight.*
Promo, profero, eloquor. *To ſet abroach, or to water.*
Promptus, paratè, ſine mora. *With readineſſe, or ſpeed.*
Pſallo, cano inſtrumento muſico. *To ſing or to play on an inſtrument.*
Pubor vel pubes, propriè longo, quæ maribus decimo quæ to anno, fœminis duodecimo eirca pudenda oriri incipit. *Ripeneſſe of age.*
Pudet, pudore afficior. *It ſhameth.*
Puerasco, exacta infantia puerilem inchoo. *To waxe a childe.*
Pugil, qui vel quæ pugnandi artem novit. *a champion man or woman.*
Pulvis in Pulvere. *Duſt. Nothing.*
Pumex, lapis cavernoſus. *A Pumice ſtone.*
Punctus & punctum, minima indivinduaque linea pars. *A prick, or a point, a little center.*
Pungo, ſtimulo, mordeo ac aculeum infigo. *To prick or ſtinge*
Pus lanienæ, cruentumque humor in putredinem verſus. *Matter or core.*
Pythons, ſerpens è puttredine natus. *A ſerpent.*

Q

QVæro, inveſtigo, interrogo. *To ſeek for, to ſearche*
Quatio, moveo, concutio. *To ſhake.*
Quercus. *An oake.*
Queror, lamentor. *To complaine or lament.*
Qui. *The which.*
Quies, vacatio à labore, aut ceſſatio à pœnis operis. *Reſt it appertaineth to the body, tranquilitas unto the mind.*
Quilibet. *Every one, or whoſo ever you will.*
Quinifco caput inclino, moveo. *To bowe the head.*
Quiſquiliæ, purgamenta, & quicquid ex alboribus ſucculeorum, ſeliorum, aut ſterum mundum decidit. *things of no weight, things not worthy regarde or chipping.*
Quot. *How much.*

R

RAbula, homo ſubtilis. *a cranky, or a ſmatterer in the law.*
Rado, cultro vel quavis re acuta decerpo. *To ſhave.*
Ramex ruptura & diſtentio inteſtinorum. *Burſtenneſſe.*
Rapio, per vim traho, aufero. *To ſnatch away.*
Raſtrum, inſtrumentum dentatum, quo utimur in ſarrificio ad conradendum ſarmen, *a rake.*
Rauſio, rauſus ſum. *To be hoarſe.*
Recido, ictu ſive ictum in eadem cado. *To fall backward or to fall into the ſame agein*
Recordor rurſus in memoriam revoco. *To call to mind againe.*
Reddo, acceptum vel ablatum reſtituo. *To render, or, to reſtore.*
Recoleo, odorem alicujus rei refero, vel multum oleo. *To have the ſavour of a thing, or to ſavour ſtrongly, alſo by metaphor, to reſemble, and to taſte of.*
Relingo, iterum fingo. *To breake open.*
Rego, guberno. *To rule or to govern.*
Relego, ursus lego. *To reade againe.*
Reminiſcor, retorqueor in memini. *To remember.*
Ren, renis, quondam. *The kidney.*
Renuo, reluto, rejicio. *To refuſe*
Reor, arbitror, puto. *To ſuppoſe*
Repango, diſſolvo, rejungo. *To unloſe, to undo, to diſjoyne.*
Reperio, invenio. *To find.*
Repetundarum, alienarum pecuniarum, de quibus per ſe provinciæ à provincialibus accuſatur, ſi eas vi aut dolo capſavit. *Of bribery and diſhoneſty of extortion.*
Replico, diſcolvo. *To unfold.*
Repungo, iterum ſimul, vicem reddo. *To pricke again.*
Res, omnia hve corporalia, ſive incorporalia comprehendi *A thing.*
Reſcio, iterum percipio. *To know againe.*
Reſpuo, repudio, ſperno. *To refuſe.*
Reſtis, funis vellorum. *A rope or a with.*
Reſulto, reſilio, revertor, in contrarium ſalio. *To rebound.*
Retia, inſtrumentum quo piſces capiuntur. *A net.*
Rex, nota eſt ſignificatio. *A King.*
Rideo, cachino. *To laugh.*
Ringo, os torqueo ut canes. *To make an evill face, to face like a ſnarling dogge* to vex.
Robur, ſpecies quercus duriſſimæ. *An oake.*
Rodo, rodo, corrodo. *To gnaw*
Roma, urbs Italiæ quondam a paſtoribus condita, cluit gentium

tium domina, cum floreret quarta & poſtrema monarchia Romæ.

Ros, humor qui ſereno tempore coelo fluit. *a dew.*

Roſtra, templum ſenſcrum judiciale ante curiam Hoſtilium, in quo erat pulpitum, ex cuo concionari ſolebant. *the place where maſters are declaimed.*

Rudens, funis nauticus. *a cable.*

Rudo, graviter ſono mugio. *To cry like an aſſe.*

Rumpo, frango. *To breake.*

Ruo, cado. *To fall.*

Rus, locus extra urbem, ubi agri ſunt & villæ. *The country.*

S

SAcer, quod venerabile Holy. Sacrades, deo dicatus ad ſacrificia facienda. *a Prieſt, or Nun.*

Sacro deo dedico, ſacrum facio. *To dedicate.*

Sal, quo utimur in cibis condiendis. *Salt.*

Salio, ſalto, *to leape, or to ſkipe as bynis: Italis dicimus the male coveryth the female.*

Sallo, ſale condio ac conſpergo. *To ſalte or powder, or to ſeaſon with ſalt.*

Salto. *To leape, or to dance.*

Saltus, mare à ſapore ſalis. *The Sea.*

Salus, incolumitas. *Health.*

Samnis, non ſanguinis. *a Samnite.*

Sancio, firmo & proprie eſſuſo ſanguine per hoſtiæ immolationem. *to make ſure, and to ſtabliſh.*

Sanguis, umor qui ex vulnere ſpargitur. *Blood.*

Sapphirus, pretioſus lapis. *A Sapphire.*

Sapientia, rerum divinarum atque humanarum ſcientia. *Wiſdome.*

Sapio, ſaporem habeo. *to have a taſte.*

Sarcio, purgo, reſalo, integrum facio. *To poſch and amend.*

Sardonyx, *a certaine precious ſtone.*

Sargo, ſatisfacio, laboro, ſolicitus ſum. *To do endeavour.*

Satrapes, princeps. *A prince.*

Scabo, fricio, *to ſcratch or rub.*

Scalpo, caulpo, & ſcalpo unguibus aut manibus. *to claw or to ſcratch.*

Scando, in altum tendo. *To climbe.*

Scindo, ſcido, ſcidi, ſciſſum. *To cut or to divide.*

Scio. *To know.*

Scobis & ſcobs, eſt id quod abraſa materia decidit per ſerram, terebram aut limam. *Duſt.*

Scriba, qui literas, vel geſta, vel tabellas, & ſimilia ſcribit alteri non ſibi. *A ſcrible or notery.*

Scribo literas ſemino. *To write.*

Scrobs, foſſa aut puteus. *a ditch or pit.*

Scutra, cui ritum ab auditoribus captat, non habita ratione veritatis dum aut dicit ironis. *a ſcoffer, a jeſter or a paratite.*

Secerno, abjungo, ſeparo. *to divide, to ſeparate.*

Seco, divido. *to cut.*

Sedeo, quiſco. *To ſit.*

Seges, fruges omnis ſpicis. *Corne yet ſtanding.*

Segregeo cetum, colligo. *To gather a part.*

Semis, id eſt, ſemiſſis, ſex uncias duas idem aſſis. *Half a pound, or the halfe of any whole ſum.*

Senecta vallem eius, ſenium. *Old age.*

Senex, ſenio conſectus. *an old man.*

Senio, ſed ſex puncta continet. *The ſixe part.*

Sentes, idem quod ſentes.

Sensus & ſenſus, organum ſentiendi, à quodcunque corripitur. *any of the five wits called the ſix ſenſe or that which the mind do conceive with, called the meaning.*

Sentio, alicuo ſenſu percipio vel intelligo penitus. *to perceive by ſome ſenſe or to underſtand.*

Sentis, ſpina. *a thorne.*

Sepelio, defunctum terræ condo. *To bury.*

Sepio obſtruo, circundo, munio. *To compaſſe, to hedge.*

Sepes, ſerpens parvus. *a little ſerpent, after whoſe ſtroke the members dayes.*

Senior, abcuntem labentemque. *to fall.*

Sermo, loquela. *Speech.*

Ser, populus Aſiæ. *One of a certaine people in Aſia called Seres.*

Sero, ſemino, planto, *to ſow or plant, or to graft: and ſometime by tranſlation to beget. By tranſlation alſo we ſaye, rere bella, terere certamina: id eſt, movere litem & pugnam.*

Serpens anguis. *a dragon or ſerpent, or a ſnake.*

Sibilus, eſt quidam ſtridor oriens per anguſtum ſpiritus emittentem, inter dentes ſeu labia ſing.

Sidero, detendo, aſſideo dum. *To grieve or to be ſorrowfull.*

Silex, lapis durioribus, vulgo ſelices vocant. *an Ofter, milſtone, &c differences, Montanus, it ſignifieth a ſimple ſtone that the people carie into their houſe called Secceli Maſſiliæ.*

Silex, lapis durioribus, unde ignis excutitur. *a fine flone.*

Sirapis, & ſirpi, herba eſt ſimen ſerens tanta acrimonia ut lacrymas cieat contendenti. *Stinkie aneſtard.*

Sirdon, velum tenuiſſimum. *Fine linnen cloth, lawne.*

Singultio gignitur, tranſo & ſingultum emitto, to ſob.

Sino, permitto. *To ſuffer.*

Sinus & ſinum, genus vaſi ſimplex, *a bowle or diſh to drinke in or withe in.*

Siren, monſtrum marinum. *a Mearmaid.*

Siler herba cujus radix præcipue eſt in uſu. *a Perſnip.*

Sino, fieri facio. *To ſtanche or ſeare.*

Sitis deſiderium potionis. *thirſt.*

Soboles, nascentia. *offſpring.*

Socrus, uxoris vel mariti mater. *A mother in law.*

Nominum & Verborum interpretatio.

Sodalis, ejuſdem ſortis ſocius, *a fellow.*
Sol, qui Phœbus dicitur. *The ſun.*
Soleo, ſuetus ſum. *to be wont.*
Solium, ſella regia, in qua reges jus dicentes ſedebant, *a throne, or chaire of eſtate.*
Solvo, quod ligatum erat, diſſolvo, ac enodo. *to looſe.*
Somnus, ſopor, quies. *ſleep.*
Sono, ſonum facio. *to ſound.*
Sorbeo, deglutio quicquam molle. *to ſup.*
Soror, notum eſt. *a ſiſter.*
Spargo, late proficio, ac paſſim jacto. *to ſparkle, or ſprinkle.*
Species, effigies, aromata, genus, viſus. *a forme, ſpice, the kinde of a thing, or an appearance.*
Specio, video. *to ſee.*
Specus, ſpelunca, unde ſpectare licet. *a denne to wait a prey.*
Sperno, deſpicio, contemno. *to deſpiſe.*
Spinus, agreſtium prunorum arbor. *a ſloe-tree.*
Splen, lien, viſcus quoddam. *the milt.*
Spondeo, ſponte promitto. *to promiſe: and ſometimes to betroth.*
Sponſalia, promiſſum ſive ſtipulatio futurarum nuptiarum. *Betrothing, with conditions taken.*
Sponte, naturæ & ingenii proprii. *Of nature and own diſpoſition.*
Sterno, pono, colloco, erigo. *To place, to ſet up: ſometime to decree and appoint: ſometime to dedicate, and ſet before.*
Sterno, proſicio in terram. *To throw down, or to ſpread.*
Sterno, dormio, ſomnum alicui parare alio. *to ſleep till we ſnore.*
Stipe & ſtipa, pecuniæ genus, quod per capita colligere ſolebat. *A mony gathered by the poll, for the uſe of the gods, or for the poore: and therefore is ſignified alſo a reward, or a profit.*
Stirps, origo, progenies, ſoboles. *A ſtock, a tribe, a deſcent: and ſometime the body of a tree.* Idem quod truncus.
Sto, erectus ſum, vel mano. *To ſtand.*
Strepo, ſonum facio. *To make a noiſe.*
Stridor, ſtrepitum edo. *to make a hiſſe, a whiſſing, or a creaking.*
Stridco, facio ſtridorem, ſonam violentum. *to make a great noiſe, or to gnaſh with teeth. It is applied alſo to wheeles, to doore hookes, to ſerpents, to the ſea, and ſuch other things.*
Stringo, premo, arcto. *to make ſtrait, to pull, ſometime to ſtrike.*
Struo, *to build, to pile up, and ſometime to endeavour, and to goe about, or to ſet in aray.*
Scultitia, imprudentia, ſtoliditas. *Fooliſhneſſe.*
Suadeo, hortor ad id quod intendo. *to counſell.*
Suber, genus ligni, quod nautis utile eſt, ut ſupernatent retia. *A cork-tree.*
Subripio, furto aliquid ſurripio. *Privily to ſteal away.*
Suboleo, leviter oleo, ſive odoratus ſenſu leviter percipio. *to ſavour or to ſmell a thing a little: and by tranſlation to be eſpied, and to be ſmelled out.*
Suefco, ſoleo. *to be accuſtomed.*
Sufficio, ſuffuncio, patior. *to ſuſtain or abide.*
Sugo, ſpiritu attraho ſuccum. *to ſuck.*
Sulmo, oppidum in Brutiis. *A town.*
Sum, *to be.*
Sumo, multum & penè nimium mihi. *to take.*
Supellex, res domeſtica. *Houſehold ſtuffe.*
Suppetiæ, auxilium, ſubſidium. *Aid, help, ſuccour.*
Suppleo, humiliter & cum reverentia precor. *to intreat.*
Surgo, erigo me. *to ariſe, ſometime to ſpring or to grow, to increaſe. It is alſo to ariſe by little and little, as things doe in building.*
Sus, animal ſordidum. *a boare, ſow or hog.*
Synodus, conventus. *A councell congregate.*

T

Taceo, fileo, non loquor. *to keep ſilence.*
Tædet, pertæſum eſt, diſplicet. *It irketh, or weerieth.*
Tænarus, ſcrens umbroſus in radice Maleæ promontorii Laconiæ juxta Spartam ciuitatem, in quo quia hiatus magnus eſt, & ſtrepitus quaſi progredientium ſentitur, dixerunt veteres per hunc eſſe deſcenſum ad inferos. *a promontory in Laconia, wherein is an entrance to godowne to hell.*
Tagus, fluvius Luſitaniæ habens arenas aureas. *a faire river in Portugal.*
Talio, vindicta, hoſtimentum. *avengement, or like for like.*
Talpa, animal captum oculis, muri ſimile. *a mole or wam.*
Tango, percutio. *to touch.*
Tantundem, æque tantum. *as much.*
Tapes, vel tapetum, vel tapete, id eſt, panni depicti tegimen mire pictum variis coloribus. *a carpet, or a clothof arras.*
Tartarus, demiſſior inferni locus. *Hell.*
Taygetus, mons in Laconide Baccho ſacer, ſub quo Sparta & Amiclæ. *an hill in Lacedemonia, where* Sparta *and* Amiclæ *the cities do ſtand.*
Teges, vile ſtragulum, matta ſcirpea. *a mat.*
Temno, ſperno. *to deſpiſe.*
Tempe, pulcherrimus ager in Theſſalia quem Peneus alluit. *a very faire field in Theſſalia, moſt pleaſant to behold, and therefore appellatively*

tatively is may be vſed for a place of delights, as Paradiſe *and* Elyſium *are. There is alſo* Tempe *in* Bœotia, *called* Temeſſa Tempe: *another in* Sicily, *named for differmite* Heloria. *the firſt is called* Theſſalia Tempe.

Tendo expando. *To ſtretch, or bend.*

Teneo, apprehendo. *To hold.*

Tepeo, in medio inter calidum & frigidum ſum. *To be warm.*

Tepefco, tepidus fio. *To wax hot*

Ternio, numerus ternarius. *The number of three.*

Tero, comminuo, conſumo, tundo. *To weare by diminiſhing.*

Teſqua, loca edita, aſpera.

Teſtis, qui veloquæ teſtimonium profert. *A witneſſe man or woman.*

Teucrus, Teucer, nomen proprium Trojanorum regis. *A name of a certain king of Troy.*

Texo, telam, ſtruo ac paro. *To weave.*

Thebæ, nomen quarundam urbium. *The name of a city in* Aegypt, *and of another in* Bœotia: *you ſhall finde alſo in Authors* Thebæ & Theba.

Thermæ, loca aquas habentia; aut naturæ ſponte calentes, aut fornace calefactas ſub endi lavandive uſibus ſervata. *Hot bathes.*

Thorax, pectus & pectoris munimentum. *The breaſt, and breaſt-plate.*

Thrax vir Thracius. *a Thracian.*

Thus, thuris, odoramentum quo Deum veneramur, aliquando ipſa arbor. *Frankincenſe, and the tree.*

Tignum, tignum, trabs quâ varie diſpoſitâ domus extruitur. *A rafter.*

Tigris, animal velociſſimum & truculentum. *A Tyger.*

Timeo, metuo. *To fear.*

Timeor, metuor. *To be feared.*

Tinnio, lingua vel pedibus vacillo. *To ſtumble, or ſtammer.*

Tollo, ſtolevo, ſtublevo. *To lift up to bring up, as children are by nurſing, or uſe to ſtay, or take away.*

Tondeo, crines vel lanam feco forcipe. *To clip or ſhave.*

Tonitrus, & tonitru, nubes ictæ ſeu potius diruptæ ſonus. *Thunder.*

Tono, valde ſono, ac facio tonitrum. *To thunder.*

Torpeo, languidus ſum & remiſſus. *To be ſluggiſh and weak.*

Torqueo. *To wreath, to wreſtle to winde or turne about, to governe ſpin, to vex and trouble, to worrie, &c.*

Torquis, circulus aureus colli quæ ornamentum. *A chain to adorn the neck.*

Torrens, fluvius per pluviam collectus. *A lake without ſpring, begun by raine.*

Torreo, ussi, aſſo. *To roſt.*

Tortis, lignum ardens vel aduſtum. *A fire brand.*

Tot. *So many, or many.*

Tracto, trahe vel ſæpius trahe. *To pull and to draw up, or to handle by faire or foul means.*

Trado, in poteſtatem alterius transfero. *To deliver unto another.*

Trahe, vi ad me rapio ac duco. *To draw.*

Tranſlego, legendo tranſcurro, ac perlego. *To read over.*

Tremo, commoveor, agitor. *To tremble.*

Tres. *Three.*

Tribus, progenies. *A kindred.*

Trica, capilli pedibus pullorum gallinaceorum involuti. *Hair or feathers wrapped about the feet of chickens, or pigeons: alſo vain trifles.*

Triptoton, nomen quod tribus quibuſcunque caſibus inflectitur. *A noun declined with three caſes.*

Troas, nomen viri. *A Troian.*

Trudo, manibus pedibuſve impello. *To thruſt.*

Tu, *Thou.*

Tuber, dictum a tumendo, & prioce longa terra callus, *a ſwelling in any thing, a ſwelling, or that wherof the puſtule*

Tueor, defendo. *To defend.*

Tueor, video. *To ſee.*

Tundo, decutio, pulſo. *To beat or to knock.*

Tuſsis, vehemens ſpiritus eruptio, ex qua meatum ſuum obſtruunt excutere conantes, *the cough.*

Tybris, flavius Italiæ. *Tyber.*

Tybur, oppidum Italiæ.

V

Vado, eo. *to go.*

Valeo, poſſum, validus ac ſanus ſum. *To be in good health, or to be able.*

Valvæ, ſunt fores geminas habentes partes in ſe cohærentes. *a two leaved doore.*

Vannus. *A van to winnow corn with.*

Vas, vadis, vadimonium. *a ſurety in a matter of debt.*

Vas vaſis, inſtrumentum ad aliquid capiendum idoneum. *A veſſell.*

Vates, poeta, & qui futura præ dicit *a Prophet, or a Prophteſſe.*

Vber. *the adjective ſignifies plentifull, abundance, copious the ſubſtantive ſignifieth a gap or a dug, or an udder of ſometime it is found for plentifull fertile: as uber agri,* ſo Fertilitas agri.

Vectus, inſtrumentum quo claudatur oſtium. *a doore bar.*

Veho, navi plauſtro quadrupede porto, *to carry.*

Vello, trano, extirpo. *To pull or to pluck up.*

Vendo, venundo alieno, *to ſell*

Veneo, vendo. *To be ſold.*

Venio, ad aliquem accedo. *To come.*

Venter, qui à pectore ad pubem terminatur. *a belly.*

Venus, dea amoris & venuſtatis. *The goddeſſe of Love, and Beauty.*

Ver, anni pars temperatior. *the ſpring time.*

Verber, inſtrumentum longum verberandi. *Any ſtrong ſtaſſe*

...ne he at wiball, as rydwlip. I mynd, or other. Il ſgwiſte ib alis the ſhipe.

Vetteris, hoc non videtur dicere illo caſu, Vide Verber.

Verge-tendo, declino. *to bend to go or to incline ſomewhy.*

Verſatus à verſendo, quia ſæpe for verſando repit. *a worm*

Verta, æ, ſtella dominatrix Veneris. *A bonde wo bawe, or ſhonde woman at hour. It is uſed adiectively for that that is domeſticall or not ſtrange, as vina n verna.*

Verres, pro eis non caſtratus. *An hogge.*

Verro purgo, ſcabo. *To ſweepe.*

Verſura, ro, volva. *To turne, or to change.*

Verver, ris inter oves, qui adempti ſunt teſticuli. *A Wether.*

Veſcor, uèr cibo, & paſco. *To eate.*

Veſper, idem quod heſperus. *Hit is called alſo Veſperugo, & it is taken for the euening ſtar.*

Veto prohibeo. *To forbid.*

Vicem, vicisſim, olim n. *An interchange when turns be.*

Video oculis intueor. *to ſee.*

Vieo, ligo, ſta inflecto. *to binde or to bow: there of Victores be called Coopers, qui vaſa vimnia religant.*

Vigil, qui vel quæ vigilat. *a watcher man or woman.*

Vincio, ligo. *to binde.*

Vinco, ſupero. *to ouercome*

Vindex qui vel quæ vindicat. *aa a reuger man or woman.*

Vir notum eſt. *A man.*

Virgilius Poeta. *A Poet nawe*

Virgo nix non eſt paſſa virum. *A virgin.*

Virtus arbitrio recte q; viuendi. *Vertue or good power*

Virus venenum & gravis odor. *Poyſon or ſtench.*

Vis virtus robur fortitudo natura violentia. *Strength power or nature, violence.*

Viſum vel viſus id eſt gludnum ad ſcarpiam. *Birdlime.*

Viſo eo ad videndum. *To go to ſee.*

Vitrum, materia translucida quæ ex arena & cinere fit. *Glaſſe.*

Viro vitam ago. *to Liue.*

Vlaſcor vindico. *to auenge.*

Vnguis auricula digitorum tam in avibus cæteriſque beſtiis quam in homine. *A naile, or hoofe aſwell*

Vocito frequenter voco. *Often to call.*

Volo, as *to flie or to go a pace as Navis volat. Fa na volat But volo vis. Is to will or to be willing.*

Volvo verto. *to rowle.*

Vomis vel vomer omnia habet quod terram vomat. *the plough ſhare.*

Vomo pro eo ejicio. *to vomit, or to parbreak.*

Vrgeo premo compello. *to thrush.*

Vro ardore aut frigore noceo, nunquam alia vi lædo. *to burne, and by tranſlation to hurt or to grieue.*

Vtor uſum rei habeo. *to uſe.*

Vulgus multitudo ignobilis. *baſe and the common people.*

Vulpes animal aſtutum. *a Fox or a Fixion.*

Vxor viri conjux. *a wife.*

Finis interpretationis Nominum & Verborum Grammatices REGIÆ.

Magiſter diſcipulos ad ſtudium literarũ cohortans.

VOs ad ſe, pueri, primis invitat ab annis,
Atque ſuà Chriſtum voce venire jubet;
Præmidque oſtendit vobis venientibus ampla:
Sic vos, ô pueri, curat amatque Deus,

Vos

Vos igitur læti properate, occurrite Chriſto,
Prima ſit hæc Chriſtum noſcere cura Deum,
Sed tamen ut Dominum poſſis cognoſcere Chriſtum,
Ingenuas artes diſcito, parve puer:
Hoc illi gratum officium eſt, hoc gaudet honore;
Infantum fieri notior ore cupit
Quare nobiſcum ſtudium ad commune venite,
Ad Chriſtum monſtrat nam ſchola noſtra viam,

Puer ante lectionem.

ÆTerno ſoboles amata Patri,
Quem vox æthere miſſa mandat unum
Audirique, colique, Chriſte, qui nos
Ad te voce jubes venire blandâ,
Affirmans pueros Deo placere;
Da ſanctum mihi Spiritum, Magiſtro
Ut monſtrante, viam ingredi; Redemptor,
Ad te quâ liceat venire, poſſim:
Da cum moribus artibuſque honeſtis
Sacri dogmata puriora verbi
Addiſcam: ſapientiâque & annis
Ut creſcens, tibi plurimos & ipſe
Olim adducere, qua facit beatos
Doctrinámque alios docere poſſim.
Hæc eſt ſumma mei, capútque voti;
Quod rectum jubeas ut eſſe, per te
Ipſum Chriſte rogo, tuúmque nomen,
Æterno ſoboles amata Patri.

Puer orans ante Cibum.

COnditor & rector magni Pater optime mundi,
Hæc ades, & donis auxiliare tuis:

Nam

Nate Deo, nostra vocaturus [illegible],
Ut cibus, ut positus fas bene potus alat.
Et tu sancte comes, dux solaterque piorum
Spiritus, huic mensæ mitis adesse velis.
Corpora sic rectè pascentur nostra, nihilque
Languida sic poterit ledere membra mali.

Post Cibum.

Corpora qui solito satiasti nostra cibatu,
Qui satias toto quicquid in orbe manet:
Pasce tuo, Genitor, mortalia pectora verbo,
Nostr. áque cœlesti nectare corda riga:
Quo pariter membris, pariter quoq; mente refectis,
Usque tua liceat nos bonitate frui;
Tandem etiam placido vectos super æthera cursu,
Inter fœlices astra tenere choros.

Oratio Matutina.

Christe, Dei æterni soboles æterna parentis,
Ex illibata virgine natus homo:
Morte tuâ qui devicta de morte triumphas,
Et peccata tuo sanguine nostra lavas:
Ah vitam largire pijs sine fine beatam,
Qui te cunque fide non dubitante colunt.
O da peccati tangat mea pectora sensus,
Delicti ut pigeat, pœniteátque mei.
Utq; petens veniam credam tibi vere professo,
Et studium de te pendeat omne meum:
Te solum venerer, tibi discam fidere soli;
Unicum & agnoscam te Dominum atque Deum.
Néve tuo à cultu vesanâ mente recedam,
Résque prior mihi sit nomine nulla tuo.
Nec me quicquam in vita aut in nece separet abs te,
Sed semper famulus sim, maneámque tuus.

Amen.

